

ევროპის საბჭოს
დოკუმენტების
პრეზული ციხეში
გადატვირთულობის
აღსაკვეთად

Programmatic Cooperation Framework for
Armenia, Azerbaijan, Georgia, Republic of Moldova, Ukraine and Belarus

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

ევროპის საბჭოს დოკუმენტების კრებულში ციხეში გადატვირთულობის აღსაკვეთად

2015

Programmatic Cooperation Framework for
Armenia, Azerbaijan, Georgia, Republic of Moldova, Ukraine and Belarus

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

ქართული გამოცემა: ევროპის საბჭოს დოკუმენტების კრებული ციხეში გადატვირთულობის აღსაკვეთად

ტექსტის ოფიციალურ ვერსიას ინგლისურენოვანი გამოცემა წარმოადგენს

ამ პუბლიკაციის ნაწილობრივ ან სრულად გამოცემას ან თარგმნასთან დაკავშირებული ყველა განაცხადი უნდა წარედგინოს ევროპის საბჭოს კომუნიკაციის დირექტორატს (F-67075 Strasbourg Cedex ან publishing@coe.int). ყველა სხვა კორესპონდენცია დაკავშირებული ამ პუბლიკაციასთან, მიმართული უნდა იყოს ევროპის საბჭოს ადამიანის უფლებათა და კანონის უზენაესობის დირექტორატისთვის.

გრაფიკული დიზაინი, დაკაბადონება და დიზაინი:
ლევან მენთეშაშვილი

ფოტოები © ევროპის საბჭო

- CoE CM R (92)16
- CoE CM R (99) 19
- CoE CM R (99)22
- CoE CM Rec (2000)22
- CoE CM Rec(2003)22
- CoE CM Rec(2006)2
- CoE CM Rec(2006)13
- CoE CM CM/Rec(2010)1
- CoE CM CM/Rec(2014)4
- Extracts from the CPT General Reports

© ევროპის საბჭო, ოქტომბერი 2015წ.

გამოიცა რეგიონალური პროექტის - „პენიტენციური რეფორმის მხარდაჭერა (სადამსჯელოდან სარეაბილიტაციო მიდგომაზე გადასვლა)“ - ევროპის კავშირისა და ევროპის საბჭოს თანამშრომლობის ჩარჩო პროგრამა

ს ა რ ჩ ე ვ ი

ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია No. R (92) 16 წვერი სახელმწიფოებისადმი საზოგადოებრივი საწესდებისა და ღონისძიებების ევროპული წესების შესახებ	5
ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია No. R (99) 19 წვერი სახელმწიფოების მიმართ, რომელიც ეხება მედიაციას სისხლის სამართლის საქმეებზე	31
ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია No. R (99) 22 ციხის გადატვირთულობის და ციხის მოსახლეობის გაზრდის თაობაზე	47
ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია No. Rec (2000)22 წვერი სახელმწიფოებისადმი საზოგადოებრივი საწესდებისა და ღონისძიებების აღსრულების მარეგულირებელი ევროპული წესების იმპლემენტაციის გაუმჯობესებაზე	55
ევროპის საბჭო მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია No. Rec (2003)22 წვერი ქვეყნებისადმი პირობით გათავისუფლების შესახებ (ვადამდე გათავისუფლება)	63
ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია Rec(2006)2 წვერი სახელმწიფოებისადმი ევროპულ ციხის წესებთან დაკავშირებით	75
ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია No. Rec (2006)13 წვერი სახელმწიფოებისადმი წინასწარი პატიმრობის გამოყენების, მისი განხორციელების პირობებისა და ძალადობის საწინააღმდეგო ზომების შესახებ	119
ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია CM/Rec (2010)1 წვერი სახელმწიფოებისადმი ევროსაბჭოს პრობაციის წესების შესახებ	133
მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია Rec (2014) 4 წვერი სახელმწიფოების მიმართ ელექტრონული მონიტორინგის შესახებ	161
ამონარიდი ნჰკ-ს საერთო ანგარიშებიდან ციხის გადატვირთულობის თაობაზე	175

**ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია
No. R (92) 16 წევრი სახელმწიფოებისადმი
საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების
ევროპული წესების შესახებ**

*(მიღებულია მინისტრთა კომიტეტის მიერ 1992 წლის 19 ოქტომბერს
მინისტრთა მოადგილეების 482-ე შეხვედრაზე)*

მინისტრთა კომიტეტი, ევროპის საბჭოს წესდების 15.ბ მუხლის თანახმად, ითვალისწინებს:

ევროპის საბჭოს წევრ სახელმწიფოებში სისხლის სამართლის სფეროში საერთაშორისო თანამშრომლობის გაუმჯობესებისათვის სისხლის სამართლის პოლიტიკის საერთო პრინციპების ჩამოყალიბების მნიშვნელობას;

წევრ სახელმწიფოებში სანქციებისა და ღონისძიებების გამოყენების სფეროში მიღწეულ მნიშვნელოვან წინსვლას;

რომ ეს სანქციები და ღონისძიებები წარმოადგენდეს დანაშაულთან ბრძოლის მნიშვნელოვანი მექანიზმების ნაწილს და ხელს უწყობდეს პატიმრობის სასჯელის გამოყენების უარყოფითი ზეგავლენის თავიდან აცილებას;

ამ სანქციებისა და ღონისძიებების შემუშავების, დაკისრებისა და იმპლემენტაციის მიზნით, საერთაშორისო ნორმების შემუშავების მნიშვნელობას;

და რეკომენდაციას აძლევს წევრი სახელმწიფოების მთავრობებს, რომ საკუთარი ეროვნული კანონმდებლობისა და პრაქტიკის განხორციელებისას იხელმძღვანელონ საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების ევროპული წესების ტექსტში გაცხადებული პრინციპებით, რომლებიც თან ერთვის წინამდებარე რეკომენდაციას მათი შემდგომი განხორციელებისას და, შეძლებისდაგვარად, მოახდინონ ამ ტექსტის ფართოდ გავრცელება.

No. R(92) 16 რეკომენდაციის დანართი

პრემბულა

წინამდებარე წესები მიზნად ისახავს:

ა. ისეთი სტანდარტების დაწესებას, რომლებიც ეროვნულ კანონმდებლებს და შესაბამის პრაქტიკოსებს (გადაწყვეტილების მიღებასა და აღსრულებაზე პასუხისმგებელ თანამდებობის პირებს) საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების სამართლიანად და ეფექტურად გამოყენების საშუალებას მისცემს. გამოყენება მიმართული უნდა იყოს იმაზე, რომ მოინახოს საჭირო ბალანსი, ერთი მხრივ, საზოგადოების დაცვის აუცილებლობასა (როგორც საკანონმდებლო წესრიგის დაცვის, ასევე, დაზარალებულთათვის მიყენებული ზარალის ანაზღაურებას) და, მეორე მხრივ, სამართალდამრღვევის სოციალური მონეობის/შეგუების საჭიროების აღიარებას შორის;

ბ. უზრუნველყოს წევრი სახელმწიფოები ძირითადი კრიტერიუმებით, რათა საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების შემუშავება და გამოყენება მოიცავდეს გარანტიებს, რომ მოხდება ამგვარ სანქციებსა და ღონისძიებებს დაქვემდებარებულ სამართალდამრღვევთა უფლებების დარღვევის ძირითადი საფრთხეების შემცირება. ასევე, მნიშვნელოვანია ამგვარი სანქციებისა და ღონისძიებების განხორციელებისგან დაცვა იმ შემთხვევაში, როდესაც ამას შეიძლება შედეგად მოჰყვეს რომელიმე კონკრეტული სოციალური ჯგუფისათვის მიყენებული ზარალი/ზიანი. სრულად უნდა იქნეს გათვალისწინებული სოციალური უპირატესობები და ნაკლოვანებები, ასევე, პოტენციური რისკები, რომლებიც შესაძლოა გამოწვეული იყოს ამგვარი სანქციებითა და ღონისძიებებით. პატიმრობის ზომის ჩანაცვლების მარტივი მიზანი არ ამართლებს სანქციებისა და ღონისძიებების გამოყენებას ან რაიმე სხვა მექანიზმის განხორციელებას.

გ. შესთავაზოს ნათელი წესები საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომისა და სხვა ღონისძიებების იმპლემენტაციაზე პასუხისმგებელ თანამდებობის პირებს და ამ სფეროში ჩართულ სხვა ადამიანებს იმის უზრუნველსაყოფად, რომ აღნიშნული ღონისძიებების აღსრულება შესაბამისად დადგენილ პირობებს, რაც მეტ სარწმუნოებას შემატებს სანქციებსა და ღონისძიებებს. თუმცა, ეს იმას არ ნიშნავს, რომ აღსრულება უნდა იყოს სწორხაზოვანი და ფორმალური. პირიქით, აღსრულება უნდა მოხდეს ინდივიდუალური მიდგომებით, რაც გულისხმობს სამართალდარღვევასა და სასჯელს შორის შესაბამისობის მიღწევას, ასევე, სასჯელის შესაბამ-

ისობას სამართალდამრღვევის პიროვნულ მახასიათებლებსა და შესაძლებლობებთან. უფრო მეტიც, იმ ფაქტმა, რომ შესაძლებელია მითითება გაკეთდეს საერთაშორისოდ აღიარებულ წესებზე, ხელი უნდა შეუწყოს გამოცდილების გაზიარებას სამუშაო მეთოდებთან დაკავშირებით.

უნდა აღინიშნოს, რომ ამ წესების ფარგლებში შეფარდებული საზოგადოებრივი სანქციები და ღონისძიებები განსაკუთრებით ღირებულია სამართალდამრღვევისათვის და, ასევე, საზოგადოებისთვისაც, რადგანაც სამართალდამრღვევს მაინც აქვს უფლება, აირჩიოს და გააცნობიეროს თავისი სოციალური პასუხისმგებლობა. იზოლაციის ნაცვლად სადამსჯელო სანქციების საზოგადოებაში აღსრულებას, გრძელვადიან პერსპექტივაში, შეუძლია შემოგვთავაზოს საზოგადოების უკეთესი დაცვა, რა თქმა უნდა, დაზარალებულის ინტერესების ან დაზარალებულის დაცვით.

შედეგად, საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების დაკისრება და იმპლემენტაცია უნდა ხორციელდებოდეს სამართალდამრღვევთან, როგორც პასუხისმგებლობის მქონე ადამიანთან მოპყრობით.

წინამდებარე წესები განიხილება რა ციხის ევროპული წესების პარალელურ წესებად, არ მიიჩნევა მოდელად. ეს წესები ქმნის იმ მოთხოვნათა ერთობლიობას, რომლებიც საზოგადოდ მიღებულია და რომლებსაც იყენებენ. ამ მოთხოვნათა გათვალისწინების გარეშე არ მოხდება საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების დამაკმაყოფილებელი აღსრულება.

საკუთარი გამოცდილებისა და მრავალმხრივი ხედვიდან გამომდინარე, ევროპის საბჭოს უნარი შესწევს, განჭვრიტოს, რომ ეს წესები დაეხმარება ევროვნულ კანონმდებლებსაც და აღმსრულებლებსაც.

წინამდებარე წესების დებულებები ეხება ყველა სანქციასა და ღონისძიებას, რომლებიც აღსრულდება საზოგადოებაში, როგორც ეს ტერმინთა განმარტებაშია მითითებული, მათ შორის, სასჯელაღსრულების დაწესებულების გარეთ სასჯელის აღსრულებას. თუმცა, ღონისძიებები, რომლებიც არასრულწლოვნებს ეხება, ამ წესებით არ რეგულირდება.

პირველი ნაწილი – ზოგადი პრინციპები

წესი 1

წინამდებარე წესები გამოიყენება მიუკერძოებლად.

წესი 2

დანართში წარმოდგენილი ტერმინების განმარტებათა ლექსიკონი წინამდებარე წესების განუყოფელი ნაწილია.

თავი I – კანონმდებლობა

წესი 3

საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების განმარტება, მიღება და გამოყენება განსაზღვრული უნდა იყოს კანონით.

წესი 4

გადაწყვეტილების მიღებაზე უფლებამოსილი ორგანოს მიერ დაწესებული საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების პირობები და ვალდებულებები განსაზღვრული უნდა იყოს გასაგები და დეტალური საკანონმდებლო დებულებებით, ისევე, როგორც ამ პირობებისა და ვალდებულებების შეუსრულებლობის შედეგები.

წესი 5

არც ერთი საზოგადოებრივი სანქცია ან ღონისძიება არ უნდა იყოს განუსაზღვრელი ხანგრძლივობის.

საზოგადოებრივი სანქციისა და ღონისძიების ხანგრძლივობას განსაზღვრავს უფლებამოსილი ორგანო, კანონით განსაზღვრული პირობების ფარგლებში.

წესი 6

საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების ხასიათი და ხანგრძლივობა უნდა შეესაბამებოდეს როგორც სამართალდამრღვევის მიერ ჩადენილი დანაშაულის სიმძიმეს, რომლისთვისაც შეეფარდა სასჯელი, ან რომელშიც ადანაშაულებენ, ასევე, გათვალისწინებული უნდა იყოს მისი პირადი გარემოებები.

ნესი 7

საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების განხორციელებაზე პასუხისმგებელი ორგანოები უნდა განისაზღვროს კანონით.

განხორციელებაზე პასუხისმგებელი ორგანოების ვალდებულებები და პასუხისმგებლობაც კანონით უნდა განისაზღვროს.

ნესი 8

კანონით უნდა განისაზღვროს განხორციელებაზე პასუხისმგებელი ორგანოების უფლებამოსილება, მიიღოს გადაწყვეტილება განხორციელების მეთოდების შესახებ, საჭიროების შემთხვევაში, განხორციელების ვალდებულების მესამე მხარისათვის დელეგირების შესახებ, ან განხორციელების შესახებ შეთანხმების დადებაზე სამართალდამრღვევთან, სხვა ორგანოებთან ან მესამე მხარესთან.

ნესი 9

იმ შემთხვევაში, თუკი სამართალდამრღვევი არ ასრულებს საზოგადოებრივი სანქციის თუ ღონისძიების გადაწყვეტილებით განსაზღვრულ პირობებს ან ვალდებულებებს, სამართალდამრღვევის დაკავებისა და დაპატიმრების ღონისძიების გამოყენებას კანონი არეგულირებს.

ნესი 10

კანონში არ უნდა იყოს დებულება საზოგადოებრივი სანქციის ან ღონისძიების ავტომატურად პატიმრობით შეცვლის შესახებ, მოცემული სანქციის ან ღონისძიების რომელიმე პირობის თუ ვალდებულების შეუსრულებლობის შემთხვევაში.

ნესი 11

კანონი უნდა განსაზღვრავდეს განხორციელებაზე პასუხისმგებელი ორგანოების მიერ შესრულებული სამუშაოს რეგულარულ და გარე შემოწმებას. ამგვარი შემოწმება კვალიფიციურმა და გამოცდილმა პირებმა უნდა განახორციელონ.

თავი II – სასამართლო გარანტიები და საჩივრებთან დაკავშირებული პროცედურები

ნესი 12

საზოგადოებრივი სანქციის, ღონისძიების ან წინასწარი ღონისძიების დაკისრების თუ გაუქმების გადაწყვეტილებას სასამართლო იღებს.

ნესი 13

სამართალდამრღვევს უფლება უნდა ჰქონდეს, სარჩელი შეიტანოს უფრო მაღალი ინსტანციის ორგანოში, რათა გაასაჩივროს გადაწყვეტილება, რომლის საფუძველზეც დაეკისრა საზოგადოებრივი სანქცია ან ღონისძიება, ანდა უფლება უნდა ჰქონდეს, ამგვარი სანქციის ან ღონისძიების მოდიფიცირების მოთხოვნით შეიტანოს სარჩელი.

ნესი 14

საზოგადოებრივი სანქციის ან ღონისძიების განხორციელების გადაწყვეტილების წინააღმდეგ სარჩელი სასამართლოს წარედგინება ნებისმიერ დროს, როცა სამართალდამრღვევს გაუჩნდება გასაჩივრების სურვილი იმ მოტივით, რომ მისი თავისუფლების შეზღუდვა ან მიღებული გადაწყვეტილება არაკანონიერია, ან ეწინააღმდეგება დაკისრებულ სანქციას და ღონისძიებას.

ნესი 15

გასაჩივრების პროცედურა ხელმისაწვდომი უნდა იყოს სამართალდამრღვევისათვის, რომელსაც სურვილი აქვს საჩივარი შეიტანოს გადაწყვეტილებაზე პასუხისმგებელი ორგანოს მიერ მიღებულ აღსრულების გადაწყვეტილებასა ან ამგვარი გადაწყვეტილების მიუღებლობასთან დაკავშირებით.

ნესი 16

სარჩელის შეტანის პროცედურა მარტივი უნდა იყოს. საჩივრები განხილული უნდა იქნეს სწრაფად და უსაფუძვლო გადადების გარეშე.

ნესი 17

საჩივრების განმხილველმა ორგანომ უნდა მოიპოვოს ყველა საჭირო ინფორმაცია, რათა შეძლოს საჩივრების შესახებ გადაწყვეტილების მიღება. ყურადღებით უნდა იქნეს განხილული, თუ რამდენად მიზანშეწონილია, რომ მოსმენაზე მომჩივანი თავად გამოვიდეს, განსაკუთრებით იმ შემთხვევაში, თუ მან თვითონ გამოთქვა ამის სურვილი.

ნესი 18

საჩივრების განმხილველი ორგანოს გადაწყვეტილება და გადაწყვეტილების საფუძველი წერილობით უნდა აცნობონ მომჩივანსა და განმახორციელებელ ორგანოს.

ნესი 19

სამართალდამრღვევს ნებართვა უნდა მიეცეს, ისარგებლოს მის მიერ შერჩეული პირის ან ოფიციალურად დანიშნული ადვოკატის დახმარებით, თუკი ამგვარი დახმარების კანონიერი საფუძველი არსებობს. ასეთი ნებართვა სამართალდამრღვევს უნდა მიეცეს იმ შემთხვევაში, როდესაც მას სურვილი აქვს, ისარგებლოს საზოგადოებრივი სანქციის ან ღონისძიების დაკისრების, მოდიფიკაციის ან გაუქმების შესახებ მიღებული გადაწყვეტილების გასაჩივრების უფლებით ან უფლებით, რომ გაასაჩივროს ამგვარი სანქციის ან ღონისძიების აღსრულების გადაწყვეტილება.

თავი III – ძირითადი უფლებების პატივისცემა

ნესი 20

საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების დაკისრებისა და განხორციელებისას დაუშვებელია დისკრიმინაცია რასობრივ საფუძველზე, კანის ფერის, ეთნიკური წარმომავლობის, ეროვნების, სქესის, ენის, რელიგიური მრწამსის, პოლიტიკური თუ სხვა შეხედულებების, ეკონომიკური, სოციალური ან სხვა სტატუსის, ფიზიკური ან გონებრივი მდგომარეობის საფუძველზე.

ნესი 21

საზოგადოებრივი სანქცია ან ღონისძიება, რომელიც ზღუდავს სამართალდამრღვევის სამოქალაქო ან პოლიტიკურ უფლებებს, არ უნდა დაეკი-

სროს, თუკი ის ეწინააღმდეგება საერთაშორისო საზოგადოების მიერ ადამიანის უფლებებსა და ძირითად თავისუფლებებთან დაკავშირებით აღიარებულ ნორმებს. ეს უფლებები არ უნდა იზღუდებოდეს საზოგადოებრივი სანქციის ან ღონისძიების განხორციელებისას იმაზე მეტად, ვიდრე ეს სანქციის ან ღონისძიების დაკისრების გადანყვეტილებითაა ნა-გულისხმები.

ნესი 22

ნებისმიერი საზოგადოებრივი სანქციის, ღონისძიების ხასიათი და განხორციელების ხერხი სამართალდამრღვევის უფლებების საერთაშორისო გარანტიებთან შესაბამისობაში უნდა იყოს.

ნესი 23

საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების აღსრულების ხასიათი, შინაარსი და მეთოდები არ უნდა არღვევდეს სამართალდამრღვევის ან მისი ოჯახის წევრების პირადი ცხოვრების უფლებას, არ უნდა შეურაცხყოფდეს მათ ღირსებას და არ უნდა ინვევდეს მათ შენუხებას. ასევე, საფრთხე არ უნდა დაემუქროს სამართალდამრღვევის ღირსებას, ოჯახურ ურთიერთობებს, საზოგადოებასთან კავშირებს და საზოგადოებაში ფუნქციონირების უნარს. მიღებულ უნდა იქნეს უსაფრთხოების ზომები სამართალდამრღვევის შეურაცხყოფის, არამართებული ცნობისმოყვარეობისა ან საჯაროობისაგან დასაცავად.

ნესი 24

აღმასრულებელი ორგანოს ნებისმიერი ინსტრუქცია, მათ შორის, განსაკუთრებით კონტროლის მოთხოვნებთან დაკავშირებული ინსტრუქციები, უნდა იყოს პრაქტიკული, ზუსტი და შემოიფარგლებოდეს მხოლოდ იმით, რაც აუცილებელია სანქციის ან ღონისძიების ეფექტური აღსრულებისათვის.

ნესი 25

საზოგადოებრივი სანქცია ან ღონისძიება არასოდეს გულისხმობს სამედიცინო-ფსიქოლოგიურ მკურნალობას და პროცედურებს, რომლებიც არ შეესაბამება საერთაშორისოდ აღიარებულ ეთიკურ სტანდარტებს.

ნესი 26

საზოგადოებრივი სანქციის ან ღონისძიების აღსრულების ხასიათი, შინაარსი და მეთოდები არ უნდა მოიცავდეს ფიზიკური ან მენტალური ზიანის შეუსაბამო რისკს.

ნესი 27

საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების აღსრულება არ უნდა აძლიერებდეს მის მტკივნეულ ხასიათს.

ნესი 28

საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების დაკისრება ან აღსრულება არ უნდა ზღუდავდეს სოციალური დაცვის სისტემაში არსებული შეღავათებით სარგებლობის უფლებებს.

ნესი 29

იმ შემთხვევებში, როდესაც აღმასრულებელ ორგანოებს საზედამხედველო ფუნქციების განხორციელებაში საზოგადოებრივი ორგანიზაციები ან ცალკეული პირები ეხმარებიან, მონოდეული მომსახურებების დადგენილ მოთხოვნებთან შესაბამისობის პასუხისმგებლობა ეკისრება აღმასრულებელ ორგანოებს. აღმასრულებელმა ორგანომ უნდა მიიღოს შესაბამისი გადაწყვეტილება, თუკი ამგვარად წარმოდგენილი დახმარება მოთხოვნებს არ აკმაყოფილებს.

აღმასრულებელმა ორგანოებმა გადაწყვეტილება უნდა მიიღონ იმ ქმედებასთან დაკავშირებით, რომელიც მაშინ უნდა განხორციელდეს, თუკი ზედამხედველობის საქმიანობების შედეგად გამოვლინდება, რომ სამართალდამრღვევა არ დააკმაყოფილა პირობა ვალდებულება ან ინსტრუქცია დაკისრებული საზოგადოებრივი სანქციის/ღონისძიების შესაბამისად.

თავი IV – სამართალდამრღვევის მხრიდან თანამშრომლობა და თანხმობა

ნესი 30

საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების დაკისრება და განხორციელება უნდა ემსახუროდეს სამართალდამრღვევის მიერ ზოგადად საზოგადოების და კონკრეტულად დაზარალებულების მიმართ პასუხისმგებლობის გრძნობის ჩამოყალიბებას.

ნესი 31

საზოგადოებრივი სანქცია ან ღონისძიება მხოლოდ იმ შემთხვევაში უნდა იყოს გამოყენებული, როდესაც ცნობილია, თუ რა პირობები და ვალდებულებებია მართებული და მზად არის თუ არა სამართალდამრღვევი თანამშრომლობისა და მათი აღსრულებისათვის.

ნესი 32

სამართალდამრღვევის მიერ მასზე დაკისრებული საზოგადოებრივი სანქციის ან ღონისძიების შესაბამისი პირობების ან ვალდებულებების შესრულება უნდა დადგინდეს როგორც მისი ინდივიდუალური საჭიროებების, ასევე, მისი შესაძლებლობების, უფლებებისა და სოციალური ვალდებულებების გათვალისწინებით.

ნესი 33

სამართალდამრღვევს, საზოგადოებრივი სანქციის ან ღონისძიების დაკისრების შესახებ გადაწყვეტილების ფორმალური დოკუმენტის მიღების გარდა, დაკისრებული ღონისძიებებისა და სანქციების განხორციელების დაწყებამდე, უნდა მიენდოს ინფორმაცია მისთვის გასაგებ ენაზე და, თუ საჭიროა, ნერილობითაც სანქციის ან ღონისძიების ხასიათისა და მიზნის, ასევე, შესაბამისი პირობების ან ვალდებულებების შესახებ.

ნესი 34

საზოგადოებრივი სანქციის ან ღონისძიების განხორციელება იმგვარად უნდა იყოს დაგეგმილი, რომ უზრუნველყოს სამართალდამრღვევის მხრიდან თანამშრომლობა და დაკისრებული სანქციის მიღება, როგორც სამართლიანი და გონივრული საპასუხო ქმედება მის მიერ ჩადენილ სამართალდარღვევაზე. შესაძლებლობის ფარგლებში, სამართალდამრ-

ღვევი ჩართული უნდა იყოს აღსრულების საკითხებთან დაკავშირებული გადაწყვეტილების მიღების პროცესში.

ნესი 35

ბრალდებულის თანხმობა უნდა მოიპოვოთ იქამდე, ვიდრე დაეკისრება ნებისმიერი საზოგადოებრივი ღონისძიების განხორციელება სასამართლო განხილვამდე ან სანქციის შესახებ გადაწყვეტილების მიღების ნაცვლად.

ნესი 36

იმ შემთხვევაში, როცა საჭიროა სამართალდამრღვევის თანხმობა, მას საკითხის შესახებ ინფორმაცია უნდა მიანოდონ და განუმარტონ. ამგვარი თანხმობა არასოდეს უნდა იყოს სამართალდამრღვევისათვის ძირითადი უფლების ჩამორთმევის შედეგი.

მეორე ნაწილი – ადამიანური და ფინანსური რესურსები

თავი V – პროფესიული კადრები

ნესი 37

პროფესიული კადრების შერჩევისა და დანინაურების პროცესში დაუშვებელია დისკრიმინაცია რასობრივი, კანის ფერის, სქესის, პოლიტიკური ან სხვა მოსაზრებების თუ შეხედულებების ნიადაგზე, ეროვნული, ან სოციალური წარმომავლობის, ქონებრივი, დაბადების ან სხვა სტატუსის ნიშნით. კადრების შერჩევისას გათვალისწინებული უნდა იქნეს კონკრეტული მიდგომები კონკრეტული კატეგორიის ადამიანებისა და სხვადასხვა სამართალდამრღვევის ზედამხედველობაზე.

ნესი 38

აღსრულებაზე პასუხისმგებელი თანამშრომლების რაოდენობა უნდა იყოს სათანადო, რათა ეფექტურად შეძლონ დაკისრებული ვალდებულებების შესრულება. მათ, ასევე, უნდა გააჩნდეთ სათანადო თვისებები და კვალიფიკაცია. გარდა ამისა, შემუშავებული უნდა იქნეს სპეციალური ნორმები და პოლიტიკა, რომელიც უზრუნველყოფს თანამშრომელთა რაოდენობისა და ხარისხის შესაბამისობას სამუშაოს მოცულობასთან, პროფესიულ უნარ-ჩვევებსა და სამუშაოსათვის საჭირო გამოცდილებასთან.

ნესი 39

აღსრულებაზე პასუხისმგებელ თანამშრომლებს ადეკვატური ტრენინგი უნდა ჰქონდეთ გავლილი და გააჩნდეთ შესაბამისი ინფორმაცია, რათა რეალური წარმოდგენა ჰქონდეთ საკუთარი კონკრეტული საქმიანობის სფეროზე, მათ პრაქტიკულ ვალდებულებებსა და სამსახურებრივი ეთიკის მოთხოვნებზე. რეგულარულად უნდა განხორციელდეს მათი პროფესიული კომპეტენციების გაძლიერება-განმტკიცება და განვითარება შემდგომი ტრენინგის, მუშაობის შესრულების მიმოხილვისა და შეფასებების მეშვეობით.

ნესი 40

პროფესიონალი კადრების თანამდებობებზე დანიშვნა უნდა განხორციელდეს იმგვარი საკანონმდებლო, ფინანსური და დროის მენეჯმენტის საფუძველზე, რომ უზრუნველყოფილი იყოს პროფესიული და საკადრო უწყვეტობა, განვითარდეს თანამშრომელთა შორის ოფიციალური ვალდებულებების შესახებ ცნობიერება და ის, რომ სამსახურებრივი ურთიერთობების პირობებში მათი სტატუსი მსგავსი ფუნქციების შემსრულებელი პროფესიონალი კადრების თანაბარია.

ნესი 41

პროფესიული კადრები ანგარიშვალდებულნი არიან კანონით განსაზღვრული აღმასრულებელი ორგანოს წინაშე.

ეს ორგანო ადგენს საკუთარი თანამშრომლების მოვალეობებს, უფლებებსა და ვალდებულებებს და უზრუნველყოფს მათ ზედამხედველობასა და სამუშაოს ეფექტურობის შეფასებას.

თავი VI – ფინანსური რესურსები

ნესი 42

აღმასრულებელ ორგანოებს უნდა გააჩნდეთ სახელმწიფო ფონდის მიერ გამოყოფილი ადეკვატური დაფინანსება. მესამე პირებს შეუძლიათ ფინანსური ან სხვა სახის დახმარება გაუწიონ მათ, მაგრამ აღმასრულებელი ორგანოები მათზე არასოდეს უნდა იყვნენ ფინანსურად დამოკიდებულნი.

ნესი 43

იმ შემთხვევებში, როცა აღმასრულებელი ორგანოები მოიხმარენ მესამე პირთა ფინანსურ შენატანებს, უნდა არსებობდეს დადგენილი წესი, რომელიც განსაზღვრავს გასავლელ პროცედურებს, ასევე, პირებს, რომლებიც ჩართულნი უნდა იყვნენ ამ კონკრეტული საკითხის გადაწყვეტაში და ამ სახსრების გამოყენების აუდიტის მექანიზმს.

თავი VII – საზოგადოების ჩართულობა და მონაწილეობა

ნესი 44

საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების ხასიათისა და შინაარსის შესახებ, ასევე, მათი განხორციელების გზების შესახებ სათანადო ინფორმაცია ფართოდ უნდა გავრცელდეს, რათა საზოგადოებას, მათ შორის კერძო პირებს, კერძო და სახელმწიფო ორგანიზაციებს და სამსახურებს, რომლებიც ჩართულნი არიან სანქციებისა და ღონისძიებების იმპლემენტაციაში, გაცნობიერებული ჰქონდეთ მათი შინაარსი და დანაშაულებრივ ქმედებაზე ადეკვატურ და სანდო რეაქციად აღიქვამდნენ.

ნესი 45

სანქციებისა და ღონისძიებების იმპლემენტაციაზე პასუხისმგებელი ორგანოების მუშაობას თან უნდა ახლდეს საზოგადოებაში არსებული ყველა შესაფერისი რესურსის გამოყენება, რათა ამ ორგანოებმა შეძლონ სამართალდამრღვევთა შესაბამისი საჭიროებების დაკმაყოფილება და მათი უფლებების დაცვა. ამისათვის, ასევე, მაქსიმალურად უნდა იქნეს გამოყენებული საზოგადოების წარმომადგენელი ორგანიზაციებისა და ინდივიდუალური პირების მონაწილეობა.

ნესი 46

მნიშვნელოვანია საზოგადოების მონაწილეობა, რაც სამართალდამრღვევებს დაეხმარება საზოგადოებასთან მნიშვნელოვანი კავშირების დამყარებაში, რათა საზოგადოების მხრიდან მათ მიმართ არსებული ინტერესი იგრძნონ და გაზარდონ ურთიერთობის, დახმარებისა და მხარდაჭერის შესაძლებლობები.

ნესი 47

საზოგადოების მონაწილეობა უნდა განხორციელდეს იმპლემენტატორ ორგანოებთან შეთანხმების საფუძველზე, რომელშიც დაკონკრეტებული იქნება მხარეთა ვალდებულებების ხასიათი და მათი განხორციელების ხერხები.

ნესი 48

საზოგადოებრივი ორგანიზაციებისა და ცალკეული პირების მონაწილეობა გულისხმობს ზედამხედველობის განხორციელებას მხოლოდ კანონით განსაზღვრულ ან საზოგადოებრივი სანქციების დამკისრებელი/იმპლემენტატორი ორგანოების მიერ განსაზღვრულ ფარგლებში.

ნესი 49

საზოგადოების წარმომადგენელთა მიერ განეული დახმარება არ უნდა იქნეს გამოყენებული, როგორც პროფესიონალი კადრების მიერ განსახორციელებელი საქმიანობის ჩანაცვლება.

ნესი 50

იმპლემენტატორმა ორგანოებმა უნდა განსაზღვრონ ის კრიტერიუმები და პროცედურები, რომლის მიხედვითაც მოხდება საზოგადოების წარმომადგენელ პირთა შერჩევა, მათი ინფორმირება დაკისრებული დავალებების, მოვალეობების, კომპეტენციის ფარგლების, ანგარიშვალდებულებისა და სხვა საკითხების შესახებ.

ნესი 52

მონაწილე საზოგადოებრივ ორგანიზაციებსა და ცალკეულ პირებს ეკისრებათ პროფესიული კონფიდენციალურობის დაცვის ვალდებულება.

ნესი 53

საზოგადოების წარმომადგენელი ცალკეული პირები დაზღვეულნი უნდა იყვნენ უბედური შემთხვევების, დაშავებისა და საზოგადოებრივი ვალდებულებებისაგან საკუთარი მოვალეობების შესრულების პროცესში. მათ უნდა აუნაზღაურდეთ მუშაობისას განეული ხარჯები.

ნესი 54

გათვალისწინებული უნდა იქნეს მონაწილე საზოგადოებრივი ორგანიზაციებისა და ცალკეული პირების მიერ მათი კომპეტენციის ფარგლებში გამოთქმული ზოგადი ხასიათის მოსაზრებები, ასევე, ცალკეულ საქმეებთან დაკავშირებული საკითხები. მათ უნდა მიაწოდონ საპასუხო ინფორმაცია.

**მესამე ნაწილი – სანქციებისა და ღონისძიებების მენეჯმენტის
ასპექტები**

თავი VIII – იმპლემენტაციის პირობები

ნესი 55

საზოგადოებრივი სანქციები და ღონისძიებები იმგვარად უნდა განხორციელდეს, რომ რაც შეიძლება სასარგებლო იყოს სამართალდამრღვევისათვის და ხელი შეუწყოს საზოგადოებაში ინტეგრირებისათვის საჭირო პიროვნულ და სოციალურ განვითარებას. ზედამხედველობისა და კონტროლის მეთოდები ამ მიზნებს უნდა ემსახურებოდეს.

ნესი 56

საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების მომზადების, დაკისრების ან იმპლემენტაციის შესახებ რჩევა სასამართლოს ან პროკურორს მხოლოდ პროფესიონალმა თანამშრომლებმა ან კანონით განსაზღვრულმა ორგანიზაციებმა უნდა მიაწოდონ.

ნესი 57

იმპლემენტატორმა ორგანოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ პირები, რომლებიც ექვემდებარებიან საზოგადოებრივ სანქციებსა და ღონისძიებებს, ინფორმირებული იყვნენ საკუთარი უფლებების შესახებ და დაეხმარონ მათ ამ უფლებების ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფაში. პროფესიონალი თანამშრომლები, მონაწილე საზოგადოებრივი ორგანიზაციები და ცალკეული პირები ინფორმირებული უნდა იყვნენ ამ პირობების შესახებ.

ნესი 58

სამართალდამრღვევს უფლება აქვს, საზოგადოებრივი სანქციის ან

ლონისძიების განხორციელების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებამდე გააკეთოს ზეპირი ან წერილობითი განაცხადი.

იმპლემენტატორმა ორგანომ უნდა უზრუნველყოს, რომ კონფლიქტის ან კრიზისის წარმოშობის შემთხვევაში, სამართალდამრღვევი პროფესიონალი თანამშრომლების შესაბამის წარმომადგენელს რაც შეიძლება სწრაფად დაუკავშირდეს.

ნესი 59

იმპლემენტატორმა ორგანომ უნდა მოახდინოს შესაბამისი რეაგირება და გამოიძიოს სამართალდამრღვევზე დაკისრებული სანქციის ან ლონისძიების იმპლემენტაციასთან დაკავშირებული საჩივრები. ის პასუხისმგებლობით და სერიოზულობით უნდა მოექცდეს სამართალდამრღვევის მოთხოვნას ზედამხედველის ან სხვა პასუხისმგებელი პირის შეცვლის თაობაზე.

ნესი 60

ცალკეულ საქმეს იმპლემენტატორი ორგანო აწარმოებს. ჩანაწერების განახლება მუდმივად უნდა ხდებოდეს, რათა შესაძლებელი იყოს საჭირო ანგარიშის მომზადება იმასთან დაკავშირებით, თუ რამდენად ასრულებს სამართალდამრღვევი სანქციის ან ლონისძიების პირობებს ან მოვალეობებს.

ნესი 61

ცალკეული საქმის მასალებში არსებული ინფორმაცია მხოლოდ დაკისრებული სანქციის ან ლონისძიების განხორციელებასთან დაკავშირებულ საკითხებს უნდა მოიცავდეს და მაქსიმალურად სანდო და ობიექტური იყოს.

ნესი 62

სამართალდამრღვევს ან მის წარმომადგენელს უნდა შეეძლოს საკუთარი საქმის მასალებთან დაშვება იმ მოცულობით, რომ არ დაარღვიოს სხვათა პირადი საიდუმლოების უფლება. სამართალდამრღვევს უფლება აქვს, გაასაჩივროს საქმის ჩანაწერები. საჩივრის შინაარსი საქმის მასალებში უნდა აისახოს.

ნესი 63

ჩვეულებრივ, ზედამხედველმა სამართალდამრღვევს უნდა მიაწოდოს ინფორმაცია საქმის მასალების და სხვა ანგარიშების შესახებ და განუმარტოს ისინი.

ნესი 64

ნებისმიერ ინდივიდუალურ საქმეში მოცემული ინფორმაციის გამხელა დაშვებულია მხოლოდ ამგვარი უფლების მქონე პირთათვის. გამხელილი ინფორმაცია უნდა მოიცავდეს საქმის ჩანაწერის მხოლოდ იმ ნაწილს, რომელიც საჭიროა ინფორმაციის მოთხოვნაზე განმცხადებელი ორგანოს შესაბამისი დავალებისთვის.

ნესი 65

საზოგადოებრივი სანქციის ან ღონისძიების დასრულების შემდეგ, საქმის მასალები იმპლემენტაციის ორგანოს მიერ უნდა განადგურდეს, ან დაცული იყოს არქივში მესამე პირთა მიერ ინფორმაციის გამხელის შესახებ უსაფრთხოების წესების თანახმად. ეს ქმედება არ უნდა განხორციელდეს სანქციის ან ღონისძიების იურიდიული ძალის ამოწურვამდე არაუგვიანეს კანონმდებლობით ფიქსირებული ვადისა.

ნესი 66

სამართალდამრღვევის შესახებ ინფორმაციის ხასიათი და მოცულობა, რომელიც გადაეცემა დამსაქმებელს, პირადი და სოციალური დახმარების სააგენტოებს, განისაზღვრება და შემოიფარგლება კონკრეტული განსახილველი ქმედების მიზნის მიხედვით. უფრო ზუსტად, გაცემული ინფორმაცია სამართალდამრღვევისთვის შეტყობინებისა და მისი თანხმობის გარეშე, არ შეიძლება მოიცავდეს ცნობებს სამართალდამრღვევის და მისი პირადი ბიოგრაფიის შესახებ, ასევე, სხვა ნებისმიერ ინფორმაციას, რომელმაც შესაძლოა გამოიწვიოს არასასურველი სოციალური შედეგები ან პირად ცხოვრებაში ჩარევა.

ნესი 67

სამართალდამრღვევისათვის საზოგადოებრივად სასარგებლო შრომის ფარგლებში დაკისრებული დავალებები უნდა იყოს არა უსარგებლო, არამედ სოციალურად გამოსადეგი და ხელს უნდა უწყობდეს სამართალდამ-

რლვევის უნარ-ჩვევების მაქსიმალურ განვითარებას. საზოგადოებრივად სასარგებლო შრომა არ უნდა ემსახურებოდეს საწარმოსათვის მოგების მიღების მიზანს.

ნესი 68

საზოგადოებრივად სასარგებლო შრომის შემსრულებელი სამართალდამრღვევის სამუშაო პირობები უნდა აკმაყოფილებდეს ჯანდაცვასა და უსაფრთხოებასთან დაკავშირებულ ყველა მოქმედ საკანონმდებლო მოთხოვნას. სამართალდამრღვევები დაზღვეულნი უნდა იყვნენ უბედური შემთხვევის, დაშავების და სანქციის იმპლემენტაციასთან დაკავშირებული სახელმწიფო პასუხისმგებლობისგან.

ნესი 69

იმპლემენტაციის ხარჯები სამართალდამრღვევს არ უნდა დაეკისროს.

თავი IX – მუშაობის მეთოდები

ნესი 70

საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების იმპლემენტაცია უნდა ეფუძნებოდეს ინდივიდუალური პროგრამების მართვას და სამართალდამრღვევს, ზედამხედველსა და საზოგადოების წარმომადგენელ ნებისმიერ ორგანიზაციასა თუ ცალკეულ პირს შორის შესაბამისი სამუშაო ურთიერთობების ჩამოყალიბებას.

ნესი 71

იმპლემენტაციის მეთოდები თითოეული საქმის კონკრეტულ გარემოებებზე ინდივიდუალურად უნდა იყოს მორგებული. შესაბამისად, იმპლემენტაციაზე პასუხისმგებელ ორგანოებსა და თანამშრომლებს უნდა გააჩნდეთ სათანადო მოცულობის დისკრეცია, რათა არ გამოიწვიოს მოპყრობაში სერიოზული უთანასწორობა.

ნესი 72

სანქციის ან ღონისძიების იმპლემენტაციისათვის ინდივიდუალური საჭიროების განსაზღვრის შემთხვევაში, უნდა მოხდეს ხარისხიანი პიროვნული, სოციალური ან მატერიალური დახმარების უზრუნველყოფა.

ნესი 73

სანქციის ან ღონისძიების შესახებ გადაწყვეტილების იმპლემენტაციასთან დაკავშირებული ინსტრუქციები, რომლებიც იმპლემენტატორი ორგანოებისათვის გამოიცემა, პრაქტიკული და ზუსტი უნდა იყოს. ისინი სამართალდამრღვევს გადაწყვეტილების გარდა სხვა მოთხოვნებს არ უნდა უყენებდეს.

ნესი 74

მაკონტროლებელი საქმიანობები მხოლოდ იმ მოცულობით უნდა განხორციელდეს, რომელიც დაკისრებული სანქციის ან ღონისძიების სათანადო იმპლემენტაციისათვის არის საჭირო და ემყარება მინიმალური ინტერვენციის პრინციპს. ისინი სანქციის ან ღონისძიების პროპორციული უნდა იყოს და მათი მიზნებით შემოიფარგლებოდეს.

ნესი 75

იმპლემენტაციაზე პასუხისმგებელმა ორგანოებმა მუშაობის ისეთი მეთოდები უნდა გამოიყენონ, რომლებიც აღიარებულ პროფესიულ სტანდარტებს შეესაბამება. ეს მეთოდები უნდა ითვალისწინებდეს კვლევის, სოციალური სამუშაოსა და საქმიანობის ყველა სფეროში არსებულ მიღწევებს.

**თავი X – სანქციის ან ღონისძიების იურიდიული ძალა და
შეუსრულებლობის შედეგები**

ნესი 76

საზოგადოებრივი სანქციის ან ღონისძიების იმპლემენტაციის დასაწყისში სამართალდამრღვევი ინფორმირებული უნდა იყოს სანქციის ან ღონისძიების შინაარსის და მისი ვალდებულებების შესახებ. ის, ასევე, ინფორმირებული უნდა იყოს იმ შედეგების შესახებ, რომელიც მის მიერ გადაწყვეტილებაში გაცხადებული პირობებისა და ვალდებულებების დარღვევას მოჰყვება და იმ ნესების შესახებაც, რომელთა თანახმად, ის დაუბრუნდება გადაწყვეტილების მიმღებ ორგანოებს სანქციის ან ღონისძიების მოთხოვნათა დაუკმაყოფილებლობის ან არაადეკვატურად შესრულების შემთხვევაში.

ნესი 77

იმპლემენტატორმა ორგანოებმა ზუსტად უნდა განსაზღვრონ პროცედურები, რომელთაც გამოიყენებენ იმპლემენტაციაზე პასუხისმგებელი თანამშრომლები სამართალდამრღვევთან მიმართებით და გადანყვეტილების მიღებაზე პასუხისმგებელი ორგანოები იმ შემთხვევაში, თუკი სამართალდამრღვევი არ დააკმაყოფილებს ან არაადეკვატურად დააკმაყოფილებს მასზე დაკისრებულ პირობებს ან მოვალეობებს.

ნესი 78

იმპლემენტატორი ორგანოების ინსტრუქციების ან პირობებისა და ვალდებულებების მსუბუქი დარღვევა, რომელიც არ საჭიროებს სანქციის ან ღონისძიების შეცვლას, დაუყოვნებლივ უნდა მოგვარდეს დისკრეციულობის საფუძველზე ან, თუ საჭიროა, ადმინისტრაციული პროცედურის მეშვეობით.

ნესი 79

მსუბუქ დარღვევასთან დაკავშირებული ადმინისტრაციული ხასიათის გასაუბრების დროს სამართალდამრღვევს უნდა მიეცეს შესაძლებლობა, გააკეთოს საკუთარი კომენტარი. გასაუბრების ან ნებისმიერი სხვა საგამოძიებო ქმედების შინაარსი უნდა აისახოს ინდივიდუალური საქმის ჩანაწერებში, დაუყოვნებლივ და გასაგებად უნდა მიეწოდოს სამართალდამრღვევს.

ნესი 80

საზოგადოებრივ სანქციასა თუ ღონისძიებაში განსაზღვრული პირობების ან ვალდებულებების ნებისმიერი მნიშვნელოვანი შეუსრულებლობის შესახებ იმპლემენტაციაზე პასუხისმგებელმა ორგანომ დაუყოვნებლივ წერილობით უნდა ჩააბაროს ანგარიში გადანყვეტილების მიღებაზე პასუხისმგებელ ორგანოს.

ნესი 81

პირობების ან ვალდებულებების დაუკმაყოფილებლობის შესახებ ნებისმიერი წერილობითი ანგარიში ობიექტურად და დეტალურად უნდა ასახავდეს, თუ როგორ და რა ვითარებაში ჰქონდა ადგილი პირობების შეუსრულებლობას.

ნესი 82

გადაწყვეტილების მიღებაზე პასუხისმგებელი ორგანოები გასცემენ ბრძანებას საზოგადოებრივი სანქციის ან ღონისძიების შეცვლის, ნაწილობრივ ან მთლიანად გაუქმების შესახებ მხოლოდ მას შემდეგ, რაც დეტალურად შეამონმშენ იმპლემენტაციაზე პასუხისმგებელი ორგანოების მიერ ანგარიშში ასახულ ფაქტებს.

ნესი 83

საზოგადოებრივი სანქციის ან ღონისძიების შეცვლის, ნაწილობრივ ან მთლიანად გაუქმების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებამდე, გადაწყვეტილების მიღებაზე პასუხისმგებელმა ორგანომ უნდა უზრუნველყოს, რომ სამართალდამრღვევს მიეცეს შესაძლებლობა, შეამონმოს დოკუმენტები, რომელსაც ემყარება შეცვლის ან გაუქმების მოთხოვნა და წარმოადგინოს საკუთარი შენიშვნები ნებისმიერი პირობის ან დაკისრებული მოვალეობის დარღვევაზე.

ნესი 84

სანქციასა ან ღონისძიებაზე თანდართული პირობების ან მოვალეობების შეუსრულებლობა, რომელმაც მოქმედი კანონმდებლობის თანახმად, შეიძლება გამოიწვიოს სანქციის ან ღონისძიების შეცვლა, ნაწილობრივი ან მთლიანი გაუქმება, თავის მხრივ, არ უნდა წარმოადგენდეს სამართალდარღვევას.

ნესი 85

საზოგადოებრივი სანქციის ან ღონისძიების გაუქმების საკითხის განხილვისას, გათვალისწინებული უნდა იქნეს, თუ როგორ და რამდენად შეასრულა სამართალდამრღვევმა მოცემული პირობა თუ ვალდებულება.

ნესი 86

არ არის აუცილებელი, რომ საზოგადოებრივი სანქციის ან ღონისძიების გაუქმების შესახებ გადაწყვეტილება პატიმრობის ზომის დაკისრების საფუძველი გახდეს.

ნესი 87

საზოგადოებრივ სანქციასა ან ღონისძიებაში გაწერილი ნებისმიერი პირობის თუ ვალდებულების შეცვლა შესაძლებელი უნდა იყოს სამართალდამრღვევის მიერ გარკვეული პროგრესის მიღწევის შემთხვევაში. გადაწყვეტილებას პასუხისმგებელი ორგანო მოქმედი კანონმდებლობის თანახმად იღებს.

ნესი 88

გადაწყვეტილების მიღებაზე პასუხისმგებელ ორგანოს უნდა შეეძლოს, შეწყვიტოს სანქცია ან ღონისძიება მის ამონურვამდე იმ შემთხვევაში, თუკი დადგინდება, რომ სამართალდამრღვევმა დააკმაყოფილა მოთხოვნილი პირობები და ვალდებულებები და აღარ არსებობს მათი გამოყენების საჭიროება სანქციის ან ღონისძიების მიზნის მისაღწევად.

**თავი XI – საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების
შედეგების კვლევა და შეფასება**

ნესი 89

საჭიროა საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების კვლევის ხელშეწყობა. უნდა განხორციელდეს მათი რეგულარული შეფასება.

ნესი 90

საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების შეფასება უნდა ხდებოდეს ობიექტურად, იმის მიხედვით, თუ მათი გამოყენება რამდენად:

- აკმაყოფილებს კანონმდებელთა, სასამართლო ხელისუფლების, გადაწყვეტილების მიმღები ორგანოების, იმპლემენტაციური ორგანოების და საზოგადოების მოლოდინებს საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების მიზნებთან მიმართებით;
- ხელს უწყობს პატიმრობის მაჩვენებლების შემცირებას;
- იძლევა სამართალდარღვევასთან დაკავშირებული სამართალდამრღვევის საჭიროებების დაკმაყოფილების საშუალებას;
- ხარჯთეფექტურია;

- ხელს უწყობს საზოგადოებაში დანაშაულის მაჩვენებლების შემცირებას;

დანართი – ლექსიკონი

1. საზოგადოებრივი სანქციები და ღონისძიებები

ტერმინი „საზოგადოებრივი სანქციები და ღონისძიებები“ გამოიყენება იმ სანქციებსა და ღონისძიებებთან მიმართებით, რომელთა საშუალებითაც, სამართალდამრღვევი რჩება საზოგადოებაში და გულისხმობს მისი თავისუფლების შეზღუდვას კონკრეტული პირობებისა თუ ვალდებულებების დაკისრებით. აღნიშნული ხორციელდება კანონით ამისთვის განსაზღვრული/დანიშნული ორგანოების მიერ.

ტერმინი მოიცავს სასამართლოს ან მოსამართლის მიერ დაკისრებულ ნებისმიერ სანქციას და ღონისძიებას, რომელიც განხორციელდა სანქციის შესახებ გადაწყვეტილების მიღების მაგიერ, ასევე, პატიმრობის განაჩენის ციხის დაწესებულების გარეთ აღსრულების გზებს.

მიუხედავად იმისა, რომ ამ ტერმინში ფულადი სანქციები არ მოიაზრება, მათი იმპლემენტაციის უზრუნველსაყოფად განხორციელებული ნებისმიერი საზედამხედველო ან მაკონტროლებელი საქმიანობა ასევე უნდა განხორციელდეს ამ ნებსებით დადგენილ ფარგლებში.

2. კანონი – განსაზღვრულია, რეგულირდება

ტერმინები „განსაზღვრული“ ან „რეგულირდება“ გამოიყენება პარლამენტის მიერ მიღებულ კანონებთან და, ასევე, კანონის აღსრულებისათვის საჭირო სამთავრობო ბრძანებულებებთან (დადგენილებებთან) მიმართებით.

3. სასამართლო ხელისუფლება

წარმოდგენილ ნებსებში ტერმინი „სასამართლო ხელისუფლება“ გულისხმობს სასამართლოს, მოსამართლეს ან პროკურორს.

4. გადაწყვეტილების მიმღები ორგანოები

ტერმინი „გადაწყვეტილების მიმღები ორგანოები“ გულისხმობს სასამართლო ხელისუფლებას ან ნებისმიერ სხვა ორგანოს, რომელსაც

გააჩნია კანონით მინიჭებული უფლებამოსილება, რომ დაანესოს ან გააუქმოს საზოგადოებრივი სანქცია, ღონისძიება ან შეცვალოს მისი პირობები და ვალდებულებები. გადაწყვეტილების მიმღები ორგანოს ცნება უფრო ფართოა, ვიდრე სასამართლო ხელისუფლების.

5. იმპლემენტაციაზე პასუხისმგებელი ორგანო

„იმპლემენტაციაზე პასუხისმგებელი ორგანო“ არის ორგანო ან ორგანოები, რომელთაც გააჩნია უფლებამოსილება, მიიღონ გადაწყვეტილება და, მათი პირველადი ვალდებულების თანახმად, პრაქტიკულად განახორციელონ საზოგადოებრივი სანქცია ან ღონისძიება. ბევრ ქვეყანაში იმპლემენტაციაზე პასუხისმგებელ ორგანოდ პრობაციის სამსახური გვევლინება.

6. იმპლემენტაცია და შეფარდება

„იმპლემენტაცია (აღსრულება)“ გულისხმობს იმპლემენტაციაზე პასუხისმგებელი ორგანოს სამუშაოს პრაქტიკული ასპექტების განხორციელებას იმის უზრუნველსაყოფად, რომ საზოგადოებრივი სანქცია ან ღონისძიება სწორად იქნეს შესრულებული.

„შეფარდება“ გულისხმობს ორივეს — საზოგადოებრივი სანქციის ან ღონისძიების დაკისრებას და იმპლემენტაციას.

ამ უკანასკნელ ტერმინს, პირველთან შედარებით, უფრო ზოგადი მნიშვნელობა აქვს.

7. პირობები და ვალდებულებები

„პირობები და ვალდებულებები“ გულისხმობს ნებისმიერ მოთხოვნას, რომელიც წარმოადგენს გადაწყვეტილების მიღებაზე პასუხისმგებელი ორგანოს მიერ დაკისრებული სანქციის ან ღონისძიების შემადგენელ ნაწილს.

8. საჩივარი

ტერმინი „საჩივარი“ გულისხმობს როგორც სასამართლოში შეტანილ, ასევე, ადმინისტრაციულ ორგანოებში წარდგენილ საჩივარს.

9. ზედამხედველობა

ტერმინი „ზედამხედველობა“ გულისხმობს ორივეს, დამხმარე საქმიანობებს, რომლებიც განახორციელა იმპლემენტაციაზე პასუხისმგებელმა ორგანომ და რომელიც მიზნად ისახავს სამართალდამრღვევის საზოგადოებაში დატოვებას და ისეთი ქმედებების განხორციელებას, რომლებიც უზრუნველყოფს სამართალდამრღვევის მიერ დაკისრებული პირობების ან ვალდებულებების შესრულებას.

10. კონტროლი

ტერმინი „კონტროლი“ გულისხმობს საქმიანობებს, რომელთა მიზანია, დაადგინოს, შესრულდა თუ არა დაკისრებული პირობები ან ვალდებულებები, ასევე, უზრუნველყოს პირობებისა და ვალდებულებების შესრულება პროცედურებით, რომლებიც გამოყენებული იქნება მათი შეუსრულებლობის შემთხვევაში.

კონტროლის ცნება ზედამხედველობასთან შედარებით გაცილებით ვიწროა.

11. სამართალდამრღვევი

ტერმინი „სამართალდამრღვევი“ გამოყენებულია მხოლოდ გამოხატვის ლაკონურობისთვის და გულისხმობს როგორც ბრალდებულს, ასევე, მსჯავრდებულს.

12. საზოგადოების მონაწილეობა

ტერმინი „საზოგადოების მონაწილეობა“ მოიცავს ყველა სახის დახმარებას, იქნება ეს ფასიანი, უფასო, სრული განაკვეთით თუ ნახევარი განაკვეთით შესრულებული, რომლებიც საჯარო თუ კერძო ორგანიზაციებისა და ინდივიდუალური პირების მიერ არის შემოთავაზებული და იმპლემენტაციაზე პასუხისმგებელი ორგანოებისათვის არის ხელმისაწვდომი.

13. სქესი

გამოხატვის ლაკონურობის მიზნით, წესებში გამოყენებულია მამრობითი სქესი (მაგ: მამრობითი სქესის ნაცვალსახელები “his”, “him”, “he”). აქ გამოყენებულ მამრობითი სქესის ნაცვალსახელებში ყოველთვის იგულისხმება, ასევე, მდედრობითი სქესიც.

14. ზმნის ფორმები

წესებში განსაზღვრული მთავარი მოთხოვნები გამოხატულია ზმნებით “shall” და “must” (ქართულად ორივე ნათარგმნია როგორც „უნდა“, ან ან-მყო დროში მაგ: „ასრულებს“). ძირითადი აკრძალვების გამოსახატავად გამოყენებულია იგივე ტერმინები უარყოფით ფორმებში. მოთხოვნები, რომელთა განხორციელებაც „სასურველია“, გამოხატულია ზმნის ფორმებით „should“ ან “ought”. სასურველი აკრძალვის შემთხვევაში, გამოყენებულია იგივე ტერმინი უარყოფით ფორმაში.

**ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია
No. R (99) 19 წევრი სახელმწიფოების მიმართ, რომელიც ეხება
მედიაციას სისხლის სამართლის საქმეებზე**

*(მიღებულია მინისტრთა კომიტეტის მიერ 1999 წლის 15 სექტემბერს
მინისტრთა მოადგილეების 679 შეხვედრაზე)*

ევროსაბჭოს წესდების 15.ბ მუხლის საფუძველზე მინისტრთა კომიტეტი:

მიიჩნევს რა წევრ სახელმწიფოებში სისხლის სამართლის საქმეებზე მედიაციის გამოყენების წინსვლას, როგორც მოქნილ, გამარტივებულ, პრობლემის მოგვარებაზე ორიენტირებულ, დამატებით ან ალტერნატიულ საშუალებას ტრადიციულ სისხლის სამართალწარმოებასთან მიმართებით;

ითვალისწინებს რა საჭირებას, რომ გაძლიერდეს დაზარალებულის პირადი მონაწილეობა სისხლის სამართალწარმოებაში, ისევე როგორც ბრალდებულისა და სხვა პირებისა, რომელთაც შეიძლება მხარეთა სტატუსი მიენიჭოთ, ასევე საზოგადოებისა;

აღიარებს რა დაზარალებულის ლეგიტიმურ ინტერესს, მიენიჭოს უფრო მეტი მნიშვნელობა დაზარალების შედეგების განხილვისას, კომუნიკაცია ჰქონდეს დამნაშავესთან და მიიღოს ბოდიში ან ზიანის ანაზღაურება;

მიიჩნევს რა აუცილებლად დამნაშავეს პასუხისმგებლობის გაძლიერებას და მათთვის პრაქტიკული შესაძლებლობების შეთავაზებას, გამოსწორებისთვის, რომლებიც დაეხმარება მათ შემდგომ რეინტეგრაციასა და რეაბილიტაციას;

აღიარებს რა, რომ მედიაციამ შეიძლება გაზარდოს ინდივიდისა და საზოგადოების როლი დანაშაულის პრევენციისა და მისი თანმდევი შედეგების მოგვარებაში, შესაბამისად, ხელს უწყობს რა უფრო კონსტრუქციულ და ნაკლებად რეპრესიულ სამართლებრივ შედეგებს;

აღიარებს რა, რომ მედიაცია მოითხოვს სპეციფიკურ უნარებს, პრაქტიკული კოდექსების შექმნასა და აკრედიტებულ ტრენინგებს;

აღიარებს რა არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და ადგილობრივი საზოგადოებების პოტენციურად არსებით წვლილს მედიაციის სფერო-

ში, სისხლის სამართლის საქმეებში და, ასევე, საჯარო და კერძო ინიციატივების ძალისხმევების კომბინირებასა და კოორდინირებას;

პატივს სცემს რა ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა ევროპული კონვენციის მოთხოვნებს;

ითვალისწინებს რა ევროპულ კონვენციას ბავშვთა უფლებების რეალიზაციის შესახებ, ისევე როგორც No. R (85) 11 რეკომენდაციას დაზარალებულის პოზიციასთან დაკავშირებით სისხლის სამართლისა და პროცესის ფარგლებში; No. R (87) 18 რეკომენდაციას, რომელიც ეხება სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების გამარტივებას; No. R (87) 21 რეკომენდაციას დაზარალებულის დახმარებასა და ვიქტიმიზაციის პრევენციის შესახებ; No. R (87) 20 რეკომენდაციას არასრულწლოვანთა გადაცდომის მიმართ სოციალური რეაქციის შესახებ; No. R (88) 6 რეკომენდაციას სოციალური რეაქციის შესახებ ახალგაზრდებს შორის იმ არასრულწლოვანთა გადაცდომის მიმართ, რომლებიც მიეკუთვნებიან მიგრანტ ოჯახებს; No. R (92) 16 რეკომენდაციას ევროპული წესების შესახებ საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების შესახებ; No. R (95) 12 რეკომენდაციას სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების მენეჯმენტის შესახებ და No. R (98) 1 რეკომენდაციას საოჯახო საქმეებზე მედიაციის შესახებ;

რეკომენდაციას უწევს, რომ წევრ სახელმწიფოთა მთავრობებმა ამ რეკომენდაციის დანართში მოცემული პრინციპები გაითვალისწინონ, როდესაც განავითარებენ მედიაციას სისხლის სამართლის საქმეებში და ამ ტექსტს მისცენ ფართო გამოყენება.

5.1.1. No. R (99) 19 რეკომენდაციის დანართი

I. განსაზღვრება

ეს სახელმძღვანელო ეხება ნებისმიერ პროცესს, რომელშიც დაზარალებული და დამნაშავე არსებობენ, თუ ისინი თავისუფლად თანხმდებიან, აქტიური მონაწილეობა მიიღონ საქმეების მოგვარებაში, რომლებიც დანაშაულის შედეგად წამოიჭრა, მესამე მიუკერძოებელი მხარის (მედიატორის) დახმარებით.

II. ზოგადი პრინციპები

1. მედიაცია სისხლის სამართლის საქმეებში მხოლოდ მაშინ უნდა წარიმართოს, თუ მხარეები სრულად თანახმანი არიან. მხარეებს უნდა

შეეძლოთ თავიანთი თანხმობა უკან გაითხოვონ მედიაციის პროცესში ნებისმიერ დროს.

2. მედიაციაში განხილვები კონფიდენციალურია და არ შეიძლება მისი შედეგების გამოყენება, თუ მხარეები თანახმანი არ არიან.

3. სისხლის სამართლის საქმეების მედიაცია უნდა იყოს ზოგადად ხელმისაწვდომი სამსახური.

4. სისხლის სამართლის საქმეების მედიაცია ხელმისაწვდომი უნდა იყოს სისხლის სამართალწარმოების ნებისმიერ ეტაპზე.

5. მედიაციის სამსახურს უნდა მიეცეს საკმარისი ავტონომია სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების სისტემაში.

III. სამართლებრივი საფუძველი

1. კანონმდებლობამ უნდა გააადვილოს მედიაცია სისხლის სამართლის საქმეებში.

2. უნდა არსებობდეს სახელმძღვანელო პრინციპები მედიაციის გამოყენების განსაზღვრებაში. ასეთი სახელმძღვანელო პრინციპები განსაკუთრებით უნდა ეხებოდეს მედიაციისათვის საქმეების გადაცემის პირობებს და მედიაციის დროს საქმის წარმოებას.

3. ძირითადი პროცედურული გარანტიები გათვალისწინებული უნდა იყოს მედიაციისათვის; განსაკუთრებით, მხარეებს უნდა ჰქონდეთ უფლება იურიდიულ დახმარებაზე და სადაც საჭიროა – თარგმანზე. არასრულწლოვნები დამატებით სარგებლობენ მშობლის დახმარების უფლებით.

IV. სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების მიმართება მედიაციასთან

1. მედიაციისათვის სისხლის სამართლის საქმის გადაცემაზე, ისევე როგორც მისი შედეგების შეფასებაზე, კომპეტენცია უნდა ჰქონდეთ სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების ორგანოებს.

2. მედიაციის შესახებ შეთანხმებამდე მხარეები სრულად უნდა იყვნენ ინფორმირებულნი თავიანთი უფლებების, მედიაციის ბუნებისა და შესაძლო გადანაცვტილების შედეგების შესახებ.

3. არც დაზარალებულის და არც დამნაშავის მიმართ არ უნდა იყოს გამოყენებული უსამართლო საშუალებები მედიაციაში მონაწილეობაზე თანხმობის მიზნით.
4. სპეციალური რეგულაციები და სამართლებრივი გარანტიები, რომლებიც გათვალისწინებულია არასრულწლოვანთა მონაწილეობის შესახებ სამართალწარმოებაში, გათვალისწინებული უნდა იყოს მედიაციის დროს სისხლის სამართლის საქმეებში.
5. მედიაცია არ უნდა განხორციელდეს, თუ რომელიმე ძირითად მხარეს არ ესმის მისი მნიშვნელობა.
6. საქმის ძირითადი ფაქტები, როგორც წესი, აღიარებული უნდა იქნეს ორივე მხარის მიერ, როგორც მედიაციის საფუძველი. მედიაციაში მონაწილეობა არ უნდა იყოს გამოყენებული, როგორც ბრალის აღიარების მტკიცებულება შემდგომი სამართალწარმოების დროს.
7. აშკარა უთანასწორობა ისეთ ფაქტორებთან დაკავშირებით, როგორებიცაა მხარეთა ასაკი, მომნიშვნელობა ან ინტელექტუალური უნარები, გათვალისწინებული უნდა იყოს მანამ, სანამ საქმე მედიაციას გადაეცემა.
8. გადანყვეტილებას მედიაციისთვის საქმის გადაცემის შესახებ თან უნდა ერთვოდეს განსაზღვრული გონივრული ვადა, რომლის განმავლობაშიც სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების ორგანოებს უნდა ეცნობოთ მედიაციის პროცესის მდგომარეობის შესახებ.
9. ბრალდების გაუქმებას მედიაციის შეთანხმების საფუძველზე უნდა ჰქონდეს იგივე სტატუსი, როგორიც სასამართლო გადანყვეტილებას და უნდა შეწყდეს დევნა იმავე ფაქტებთან დაკავშირებით (ნე ბის ინ იდემ).
10. როდესაც მხარეთა შორის შეთანხმების გარეშე ან შეთანხმების მიუღწევლობის შემთხვევაში საქმე კვლავ სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების ორგანოებს უბრუნდებათ, გადანყვეტილება, თუ როგორ წარიმართოს საქმე, მიღებულ უნდა იქნეს დაყოვნების გარეშე.

V. მედიაციის სამსახურთა საქმიანობა

V.1. სტანდარტები

1. მედიაციის სამსახურები უნდა წარიმართოს აღიარებული სტანდარტებით.
2. მედიაციის სამსახურებს უნდა ჰქონდეთ საკმარისი ავტონომია თავიანთი მოვალეობების განსახორციელებლად. კომპეტენციის სტანდარტები და ეთიკის წესები, ისევე როგორც შერჩევის პროცედურები, ტრენინგები და მედიატორთა შეფასება უნდა იქნეს განვითარებული.
3. მედიაციის სამსახურების მიმართ მონიტორინგი უნდა წარმართოს კომპეტენტურმა ორგანომ.

V.2. მედიატორთა კვალიფიკაცია და ტრენინგები

1. მედიატორები მოწვეულნი უნდა იყვნენ საზოგადოების ყველა წრიდან და უნდა ფლობდნენ კარგ ცოდნას ადგილობრივი კულტურისა და საზოგადოებების შესახებ.
2. მედიატორებმა უნდა გაიარონ თავდაპირველი ტრენინგები, სანამ სამედიაციო უფლება-მოვალეობების შესრულებას განახორციელებენ. მათი ტრენინგი მიზნად უნდა ისახავდეს მაღალი დონის ცოდნის მიწოდებას ისეთ საკითხებში, როგორებიცაა: კონფლიქტის მოგვარების უნარები, სპეციფიკური მოთხოვნები დაზარალებულებსა და დამნაშავეებთან მუშაობისათვის და ძირითადი ცოდნა სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების შესახებ.

V.3. ინდივიდუალური საქმეების წარმართვა

1. სანამ მედიაცია დაიწყება, მედიატორები ინფორმირებულნი უნდა იყვნენ საქმის ირგვლივ არსებული ყველა შესაბამისი ფაქტის შესახებ და მათ უნდა მიენდოთ საჭირო დოკუმენტები შესაბამისი სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების ორგანოთა მიერ.
2. მედიაცია უნდა წარიმართოს მიუკერძოებლად და უნდა ეფუძნებოდეს საქმის შესახებ ფაქტებს და მხარეთა საჭიროებებს, ისევე როგორც მათ სურვილებს. მედიატორებმა პატივი უნდა სცენ მხარეთა ღირსებას და უნდა უზრუნველყონ მხარეთა მიერ ერთმანეთთან პატივისცემითი დამოკიდებულება.

3. მედიატორი უნდა იყოს პასუხისმგებელი მედიაციისათვის უსაფრთხო და კომფორტულ გარემოზე. მედიატორი უნდა იყოს ყურადღებიანი მხარეთა მოწყვლად ფაქტორებზე.

4. მედიაცია უნდა განხორციელდეს ეფექტურად, მაგრამ იმ ტემპით, რომ მხარეთათვის იყოს მოსახერხებელი. (*ne bis in idem*).

5. როდესაც მხარეთა შორის შეთანხმების გარეშე ან შეთანხმების მიუღწევლობის შემთხვევაში საქმე კვლავ სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების ორგანოებს უბრუნდებათ, გადანაცვეტილება, თუ როგორ წარიმართოს საქმე, მიღებულ უნდა იქნეს დაყოვნების გარეშე.

V. მედიაციის სამსახურთა საქმიანობა

V.1. სტანდარტები

1. მედიაციის სამსახურები უნდა წარიმართოს აღიარებული სტანდარტებით.

2. მედიაციის სამსახურებს უნდა ჰქონდეთ საკმარისი ავტონომია თავიანთი მოვალეობების განსახორციელებლად. კომპეტენციის სტანდარტები და ეთიკის წესები, ისევე როგორც შერჩევის პროცედურები, ტრენინგები და მედიატორთა შეფასება უნდა იქნეს განვითარებული.

3. მედიაციის სამსახურების მიმართ მონიტორინგი უნდა წარიმართოს კომპეტენტურმა ორგანომ.

V.2. მედიატორთა კვალიფიკაცია და ტრენინგები

1. მედიატორები მოწვეულნი უნდა იყვნენ საზოგადოების ყველა წრიდან და უნდა ფლობდნენ კარგ ცოდნას ადგილობრივი კულტურისა და საზოგადოებების შესახებ.

2. მედიატორებმა უნდა გაიარონ თავდაპირველი ტრენინგება, სანამ სამედიაციო უფლება-მოვალეობების შესრულებას განახორციელებენ. მათი ტრენინგი მიზნად უნდა ისახავდეს მაღალი დონის ცოდნის მიწოდებას ისეთ საკითხებში, როგორებიცაა: კონფლიქტის მოგვარების უნარები, სპეციფიკური მოთხოვნები დაზარალებულებსა და დამნაშავეებთან მუშაობისათვის და ძირითადი ცოდნა სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების შესახებ.

V.3. ინდივიდუალური საქმეების წარმართვა

1. სანამ მედიაცია დაიწყება, მედიატორები ინფორმირებულნი უნდა იყვნენ საქმის ირგვლივ არსებული ყველა შესაბამისი ფაქტის შესახებ და მათ უნდა მიეწოდოთ საჭირო დოკუმენტები შესაბამისი სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების ორგანოთა მიერ.
2. მედიაცია უნდა წარიმართოს მიუკერძოებლად და უნდა ეფუძნებოდეს საქმის შესახებ ფაქტებს და მხარეთა საჭიროებებს, ისევე როგორც მათ სურვილებს. მედიატორებმა პატივი უნდა სცენ მხარეთა ღირსებას და უნდა უზრუნველყონ მხარეთა მიერ ერთმანეთთან პატივისცემითი დამოკიდებულება.
3. მედიატორი უნდა იყოს პასუხისმგებელი მედიაციისათვის უსაფრთხო და კომფორტულ გარემოზე. მედიატორი უნდა იყოს ყურადღებიანი მხარეთა მოწყვლად ფაქტორებზე.
4. მედიაცია უნდა განხორციელდეს ეფექტურად, მაგრამ იმ ტემპით, რომ მხარეთათვის იყოს მოსახერხებელი.
5. მედიაცია უნდა განხორციელდეს ინ ცამერა.
6. კონფიდენციალობის პრინციპის მიუხედავად, მედიატორმა უნდა გადასცეს ნებისმიერი ინფორმაცია შესაბამის ორგანოს ან პირს აშკარად შესაძლო დანაშაულის შესახებ, რომელიც გამოვლინდება მედიაციის პროცესში.

V.4. მედიაციის შედეგები

1. მხარეთა მიერ შეთანხმება მიღწეული უნდა იქნეს ნებაყოფლობით. ის უნდა შეიცავდეს მხოლოდ გონივრულ და პროპორციულ ვალდებულებებს.
2. მედიატორმა უნდა აცნობოს სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების ორგანოს გადადგმული ნაბიჯებისა და მედიაციის შედეგების შესახებ. მედიატორის ანგარიშში არ უნდა გამომჟღავნდეს მედიაციის სესიების შინაარსი და არ უნდა ეხებოდეს მხარეთა ქცევის განსჯას მედიაციის განმავლობაში.

VI. მედიაციის უწყვეტი განვითარება

1. სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების ორგანოებსა და მედიაციის სამსახურებს შორის უნდა არსებობდეს უწყვეტი კონსულტაციები საერთო ხედვის განვითარების მიზნით.
2. ნევრმა სახელმწიფოებმა ხელი უნდა შეუწყონ კვლევებსა და შესაბამის მედიაციის შესახებ სისხლის სამართლის საქმეებში.

5.2. გაეროს ეკონომიკური და სოციალური საბჭო 2002/12: 24 ივლისი „სისხლის სამართლის საქმეებზე აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამების გამოყენების ძირითადი პრინციპები“

ავსტრიამ, ბელგიამ, ბულგარეთმა, კანადამ, ჩეხეთის რესპუბლიკამ, მექსიკამ, ნიდერლანდებმა, პერუმ, საუდის არაბეთმა, სამხრეთ აფრიკამ და ზიმბაბვემ გადასინჯეს რეზოლუციის პროექტი.

დანაშაულობის თავიდან აცილებისა და სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების კომისია რეკომენდაციას აძლევს გაეროს ეკონომიკურ და სოციალურ საბჭოს, მიიღოს რეზოლუციის შემდეგი პროექტი:

სისხლის სამართლის საქმეებში აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამების გამოყენების ძირითადი პრინციპები:

ეკონომიკური და სოციალური საბჭო, ეფუძნება რა 1999 წლის 28 ივლისის #1999/26 რეზოლუციას „სისხლის სამართალწარმოებაში აღდგენითი მართლმსაჯულებისა და მედიაციის კუთხით ღონისძიებათა დამუშავება და დანერგვა“, რომელიც საბჭომ წარუდგინა დანაშაულობის თავიდან აცილებისა და სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების კომისიას და შესთავაზა განიხილოს გაეროს სტანდარტების ფორმულირების მიზანშეწონილობა მედიაციისა და აღდგენითი მართლმსაჯულების სფეროში.

ეფუძნება რა 2000 წლის 27 ივლისის #2000/14 რეზოლუციას „სისხლის სამართლის საქმეებში აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამების გამოყენების ძირითადი პრინციპები“, რომლითაც საბჭო მიმართავს გენერალურ მდივანს თხოვნით, გამოითხოვოს მონაწილე ქვეყნებისა და შესაბამისი სამთავრობათშორისო და არასამთავრობო ორგანიზაციების აზრები და კომენტარები, ასევე შეხედულებები გაეროს სისხლის სამართლის მართლმსაჯულებისა და დანაშაულობის თავიდან აცილების პროგრამების ქსელში შემავალი ორგანიზაციებისა, რომლებიც ეხება სისხლის

სამართლის საქმეებზე აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამების საერთო პრინციპების გამოყენებისა და განსაზღვრის მიზანშეწონილობას.

მხედველობაში იღებს რა მოქმედ საერთაშორისო მოვალეობებს, რომლებიც შეეხება დანაშაულის მსხვერპლს, განსაკუთრებით – გაეროს დეკლარაციას „დანაშაულის და ხელისუფლების ბოროტად გამოყენების მსხვერპლთათვის მართლმსაჯულების განხორციელების ძირითადი პრინციპები“ – ითვალისწინებს რა 2000 წლის 10-17 აპრილს, ქ. ვენაში გაეროს მე-10- კონგრესზე გამართულ დისკუსიას, რომელიც ეხება აღდგენით მართლმსაჯულებას დანაშაულობათა თავიდან აცილებისა და სამართალდამრღვევთა მოპყრობის შესახებ (დღის წესრიგით შემდეგი სახელწოდებით: „სამართალდამრღვევები და დაზარალებულები: პასუხისმგებლობა და სამართლიანობა მართლმსაჯულების პროცესში“), განსაკუთრებით, ითვალისწინებს რა აღდგენითი მართლმსაჯულების შესახებ ექსპერტთა ჯგუფის მუშაობას შეკრებაზე, რომელიც გაიმართა 2001 წლის 29 ოქტომბრიდან 1 ნოემბრის ჩათვლით ქ. ოტავაში, მიიღეს რა ცნობად აღდგენითი მართლმსაჯულების საკითხებზე გენერალური მდივნის მოხსენება და აღდგენითი მართლმსაჯულების შესახებ ექსპერტთა ჯგუფის ანგარიში:

მხედველობაში იღებს განსახილველად წარმოდგენილ სისხლის სამართლის საქმეებში აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამების გამოყენების ძირითადი პრინციპების შესახებ დეკლარაციის წინასწარი პროექტის ელემენტებს, რომლებიც თან ერთვის წინამდებარე რეზოლუციას;

მოუწოდებს გაეროს წევრ ქვეყნებს, გამოიყენონ სისხლის სამართლის საქმეებზე აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამის ძირითადი პრინციპები აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამების ფუნქციონირებისა და განვითარებისათვის;

სთხოვს გენერალურ მდივანს, შეძლებისდაგვარად მაქსიმალურად უზრუნველყოს გაეროს წევრი ქვეყნებს შორის აღდგენითი მართლმსაჯულების ძირითადი პრინციპების გავრცელება სისხლის სამართალ-წარმოებისა და დანაშაულობის თავიდან აცილების შესახებ გაეროს ინსტიტუტებისა და სხვა საერთაშორისო, რეგიონალური და არასამთავრობო ორგანიზაციების ქსელში;

მოუწოდებს წევრ-ქვეყნებს, რომლებიც უკვე იყენებენ აღდგენით მართლმსაჯულებას, წარუდგინონ სხვა ქვეყნებს მათი თხოვნით აღდგენ-

ითი მართლმსაჯულების სფეროში არსებული ასეთი პრაქტიკის შესახებ ინფორმაცია;

ასევე, მოუწოდებს ნევრ ქვეყნებს, დაეხმარონ ერთმანეთს განვითარებასა და კვლევების დანერგვაში, ტრენინგებისა და სხვა პროგრამების განხორციელებაში, ასევე სხვა საქმიანობაში, რომელიც ხელს უწყობს აღდგენითი მართლმსაჯულების სფეროში გამოცდილების განხილვასა და გაცვლას;

შემდგომ მოუწოდებს ნევრ ქვეყნებს, განიხილონ შესაძლებლობა (კეთილი ნების საფუძველზე), ტექნიკური დახმარება გაუწიონ მათი თხოვნით განვითარებად და გარდამავალი ეკონომიკის მქონე ქვეყნებს აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამების განვითარებაში.

5.2.1. სისხლის სამართლის საქმეებში აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამის გამოყენების ძირითადი პრინციპები

პრეამბულა

მთელ მსოფლიოში აღდგენითი მართლმსაჯულების გამოყენების ინიციატივის ზრდის ტემპის მნიშვნელობიდან გამომდინარე,

ვალდებულნი ვართ, რომ ასეთი ინიციატივა ხშირად ამოდის სამართლიანობის ტრადიციული და ძირეული ფორმიდან, რაც დანაშაულს განიხილავს, როგორც ხალხისათვის ზიანის მიმყენებელ მოვლენას.

ყურადღებას ვაქცევთ იმას, რომ აღდგენითი მართლმსაჯულება თავის თავში მოიცავს გამოძახილს დანაშაულზე და პატივს სცემს თითოეული ადამიანის ღირსებას, თანასწორობას, ხელს უწყობს ურთიერთგაგებას და წინ სწევს სოციალურ ჰარმონიას მსხვერპლის, სამართალდამრღვევისა და საზოგადოების გაჯანსაღების გზით;

ხაზს ვუსვამთ, რომ ასეთი მიდგომა შესაძლებლობას აძლევს მათ, ვინც ჩათრეულია დანაშაულში, ღიად ისაუბრონ გრძნობებსა და განცდებზე, აგრეთვე მიზნად ისახავს, დააკმაყოფილოს მათი მოთხოვნილებები;

ვაცნობიერებთ, რომ ასეთი მიდგომა მსხვერპლს შესაძლებლობას აძლევს, აინაზღაუროს ზიანი, თავი იგრძნოს უსაფრთხოდ. ზეგავლენას ახდენს სამართალდამრღვევებზე, მათ ქცევაზე, ეხმარება მათ, გაითავისონ პასუხისმგებლობა; საზოგადოებას ეხმარება, გაიგოს დანაშაულის მიზეზე-

ბი, გააუმჯობესოს თავისი კეთილდღეობა და აღკვეთოს დანაშაული;

მხედველობაში ვიღებთ რა, რომ აღდგენითი მართლმსაჯულება იძლევა საშუალებას, განისაზღვროს უფრო მოქნილი ღონისძიებები სისხლის სამართლის დადგენილ სისტემებში ადაპტაციისათვის;

ვალღარებთ, რომ აღდგენითი მართლმსაჯულება არ აყენებს ეჭვქვეშ მონაწილე ქვეყანათა უფლებებს, ებრძოლონ სამართალდამრღვევებს.

განსაზღვრება

1. „აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამა“ გულისხმობს ნებისმიერ პროგრამას, რომელიც იყენებს აღდგენითი მართლმსაჯულების პროცესს, ან მიზნად ისახავს აღდგენითი შედეგის მიღწევას.

2. აღდგენითი მართლმსაჯულების პროცესი ნებისმიერი პროცესია, რომელშიც მსხვერპლი ან ბრალდებული და/ან ნებისმიერი სხვა ინდივიდი და საზოგადოების წევრი, რომელთაც განიცადეს დანაშაულის ზემოქმედება, აქტიურად ერთვებიან პრობლემის გადაწყვეტაში, რომელიც წარმოიშვა დანაშაულის გამო სამართლიანი და არადაინტერესებული მესამე მხარის დახმარებით. აღდგენითი პროცესი შესაძლოა მოიცავდეს მედიაციას, კონფერენციის ჩატარებას, გადაწყვეტილების გამოტანას;

3. აღდგენითი შედეგი ნიშნავს შეთანხმებას აღდგენითი პროცესის შედეგად. აღდგენითი შედეგები მოიცავს რესტიტუციას, საზოგადოებრივ პროგრამას ან სხვა პროგრამებს, საპასუხო ქმედებებს, რომლებიც მიმართულია მსხვერპლისა და საზოგადოების აღდგენისაკენ და მსხვერპლისა და სამართალდამრღვევის რეინტეგრაციას.

4. მხარეები – მსხვერპლი, სამართალდამრღვევი და სხვა ნებისმიერი ინდივიდი ან საზოგადოების წევრი, რომელმაც განიცადა დანაშაულობის ზეგავლენა, რომელთაც შეუძლიათ მონაწილეობა მიიღონ აღდგენითი სამართალწარმოების პროგრამაში;

5. ფასილიტატორი – სამართლიანი და ამ საქმით დაუინტერესებელი მესამე მხარეა, რომლის ფუნქციაა ერთობლივი მუშაობის პროგრამაში მონაწილეობის ფასილიტაცია (შემსუბუქება).

5.2.2. აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამის გამოყენება

1. აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამები ხელმისაწვდომი უნდა იყოს სისხლის სამართალწარმოების ყველა ეტაპზე;
2. აღდგენითი მართლმსაჯულების პროცესი გამოყენებული უნდა იყოს მხარეთა თავისუფალი ნებისა და ნებაყოფლობითი თანხმობის არსებობისას. მხარეებს უნდა ჰქონდეთ მოცემულ თანხმობაზე უარის თქმის შესაძლებლობა ნებისმიერ მომენტში, მთელი პროცესის განმავლობაში. მხარეები ნებაყოფლობით უნდა მივიდნენ თანხმობამდე და უნდა ჰქონდეთ მხოლოდ გონივრული და პროპორციული ვალდებულებები;
3. მხარეებმა უნდა აღიარონ საქმის ძირითადი ვალდებულებები, როგორც საფუძველი აღდგენით პროცესში მონაწილეობისათვის. ამგვარი მონაწილეობა არ უნდა იყოს გამოყენებული, როგორც მტკიცებულება დანაშაულის აღიარების შემდგომ სასამართლო გარჩევებში;
4. ცხადი შუსაბამობა ისეთ ფაქტორებთან მიმართებით, როგორებიცაა ძალთა არათანასწორი ბალანსი და მხარეთა ასაკი/ხანდაზმულობა და ინტელექტუალური უნარებია, აუცილებლად უნდა იყოს გათვალისწინებული საქმის მიმართულებისა და აღდგენითი პროცესის განხორციელებისას;
5. ნებისმიერი მხარის აშკარა საფრთხეები განხილული უნდა იქნეს საქმის მიმართულებისა და აღდგენითი პროცესის განხორციელებისას;
6. თუ აღდგენითი პროცესი და/ან შედეგი შეუძლებელია, ოფიციალური პირები, რომლებიც პასუხისმგებელნი არიან სისხლის სამართალწარმოებაზე, ვალდებული არიან, ყველაფერი გააკეთონ იმისათვის, რომ სტიმული მისცენ სამართალდამრღვევს, თავის თავზე აიღოს პასუხისმგებლობა მსხვერპლსა და დაზარალებულ საზოგადოებასთან მიმართებით და უზრუნველყოს დაზარალებულის ან სამართალდამრღვევის რეინტეგრაცია საზოგადოებაში.

5.2.3. აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამის ფუნქციონირება

1. მონაწილე ქვეყნებმა საკანონმდებლო ხელისუფლების დახმარებით უნდა დაადგინონ ინსტრუქციები და სტანდარტები, რომლებითაც განსაზღვრული იქნება აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამის გამოყენება. ინსტრუქციები უნდა შეეხებოდეს:

- (ა) აღდგენითი მართლმსაჯულების საქმეთა გადაცემის პირობებს;
- (ბ) საქმის გარჩევას აღდგენითი პროცესის შემდგომ;
- (გ) კვალიფიკაციას, პროფესიულ მომზადებასა და ფასილიტატორების შეფასებას;
- (დ) აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამის ადმინისტრირებას;
- (ე) აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამის განხორციელების სახელმძღვანელო კომპეტენტურობის სტანდარტებსა და ეთიკურ ნორმებს;

2. აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამებში, განსაკუთრებით კი აღდგენით პროცესებში, გამოყენებული უნდა იქნეს ფუნდამენტური პროცედურული გარანტიები;

- (ა) აუცილებლობის შემთხვევაში, მხარეებს უნდა ჰქონდეთ იურიდიული საკონსულტაციო დახმარების მიღების უფლება, როგორც აღდგენით პროცესამდე, ისე მას შემდეგ, როგორც ზეპირი, ისე წერილობითი ფორმით. ამასთან, არასრულწლოვნებს უნდა ჰქონდეთ უფლება, მიმართონ მშობლებს დასახმარებლად;
- (ბ) აღდგენით პროცესში მონაწილეობის მიღებაზე დათანხმებამდე მხარეები სრულად უნდა იყვნენ ინფორმირებულნი თავიანთი უფლებების, პროცესის ხასიათის, მათი გადაწყვეტის შესაძლო შედეგების შესახებ,
- (გ) არც დაზარალებულის, არც კანონდამრღვევის მიმართ არ უნდა იყოს გამოყენებული არასამართლიანი ღონისძიებები აღდგენით პროცესში მონაწილეობის სტიმულირების ან აღდგენითი შედეგის მიღებისათვის;

3. აღდგენითი პროცესის მსვლელობისას განხილვები უნდა იყოს კონფიდენციალური ხასიათის და მისი შედეგები არ უნდა გახმოვანდეს მხარეთა ნებართვის გარეშე;

4. აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამის საფუძველზე სასამართლო გადაწყვეტილებას გათავისუფლების (რეაბილიტაციის) შესახებ უნდა ჰქონდეს იგივე სტატუსი, რაც აქვს სასამართლო გადაწყვეტილებას ან სასჯელს და უნდა აღკვეთოს სასამართლო დევნა იმავე ფაქტსა და გარემოებებზე;

5. თუ მხარეები ვერ მიაღწევენ შეთანხმებას, საქმე დაუბრუნდება სისხლის სამართალწარმოების ორგანოს და შემდგომი ქმედებების შესახებ გადაწყვეტილებები მიიღება გადაუდებლად. შეთანხმების მიღწევის შეუძლებლობა არ შეიძლება წარმოადგენდეს უფრო მკაცრი განაჩენის გამოტანის საფუძველს შემდგომი სასამართლო გარჩევების მსვლელობაში;

6. აღდგენითი მართლმსაჯულების მსვლელობაში მიღწეული შეთანხმების შეუსრულებლობის შესახებ აუცილებელია მოხსენდეს აღდგენითი პროგრამის ორგანიზატორებს ან სისხლის სამართალწარმოების ორგანოს, რის შემდეგაც გადაუდებლად მიიღება გადაწყვეტილება შემდგომი ქმედებების განხორციელების შესახებ. შეთანხმების მიღწევის შეუძლებლობა არ შეიძლება წარმოადგენდეს უფრო მკაცრი განაჩენის გამოტანის საფუძველს შემდგომი სასამართლო გარჩევების მსვლელობისას;

7. ფასილიტატორებმა უნდა შეასრულონ თავიანთი ვალდებულებები დაუინტერესებლად, უნდა ეყრდნობოდნენ საქმის გარემოებებს, მხარეთა მოთხოვნილებებსა და სურვილებს. მათ პატივი უნდა სცენ მხარეთა ღირსებას და უნდა უზრუნველყონ მხარეების მიერ ერთმანეთისადმი პატივისცემის პრინციპების დაცვა შესაბამისი ერთობლივი გადაწყვეტილების მოძებნის მიზნით;

8. ფასილიტატორები უნდა ფლობდნენ ადგილობრივ კულტურულ და სოციალურ თავისებურებებს. მათ უნდა შეეძლოთ გონივრული გარჩევებისა და პიროვნებათაშორისი გარჩევების ჩვევების დემონსტრირება, რაც აუცილებელია აღდგენითი პროცესის განხორციელებისათვის. გარდა ამისა, მათ უნდა გაიარონ სანყისი მომზადება ვალდებულებათა შესრულების დაწყებამდე.

5.2.4. აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამის განვითარების გაგრძელება

1. მონაწილე ქვეყნებმა ხელი უნდა შეუწყონ ეროვნული სტრატეგიისა და პოლიტიკის ფორმირებას, რაც მიმართული იქნება აღდგენითი მართლმსაჯულების განვითარებისა და კულტურის წინსვლისაკენ და ხელსაყრელი იქნება აღდგენითი მართლმსაჯულების გამოყენებისათვის სამართალდამცავ, სასამართლო და სოციალურ ორგანოებში, ადგილობრივ თემებში;

2. სისხლის სამართალწარმოების ორგანოებსა და აღდგენითი მართლმსაჯულების ადმინისტრაციას შორის უნდა ტარდებოდეს რეგულარული კონსულტაციები აღდგენითი პროცესის ერთიანი გაგების ჩამოყალიბების მიზნით, რათა ამაღლდეს პროგრამის გამოყენებისა და აღდგენითი მიდგომების სისხლის სამართალწარმოების პრაქტიკაში დანერგვის წესების შესწავლის ხარისხი;

3. წევრმა ქვეყნებმა, სამოქალაქო საზოგადოებასთან ერთად, ხელი უნდა შეუწყონ აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამის კვლევებსა და შეფასებებს, რათა განისაზღვროს ხარისხი, რომელიც უზრუნველყოფს აღდგენით შედეგს, წარმოადგენს სისხლის სამართალწარმოების პროცესის ალტერნატივას და უზრუნველყოფს პოზიტიურ შედეგებს ყველა მხარისათვის. აღდგენითი მართლმსაჯულების პროცესები მოითხოვს კონკრეტული ფორმის პერიოდულ ცვლილებებს. წევრმა ქვეყნებმა უნდა წახალისონ რეგულარული, სკურპულოზური შეფასება და მოდიფიკაცია ასეთი პროგრამების ზემოთ მოყვანილი განსაზღვრებების ჩრილში. კვლევებისა და შეფასებების შედეგებმა ზეგავლენა უნდა მოახდინონ აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამის შემდგომ განვითარებაზე;

4. ამ პრინციპებიდან არც ერთმა არ უნდა შეზღუდოს სამართალდამრღვევის ან მსხვერპლის უფლებები, რაც გათვალისწინებულია ეროვნული და შესაბამისი საერთაშორისო სამართლით.

**ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია
No. R (99) 22 ციხის გადატვირთულობის და ციხის
მოსახლეობის გაზრდის თაობაზე**

*(მიღებულია მინისტრთა კომიტეტის მიერ 1999 წლის 30 სექტემბერს
მინისტრთა მოადგილეების 681-ე შეხვედრაზე)*

მინისტრთა კომიტეტი, ევროპის საბჭოს სტატუტის მე-15 (ბ) მუხლის პირობების ქვეშ, მიიჩნევს რა, რომ ციხის გადატვირთულობა და ციხის მოსახლეობის ზრდა წარმოადგენს მნიშვნელოვან პრობლემას ციხის ადმინისტრაციისათვის და კრიმინალური სისტემისათვის როგორც ადამიანის უფლებების, ისე სასჯელთაღსრულების ინსტიტუტების ეფექტური მენეჯმენტის მიმართულებით, მიიჩნევს რა, რომ ციხის მოსახლეობის ეფექტური მენეჯმენტი დამოკიდებულია ისეთ საკითხებზე, როგორიცაა: ზოგადად დანაშაულებრივი მდგომარეობა, პრიორიტეტები დანაშაულის კონტროლში, სამართლის წიგნებში არსებული სასჯელების ფართო არჩევანი, მისჯილი სასჯელების სიმკაცრე, საზოგადოებრივი სანქციებისა და ზომების გამოყენების სიხშირე და წინასწარი დაკავების გამოყენება, სისხლის სამართლის წარმომადგენლობების ეფექტურობა და პროდუქტიულობა და საზოგადოების დამოკიდებულება დანაშაულისა და სასჯელის მიმართ, ადასტურებს რა, რომ ზომები, რომლებიც მიზნად ისახავს ციხის გადატვირთულობასთან ბრძოლას და ციხის მოსახლეობის რაოდენობის შემცირებას, საჭიროებენ ჩართულობას შესაბამის და რაციონალურ დანაშაულის პოლიტიკასთან, რომელიც პირდაპირ მიმართული იქნება დანაშაულის თავიდან აცილების და კრიმინალური საქციელის, კანონის ეფექტური აღსრულების, საჯარო უსაფრთხოებისა და დაცვის, სანქციებისა და ზომების ინდივიდუალიზაციის და დამნაშავეების სოციალური რეინტეგრაციის მიმართ, მიიჩნევს რა, რომ ასეთი ზომები თანხვედრაში უნდა იყოს კანონის უზენაესობით მართულ დემოკრატიული სახელმწიფოების ძირითად პრინციპებთან და უნდა ექვემდებარებოდეს ადამიანის უფლებების გარანტირების უმნიშვნელოვანეს მიზანს, რომელიც შეესაბამება ადამიანის უფლებების ევროპულ კონვენციას და იმ სტრუქტურების პრეცედენტული სამართლით, რომელსაც მინდობილი აქვს ეს ფუნქცია, აღიარებს რა, რომ ასეთი ზომები მოითხოვს პოლიტიკური და ადმინისტრაციული ლიდერების, მოსამართლეების, პროკურორების და ზოგადად საზოგადოების მხარდაჭერას ისევე როგორც სასჯელის ფუნქციონირების, მასთან დაკავშირებული საპრობილის ან არა საპრობილის რეჟიმის სანქციებისა და ზომების და ციხეების რეალობის თაობაზე დაბალანსებული ინფორმაციის შესახებ დებულებებს, მხედველობაში იღებს რა ევროპულ კონვენციას წამების და არაადამიანური ან დამამცირებელი

მოპყრობის ან სასჯელის თავიდან აცილების თაობაზე, აღიარებს რა რეკომენდაციის No (80) 11 წინასწარი პატიმრობის თაობაზე, რეკომენდაციის No (87) 3 ევროპული ციხის წესების შესახებ, რეკომენდაციის No (87) 18 სისხლის სამართლის გამარტივებასთან დაკავშირებით, რეკომენდაციის No (92) 16 საზოგადოებრივი სანქციებისა და ზომების თაობაზე ევროპული წესების შესახებ და რეკომენდაციის No (92) 17 სასჯელის შესაბამისობასთან დაკავშირებით მნიშვნელობას, რეკომენდაციას უწევს, რომ წევრი სახელმწიფოების მთავრობებმა:

- მიიღონ ყველა შესაბამისი ზომა მათი კანონმდებლობისა და პრაქტიკის გადახედვისას, როდესაც განიხილავენ ციხის გადატვირთულობას და ციხის მოსახლეობის გაზრდას, გამოიყენონ ამ რეკომენდაციის დანართი განერილი პრინციპები;

- ხელი შეუწყონ ამ რეკომენდაციის და ციხის გადატვირთულობასა და ციხის მოსახლეობის ზრდასთან დაკავშირებული პრობლემების ევროპული კომიტეტის მიერ შემუშავებული ანგარიშის შეძლებისდაგვარად ფართოდ გავრცელებას.

რეკომენდაციის No (99) 22 დანართი

I. ძირითადი პრინციპები

1. თავისუფლების ჩამორთმევა უნდა განიხილებოდეს როგორც უკიდურეს შემთხვევაში გამოსაყენებელი სანქცია ან ზომა და შესაბამისად უნდა გამოიყენებოდეს მხოლოდ იმ შემთხვევებში, როცა დანაშაულის სერიოზულობა სხვა სანქციებისა და ზომების გამოყენებას აშკარად არაადეკვატურად გამოაჩენს.

2. ციხეში ყოფნის გახანგრძლივება უნდა იყოს გამონაკლისი შემთხვევა, ვინაიდან ნაკლებსაგულისხმოა, რომ იგი აგვარებდეს გადატვირთულობის პრობლემას. სახელმწიფოებმა, რომელთა ციხეების ფართი შეიძლება იყოს საკმარისი, მაგრამ ადგილობრივი საჭიროებებისთვის არასაკმარისი, უნდა შეეცადონ მათი ციხის ფართის რაციონალური განაწილების მიღწევას.

3. დებულება უნდა გაინეროს საზოგადოებრივი სანქციისა და ზომის შესაბამის რაოდენობაზე, რომელიც სავარაუდოდ შეფასდება მკაცრ პირობებში; პროკურორებსა და მოსამართლეებს უნდა ჰქონდეთ მათი შეძლებისდაგვარად ფართოდ გამოყენების შესაძლებლობა.

4. წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა განიხილონ გარკვეული დანაშაულების დეკრიმინალიზაციის ან მათი ხელახლა კვალიფიცირების შესაძლებლობები ისე, რომ სანქციებად არ ხდებოდეს თავისუფლების აღკვეთის გამოყენება.

5. იმისათვის, რომ მოხდეს შესაბამისი სტრატეგიის განსაზღვრა ციხის გადატვირთულობის და ციხის მოსახლეობის გაზრდის საწინააღმდეგოდ, უნდა ჩატარდეს დეტალური ანალიზი ძირითადი ფაქტორების თაობაზე, რომელიც ძირითადად შეეხება ისეთ საკითხებს, როგორიცაა დანაშაულის სახეები, რომლებსაც სასჯელად მოყვება გრძელვადიანი პატიმრობა, დანაშაულის კონტროლის პრიორიტეტები, საზოგადოების პოზიცია და მისი ნუხილი და არსებული სასჯელის მისჯის პრაქტიკა.

II. ციხის ადგილების სიმცირესთან გამკლავება

1. იმისათვის, რომ თავიდან იქნეს აცილებული გადატვირთულობის გადაჭარბებული დონეები, უნდა განისაზღვროს სასჯელაღსრულების ინსტიტუტების მაქსიმალური შესაძლებლობები.

2. როდესაც დგას გადატვირთულობის პრობლემა, ყურადღება უნდა გამახვილდეს ადამიანურ ღირსებაზე, ციხის ადმინისტრაცია უნდა ისწრაფოდეს გამოიყენოს ადამიანური და პოზიტიური მოპყრობა, მოახდინოს პერსონალის როლის სრული აღქმა და დანერგოს ეფექტური თანამედროვე მენეჯმენტის მიდგომები. ევროპული ციხის წესების შესაბამისად კონკრეტული ყურადღება უნდა მიექცეს პატიმრებისათვის არსებული ფართის რაოდენობას, ჰიგიენასა და სანიტარიას, საკმარის და კარგად მომზადებულ და მიწოდებულ საკვებს, პატიმრების ჯანმრთელობის დაცვას და შენობის გარეთ ვარჯიშის შესაძლებლობებს.

3. იმისათვის, რომ წინააღმდეგობა გაუწიოს ციხის გადატვირთულობის ნეგატიურ შედეგებს, შეძლებისდაგვარად ხელი უნდა შეეწყოს პატიმრების კონტაქტს ოჯახებთან და უნდა იყოს საზოგადოების მხრიდან მაქსიმალური მხარდაჭერა.

4. საპყრობილეში თავისუფლების აღკვეთის სასჯელების განსაკუთრებული მოდალობები, როგორებიცაა: ნახევრად თავისუფლების აღკვეთა, ღია რეჟიმები, ციხის დატოვების უფლება თუ საპატიმროში დამატებითი მოთავსება, შეძლებისდაგვარად უნდა გამოიყენებოდეს პატიმრების მკურნალობისა და ხელახალი დასახლების მიზნით, მათი ოჯახებისა და სხვა საზოგადოებრივი ძაფების შესანარჩუნებლად და სასჯელაღსრულების ინსტიტუტებში დაძაბულობის შესამცირებლად.

III. წინასწარ პატიმრობასთან დაკავშირებული ზომები სისხლის-სამართლებრივი პროცედურის თავიდან აცილება - წინასწარ დაკავებაში დაბრუნების შემცირება

1. უნდა გატარდეს შესაბამისი ზომები, რეკომენდაციაში No (87) 18 სისხლის სამართლის გამარტივების თაობაზე ჩადებული პრინციპების სრული იმპლემენტაციის თვალსაზრისით, კერძოდ, ამაში შეიძლება იგულისხმებოდეს, რომ წევრმა სახელმწიფოებმა, როდესაც მხედველობაში მიიღებენ თავიანთ კონსტიტუციურ პრინციპებსა თუ სამართლებრივ ტრადიციებს, მიმართონ დისკრეციული დევნის პრინციპს (ან ზომებს, რომელთაც აქვთ იგივე მიზნები) და გამოიყენონ გამარტივებული პროცედურები და სასამართლოს გარე გადაწყვეტილებები, როგორც შესაბამის საქმეებში დევნის ალტერნატივა, რათა თავიდან იქნეს აცილებული სრული სისხლის სამართლებრივი პროცედურები.

2. წინასწარი დაკავების გამოყენება და მისი ხანგრძლივობა უნდა შემცირდეს მინიმუმამდე სამართლიანობის ინტერესების შესაბამისად. ამ მიზნით, წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ მათი კანონმდებლობა და პრაქტიკა შეესაბამებოდეს ადამიანის უფლებების ევროპული კონვენციისა და მისი მაკონტროლებელი ორგანოების პრეცედენტული სამართლის დებულებებს და რეკომენდაციაში No (80) 11 საპრობილეში წინასწარი დაკავების თაობაზე, კერძოდ, წინასწარი დაკავების საფუძვლებს, გათვალისწინებულ პრინციპებს.

3. უნდა მოხდეს წინასწარი დაკავების ალტერნატიული ზომების მაქსიმალურად ფართოდ გამოყენება, როგორებიცაა, მაგალითად, ეჭვმიტანილი დამნაშავის მიმართ მოთხოვნა, იცხოვროს ერთ კონკრეტულ მისამართზე, კონკრეტულ ადგილას მისვლის ან იქიდან წამოსვლის შეზღუდვა ნებართვის გარეშე, დებულების განერა გირაოსთვის ან სასამართლო ხელისუფლების მიერ განსაზღვრული წარმომადგენლის ზედამხედველობისა და/ან დახმარებისათვის. ამის თაობაზე ყურადღება უნდა მიექცეს შესაძლებლობას, მოეთხოვოს დამნაშავეს, იყოს ერთ განსაზღვრულ ადგილას ელექტრონული დასაკვირვებელი ხელსაწყოების მეშვეობით.

4. იმ მიზნით, რომ მოხდეს წინასწარი დაკავების ეფექტურად და ადამიანურად გამოყენებაში დახმარება, ხელმისაწვდომი უნდა იყოს ადეკვატური ფინანსური და ადამიანური რესურსები და შესაბამისი პროცედურული საშუალებები და საჭიროებისამებრ უნდა განვითარდეს მენეჯერული ტექნიკები.

IV. სასამართლოსთან დაკავშირებული ზომები

სანქციების/ზომების სისტემა - სასჯელის ხანგრძლივობა

1. ძალისხმევა მიმართული უნდა იყოს თავისუფლების აღკვეთის სანქციისადმი დაბრუნების შემცირებისაკენ, მათ შორის გრძელვადიანი პატიმრობისადმი, რომელიც მძიმე ტვირთს დებს ციხის სისტემაზე და საზოგადოებრივი სანქციებისა და ზომებისაკენ, რომლებმაც უნდა ჩაანაცვლონ მოკლევადიანი თავისუფლების აღკვეთის სასჯელები.

2. საზოგადოებრივი სანქციებიდან და ზომებიდან, რომელთა გამოყენებაც შეიძლება მოხდეს პატიმრობის სანქციის ნაცვლად, განხილულ უნდა იქნეს შემდეგი:

- დაკისრებული პირობების პატიმრობის სასჯელის აღსრულების შეწყვეტა;
- პრობაცია, როგორც დამოუკიდებელი სანქცია, რომლის დაკისრებაც მოხდება პატიმრობის თაობაზე სანქციის გამოტანის გარეშე;
- მაღალი ხარისხის ზედამხედველობა;
- საზოგადოებრივი შრომა (მაგალითად, აუნაზღაურებელი შრომა საზოგადოების სახელით);
- მკურნალობის ბრძანება/სპეციალური კატეგორიის დამნაშავეების კონტრაქტის საფუძველზე მკურნალობა;
- მსხვერპლისა და დამნაშავეს შორის შუამავალი/მსხვერპლის კომპენსირება;
- გადაადგილების თავისუფლების შეზღუდვა, მაგალითად, ხელბორკილების ბრძანებით ან ელექტრონული მონიტორინგის საშუალებით. 16. საზოგადოებრივი სანქციები და ზომები შეიძლება დაკისრებულ იქნეს საზოგადოებრივი სანქციებისა და ზომების ევროპული წესებით გათვალისწინებული გარანტიებისა და პირობების შესაბამისად.

3. საპყრობილისა და არასაპყრობილის სანქციებისა და ზომების კომბინაცია შეიძლება ჩაიდოს კანონმდებლობასა და პრაქტიკაში, როგორიცაა: უწყვეტი საპატიმრო სასჯელები, რომლებიც გრძელდება საზოგადოებრივი შრომით, (ინტენსიური) ზედამხედველობა საზოგადოებაში, ელე-

ქტრონულად მეთვალყურეობა, განუელი შიდაპატიმრობა ან შესაბამის შემთხვევებში მკურნალობის გავლის ვალდებულება.

სასჯელის მისჯა და პროკურორებისა და მოსამართლეების როლი

1. კანონის გამოყენებისას პროკურორები და მოსამართლეები უნდა შეეცადონ მხედველობაში იქონიონ ხელმისაწვდომი რესურსები, კერძოდ კი, ციხის შესაძლებლობები. ამასთან დაკავშირებით განგრძობადი ყურადღება უნდა მიექცეს იმ გავლენის შეფასებას, რომელიც არსებული სასჯელების სტრუქტურას და დაგეგმილ სასჯელის პოლიტიკას აქვს ციხის მოსახლეობის გაზრდაზე.

2. პროკურორები და მოსამართლეები უნდა ჩაერთონ სისხლის სამართლის პოლიტიკის დაგეგმვაში ციხის მოსახლეობის ზრდასთან და ციხის გადატვირთულობასთან დაკავშირებით, იმ აზრით, რომ გამოხატონ საკუთარი მხარდაჭერა და თავიდან აიცილონ სანაღმდეგო შედეგის მომცემი სასჯელების პრაქტიკა.

3. სასჯელებთან დაკავშირებული საკითხები უნდა განსაზღვროს კანონმდებელმა ან სხვა კომპეტენტურმა ხელისუფლებამ იმის გათვალისწინებით, რომ, ინტერაღია, შემცირდეს პატიმრობის გამოყენება, გავრცელდეს საზოგადოებრივი სანქციებისა და ზომების და სხვა ზომების გამოყენება, როგორცაა, მაგალითად, შუამავლობა ან მსხვერპლისათვის კომპენსაციის გადახდა.

4. კონკრეტული ყურადღება უნდა მიექცეს დამამძიმებელ და შემამსუბუქებელ ფაქტორებს, ისევე როგორც სწორი სასჯელის გამოსატანად გადანყვეტილების მიღებისათვის გათვალისწინებული იქნება ადრე ჩადენილი დანაშაულები.

V. სასამართლოს შემდგომი ზომები

საზოგადოებრივი სანქციებისა და ზომების იმპლემენტაცია - საპატიმრო სასჯელების აღსრულება

1. იმისათვის, რომ საზოგადოებრივი სანქციები და ზომები გახდეს სანდო ალტერნატივა მოკლევადიანი პატიმრობისათვის, უზრუნველყოფილი უნდა იყოს მათი ეფექტური იმპლემენტაცია, კერძოდ, შემდეგის მეშვეობით:

- ინფრასტრუქტურის შექმნა საზოგადოებრივი სანქციებისა და ზომების აღსრულებისა და მონიტორინგისათვის. ჩამონათვალში არც თუ უკანასკნელი უნდა იყოს მოსამართლეებისა და პროკურორებისათვის მათს ეფექტურობაში დარწმუნების შესაძლებლობის მიცემა; და

- რისკის განმსაზღვრელი და რისკის შესაფასებელი ტექნიკის განვითარება და გამოყენება, ისევე როგორც სტრატეგიების ზედამხედველობა, დამნაშავის მიერ რეციდივის რისკის იდენტიფიცირების და საზოგადოების დაცვისა და უსაფრთხოების უზრუნველყოფის გათვალისწინებით.

2. ხელი უნდა შეეწყოს იმ ზომების განვითარებას, რომლებიც შეამცირებენ არსებული სასჯელის მოხდის ვადებს, რომლის დროსაც უპირატესობა მიეცემა ინდივიდუალიზებულ ზომებს, როგორებიცაა ადრეული პირობით ვადამდე გათავისუფლება, ვიდრე კოლექტიურ ზომებს ციხის გადატვირთულობის მენეჯმენტისას (ამნისტია, კოლექტიური შეწყალება).

3. პირობით ვადამდე გათავისუფლება მიჩნეულ უნდა იქნეს როგორც ერთ-ერთი ყველაზე ეფექტური და კონსტრუქციული ზომა, რომელიც არა მარტო ამცირებს პატიმრობის ვადას, არამედ არსებითი წვლილი შეაქვს საზოგადოებაში დამნაშავის დაგეგმილ დაბრუნებას.

4. პირობით ვადამდე გათავისუფლების გამოყენების ხელშეწყობისა და გავრცელებისათვის საზოგადოებაში უნდა არსებობდეს დახმარებისა და ზედამხედველობის მექანიზმები იმისათვის, რომ კომპეტენტურმა სასამართლო და ადმინისტრაციულმა ხელისუფლებამ ეს ზომები მიიჩნიოს ღირებულად და საპასუხისმგებლოდ.

5. უნდა დაიგეგმოს და დაინერგოს დაკავებისას და გათავისუფლების შემდეგ მკურნალობისა და ზედამხედველობის ეფექტური პროგრამები იმ მიზნით, რომ გამარტივდეს დამნაშავეების ხელახალი დასახლება, შემცირდეს რეციდივი, უზრუნველყოფილ იქნეს საჯარო უსაფრთხოება და დაცვა, დაარწმუნოს მოსამართლეები და პროკურორები, რომ ზომები, რომელთა მიზანიც არის არსებული ვადის შემცირება, ასევე საზოგადოებრივი სანქციები და ზომები, არის კონსტრუქციული და საპასუხისმგებლო.

**ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია
No. R (2000)22 ნევრი სახელმწიფოებისადმი საზოგადოებრივი
სანქციებისა და ღონისძიებების აღსრულების
მარეგულირებელი ევროპული წესების იმპლემენტაციის
გაუმჯობესებაზე**

*(მიღებულია მინისტრთა კომიტეტის მიერ 2000 წლის 29 ნოემბერს,
მინისტრთა მოადგილეების 731-ე შეხვედრაზე)*

მინისტრთა კომიტეტი, ევროპის საბჭოს წესდების 15.ბ მუხლის პირობების თანახმად, ხაზს უსვამს საზოგადოებრივი სანქციებისა და ზომების შექმნის, დანესებისა და განხორციელების მნიშვნელობას, ევროპის საბჭოს საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების No(92) 16 რეკომენდაციაში მოცემულ პრინციპებზე დაყრდნობით;

ითვალისწინებს ევროპის კომიტეტის კვლევის შედეგებს ევროპული წესების იმპლემენტაციასთან, კერძოდ კი, ნევრი ქვეყნების მიერ იმპლემენტაციასთან დაკავშირებული პრობლემების შესახებ;

აღიარებს ევროპული წესების მე-5 წესში ცვლილებების შეტანის აუცილებლობას, გამოკითხვის შედეგებსა და სამართალდამრღვევთა ზედამხედველობის არსებულ პრაქტიკაზე დაყრდნობით;

აღიარებს, რომ დროთა განმავლობაში წარმოიშობა საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების უფრო ეფექტურად და ფართოდ გამოყენების ახალი შესაძლებლობები;

აღიარებს, რომ საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების გამოყენების პრაქტიკასა და ნევრი სახელმწიფოების მიერ განსაზღვრულ სხვა საკითხებში მნიშვნელოვანი ცვლილებები მოითხოვს ევროპულ წესებში ასახული რამდენიმე პირობის დამატებით განმარტებასა და ინტერპრეტაციას;

ხაზს უსვამს, რომ საზოგადოებრივი სანქციები და ღონისძიებები უნდა განხორციელდეს ფუნდამენტური საკანონმდებლო უსაფრთხოების ზომების დაცვით, როგორც ეს აღნიშნულია ადამიანის უფლებათა ევროპულ კონვენციაში და ევროპული წესებით განსაზღვრულ პრინციპებში;

აღიარებს წინამდებარე რეკომენდაციასთან შემდეგი რეკომენდაციების შესაბამისობას — რეკომენდაცია No (92)17 სასჯელის მისჯის თანმიმდევრულობის შესახებ, No (97)12 სანქციებისა და ღონისძიებების გან-

მახორციელებელი თანამშრომლების შესახებ, No (99)19 პირობითობის საკითხებთან დაკავშირებით მედიაციის შესახებ, No (99)22 ციხის გადატვირთულობის შესახებ;

რეკომენდაციას აძლევს წევრი სახელმწიფოების მთავრობებს:

- საზოგადოებრივი სანქციების და ღონისძიებების ხანგრძლივობის შესახებ საკუთარ კანონმდებლობასა და პრაქტიკაში იხელმძღვანელონ საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების ევროპული წესების შესახებ No (92) 16 რეკომენდაციის განახლებული ტექსტის მე-5 მუხლით, რომელიც ამავდრეკომენდაციის I დანართშია მოცემული;

- საზოგადოებრივი სანქციების და ღონისძიებების შექმნის, გამოყენებისა და განხორციელების შესახებ კანონმდებლობის, პოლიტიკისა და პრაქტიკის მიმოხილვისას,

იხელმძღვანელონ წინამდებარე რეკომენდაციის II დანართში მოცემული პრინციპებით, საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების უფრო ეფექტური გამოყენების მისაღწევად;

- უზრუნველყონ საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების უფრო ეფექტურად გამოყენების მიღწევის შესახებ ევროპის კომიტეტის მიერ შემუშავებული რეკომენდაციისა და ანგარიშის რაც შეიძლება ფართოდ გავრცელება. ამასთან, განსაკუთრებული ყურადღება მიაქციონ კონკრეტული ევროპული წესების დამატებით ინტერპრეტაციას და განმარტებას, როგორც ეს ზემოხსენებული ანგარიშის 129-168 მუხლებშია წარმოდგენილი.

**დანართი I, რეკომენდაცია No (200)22 ცვლილებები
საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების შესახებ
ევროპული წესების მე-5 მუხლში**

ჩვეულებრივ, საზოგადოებრივი სანქცია ან ღონისძიება არ უნდა იყოს განუსაზღვრელი ვადით. გამონაკლისია განუსაზღვრელი ვადით საზოგადოებრივი სანქციის ან ღონისძიების დანიშვნა იმ სამართალდარღვევებისთვის, რომლებიც წინა ან ამჟამინდელი დანაშაულის გამო, ასევე, კონკრეტული პირადი მახასიათებლების გათვალისწინებით, მუდმივ საფრთხეს უქმნიან ადამიანების სიცოცხლეს, ჯანმრთელობას ან უსაფრთხოებას.

უნდა შეიქმნას საკანონმდებლო პირობები ამგვარი განუსაზღვრელი სან-

ქციის ან ონისძიების დაწესების რეგულარული გადახედვისათვის, რასაც განახორციელებს აღმასრულებელი ორგანოსაგან დამოუკიდებელი და კანონით უფლებამოსილი ორგანო.

საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების ხანგრძლივობა უნდა განსაზღვროს ორგანომ, რომელიც უფლებამოსილია, მიიღოს ამგვარი გადაწყვეტილება კანონით დადგენილი პირობების ფარგლებში.

დანართი II, რეკომენდაცია No (200)22 საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების უფრო ფართოდ და ეფექტურად გამოყენების სახელმძღვანელო პრინციპები

კანონმდებლობა

1. მიღებული უნდა იქნეს შესაბამისი საკანონმდებლო ნორმები საკმარისი რაოდენობით სხვადასხვაგვარი საზოგადოებრივი სანქციისა და ღონისძიების შესახებ, მაგალითად:

- წინასწარი პატიმრობის ალტერნატიული ღონისძიებები, როგორიცაა სამართალდამრღვევისათვის მითითებულ მისამართზე ცხოვრების მოთხოვნის წაყენება, სასამართლო ხელისუფლების მიერ მითითებული ორგანოს მიერ ზედამხედველობისა და დახმარების განხორციელება;
- პრობაცია, როგორც საპატიმრო სასჯელის გარეშე, დამოუკიდებლად დაკისრებული სანქცია;
- დაკისრებული პირობების მეშვეობით, პატიმრობის ღონისძიების აღსრულების შეჩერება;
- საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომა (საზოგადოების სასარგებლოდ, ანაზღაურების გარეშე მუშაობა);
- დაზარალებულისათვის კომპენსაციის გადახდა/ზარალის ანაზღაურება/დაზარალებულსა და სამართალდამრღვევს შორის მედიაცია;
- ნარკოტიკების ან ალკოჰოლის მომხმარებელი და მათ დანაშაულებრივ ქცევასთან დაკავშირებული ფსიქიკური აშლილობის მქონე სამართალდამრღვევების მოპყრობის/მკურნალობის ბრძანება;
- კონკრეტული კატეგორიის დამნაშავეთა ინტენსიური ზედამხედველობა;

- თავისუფალი გადაადგილების შეზღუდვა, მაგალითად, ბრძანება კომენდანტის საათის შესახებ ან ელექტრონული მონიტორინგის დაწესება ევროპული წესების 23-ე და 55-ე დაკვირვების წესების თანახმად;

- ციხიდან პირობით გათავისუფლების შემდგომი ზედამხედველობა.

2. არასაპატიმრო სანქციებისა და ღონისძიებების გამოყენების ხელშეწყობის მიზნით, განსაკუთრებით იქ, სადაც ახალი კანონმდებლობა იქმნება, კანონმდებელმა უნდა გაითვალისწინოს, რომ საჭიროა არასაპატიმრო სანქციის ან ზომის მითითება პატიმრობის ღონისძიების ნაცვლად, როგორც ალტერნატიული სანქცია კონკრეტულ დანაშაულებთან მიმართებით.

3. გათვალისწინებული უნდა იყოს იმ ფორმალური დებულებების გადახედვა და შემცირება, რომლებიც ზღუდავს საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების გამოყენებას სერიოზული და განმეორებით ჩადენილი დანაშაულების შემთხვევაში.

4. ზომები უნდა იქნეს მიღებული ახალი საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების დასანერგად გამოსაცდელი ვადით.

5. ნებისმიერი გამოცდა უნდა ჩატარდეს ევროპული კანონების დაცვით და შესაბამისი მონიტორინგისა და შეფასების განხორციელებით. ექსპერიმენტი უნდა აკმაყოფილებდეს საერთაშორისო საზოგადოების მიერ აღიარებულ ეთიკურ სტანდარტებს.

სასჯელის დანიშვნის პრაქტიკა

6. უნდა განისაზღვროს სასჯელის დანიშვნის საფუძვლები იქ, სადაც ამის საშუალებას იძლევა კონსტიტუციური პრინციპები და საკანონმდებლო ტრადიციები. დროდადრო უნდა მოხდეს მათი გადახედვა კანონმდებლის ან სხვა კომპეტენტური ხელისუფლების წარმომადგენლის მიერ, რათა ხელი შეუწყონ პატიმრობის ღონისძიების გამოყენების შემცირებას, გაზარდონ საზოგადოებრივი სანქციების და ღონისძიებების გამოყენება და დაზარალებულთა კომპენსაცია.

7. საზოგადოებრივი სანქციების და ღონისძიებების გამოყენების პოლიტიკის შემუშავებისა და შესწორების პროცესში სასამართლო ხელისუფლებაც უნდა იყოს ჩართული და ინფორმირებული მიღწეული შედეგების შესახებ, მართლმსაჯულების ორგანოების წარმომადგენელთა მიერ სიტუაციის უკეთესად აღქმის უზრუნველსაყოფად.

8. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა გამახვილდეს მიტიგაციის (შერიგების) ფაქტორების განსაზღვრაზე, რაც სასამართლო ხელისუფლებას საშუალებას მისცემს, თავიდან აიცილოს პატიმრობის გამოყენება და, სანაცვლოდ, საზოგადოებრივი სანქცია ან სხვა ღონისძიება გამოიყენოს.

საზოგადოებრივი სანქციების და ღონისძიებების ეფექტურად აღსრულებისთვის საჭირო ძირითადი მოთხოვნები

9. უნდა შეიქმნას საზოგადოებრივი სანქციების და ღონისძიებების განსახორციელებლად საჭირო ადეკვატური მომსახურებები, გამოიყოს საჭირო რესურსი და განვითარდეს, რათა სასამართლო ხელისუფლებას მეტი ნდობა გაუჩნდეს საზოგადოებრივი სანქციებისა და ზომების სარგებელთან დაკავშირებით, უზრუნველყოფილი იქნეს საზოგადოების უსაფრთხოება და გაუმჯობესდეს დამნაშავეთა პირადი და სოციალური მდგომარეობა.

10. განმახორციელებელ სამსახურებს უნდა ჰყავდეთ პროფესიონალი კადრები, რომლებიც შეირჩევიან, გაივლიან ტრენინგს და იმუშავენ კადრებთან დაკავშირებულ No (97) 12 რეკომენდაციაში მოცემული პრინციპების თანახმად, საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების განსახორციელებლად.

11. აღმასრულებელი სამსახურების მიერ შესრულებული სამუშაო უნდა ეფუძნებოდეს დეტალური პოლიტიკის დოკუმენტს, რომელიც განსაზღვრავს მათ ფუნქციას, მიზნებსა და ძირითად ღირებულებებს. პოლიტიკის დოკუმენტი უნდა მოიცავდეს სამართალდამრღვევთა ვალდებულებებსა და უფლებებს, მათ განსახლებასთან დაკავშირებით ეფექტურ ჩარევას და პროგრამებს, დაზარალებულთა კანონიერ ინტერესებს, საზოგადოებრივი უსაფრთხოების ორგანიზაციულ ვალდებულებას, თანამშრომლობას ციხის თანამშრომლებთან, შესაბამის სააგენტოებსა და ორგანიზაციებთან, საზოგადოების წარმომადგენლებთან.

12. პოლიტიკის დოკუმენტს უნდა ერთვოდეს სამსახურის გეგმები და პრაქტიკა, რომლის მიზანია საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების განხორციელებაში ჩართული სხვადასხვა ორგანიზაციისა და ინდივიდუალური პირების ცნობიერების ამაღლება იმასთან დაკავშირებით, თუ რამდენად მნიშვნელოვანია მუშაობა საერთო მიზნების მისაღწევად და მუშაობის მეთოდების ერთმანეთისათვის გაზიარება.

13. ევროპული წესების მოთხოვნის შესაბამისად, აღმასრულებელი ორგანოების მუშაობის მარეგულირებელი ნორმების რეგულარული და დამოუ-

კიდებული გადახედვა უნდა ხორციელდებოდეს გამოცდილი პროფესიონალების მიერ.

საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების სანდოობის ამაღლება (სასამართლო ხელისუფლებაში, სხვა ორგანოებში, ფართო საზოგადოებასა და პოლიტიკოსებში)

14. უზრუნველყოფილი უნდა იყოს შესაბამის სახელმწიფო ენაზე მომზადებული, საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების ევროპულ ნესებთან დაკავშირებული (92)16 რეკომენდაციის ფართოდ გავრცელება.

15. პოლიტიკურმა და ადმინისტრაციულმა ლიდერებმა და ფართო საზოგადოებამ პერიოდულად უნდა მიიღონ ინფორმაცია ეკონომიკური და სოციალური შედეგების შესახებ, რომლებიც მიიღება პატიმრობის რაოდენობის შემცირებითა და საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების რაოდენობის გაზრდით. მიწოდებული ინფორმაცია ხაზს უნდა უსვამდეს იმას, რომ საზოგადოებრივი სანქციები და ღონისძიებები მოიცავს დამნაშავეთა ეფექტურ ზედამხედველობასა და კონტროლს.

16. სასამართლო ხელისუფლებამ და აღსრულების სამსახურების თანამშრომლებმა უნდა შექმნან კომუნიკაციის არხები, რაც რეკომენდირებულია და მათ განხორციელებული საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების პრაქტიკული ასპექტების რეგულარულად განხილვის საშუალებას მისცემს.

17. რამდენადაც საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მიზანი დამნაშავეთა საზოგადოებაში ინტეგრაციაა, განმახორციელებელმა სამსახურებმა აქტიურად უნდა ითანამშრომლონ ადგილობრივ მოსახლეობასთან, მაგალითად, საზოგადოების წარმომადგენლების დამნაშავეთა ზედამხედველობასა ან დანაშაულის პრევენციის ადგილობრივ სქემებში ჩართვით.

18. კანონმდებლობასა და პრაქტიკაში ახალი საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების დანერგვა ძლიერი საზოგადოებრივი ურთიერთობის კამპანიების თანხლებით უნდა განხორციელდეს, რაც საზოგადოებრივი მხარდაჭერის მოპოვებას შეუწყობს ხელს.

ეფექტური პროგრამებისა და ინტერვენციის დაგეგმვა

19. უნდა განისაზღვროს ეფექტურობის კრიტერიუმი, რათა შესაძლებელი გახდეს პროგრამებსა და ინტერვენციასთან დაკავშირებული ხარჯის და

მოგების შეფასება სხვადასხვა პერსპექტივიდან, მათი შედეგების ხარისხის მაქსიმალურად გაზრდის მიზნით.

20. პროგრამები და ინტერვენცია უნდა შემუშავდეს იმ ცოდნის საფუძველზე, რომელიც შესაბამისი კვლევიდან და სათანადოდ მომზადებული თანამშრომლებისგან მომდინარეობს.

21. დამნაშავეს რეინტეგრაციის პროგრამები და ინტერვენცია უნდა ეფუძნებოდეს სხვადასხვა მეთოდს. საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების კონტექსტში, პროგრამებისა და ინტერვენციის შემუშავებისას განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს მათ შესაძლო გავლენას სამართალდამრღვევებზე, განსაკუთრებით კი:

- ძირითად უნარ-ჩვევებს (მაგ. წერა-კითხვისა და თვლანგარიშის ბაზისური ცოდნა, ზოგადი პრობლემების გადაჭრა, პირადი და ოჯახური ურთიერთობების მოგვარება, პროსოციალური ქცევა);

- მდგომარეობა განათლების ან დასაქმების თვალსაზრისით;

- ნარკოტიკებზე, ალკოჰოლსა და წამლებზე შესაძლო დამოკიდებულება; და

- საზოგადოებაზე მორგებული გამოსწორება.

22. სამართალდამრღვევების კონკრეტულ პროგრამებსა და ინტერვენციაზე გადანაწილება დეტალურად განსაზღვრული კრიტერიუმის გამოყენებით უნდა მოხდეს. ეს კრიტერიუმები შეიძლება იყოს, მაგალითად, მათი ინტერვენციაზე რეაგირების უნარი, მათ მიერ საზოგადოების ან პროგრამის/ინტერვენციის განმახორციელებელი თანამშრომლისათვის შექმნილი შესაძლო საფრთხე და პირადი ან სოციალური ფაქტორები, რომლებიც დანაშაულის განმეორებით ჩადენის ალბათობას უკავშირდება. ამისათვის საჭიროა, შემუშავებული იყოს შეფასების მეთოდები, რომლებიც შესაძლებელს გახდის ამგვარი გადანაწილების განხორციელებასა და გამოყენებას. ამ პროცედურების შესახებ ინფორმაცია დაინტერესებული ხელისუფლების წარმომადგენლების/პირებისათვის ხელმისაწვდომი უნდა იყოს.

23. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს პროგრამებისა და ინტერვენციის მომზადებას იმ სამართალდამრღვევთათვის, რომლებმაც განმეორებით ჩაიდინეს, ანდა დიდი ალბათობაა, რომ განმეორებით ჩაიდენენ სერიოზულ დანაშაულს. უკანასკნელი კვლევების შედეგების

თანახმად, ასეთ პროგრამებსა და ინტერვენციაში განსაკუთრებით გამოყენებული უნდა იქნეს შემეცნებითი ქცევის მეთოდები, მაგალითად, სამართალდამრღვევთა სწავლება მათი დანაშაულებრივი ქცევის შესაძლო გავლენის შესახებ, მათი თვითშემეცნებისა და თვითკონტროლის უნარის გაზრდა, იმ სიტუაციების გააზრება და თავიდან აცილება, რომლებიც წინ უძღვის დანაშაულს და პროსოციალური ქცევის პრაქტიკაში გამოყენების შესაძლებლობის მიცემა.

საზოგადოებრივ სანქციებსა და ღონისძიებებთან დაკავშირებული კვლევა

24. კვლევებში ადეკვატური ინვესტიცია უნდა ჩაიდოს, რათა შესაძლებელი გახდეს საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების განხორციელებისას მინოდებული მომსახურების მონიტორინგი და პროგრამებისა და ინტერვენციების შედეგების შეფასება.

25. კვლევის მეშვეობით უნდა განისაზღვროს ის ფაქტორები, რომლებიც სამართალდამრღვევებს უბიძგებს, შემდგომში აღარ ჩაიდინონ დანაშაულები და, პირიქით, რომლებიც ამას ვერ ახერხებს.

26. საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების გავლენის კვლევა არ უნდა შემოიფარგლოს მხოლოდ ზედამხედველობის შემდგომი განსჯის დაფიქსირებით, არამედ, გამოყენებული უნდა იყოს უფრო ზუსტი კრიტერიუმი. მაგალითად, ამგვარი კვლევა ადგენს განმეორებითი დანაშაულის სიხშირეს და სერიოზულობას და საზოგადოებაში ინტეგრირების პირად და სოციალურ ინდიკატორებს, ასევე, სამართალდამრღვევთა მოსაზრებებს საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების განხორციელებასთან დაკავშირებით.

27. რამდენადაც შესაძლებელია, კვლევა სხვადასხვა პროგრამის ეფექტურობის შედარების საშუალებას უნდა იძლეოდეს.

28. უნდა მომზადდეს სტატისტიკა, რომელიც რუტინულად აღწერს საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების გამოყენების მასშტაბსა და შედეგებს.

29. დროდადრო უნდა ჩატარდეს საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების განხორციელებისას თანამშრომელთა სამუშაო დატვირთვის მოცულობისა და ხარისხის შეფასება, რათა მიღწეულ იქნეს ეფექტურობის მაღალი დონე და თანამშრომლების მორალური და ფსიქიკური სტაბილურობა.

**ევროპის საბჭო მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია
No. R (2003)22 ნევრი ქვეყნებისადმი პირობით
გათავისუფლების შესახებ (ვადამდე გათავისუფლება)**

*(მიღებულია მინისტრთა კომიტეტის მიერ 2003 წლის 24 სექტემბერს
მინისტრთა მოადგილეების 853-ე შეხვედრაზე)*

მინისტრთა კომიტეტი ევროპის საბჭოს წესდების 15.ბ მუხლის საფუძველზე, ითვალისწინებს რა, რომ ევროპის საბჭოს ნევრი ქვეყნების ინტერესებშია, საპატიმრო სასჯელების აღსრულებასთან დაკავშირებით დაადგინონ საერთო პრინციპები ამ სფეროში საერთაშორისო თანამშრომლობის გაძლიერებისთვის;

აღიარებს რა, რომ პირობით ვადამდე გათავისუფლება განმეორებითი სამართალდარღვევის აცილებისა და განსახლების განვითარების, პატიმართათვის დაგეგმვის, დახმარებისა და ზედამხედველობის გზით საზოგადოებაში ინტეგრაციის ერთ-ერთი ყველაზე ეფექტური და კონსტრუქციული საშუალებაა;

ითვალისწინებს რა, რომ ეს უნდა განხორციელდეს ინდივიდუალური პირობებისადმი მისადაგებული და მართლმსაჯულებისა და სამართლიანობის პრინციპებთან შესაბამისი გზებით;

ითვალისწინებს რა, რომ თავისუფლების აღკვეთის ხარჯი მძიმე ტვირთად აწევა საზოგადოებას, ამასთან, კვლევამ აჩვენა, რომ თავისუფლების აღკვეთას აქვს უკუშედეგი, რა დროსაც ვერ ხორციელდება სამართალდამრღვევთა რეაბილიტაცია;

შესაბამისად, ითვალისწინებს, რომ სასურველია საპატიმრო სასჯელების ხანგრძლივობის შემცირება შესაძლებლობის ფარგლებში და, ამასთან მიმართებით, სასჯელის სრულად მოხდამდე პირობით ვადამდე გათავისუფლება მნიშვნელოვანი საშუალებაა;

აღიარებს რა, რომ პირობით ვადამდე გათავისუფლების ღონისძიებებისთვის აუცილებელია პოლიტიკური ლიდერების, ადმინისტრაციული პროფილის სახელმწიფო მოსამსახურეთა, მოსამართლეთა, პროკურორთა, ადვოკატთა და საზოგადოების მხარდაჭერა, რომლებიც, თავის მხრივ, საჭიროებენ საპატიმრო სასჯელთა ადაპტირების მიზეზების დეტალურ ახსნას;

ითვალისწინებს რა, რომ ვადამდე გათავისუფლების მარეგულირებელი კანონმდებლობა და პრაქტიკა უნდა შეესაბამებოდეს კანონის უზენაესობაზე დამყარებული დემოკრატიული სახელმწიფოების ძირითად პრინციპებს, რომელთა უპირველესი ამოცანაა ადამიანის უფლებების გარანტირება ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციისა და პრეცედენტული სამართლის შესაბამისად;

პირობით მსჯავრდებულ და პირობით ვადამდე გათავისუფლებულ სამართალდამრღვევებზე ზედამხედველობის შესახებ ევროპული კონვენციის (ETS No. 51) გათვალისწინებით;

აღიარებს რა შემდეგი დოკუმენტების მნიშვნელობას:

რეზოლუცია (65) 1 გადავადებული სასჯელის, პრობაციისა და თავისუფლების აღკვეთის სხვა ალტერნატივების შესახებ;

რეზოლუცია (70) 1 პირობით მსჯავრდებული ან პირობით ვადამდე გათავისუფლებული სამართალდამრღვევებისთვის ზედამხედველობისა და შემდგომი ზრუნვის ღონისძიებების პრაქტიკული ორგანიზების შესახებ;

რეზოლუცია (76) 2 გრძელვადიანად თავისუფლებააღკვეთილ პატიმრებთან მოპყრობის შესახებ;

რეზოლუცია (76) 10 თავისუფლების აღკვეთის ალტერნატიული კონკრეტული სადამსჯელო ღონისძიებების შესახებ;

რეკომენდაცია R (82) 16 საპატიმროდან დროებით გასვლის (შვებულების) შესახებ;

რეკომენდაცია R (87) 3 ევროპის ციხის წესების შესახებ;

რეკომენდაცია R (89) 12 ციხეში განათლების შესახებ;

რეკომენდაცია R (92) 16 საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების ევროპული წესების შესახებ;

რეკომენდაცია R (92) 17 სასჯელის მისჯისას თანმიმდევრულობის შესახებ;

რეკომენდაცია R (97) 12 სანქციებისა და ღონისძიებების აღსრულებაში ჩართულ თანამშრომელთა შესახებ;

რეკომენდაცია R (99) 22 ციხეების გადატვირთულობისა და პატიმართა რიცხვის ზრდასთან დაკავშირებით;

რეკომენდაცია REC (2000) 22 საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების ევროპული წესების იმპლემენტაციის გაუმჯობესების შესახებ,

რეკომენდაციას უწევს წევრი ქვეყნების მთავრობებს:

1. თავიანთი კანონმდებლობით შემოიღონ პირობით გათავისუფლება, თუ ეს ღონისძიება მანამდე არ არსებობდა;
2. პირობით გათავისუფლებასთან დაკავშირებით, თავიანთ კანონმდებლობაში, პოლიტიკასა და პრაქტიკაში იხელმძღვანელონ ამ რეკომენდაციის დანართში მითითებული პრინციპებით;
3. უზრუნველყონ პირობით გათავისუფლების შესახებ ამ რეკომენდაციისა და მისი განმარტებითი მემორანდუმის მაქსიმალურად ფართოდ გავრცელება.

Rec(2003)22 რეკომენდაციის დანართი

I. პირობით გათავისუფლების განმარტება

1. ამ რეკომენდაციის მიზნებისთვის პირობით გათავისუფლება ნიშნავს მსჯავრდებული პატიმრის ვადამდე გათავისუფლებას გათავისუფლების შემდგომი ინდივიდუალური პირობებით. ეს ცნება არ მოიცავს ამნისტიასა და შეწყალებას.
2. პირობით გათავისუფლება საზოგადოებრივი ღონისძიებაა. მისი კანონმდებლობაში დამკვიდრება და ინდივიდუალურ საქმეებში გამოყენება რეგულირდება საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების შესახებ ევროპული წესებით, რეკომენდაცია R (92) 16 და, ასევე, რეკომენდაცია (2000)22-ით საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების ევროპული წესების იმპლემენტაციის გაუმჯობესების შესახებ.

II. ზოგადი პრინციპები

1. პირობით გათავისუფლება მიზნად უნდა ისახავდეს პატიმრის დახმარებას, ციხის ცხოვრება გარდაქმნას საზოგადოებაში კანონმორ-

ჩილ ცხოვრებად, გათავისუფლების შემდგომი პირობების შექმნითა და ზედამხედველობით, რაც ხელს უწყობს ამ მიზნის მიღწევას და წვლილი შეაქვს საზოგადოებრივი უსაფრთხოების უზრუნველყოფასა და დანაშაულის შემცირებაში.

2.ა. პატიმრობის უარყოფითი შედეგების შემცირებისა და საზოგადოების უსაფრთხოების გარანტირებით, პატიმართა განსახლების ხელშეწყობისთვის, კანონმა პირობით გათავისუფლება ხელმისაწვდომი უნდა გახადოს ყველა მსჯავრდებული პატიმრისთვის, მათ შორის, უვადოდ თავისუფლებააღკვეთილი პირებისთვის.

3.ბ. თუ თავისუფლების აღკვეთა იმდენად ხანმოკლეა, რომ პირობით გათავისუფლება შეუძლებელია, ამ მიზნის მიღწევის სხვა საშუალებები უნდა გამოინახოს.

4. სასჯელის მოხდის დაწყებისთანავე პატიმრებისთვის ცნობილი უნდა იყოს, როდის შეეძლება გათავისუფლების თხოვნით მიმართვა მას შემდეგ, რაც მოიხდინა მინიმალურ ვადას (რომელიც პირდაპირ განსაზღვრულია და/ან მითითებულია სასჯელის პროპორცია) და ის კრიტერიუმები, რომლებიც გამოიყენება გათავისუფლების შესახებ გადწყვეტილების მიღებისას („დისკრეციული გათავისუფლების სისტემა“), ან როდის მიენიჭებათ გათავისუფლების უფლება, დადგენილი პერიოდის კონკრეტულ პირობებში მოხდის ან/და სასჯელის პროპორციაზე მითითების შედეგად („სავალდებულო გათავისუფლების სისტემა“).

5. დადგენილი პერიოდის მინიმუმი არ უნდა იყოს იმდენად ხანგრძლივი, რომ პირობით გათავისუფლების მიზანი ვერ იქნეს მიღწეული.

6. ყურადღება უნდა მიექცეს რესურსის დაზოგვას, რაც შეიძლება განხორციელდეს სავალდებულო გათავისუფლების სისტემის გამოყენებით სასჯელებთან მიმართებით, როდესაც უარყოფითმა ინდივიდუალურმა შეფასებამ შეიძლება მხოლოდ მცირედ შეცვალოს გათავისუფლების თარიღი.

7. იმისათვის, რომ შემცირდეს პირობით გათავისუფლებულ პატიმართა მხრიდან რეციდივის რისკი, შესაძლებელი უნდა იყოს მათზე ინდივიდუალური პირობების დანესება, როგორიცაა:

- დაზარალებულისთვის კომპენსაციის გადახდა ზიანის ანაზღაურების მიზნით;
- ნარკოტიკული ნივთიერების ან ალკოჰოლის ბოროტად გამოყენებასა

ან დანაშაულის ჩადენასთან აშკარად დაკავშირებული და მკურნალობას დაქვემდებარებული მიზეზების აღმოსაფხვრელად, სამკურნალო ღონისძიებებში ჩართვა;

– მუშაობა ან სხვა განსაზღვრულ საქმიანობაში ჩაბმა, მაგალითად, განათლების ან პროფესიული გადამზადების პროგრამებში;

– პიროვნული განვითარების პროგრამებში მონაწილეობა;

– კონკრეტულ ადგილებში ცხოვრებისა და ამ ადგილებში ვიზიტის აკრძალვა.

8. პირობით გათავისუფლებას ასევე თან უნდა ახლდეს ზედამხედველობა, რომელიც შედგება დახმარებისა და კონტროლის ღონისძიებებისგან. ზედამხედველობის ბუნება, ხანგრძლივობა და ინტენსივობა უნდა განისაზღვროს თითოეული საქმისთვის ცალ-ცალკე. პირობებისადმი მორგება შესაძლებელი უნდა იყოს პირობითი მსჯავრის მთელი პერიოდის განმავლობაში.

9. პირობები ან ზედამხედველობის ღონისძიებები უნდა განისაზღვროს იმ პერიოდისთვის, რომელიც არ აჭარბებს საპატიმრო სასჯელის მოუხდელი ნაწილის პროპორციას.

10. პირობები და ზედამხედველობის ღონისძიებები შეიძლება განუსაზღვრელი ვადით დადგინდეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც ეს აბსოლუტურად აუცილებელია საზოგადოების დასაცავად და შეესაბამება რეკომენდაცია Rec(2000) 22-ით შესწორებული საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების შესახებ ევროპული წესების მე-5 წესში ფორმულირებულ გარანტიებს.

III. პირობით გათავისუფლებისთვის მომზადება

1. პირობით გათავისუფლებისთვის მომზადების ორგანიზება უნდა მოხდეს საპატიმროში მომუშავე ყველა შესაბამისი პირისა და გათავისუფლების შემდგომ ზედამხედველობაში ჩართულ პირთა მჭიდრო თანამშრომლობით და დასრულდეს მინიმალურ ან წინასწარ განსაზღვრულ ვადაში.

2. საპატიმროს შესაბამისმა სამსახურებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ პატიმრებს ჰქონდეთ გათავისუფლების წინა პროგრამებში მონაწილეობის

შესაძლებლობა. ასევე, ხელი შეუწყო მათ ჩართვას საგანმანათლებლო და სასწავლო კურსებში, რომელთა მეშვეობითაც ისინი საზოგადოებაში ცხოვრებისთვის მოემზადებიან. მაქსიმალურად უნდა იქნეს გამოყენებული საპატიმრო სასჯელის აღსრულების სხვადასხვა სახე, როგორიცაა ნახევრად თავისუფალი, ღია რეჟიმები ან ექსტრამურალური განთავსება, იმისათვის რომ მომზადდეს პატიმართა განსახლება საზოგადოებაში.

3. პირობით გათავისუფლებისთვის მომზადება ასევე უნდა მოიცავდეს პატიმრებისთვის შესაძლებლობის შექმნას, რათა შეინარჩუნონ, დაამყარონ ან განაახლონ ურთიერთობები ოჯახის წევრებსა და ახლო ნათესავებთან. ასევე, კავშირი დაამყარონ იმ სამსახურებთან, ორგანიზაციებთან და მოხალისეთა ასოციაციებთან, რომელთაც შეუძლიათ ვადამდე გათავისუფლებულ პატიმრებს დაეხმარონ საზოგადოებაში ცხოვრებასთან შეგუებაში. ამ მიზნებისთვის საპატიმროდან დროებით გათავისუფლების სხვადასხვა ფორმა უნდა იქნეს გამოყენებული.

4. გათავისუფლების შემდგომი პირობებისა და ზედამხედველობის ადრეული განხილვა უნდა ნახალისდეს. აღნიშნული პირობები, შესაძლო დახმარების ფორმები, კონტროლის მოთხოვნები და მათი შეუსრულებლობის შედეგები გულდასმით უნდა განემარტოთ პატიმრებს და განხილულ იქნეს მათთან ერთად.

IV. პირობით გათავისუფლება

დისკრეციული გათავისუფლების სისტემა

1. პირობით გათავისუფლების უფლების მოპოვებისთვის მოსახდელი სასჯელის მინიმალური ვადა უნდა განისაზღვროს კანონით.

2. შესაბამისმა თანამდებობის პირებმა პატიმრის მიერ მინიმალური სასჯელის მოხდისთანავე უნდა დაიწყონ პირობით გათავისუფლების შესახებ გადანყევტილების მიღებისთვის აუცილებელი პროცედურა.

3. კრიტერიუმები, რომლებსაც პატიმარი უნდა აკმაყოფილებდეს პირობით გათავისუფლებისთვის, უნდა იყოს ნათელი და კონკრეტული. ისინი ასევე უნდა იყოს რეალისტური იმ გაგებით, რომ უნდა ითვალისწინებდეს პატიმრის პიროვნულ მახასიათებლებს და სოციალურ და ეკონომიკურ გარემოებებს, ასევე განსახლების პროგრამების ხელმისაწვდომობას.

4. გათავისუფლებაზე მუშაობის პირობების არარსებობა არ უნდა იყოს

პირობით გათავისუფლებაზე უარის ან გადავადების საფუძველი. ძალისხმევა უნდა იყოს მიმართული იმისკენ, რომ გამოინახოს დასაქმების სხვა ფორმები. მუდმივი საცხოვრებლის არარსებობა არ უნდა წარმოადგენდეს პირობით გათავისუფლებაზე უარის ან გადავადების საფუძველს. ასეთ შემთხვევაში, უნდა მოხდეს დროებითი საცხოვრებლით უზრუნველყოფა.

5. პირობით გათავისუფლების კრიტერიუმები ისე უნდა იყოს გამოყენებული, რომ პირობით გათავისუფლების უფლებას ანიჭებდეს ყველა იმ პატიმარს, რომლებიც აკმაყოფილებენ კანონმორჩილი მოქალაქეობის მინიმალურ მოთხოვნებს. შესაბამის თანამდებობის პირთა ვალდებულებაა, დაამტკიცონ, რომ პატიმარი არ აკმაყოფილებს დადგენილ მოთხოვნებს.

6. თუ გადაწყვეტილების მიმღები თანამდებობის პირი გადაწყვეტს, რომ არ დააკმაყოფილოს პირობით გათავისუფლების მოთხოვნა, მან უნდა დაადგინოს საკითხის ხელახალი განხილვის ვადა. ნებისმიერ შემთხვევაში, პატიმრებს საშუალება უნდა ჰქონდეთ, ხელახლა მიმართონ გადაწყვეტილების მიმღებთ, როგორც კი მდგომარეობა არსებითად მათ სასიკეთოდ შეიცვლება.

სავალდებულო გათავისუფლების სისტემა

7. კანონით უნდა განისაზღვროს სასჯელის ის პერიოდი, რომელიც პატიმარმა უნდა მოიხადოს იმისათვის, რომ გათავისუფლების უფლება მოიპოვოს.

8. მხოლოდ კანონით განსაზღვრულ საგამონაკლისო შემთხვევებში უნდა იყოს შესაძლებელი გათავისუფლების გადავადება.

9. გათავისუფლების გადავადების გადაწყვეტილებით უნდა განისაზღვროს გათავისუფლების ახალი თარიღი.

V. პირობების დადგენა

1. პირობების დადგენის და ზედამხედველობის საჭიროების განსაზღვრისას, გადაწყვეტილების მიმღები თანამდებობის პირისთვის ხელმისაწვდომი უნდა იყოს ანგარიშები, მათ შორის, ციხეში მომუშავე პერსონალის ზეპირი განცხადებები, რომლებიც იცნობენ პატიმრებს და მათ პირად მონაცემებს. გათავისუფლების შემდგომ ზედამხედველობაში ჩართულობა პროფესიონალებმა ან სხვა პირებმა, რომელთათვისაც ცნობილია პატიმ-

რების სოციალური გარემოებები, ხელმისაწვდომი უნდა გახადონ ეს ინფორმაცია.

2. გადაწყვეტილების მიმღები თანამდებობის პირები უნდა დარწმუნდნენ, რომ პატიმარმა გაიგო მისთვის დადგენილი პირობები, ის დახმარება, რაც შეიძლება მას გაუწიონ, კონტროლის მოთხოვნები და პირობების შეუსრულებლობის შესაძლო შედეგები.

VI. პირობით გათავისუფლება

1. თუ პირობით გათავისუფლება უნდა გადაიდოს, პატიმრები უნდა იმყოფებოდნენ მაქსიმალურად ისეთ პირობებში, როგორიც საზოგადოებაში დაბრუნებისას ექნებოდათ.

2. პირობით გათავისუფლებისა და ზედამხედველობის ღონისძიებების აღსრულება უნდა იყოს აღმასრულებელი ორგანოების პასუხისმგებლობა საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების შესახებ ევროპული წესების მე-7, მე-8 და მე-11 წესების შესაბამისად.

3. აღსრულება და მისი ორგანიზება უნდა განხორციელდეს საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების შესახებ ევროპული წესების 37-ე და 75-ე წესების და საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების შესახებ ევროპული წესების იმპლემენტაციის გაუმჯობესების შესახებ რეკომენდაცია Rec(2000)22-ის 9-13 პრინციპებში ასახულ ეფექტურობის ძირითად მოთხოვნებთან შესაბამისობაში.

VII. დადგენილი პირობების დარღვევის შედეგები

1. დადგენილი პირობების მცირედ დარღვევებზე აღსრულების ორგანოებმა რეაგირება უნდა მოახდინონ რჩევითა და გაფრთხილებით. ნებისმიერი მნიშვნელოვანი დარღვევის შესახებ აღსრულების ორგანომ ანგარიში უნდა წარუდგინოს გაუქმების შესახებ გადაწყვეტილების მიმღებ ორგანოს. ამ ორგანომ უნდა გადაწყვიტოს, შესაბამისი პასუხისმგებლობის ზომა იქნება რჩევის მიცემა, გაფრთხილება, მკაცრი პირობების დადგენა თუ პირობით გათავისუფლების დროებით შეწყვეტა.

2. ზოგადად, დადგენილი პირობების შეუსრულებლობაზე რეაგირება უნდა მოხდეს საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების შესახებ ევროპული წესების 85-ე წესისა და, ასევე, ამავე წესების X თავის დებულებების შესაბამისად.

VIII. პროცედურული გარანტიები

1. პირობით გათავისუფლების მინიჭების, გადავადების ან შეწყვეტის, ასევე, პირობების და მასთან დაკავშირებული ღონისძიებების დადგენის ან შეცვლის შესახებ გადაწყვეტილებები კანონით განსაზღვრულმა თანამდებობის პირებმა უნდა მიიღონ შემდეგი გარანტიების საფუძველზე, კონკრეტული პროცედურის შესაბამისად:

ა. პატიმარს უნდა ჰქონდეს უფლება, მას პირადად მოუსმინონ და მიიღოს დახმარება კანონის შესაბამისად;

ბ. გადაწყვეტილების მიმღებმა ორგანომ ყურადღებით უნდა განიხილოს ნებისმიერი დეტალი, მათ შორის, მსჯავრდებული პირის მიერ თავის საქმესთან დაკავშირებით წარმოდგენილი განცხადებები;

გ. მსჯავრდებულს ადეკვატური ხელმისაწვდომობა უნდა ჰქონდეს თავის პირად საქმესთან;

დ. გადაწყვეტილება უნდა შეიცავდეს შესაბამის საფუძვლებს და ეცნობოს მსჯავრდებულ პირს ნერილობით.

2. მსჯავრდებულს უნდა ჰქონდეს შესაძლებლობა, საჩივრით მიმართოს კანონის საფუძველზე შექმნილ ზემდგომ დამოუკიდებელ და მიუკერძოებელ გადაწყვეტილების მიმღებ ორგანოს, გადაწყვეტილების არსთან დაკავშირებით, ასევე, პროცედურული გარანტიების დაუცველობის თაობაზე.

3. ასევე ხელმისაწვდომი უნდა იყოს პირობით გათავისუფლების აღსრულებასთან დაკავშირებული საჩივრის პროცედურა.

4. საჩივრის ყველა პროცედურა უნდა შეესაბამებოდეს საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების შესახებ ევროპული წესების მე-13-დან მე-19 წესებში ასახულ გარანტიებს.

5. 32-ე და 35-ე პარაგრაფის ჩათვლით, არაფერი უნდა განიმარტოს ისე, რომ ზღუდავდეს ან გადაუხვევდეს ნებისმიერი იმ უფლებიდან, რომლებიც გარანტირებულია ადამიანის უფლებათა ევროპულ კონვენციასთან მიმართებით.

IX. გადანყვეტილების მიღების გაუმჯობესების მეთოდები

1. რისკისა და საჭიროებების განსაზღვრის სარწმუნო ინსტრუმენტების განვითარება, რომლებიც სხვა მეთოდებთან ერთად ხელს შეუწყობს გადანყვეტილების მიღებას, უნდა იყოს ნახალისებული.
2. საინფორმაციო შეხვედრები და/ან სასწავლო პროგრამები უნდა შედგეს გადანყვეტილების მიმღები პირებისთვის, სამართლისა და სოციალური მეცნიერების სპეციალისტებისა და პირობით გათავისუფლებულთა განსახლების პროცესში ჩართულ პირთა მონაწილეობით.
3. გარკვეული ნაბიჯები უნდა გადაიდგას გადანყვეტილების მიღების პროცესში შესაბამისი ხარისხის თანმიმდევრულობის მისაღწევად.

X. ინფორმაცია და კონსულტაცია პირობით გათავისუფლების შესახებ

1. პოლიტიკოსები, მართლმსაჯულების წარმომადგენლები, გადანყვეტილების მიმღები და აღმასრულებელი ორგანოები, საზოგადოებრივი ლიდერები, დაზარალებულებისა და პატიმრების დამხმარე ასოციაციები, ასევე, უნივერსიტეტების მასწავლებლები და ამ საკითხით დაინტერესებული მკვლევარები ინფორმირებული უნდა იყვნენ და მათგან კონსულტაცია მიიღონ პირობით გათავისუფლების ფუნქციონირებისა და ამ სფეროში ახალი კანონმდებლობის/პრაქტიკის დამკვიდრების შესახებ.
2. გადანყვეტილების მიმღებმა პირებმა უნდა მიიღონ ინფორმაცია პირთა რაოდენობის შესახებ, რომელთა მიმართაც წარმატებით და წარუმატებლად იქნა გამოყენებული პირობით გათავისუფლება, ასევე, იმ გარემოებების შესახებ, რომლებმაც განაპირობა წარმატება ან წარუმატებლობა.
3. მედია და სხვა სახის კამპანია უნდა წარმოებდეს იმისთვის, რომ საზოგადოება ინფორმირებული იყოს პირობით გათავისუფლების ინსტიტუტის ფუნქციონირების, მისი გამოყენების სფეროში სიახლეებისა და სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების სისტემაში მისი როლის შესახებ. ეს ინფორმაცია მალევე უნდა მიეწოდოს საზოგადოებას პირობით გათავისუფლების პერიოდში დრამატული და გახმაურებული დარღვევების შემთხვევაში. რადგანაც ასეთი შემთხვევები მედიის ყურადღებას იპყრობს, უნდა გამოიკვეთოს პირობით გათავისუფლების დადებითი მხარეები.

XI. კვლევა და სტატისტიკა

1. იმისათვის, რომ დაგროვდეს მეტი ცოდნა პირობით გათავისუფლების სისტემების შესაბამისობისა და მათი განვითარების შესახებ, უნდა განხორციელდეს შეფასება და შეგროვდეს სტატისტიკური მონაცემები პირობით გათავისუფლების მიზნების შესრულებასთან დაკავშირებით, ამ სისტემების ფუნქციონირებისა და ეფექტურობის შესახებ ინფორმაციის მისაღებად.

2. ზემოთ რეკომენდებულ შეფასებასთან ერთად, უნდა ნახალისდეს კვლევები პირობით გათავისუფლების სისტემის ფუნქციონირების შესახებ. ასეთი კვლევები უნდა მოიცავდეს პირობით გათავისუფლების შესახებ მართლმსაჯულებისა და გადანაცვლების მიმღები ორგანოების, აღმასრულებელი ორგანოების, დაზარალებულების, საზოგადოების წარმომადგენელთა და პატიმართა შეხედულებებს, დამოკიდებულებებსა და მოსაზრებებს. შემდეგი ასპექტები, რაც გათვალისწინებული უნდა იყოს, არის პირობით გათავისუფლების ღირებულება, არის თუ არა მისი ხარჯი გონივრული, ამცირებს თუ არა ის განმეორებით სამართალდარღვევებს, როგორია პირობით გათავისუფლებული პატიმრის საზოგადოებრივ ცხოვრებაზე მორგების ხარისხი და ის გავლენა, რაც პირობით გათავისუფლების სქემის განვითარებას შეიძლება ჰქონდეს სანქციებისა და ღონისძიებების დაკისრებასა და სასჯელის აღსრულებაზე. გათავისუფლებისთვის მოსამზადებელი პროგრამების ბუნება ასევე უნდა გახდეს დეტალური კვლევის საგანი.

3. უნდა წარმოებდეს სტატისტიკა ისეთ საკითხებზე, როგორიცაა პატიმართა რაოდენობა, რომლებიც პირობით გათავისუფლდნენ, აკმაყოფილებდნენ თუ არა ისინი გათავისუფლების მოთხოვნებს, სასჯელის ხანგრძლივობა და დანაშაულის სახე, პირობით გათავისუფლებამდე მოხდილი სასჯელის პროპორცია, პირობით გათავისუფლების შეწყვეტის რაოდენობა, ხელახალი მსჯავრდების მაჩვენებლები, პირობით გათავისუფლებული პირის კრიმინალური ისტორია და სოციო-დემოგრაფიული მახასიათებლები.

**ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია
No. R (2006)2 ნევრი სახელმწიფოებისადმი ევროპულ ციხის
წესებთან დაკავშირებით¹**

*(მიღებულია მინისტრთა კომიტეტის მიერ 2006 წლის 11 იანვარს
მინისტრთა მოადგილეების 952-ე შეხვედრაზე)*

მინისტრთა კომიტეტი, თანახმად ევროპის საბჭოს წესდების მე-15 ბ მუხ-ლის პირობებისა,

ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციისა და ადამიანის უფლებათა ევროპის სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის გათვალისწინებით;

ასევე წამების, არაადამიანური ან დამამცირებელი მოპყრობისა თუ სას-ჯელის აღკვეთის ევროპული კომიტეტის მუშაობისა და, განსაკუთრებით, მის ანგარიშებში შემუშავებული სტანდარტების გათვალისწინებით;

იმის გამეორებით, რომ არავის უნდა აღეკვეთოს თავისუფლება, გარდა უკიდურესი შემთხვევისა და კანონით დადგენილი პროცედურის გათვალ-ისწინებით;

იმის ხაზგასმით, რომ საპატიმრო სასჯელების აღსრულება და პატიმ-რებთან მოპყრობა საჭიროებს უსაფრთხოების, უშიშროებისა და დისცი-პლინის საკითხების გათვალისწინებას, ასევე, ციხის ისეთი პირობების უზრუნველყოფას, რომელიც არ ხელყოფს ადამიანის ღირსებას, არამედ იძლევა პატიმართათვის სარეაბილიტაციო პროგრამებში მონაწილეობის და დასაქმების საშუალებას, რითაც მათ ამზადებს საზოგადოებაში რეინ-ტეგრაციისათვის,

მნიშვნელოვნად მიიჩნევს რა, რომ ევროპის საბჭოს წევრმა ქვეყნებმა გა-ნაგრძონ პენიტენციურ პოლიტიკასთან დაკავშირებული საერთო პრინ-ციპების განახლება და დაცვა;

უფრო მეტიც, იმის გათვალისწინებით, რომ ამგვარი საერთო პრინცი-პების დაცვა და შესრულება გააძლიერებს საერთაშორისო თანამშრომ-ლობას ამ სფეროში;

აღნიშნავს რა სოციალურ ცვლილებებს, რომელთაც ზეგავლენა მოახ-

¹ ქართული თარგმანი შესრულებულია ორგანიზაციის „ციხის საერთაშორისო რეფორმა“ (PRI) მიერ.

დინეს ევროპაში პენიტენციურ სფეროში მიმდინარე მნიშვნელოვან მოვლენებზე ბოლო ორი ათწლეულის განმავლობაში;

ხელახლა ადასტურებენ რა ევროსაგჰოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაციებში მოცემულ სტანდარტებს, რომლებიც ეხება პენიტენციური პოლიტიკისა და პრაქტიკის სპეციფიკურ ასპექტებს და განსაკუთრებით No. R (89) 12 ციხეებში განათლების შესახებ, No. R (93) 6 რომელიც შეეხება ციხეს და ციხეში გადამდები დაავადებების, მათ შორის შიდსის და სხვა პრობლემების კონტროლის კრიმინოლოგიურ ასპექტებს, No. R (97) 12 კადრების შესახებ, რომელიც ასრულებს სანქციებს და ზომებს, No. R (98) 7 რომელიც ეხება ციხეებში ჯანდაცვის ეთიკურ და ორგანიზაციულ ასპექტებს, No. R (99) 22 რაც შეეხება ციხეების გადატვირთულობას და ციხის მოსახლეობის ინფლაციას, Rec(2003)22 პირობით ვადამდე გათავისუფლებას და Rec (2003)33 ციხეების ადმინისტრაციის მიერ უვადო პატიმრობამისჯილებისა და სხვა გრძელვადიანი სასჯელმისჯილების მართვას;

გაეროს პატიმრებთან მოპყრობის მინიმალური სტანდარტული წესების გათვალისწინებით;

იმის გათვალისწინებით, რომ მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია No. R (87) 3 ევროპულ ციხის წესების შესახებ საჭიროებს არსებით დამუშავებას და განახლებას, რათა ასახოს პენიტენციურ პოლიტიკაში, სასჯელის მისჯის პრაქტიკასა და ევროპაში ციხეების მართვის სისტემაში მომხდარი ცვლილებები და განვითარებები;

რეკომენდაციას იძლევა, რომ წევრმა სახელმწიფოებმა:

- საკუთარ კანონმდებლობაში, პოლიტიკასა და პრაქტიკაში იხელმძღვანელონ იმ წესებით, რომლებიც მოცემულია ამ რეკომენდაციის დანართში და მინისტრთა კომიტეტის ევროპული ციხის წესების შესახებ რეკომენდაცია R. (87) 3-ის ადგილს იკავებს;
- უზრუნველყონ, რათა ეს რეკომენდაცია და თანდართული კომენტარები ითარგმნოს და გავრცელდეს რაც შეიძლება ფართოდ, უფრო კონკრეტულად, სასამართლო ხელისუფლების წარმომადგენლებს შორის, ციხეების პერსონალსა და პატიმრებში.

რეკომენდაცია Rec(2006)2 –ის დანართი

ნაწილი I

ძირითადი პრინციპები

1. ყველა თავისუფლებათა დამცემი უნდა მოეპყრონ მისი უფლებების პატივისცემით.
2. თავისუფლებათა დამცემი პირები ინარჩუნებენ ყველა უფლებას, რომლებიც კანონიერად არ ერთმევათ იმ გადანაცვებების საფუძველზე, რომლითაც მათ უსჯიან სასჯელს ან უფარდებენ პატიმრობას.
3. თავისუფლებათა დამცემი პირთა მიმართ დაწესებული შეზღუდვები უნდა იყოს მინიმალურად აუცილებელი და იმ ლეგიტიმური ამოცანის თანაზომიერი, რომლისთვისაც ხდება მათი დაწესება.
4. ადამიანის უფლებების შემლახავი ციხის პირობების არსებობა არ არის გამართლებული რესურსების ნაკლებობით.
5. ციხეში ცხოვრება შეძლებისდაგვარად უნდა უახლოვდებოდეს საზოგადოებაში ცხოვრების პოზიტიურ ასპექტებს.
6. პატიმრობის მართვა ისე უნდა მოხდეს, რომ ხელი შეუწყოს თავისუფლებათა დამცემი პირთა რეინტეგრაციას თავისუფალ საზოგადოებაში.
7. უნდა ხდებოდეს სამოქალაქო საზოგადოების შეძლებისდაგვარად ჩართვა ციხის ცხოვრებაში და თანამშრომლობა სოციალურ სამსახურებთან.
8. ციხის პერსონალი ახორციელებს მნიშვნელოვან საზოგადოებრივ სამსახურს, შესაბამისად, მათი დასაქმება, პროფესიული მომზადება და მუშაობის პირობები უნდა იყოს ისეთი, რომ პატიმრებზე ზრუნვის მაღალი სტანდარტები შეინარჩუნონ.
9. ყველა ციხე უნდა ექვემდებარებოდეს რეგულარულ სამთავრობო ინსპექტირებას და დამოუკიდებელ მონიტორინგს.

არელი და გამოყენება

10.1 ევროპული ციხის წესები გამოიყენება იმ პირთა მიმართ, რომელთა მოთავსება მოხდა საპატიმროში სასამართლო ხელისუფლების მიერ, ან რომელთაც გამამტყუნებელი განაჩენის საფუძველზე აღეკვეთათ თავისუფლება.

10.2 პრინციპში, პირები, რომელთა მოთავსება მოხდა საპატიმროში, ან რომელთაც აღეკვეთათ თავისუფლება გამამტყუნებელი განაჩენის საფუძველზე, მხოლოდ სასჯელსრულების დაწესებულებებში, ანუ ამ ორი კატეგორიის პირთათვის განკუთვნილ დაწესებულებებში უნდა იყვნენ მოთავსებულნი.

10.3 ეს წესები, აგრეთვე, შეეხება იმ პირებს, რომლებიც:

ა. იმყოფებიან ციხეში ნებისმიერი სხვა მიზეზის გამო; ან

ბ. საპატიმრო დაწესებულებაში მოთავსებულ იქნენ სასამართლო ხელისუფლების მიერ, ან თავისუფლება აღეკვეთათ გამამტყუნებელი განაჩენის საფუძველზე და, რაიმე მიზეზის გამო, სხვაგან არიან მოთავსებული.

10.4 ყველა პირი, რომლებიც მოთავსებულნი არიან ციხეში, ან 10.3.ბ პარაგრაფში მითითებული წესისამებრ არიან დაკავებულნი, ამ წესების მიხედვით იწოდებიან პატიმრებად.

11.1 18 წლამდე ასაკის ბავშვები არ უნდა იყვნენ მოთავსებული მოზრდილთა ციხეში, არამედ მათთვის სპეციალურად განკუთვნილ დაწესებულებაში.

11.2 თუ, იშვიათ შემთხვევებში, ბავშვები მაინც არიან მოთავსებული ასეთ დაწესებულებაში, უნდა არსებობდეს სპეციალური დებულებები, რომლებიც ითვალისწინებს მათ სტატუსს და საჭიროებებს.

12.1 პირები, რომლებიც ფსიქიკურად არიან დაავადებულნი და მათი ფსიქიკური მდგომარეობა შეუთავსებელია ციხეში პატიმრობასთან, უნდა მოთავსდნენ სპეციალურად მათთვის განკუთვნილ დაწესებულებაში.

12.2 მიუხედავად ამისა, თუ ასეთი პირები მაინც იმყოფებიან პატიმრობაში, უნდა არსებობდეს სპეციალური რეგულაციები, რაც ითვალისწინებს მათ სტატუსსა და საჭიროებებს.

13. ამ წესების გამოყენება უნდა მოხდეს მიუკერძოებლად, დისკრიმინაციის გარეშე, სქესის, რასის, კანის ფერის, ენის, რელიგიის, პოლიტიკური თუ სხვა მოსაზრების, ეროვნული ან სოციალური წარმომავლობის, ეროვნული უმცირესობისადმი კუთვნილების, საკუთრების, წარმომავლობის ან სხვა მდგომარეობის საფუძველზე.

ნაწილი II

მიღება

14. არც ერთი პირის მიღება ან მოთავსება საპატიმრო დაწესებულებაში არ უნდა მოხდეს შესაბამისი სათანადო აქტის გარეშე, ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად.

15.1 მიღებისას თითოეულ პატიმართან დაკავშირებით უნდა მოხდეს შემდეგი დეტალების დაუყოვნებლივ დაფიქსირება:

ა. პატიმრის პირადობის დამადასტურებელი ინფორმაცია;

ბ. დაპატიმრების მიზეზი და პასუხისმგებელი პირი, რომელმაც გასცა შესაბამისი განკარგულება;

გ. მიღების დღე და საათი;

დ. პატიმრის პირადი ნივთების ნუსხა, რომლებიც უნდა მოთავსდეს საპატიმრო დაწესებულების შემნახველ განყოფილებაში 31-ე წესის შესაბამისად;

ე. ყოველი ხილული დაზიანება და საჩივარი დაწესებულებაში მიყვანამდე განცდილი ცუდად მოპყრობის შესახებ;

ვ. სამედიცინო საიდუმლოებას დაქვემდებარებული ნებისმიერი ინფორმაცია პატიმრის ჯანმრთელობასთან დაკავშირებით, რომელსაც მნიშვნელობა აქვს პატიმრის ან სხვათა ფიზიკური ან ფსიქიკური კეთილდღეობისთვის.

15.2 მიღებისას ყველა პატიმარს უნდა მიაწოდონ ინფორმაცია 30-ე წესის შესაბამისად.

15.3 მიღების შემდეგ დაუყოვნებლივ უნდა გაიცეს შეტყობინება პატიმრის საპატიმრო დაწესებულებაში მოთავსების შესახებ, 24.9 წესის შესაბამისად.

16. მიღებიდან შეძლებისდაგვარად მალე:

ა. პატიმრის ჯანმრთელობის შესახებ ინფორმაციას უნდა დაემატოს სამედიცინო შემოწმების ჩატარება, 42-ე მუხლის შესაბამისად;

ბ. პატიმრისათვის უსაფრთხოების სათანადო დონე უნდა განისაზღვროს 51-ე წესის შესაბამისად;

გ. უსაფრთხოებისადმი საშიშროება, რომელსაც პატიმარი წარმოადგენს, უნდა განისაზღვროს 52-ე მუხლის შესაბამისად;

დ. პატიმრის სოციალური მდგომარეობის შესახებ არსებული ნებისმიერი ინფორმაცია უნდა შეფასდეს, რათა მოხდეს მისი პირადი საჭიროებების გადწყვეტა; ე. მსჯავრდებულების შემთხვევაში, დადგენილ უნდა იქნეს საჭირო ზომები იმ პროგრამების განსახორციელებლად, რომლებიც გათვალისწინებულია ამ წესების VIII ნაწილით.

განაწილება და განთავსება

17.1 პატიმრების განთავსება უნდა მოხდეს შეძლებისდაგვარად ახლოს მათ სახლებსა ან სოციალური რეაბილიტაციის ადგილებთან.

17.2 განთავსება ასევე უნდა ითვალისწინებდეს სისხლის სამართლის საქმის გამოძიების გაგრძელების მოთხოვნებს, ასევე, უსაფრთხოებისა და უშიშროების და ყველა პატიმრისათვის სათანადო რეჟიმების უზრუნველყოფის საჭიროებებს.

17.3 რამდენადაც შესაძლებელია, პატიმრებთან უნდა ჩატარდეს კონსულტაცია მათი საწყისი განთავსების ადგილის შესახებ, ასევე, ერთი დაწესებულებიდან სხვა დაწესებულებაში შემდგომი გადაყვანისას.

18.1 პატიმრებისათვის უზრუნველყოფილი შენობა, განსაკუთრებით კი, საძინებელი კორპუსი, უნდა პასუხობდეს ადამიანის ღირსების პატივისცემის და, შეძლებისდაგვარად, ასევე, განმარტოების მოთხოვნებს. გარდა ამისა, დაცული უნდა იყოს ჯანმრთელობისა და ჰიგიენის მოთხოვნები, კლიმატური პირობებისა და, განსაკუთრებით, ფართის ოდენობის, ჰაერის

მოცულობის, განათების და ვენტილაციის პირობების გათვალისწინებით.

18.2 ყველა შენობაში, სადაც პაციმრები ცხოვრობენ, მუშაობენ ან იკრიბებიან:

ა. ფანჯრები უნდა იყოს საკმარისად დიდი, რათა საშუალება მისცეს პაციმრებს, იკითხონ ან იმუშაონ ბუნებრივი განათებისას ნორმალურ პირობებში. ასევე, აუცილებელია, ხდებოდეს სუფთა ჰაერის მოძრაობა, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა არსებობს ჰაერის კონდიციონერების სისტემა;

ბ. ხელოვნური განათება უნდა აკმაყოფილებდეს მიღებულ ტექნიკურ სტანდარტებს; გ. უნდა არსებობდეს სიგნალიზაციის სისტემა, რაც საშუალებას მისცემს პაციმრებს, დაუყოვნებლივ დაუკავშირდნენ პერსონალს.

18.3 კონკრეტული მინიმალური მოთხოვნები, 1-ლ და მე-2 პარაგრაფში მოცემული საკითხების გათვალისწინებით, მოცემული უნდა იყოს ეროვნულ კანონმდებლობაში.

18.4 ეროვნული კანონმდებლობა უნდა ითვალისწინებდეს მექანიზმებს, რომლებიც უზრუნველყოფს იმას, რომ ამ მოთხოვნების დარღვევა არ მოხდეს ციხეების გადატვირთულობით.

18.5 პაციმრების განთავსება ღამით, ჩვეულებრივ, უნდა მოხდეს ინდივიდუალურ საკნებში, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა უმჯობესია მათი მოთავსება საერთო საძინებელში.

18.6 საცხოვრებლის საერთო გამოყენება უნდა იყოს შესაძლებელი მხოლოდ მაშინ, თუ ეს ამ მიზნის შესაბამისია და პაციმრებიც ეთავსებიან ერთმანეთს.

18.7 პაციმრებს შეძლებისდაგვარად უნდა მიეცეთ არჩევანის შესაძლებლობა, სანამ მიეთითებათ საძინებლის ერთობლივი გამოყენება.

18.8 პაციმრების კონკრეტულ დანესებულებაში მოთავსების ან სასაჯელაღსრულების დანესებულების კონკრეტულ განყოფილებებში განთავსების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას, უნდა მოხდეს საპატიმროში მოთავსების შემდეგი პირობების სათანადო გათვალისწინება:

ა. მიუსჯელი პაციმრების განცალკევებით მოთავსება მისჯილებისაგან;

ბ. მამაკაცი პატიმრების ქალი პატიმრებისაგან განცალკევებით მოთავსება; და

გ. ახალგაზრდა მოზრდილი პატიმრების შედარებით ასაკიანი პატიმრებისაგან ცალკე მოთავსება.

18.9 მე-8 პარაგრაფში მოცემული განცალკევებით მოთავსების მოთხოვნების მიმართ შეიძლება გამოწვევების დაშვება, რათა პატიმრებს ღონისძიებებში ერთობლივი მონაწილეობის საშუალება მიეცეთ. თუმცა, ეს ჯგუფები განცალკევებით უნდა მოთავსდნენ ღამით, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა ისინი თანხმობას აცხადებენ ერთად მოთავსებაზე და ციხის ადმინისტრაცია მიიჩნევს, რომ ეს ყველა პატიმრისთვის საუკეთესო ვარიანტი იქნება.

18.10 ყველა პატიმრის სადგომში უნდა იყოს ისეთი პირობები, რომელიც შეესაბამება მათი გაქცევის, საკუთარი თავისა ან სხვისთვის ზიანის მიყენების შესაძლო რისკს და მოიცავს ყველაზე ნაკლებად შემზღუდავ უსაფრთხოების ზომებს.

ჰიგიენა

19.1 ციხის ყოველი ნაწილი უნდა იყოს შენახული სათანადოდ სუფთა მდგომარეობაში.

19.2 როდესაც პატიმრები მიჰყავთ ციხეში, სუფთა უნდა იყოს ის საკნები და სხვა განყოფილებები, სადაც პატიმართა განთავსება ხდება.

19.3 პატიმრებს იოლად უნდა მიუწვდებოდეთ ხელი სანიტარიულ სადგომებზე, რომლებიც ჰიგიენურია და განმარტოების საშუალებას იძლევა.

19.4 უნდა მოხდეს ადეკვატური სამყოფლის უზრუნველყოფა, რათა ყოველმა პატიმარმა შეძლოს შხაპით ან აბაზანით სარგებლობა კლიმატისადმი შესატყვისი ტემპერატურის პირობებში, თუ ეს შესაძლებელია — დღიურად, ან კვირაში ორჯერ მაინც (თუ საჭიროა, უფრო ხშირადაც), ზოგადი ჰიგიენის ინტერესებიდან გამომდინარე.

19.5 პატიმრებმა სუფთად და მონესრიგებულად უნდა იქონიონ ტანსაცმელი და საძინებელი, ასევე, პირად ჰიგიენას მიაქციონ ყურადღება.

19.6 ამისათვის ციხის ადმინისტრაციამ უნდა უზრუნველყოს ისინი შესა-

ბამისი საშუალებებით, ტუალეტისა და ჰიგიენური საშუალებებით და მასალებით.

19.7 უნდა მოხდეს ქალთა სანიტარიული საჭიროებების სპეციალური უზრუნველყოფა.

ტანსაცმელი და ქვეშაგები

20.1 პატიმრები, რომელთაც არა აქვთ სათანადო ტანსაცმელი, ან არ გააჩნიათ საკუთარი სამოსი, უზრუნველყოფილი უნდა იქნენ კლიმატის შესაბამისი ტანსაცმლით.

20.2 ამგვარი ტანსაცმელი არ უნდა იყოს შეურაცხმყოფელი ან ღირსების დამამცირებელი.

20.3 ყველა ტანსაცმელი კარგ მდგომარეობაში უნდა იყოს შენარჩუნებული და, საჭიროებისამებრ, შეიცვალოს.

20.4 პატიმრებს, რომელთაც ეძლევათ ციხიდან გასვლის ნებართვა, არ უნდა მოეთხოვოთ ისეთი ტანსაცმლის ტარება, რომელიც შესამჩნევს გახდის მათ სტატუსს.

21. ყოველი პატიმარი უზრუნველყოფილი უნდა იყოს ცალკე საწოლით და ცალკე ქვეშაგებით, რომელიც მოწესრიგებულ მდგომარეობაში უნდა იქონიოს და შეიცვალოს იმდენად ხშირად, რომ მისი სისუფთავე იყოს დაცული.

კვება

22.1 პატიმრები უზრუნველყოფილი უნდა იყვნენ სათანადო საკვებით, მათი ასაკის, ჯანმრთელობის და ფიზიკური მდგომარეობის, რელიგიის, კულტურის და მუშაობის ხასიათის გათვალისწინებით.

22.2 საკვები რაციონის მოთხოვნები, როგორცაა კალორიულობა და ცილების შემცველობა, გათვალისწინებული უნდა იყოს ეროვნული კანონმდებლობით.

22.3 საკვების მომზადება და საჭმელად გამოტანა უნდა ხდებოდეს ჰიგიენურ პირობებში.

22.4 გათვალისწინებული უნდა იყოს სამჯერადი კვება, გონივრულ ინტერვალებში.

22.5 პაციმრებისათვის სუფთა სასმელი წყალი უნდა იყოს ნებისმიერ დროს ხელმისაწვდომი.

22.6 ექიმმა ან კვალიფიციურმა მედდამ უნდა მოითხოვოს საკვები რაციონის შეცვლა კონკრეტული პაციმრისათვის, როდესაც ეს საჭიროა სამედიცინო მოსაზრებით.

იურიდიული კონსულტაცია

23.1 ყოველ პაციმარს აქვს იურიდიული კონსულტაციის მიღების უფლება და ციხის ადმინისტრაციამ უნდა უზრუნველყოს სათანადო ფართი ასეთი დახმარების ხელმისაწვდომობისათვის.

23.2 პაციმრებს საკუთარი შეხედულებისამებრ ნებისმიერ იურიდიულ საკითხზე შეუძლიათ მიმართონ მათ მიერვე შერჩეულ იურისტ-კონსულტანტს საკუთარი ხარჯებით.

23.3 თუ არსებობს უფასო იურიდიული კონსულტაციის პროგრამა, ციხის ადმინისტრაციამ ამის თაობაზე უნდა აცნობოს ყველა პაციმარს.

23.4 კონსულტაციები და სხვა კომუნიკაციები, ასევე, კორესპონდენცია სამართლებრივ საკითხებზე პაციმრებს შორის და მათსა და იურიდიულ კონსულტანტებს შორის უნდა იყოს კონფიდენციალური.

23.5 სასამართლო ხელისუფლებას შეუძლია, გამონაკლის შემთხვევებში, შეზღუდვები დაანესოს ასეთ კონფიდენციალურობაზე, სერიოზული დანაშაულის ან ციხის უსაფრთხოებისა და უშიშროების დარღვევის თავიდან ასაცილებლად.

23.6 პაციმრებს ხელი უნდა მიუწვდებოდეთ, ანდა თვითონ ინახავდნენ მათი საქმის სამართალწარმოებასთან დაკავშირებულ დოკუმენტებს.

კონტაქტი გარესამყაროსთან

24.1 პაციმრებს ნებართვა უნდა მიეცეთ, რაც შეიძლება ხშირად იქონიონ ურთიერთობა წერილით, ტელეფონით თუ კომუნიკაციის სხვა საშუალებით თავიანთ ოჯახებთან, სხვა პირებთან და გარე ორგანიზაციების წარმომადგენლებთან, ასევე, დაენიშნოთ პაემნები ამ ადამიანებთან.

24.2 კომუნიკაციები და პაემნები შეიძლება დაექვემდებაროს შეზღუდვებს და მონიტორინგს, რომელიც საჭირო იქნება სისხლის სამართლის გამოძიების გასაგრძელებლად, წესრიგის შესანარჩუნებლად, უსაფრთხოებისა და უშიშროების უზრუნველსაყოფად და სისხლის სამართლის დანაშაულთა აღსაკვეთად, დანაშაულის მსხვერპლთა დასაცავად. მაგრამ სასამართლო ხელისუფლების მიერ დაწესებული ასეთი შეზღუდვები, მათ შორის კონკრეტული შეზღუდვები, მაინც უნდა აკმაყოფილებდეს კონტაქტის დასაშვებ მინიმალურ დონეს.

24.3 ეროვნული კანონმდებლობა უნდა აკონკრეტებდეს ეროვნულ და საერთაშორისო ორგანოებს და თანამდებობის პირებს, რომლებთანაც კომუნიკაცია პატიმრებს არ უნდა შეეზღუდოთ.

24.4 პაემნების ორგანიზება ისე უნდა განხორციელდეს, რომ პატიმრებს საშუალება მიეცეთ, შეინარჩუნონ და განავითარონ ოჯახური ურთიერთობები შეძლებისდაგვარად ნორმალურ გარემოში.

24.5 ციხის ადმინისტრაცია უნდა დაეხმაროს პატიმრებს გარე სამყაროსთან ადეკვატური კონტაქტის შენარჩუნებაში და უნდა უზრუნველყოს ისინი შესაბამისი მხარდაჭერით.

24.6 ნებისმიერი ინფორმაცია პატიმრის ახლო ნათესავის გარდაცვალების ან სერიოზული ავადმყოფობის შესახებ დაუყოვნებლივ უნდა ეცნობოს პატიმარს.

24.7 როდესაც გარემოებები იძლევა ამის საშუალებას, პატიმარს უფლება უნდა მიეცეს, დატოვოს ციხე ბადრაგის თანხლებით, ან მარტომ, ავადმყოფი ნათესავის მოსანახულებლად, სატირალში მისასვლელად ან სხვა ჰუმანიტარული მოსაზრებებით.

24.8 პატიმრებს უნდა მიეცეთ საშუალება, დაუყოვნებლივ შეატყობინონ თავიანთ ოჯახებს დაპატიმრებისა ან სხვა დაწესებულებაში გადაყვანის შესახებ, ანდა სერიოზული დაავადებისა თუ დაზიანების შესახებ, რომელიც მათ აწუხებთ.

24.9 ციხეში პატიმრის მოყვანისას, ასევე, პატიმრის გარდაცვალებისა ან მძიმე ავადმყოფობისას, ანდა საავადმყოფოში გადაყვანისას, ციხის ადმინისტრაციამ დაუყოვნებლივ უნდა აცნობოს მის მეუღლეს ან პარტნიორს. თუ პატიმარი დაუოჯახებელია, ამის შესახებ უნდა ეცნობოს მის უახლოეს ნათესავს ან პატიმრის მიერ დასახელებულ პირს, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც პატიმარი თვითონ ითხოვს შეუტყობინებლობას.

24.10 პატიმრებს უნდა მიეცეთ საშუალება, რეგულარულად შეიტყონ საზოგადოებრივი საქმეების შესახებ და ამისათვის გამოიწერონ და იკითხონ გაზეთები, პერიოდული გამოცემები და სხვა პუბლიკაციები, მოუსმინონ რადიოს ან სატელევიზიო გადაცემებს, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც სასამართლო ხელისუფლების მიერ, გარკვეული პერიოდის განმავლობაში, ინდივიდუალურ შემთხვევაში, კონკრეტული აკრძალვაა დანესებული.

24.11 ციხის ხელმძღვანელობამ უნდა უზრუნველყოს, რომ პატიმრებს შეეძლოთ მონაწილეობის მიღება არჩევნებში, რეფერენდუმში და საზოგადოებრივი ცხოვრების სხვა ასპექტებში, თუკი ასეთი უფლება არ არის შეზღუდული ეროვნული კანონმდებლობით.

24.12 პატიმრებს უნდა მიეცეთ მასმედიასთან ურთიერთობის ნებართვა, თუკი არ არსებობს ასეთი კომუნიკაციის აკრძალვის ანგარიშგასანევი მიზეზი უსაფრთხოებისა და უშიშროების მოსაზრებიდან გამომდინარე, რომელიც განპირობებულია საზოგადოებრივი ინტერესით, ასევე, დაზარალებულის თუ სხვა პატიმრების ან პერსონალის დაცვის ინტერესებით.

ციხის რეჟიმი

25.1 ნებისმიერი პატიმრისთვის განკუთვნილი რეჟიმი უნდა შეიცავდეს ღონისძიებების ბალანსირებულ პროგრამას.

25.2 ეს რეჟიმი საშუალებას უნდა აძლევდეს ყველა პატიმარს, ყოველდღიურად რაც შეიძლება მეტი დრო გაატარონ საკნების გარეთ, რაც საჭიროა ადამიანური და სოციალური ურთიერთობების ადეკვატური დონის შესანარჩუნებლად.

25.3 რეჟიმი ასევე უნდა პასუხობდეს პატიმრის სოციალურ საჭიროებებს.

25.4 განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს იმ პატიმრების საჭიროებებს, რომელთაც გადაიტანეს ფიზიკური, მორალური ან სექსუალური შეურაცხყოფა.

სამუშაო

26.1 სასჯელაღსრულების დანესებულებაში პატიმრის მუშაობა უნდა აღიქმებოდეს როგორც ციხის რეჟიმის პოზიტიური ელემენტი და არასდროს არ უნდა იქნეს გამოყენებული სასჯელის სახით.

26.2 ციხის ხელმძღვანელობა უნდა ცდილობდეს, რომ პატიმრები სასარგებლო ხასიათის საკმარისი სამუშაოთი უზრუნველყოს.

26.3 პატიმრისათვის განკუთვნილი სამუშაო შეძლებისდაგვარად ისეთი უნდა იყოს, რომ უნარჩუნებდეს ან ავითარებდეს პატიმრის მიერ გათავისუფლების შემდგომ თავის რჩენის უნარს.

26.4 მე-13 წესის თანახმად, უზრუნველყოფილი სამუშაოს ტიპთან მიმართებით, არ უნდა არსებობდეს დისკრიმინაცია გენდერული საფუძვლით.

26.5 სამუშაოზე, რომელიც ასევე მოიცავს პროფესიულ სწავლებას, უნდა დასაქმდნენ პატიმრები, რომლებსაც შეუძლიათ მისგან სარგებლობის მიღება, განსაკუთრებით, ახალგაზრდა პატიმრები.

26.6 პატიმრებს უნდა შეეძლოთ, თავად შეარჩიონ საქმიანობის ის ტიპის, რომელში მონაწილეობის სურვილიც აქვთ – არსებული სამუშაოს ლიმიტის ფარგლებში, აგრეთვე, სათანადო პროფესიული შერჩევის, წესრიგისა და დისციპლინის მოთხოვნების შესაბამისად.

26.7 სასჯელაღსრულების დაწესებულებებში მუშაობის ორგანიზება და მეთოდები შეძლებისდაგვარად მიახლოებული უნდა იყოს საზოგადოებაში არსებულ სამუშაო სტანდარტებთან, რათა მოხდეს პატიმართა მომზადება ჩვეულებრივი პროფესიული ცხოვრებისათვის.

26.8 მიუხედავად იმისა, რომ სასჯელაღსრულების დაწესებულებებში სამრეწველო კომპანიების მიერ ფინანსური მოგების მიღების მიზნით საქმიანობების განხორციელება შეიძლება მნიშვნელოვანი იყოს სტანდარტების გაუმჯობესებისა და წვრთნის ხარისხის ამაღლებისათვის, მაგრამ პატიმართა ინტერესები არ უნდა დაექვემდებაროს ამ მიზანს.

26.9 პატიმრებისთვის სამუშაოს უზრუნველყოფს სასჯელაღსრულების დაწესებულების ხელმძღვანელობა საკუთარი სახსრებით ან კერძო კონტრაქტორებთან თანამშრომლობით, როგორც სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში, ისე მის გარეთ.

26.10 ყველა შემთხვევაში უნდა ხდებოდეს პატიმართა სამუშაოს სამართლიანი ანაზღაურება.

26.11 პატიმრებს შესაძლებლობა უნდა ჰქონდეთ, რომ მათ მიერ გამო-
მუშავებული თანხის ნაწილი მაინც დახარჯონ საკუთარი მოხმარებისთვის, დაშვებული საგნების შესაძენად, ასევე, ანაზღაურების ნაწილი მოახ-
მარონ საკუთარ ოჯახს.

26.12 შეიძლება პატიმრების ნახალისება, რომ მათ გამომუშავებული ანაზღაურების ნაწილი დაზოგონ, რომელიც გათავისუფლებისას გადაეცემათ ან გამოყენებული იქნება სხვა შეთანხმებული მიზნებისათვის.

26.13 მუშაობისას პატიმრების ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების ზომები უნდა იყოს ადეკვატური და ისინი არ უნდა იყვნენ იმაზე ნაკლებად დაცულნი, ვიდრე ციხის გარეთ მომუშავე მუშაკები.

26.14 პატიმართათვის უზრუნველყოფილი უნდა იყოს სამრეწველო ტრავმისას ანაზღაურების მიღების გარანტია, მათ შორის, პროფესიული დაავადების დროს და მისი პირობები არ უნდა იყოს იმაზე ნაკლებად ხელსაყრელი, ვიდრე კანონმდებლობით არის გათვალისწინებული ჩვეულებრივ მომუშავე მუშაკთათვის.

26.15 პატიმართა მაქსიმალური დღიური და ყოველკვირეული სამუშაო საათები უნდა იყოს დაფიქსირებული ადგილობრივი წესების მიხედვით, რომლებიც არეგულირებს თავისუფალ მუშაკთა დასაქმების პირობებს.

26.16 პატიმრებს უნდა ჰქონდეთ მინიმუმ ერთი დასვენების დღე კვირაში და საკმარისი დრო განათლებისა და სხვა საქმიანობისათვის.

26.17 მომუშავე პატიმრები შეძლებისდაგვარად უნდა ჩართონ ეროვნული სოციალური უსაფრთხოების სისტემებში.

ვარჯიში და დასვენება

27.1 ყოველ პატიმარს უნდა მიეცეს შესაძლებლობა, ყოველდღიურად მინიმუმ ერთი საათი მაინც ივარჯიშოს სუფთა ჰაერზე, თუ ამინდი იძლევა ამის საშუალებას.

27.2 ავდრის პირობებში, პატიმრებს ალტერნატიული შესაძლებლობა უნდა მიეცეთ სავარჯიშოდ.

27.3 სათანადოდ ორგანიზებული ღონისძიებები, რომლებიც ხელს უწყობს სიჯანსაღეს და უზრუნველყოფს ფიზიკურ ვარჯიშსა და დასვენებას, უნდა წარმოადგენდეს რეჟიმის განუყოფელ ნაწილს.

27.4 სასჯელალსრულების დაწესებულებების ხელმძღვანელობა ხელს უნდა უწყობდეს მსგავს ღონისძიებებს შესაბამისი აღჭურვილობისა თუ ბაზის უზრუნველყოფის მეშვეობით.

27.5 დაწესებულების ადმინისტრაციამ უნდა მოაგვაროს სპეციალური ღონისძიებების ორგანიზების საკითხები იმ პატიმართათვის, რომლებიც ამას საჭიროებენ.

27.6 დასვენების საშუალებები, მათ შორის სპორტი, თამაშები, კულტურული ღონისძიებები, ჰობი და თავისუფალი დროის გატარების სხვა ხერხები, უნდა იქნეს უზრუნველყოფილი და პატიმრებს, შეძლებისდაგვარად, უნდა მიეცეთ მათი ორგანიზების შესაძლებლობა.

27.7 პატიმრებს ერთმანეთთან ურთიერთობის შესაძლებლობა უნდა მიეცეთ ვარჯიშის დროს და სარეკრეაციო ღონისძიებებში მონაწილეობისას.

განათლება

28.1 ყოველი სასჯელაღსრულების დაწესებულება უნდა ცდილობდეს, რომ პატიმრები უზრუნველყოს საგანმანათლებლო პროგრამების ხელმისაწვდომობით, რომლებიც იქნება შეძლებისდაგვარად მრავალმხრივი და უპასუხებს პატიმართა ინდივიდუალურ საჭიროებებს მათი მისწრაფებების გათვალისწინებით.

28.2 პრიორიტეტი უნდა მიენიჭოს პატიმრებს, რომელთაც წერა-კითხვის და ანგარიშის სწავლის საჭიროება აქვთ და აკლიათ საბაზისო და პროფესიული განათლება.

28.3 განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს ახალგაზრდა და სპეციალური საჭიროებების მქონე პატიმრების განათლებას.

28.4 განათლებას არ უნდა მიენიჭოს ნაკლები სტატუსი, ვიდრე მუშაობას ციხის რეჟიმის ფარგლებში და პატიმრები არ უნდა ჩააყენონ ფინანსურად ან სხვაგვარად არახელსაყრელ პირობებში საგანმანათლებლო პროგრამაში მონაწილეობის მიღების გამო.

28.5 ყოველ დაწესებულებას უნდა ჰქონდეს ბიბლიოთეკა ყველა პატიმრის სარგებლობისთვის, რომელიც სათანადოდ იქნება აღჭურვილი როგორც რეკრეაციული, ასევე საგანმანათლებლო რესურსებით, ნიგნებით და სხვა საშუალებებით.

28.6 სადაც შესაძლებელია, ციხის ბიბლიოთეკა უნდა მოეწყოს საზოგადოებრივი ბიბლიოთეკის სამსახურებთან თანამშრომლობით.

28.7 რამდენადაც განხორციელებადი იქნება, პატიმართა განათლება უნდა:

ა. იყოს ინტეგრირებული ქვეყნის საგანმანათლებლო და პროფესიული განათლების სისტემასთან, იმგვარად, რომ პატიმართა გათავისუფლების შემდგომ მათ შეძლონ სწავლის ან პროფესიული განათლების გაგრძელება სიძნელეების გარეშე; და

ბ. მიმდინარეობდეს გარე საგანმანათლებლო დაწესებულებების ეგიდით.

აზრის, სინდისის და რელიგიის თავისუფლება

29.1 პატივი უნდა ეცეს პატიმართა აზრის, სინდისის და რელიგიის თავისუფლებას.

29.2 ციხეების რეჟიმი ისე უნდა იყოს ორგანიზებული, რომ შეძლებისდაგვარად საშუალება მისცეს პატიმრებს, თავიანთ რელიგიას და რწმენას მისდიონ, რელიგიის და სარწმუნოების აკრედიტებული წარმომადგენლების მიერ ჩატარებულ ღვთისმსახურებას და შეხვედრებს დაესწრონ, კერძოდ, შეხვედრენ თავიანთი რელიგიის წარმომადგენლებს და საკუთრებაში იქონიონ თავის რელიგიასთან ან მრწამსთან დაკავშირებული ლიტერატურა ან ნიგნები.

29.3 პატიმრებს არ უნდა აიძულებდნენ, მისდიონ რელიგიას ან სარწმუნოებას, დაესწრონ ღვთისმსახურებას ან შეხვედრებს, მიიღონ მონაწილეობა რელიგიურ ცერემონიაში ან შეხვედრენ რომელიმე რელიგიის ან სარწმუნოების წარმომადგენლებს.

ინფორმაცია

30.1 მიღებისას და შემდგომ, საჭიროებისამებრ, პატიმრებს ხშირად უნდა ეცნობოთ წერილობით და ზეპირად, მათთვის გასაგებ ენაზე, თავიანთი უფლებების, მოვალეობებისა და ციხის დისციპლინის მარეგულირებელი წესების შესახებ.

30.2 პატიმრებს უნდა მიეცეთ საშუალება, საკუთრებაში იქონიონ მათთვის მიწოდებული ინფორმაციის წერილობითი ვერსია.

30.3 პატიმრებს უნდა შეატყობინონ მათთან დაკავშირებით მიმდინარე სამართალწარმოებისა თუ საპროცესო მოქმედებების შესახებ, ანდა, მს-

ჯავრდებულების შემთხვევაში – მოსახდელი ვადისა და პირობით ვადამდე ადრე გათავისუფლების შესაძლებლობების შესახებ.

პატიმრის საკუთრება

31.1 პატიმრის საკუთრებაში არსებული ნებისმიერი ნივთი, რომელიც აკრძალულია ციხის შიდა რეგულაციებით (ნორმატიული აქტებით), შენახული უნდა იქნეს პატიმრის დანესებულებაში მიღებისას.

31.2 პატიმარმა, რომლის საკუთრებაში არსებული ნივთები ინახება დანესებულებაში, ხელი უნდა მოაწეროს ამ ნივთების ჩამონათვალს.

31.3 ამ საკუთრების კარგ მდგომარეობაში შესანარჩუნებლად უნდა გატარდეს ზომები.

31.4 თუ საჭიროდ იქნა ცნობილი ასეთი საკუთრების განადგურება, ეს უნდა დაფიქსირდეს და პატიმარს ეცნობოს ამის შესახებ.

31.5 პატიმრებს უნდა ჰქონდეთ შესაძლებლობა, შეიძინონ ან სხვაგვარად მიიღონ საქონელი, საკვების და სასმელის ჩათვლით, საკუთარი გამოყენებისთვის, ჰიგიენის, წესრიგისა და უსაფრთხოების საკითხების გათვალისწინებით, იმ ფასებში, რომლებიც ბევრად არ აღემატება თავისუფალ საზოგადოებაში არსებულ ფასებს.

31.6 თუ პატიმარი შემოიტანს მედიკამენტებს, ექიმმა უნდა გადაწყვიტოს, თუ როგორ მოხდეს მათი გამოყენება.

31.7 თუ პატიმრებს უფლება ეძლევათ, საკუთრებაში არსებული ნივთები თან იქონიონ, დანესებულების ხელმძღვანელობამ ზომები უნდა მიიღოს მათ დასაცავად.

პატიმართა გადაყვანა

32.1 პატიმრების გადაყვანისას ციხეში და ციხიდან, ან სხვა ადგილას, როგორიცაა სასამართლო ან საავადმყოფო, ისინი რაც შეიძლება ნაკლებად უნდა ეჩვენონ საზოგადოებას. მათი ანონიმურობის დასაცავად სათანადო საშუალებები უნდა იქნეს უზრუნველყოფილი.

32.2 პატიმართა ტრანსპორტირება საბადრაგო მანქანით, რომელსაც არ აქვს

ადეკვატური ვენტილაცია ან განათება, ან რომელიც მათ ზედმეტ ფიზიკურ დისკომფორტს ან უხერხულობას უქმნის, უნდა იქნეს აკრძალული.

32.3 პატიმართა ბადრაგირება უნდა განხორციელდეს საჯარო ხელისუფლების ხარჯებით და მითითებებით.

პატიმართა გათავისუფლება

33.1 ყველა პატიმარი დაუყოვნებლივ უნდა გათავისუფლდეს პატიმრობის შესახებ სასამართლო ბრძანების ვადის გასვლის შემდგომ, ან როცა სასამართლო ან სხვა ორგანო მათი გათავისუფლების შესახებ აქტს გამოცემს.

33.2 გათავისუფლების თარიღი და დრო უნდა დაფიქსირდეს.

33.3 ყველა პატიმარს უნდა გაეწიოს შეღავათი მათი მომზადებისას გათავისუფლების შემდგომ თავისუფალ საზოგადოებაში დასაბრუნებლად.

33.4 გათავისუფლებისას ყველა ნივთი და ფული, რომელიც პატიმარს ეკუთვნის და რომელიც ჩამოერთვა შესანახად, უნდა დაუბრუნდეს, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა ფულის გამოტანა ხორციელდებოდა ნებართვით ან ის გაიგზავნა დანესებულებიდან, ან საჭიროდ იქნა მიჩნეული ზოგიერთი ნივთის განადგურება, ჰიგიენური მოსაზრებებიდან გამომდინარე.

33.5 პატიმარი, მისი კუთვნილი ნივთების დაბრუნებისას, ხელს აწერს ქვითარს.

33.6 როდესაც გათავისუფლება წინასწარ ორგანიზებულია, პატიმარს უნდა შესთავაზონ სამედიცინო შემოწმება 42-ე წესის მიხედვით, გათავისუფლებამდე რაც შეიძლება ახლო ხანებში.

33.7 უნდა განხორციელდეს ზომები იმის უზრუნველსაყოფად, რომ გათავისუფლებისას პატიმრებს საჭიროებისამებრ ჰქონდეთ სათანადო დოკუმენტები და პირადობის დამადასტურებელი საბუთები, ასევე, მათ დახმარება უნდა გაეწიოთ შესაბამისი ბინისა და სამსახურის მოძებნაში.

33.8 უნდა გატარდეს სათანადო ზომები იმის უზრუნველსაყოფად, რომ გათავისუფლებისას პატიმრებს გააჩნდეთ არსებობის საშუალება, კლიმატისა და სეზონის შესაბამისი ტანსაცმელი, ასევე, დანიშნულების ადგილამდე მისაღწევი სახსრები.

ქალები

34.1 გარდა სპეციფიკური დებულებებისა, რომლებიც მოცემულია ამ ნე-სებში და ეხება ქალ პატიმრებს, სასჯელაღსრულების დაწესებულების ხელმძღვანელობა, ქალთა პატიმრობის რაიმე ასპექტთან მიმართებით მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილებების მიღებისას, ასევე განსაკუთრებულ ყურადღებას უნდა აქცევდეს ქალთა საჭიროებებს, როგორიცაა მათი ფიზიკური, პროფესიული, სოციალური და ფსიქოლოგიური საჭიროებები.

34.2 განსაკუთრებული ღონისძიებები უნდა გატარდეს იმ ქალ პატიმართა სპეციალური სამსახურების უზრუნველყოფისათვის, რომელთაც აქვთ 25.4 ნესში მოცემული საჭიროებები.

34.3 პატიმარ ქალებს უნდა მიეცეთ საშუალება, იმშობიარონ ციხის გა-რეთ, მაგრამ, თუ ბავშვის დაბადება ხდება ციხეში, ხელმძღვანელობამ საჭირო დახმარება და ბაზა უნდა უზრუნველყოს.

პატიმარი არასრულწლოვნები

35.1 როცა, გამონაკლის შემთხვევებში, 18 წლამდე ასაკის არასრულწ-ლოვნები მოთავსებული არიან მოზრდილებისთვის განკუთვნილ ციხე-ში, ხელმძღვანელობამ უნდა უზრუნველყოს, რომ ყველა პატიმრისათვის განეული მომსახურებების გარდა, არასრულწლოვან პატიმრებს აგრეთვე გაენიოთ სოციალური, ფსიქოლოგიური და საგანმანათლებლო მომსახ-ურება, რელიგიური მზრუნველობა და გაჯანსაღების ღონისძიებები, ან საზოგადოებაში ბავშვთათვის არსებულ მსგავსი პროგრამების ეკვივა-ლენტური ღონისძიებები.

35.2 ყოველ არასრულწლოვან პატიმარს, რომელიც ექვემდებარება სავალდებულო განათლებას, ხელი უნდა მიუწვდებოდეს ასეთ განათლე-ბაზე.

35.3 დამატებითი დახმარება უნდა გაენიოთ ბავშვებს, რომელთა გათავი-სუფლება ხდება ციხიდან.

35.4 თუ არასრულწლოვნები მოთავსებული არიან ციხეში, ისინი უნდა იმყოფებოდნენ ცალკე განყოფილებაში, რომელიც გამოყოფილია მოზრ-დილი პატიმრებისათვის განკუთვნილი ნაწილისაგან, გარდა იმ შემთხვე-ვისა, თუ მიჩნეულ იქნება, რომ ეს ბავშვის ინტერესებს ეწინააღმდეგება.

ჩვილი ბავშვები

36.1 ჩვილი ბავშვები შეიძლება დატოვებულ იქნენ მშობლებთან ციხეში მხოლოდ მაშინ, თუ ეს ბავშვის აუცილებელ ინტერესებში შედის. მათ არ უნდა მოეპყრონ როგორც პატიმრებს.

36.2 როდესაც ჩვილებს უფლება აქვთ, ციხეში მშობლებთან ერთად იმყოფებოდნენ, განსაკუთრებულად უნდა იქნეს უზრუნველყოფილი მათთვის ბავის არსებობა. ბავა დაკომპლექტებული უნდა იყოს კვალიფიციური მომვლელებით, სადაც ჩვილ ბავშვთა მოთავსება მოხდება იმ შემთხვევაში, როდესაც მშობელი მონანილეობს ღონისძიებებში, რომლებზეც ბავშვთა დასწრება არ არის შესაძლებელი.

36.3 სპეციალური სადგომი უნდა იყოს გამოყოფილი ჩვილების კეთილდღეობის უზრუნველსაყოფად.

უცხოელი მოქალაქეები

37.1 უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმრებს დაუყოვნებლივ უნდა ეცნობოთ, რომ აქვთ უფლება, მოითხოვონ კონტაქტი და სათანადო საშუალებები თავიანთი სახელმწიფოს დიპლომატიურ ან საკონსულო წარმომადგენლებთან.

37.2 პატიმრები, რომლებიც არიან იმ ქვეყნის მოქალაქეები, რომელსაც არ გააჩნია აღნიშნულ სახელმწიფოში დიპლომატიური ან საკონსულო წარმომადგენლობა, არიან დევნილები ან მოქალაქეობის არმქონე პირები, უნდა იქნენ უზრუნველყოფილი მსგავსი საკომუნიკაციო საშუალებით იმ სახელმწიფოს დიპლომატიურ წარმომადგენლობასთან დასაკავშირებლად, რომელიც იცავს მათ ინტერესებს, ეროვნულ ან საერთაშორისო ხელმძღვანელობასთან, რომლის ამოცანაა ასეთი კატეგორიის პირების ინტერესების დაცვა.

37.3 ციხეში მყოფი უცხოელი მოქალაქეების ინტერესებიდან გამომდინარე, რომელთაც შეიძლება გააჩნდეთ განსაკუთრებული საჭიროებები, ციხის ადმინისტრაციამ სათანადოდ უნდა ითანამშრომლოს ამ პატიმართა დიპლომატიურ ან საკონსულო წარმომადგენლებთან.

37.4 იურიდიულ დახმარებასთან დაკავშირებით კონკრეტული ინფორმაცია უნდა მიენოდოს პატიმრებს, რომლებიც უცხო ქვეყნის მოქალაქეები არიან.

37.5 პატიმრებს, რომლებიც უცხო ქვეყნის მოქალაქეები არიან, უნდა ეცნობოთ იმის შესახებ, რომ მათ აქვთ თავიანთი სასჯელის სხვა ქვეყანაში აღსრულების მოთხოვნის შესაძლებლობა.

ეთნიკური ან ენობრივი უმცირესობები

38.1 ეთნიკური ან ენობრივი უმცირესობების წარმომადგენლების საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად სპეციალური ღონისძიებები უნდა გატარდეს.

38.2 სხვადასხვა ჯგუფების კულტურული პრაქტიკა შეძლებისდაგვარად უნდა გაგრძელდეს ციხეში.

38.3 ენასთან დაკავშირებული საჭიროებების დაკმაყოფილება უნდა მოხდეს კომპეტენტური თარჯიმნების მეშვეობით და კონკრეტულ ციხეში გამოყენებული სხვადასხვა ენაზე შესრულებული წერილობითი ინფორმაციის მიწოდებით.

ნაწილი III

ჯანმრთელობა

ჯანდაცვა

39. ციხის ხელმძღვანელობამ უნდა დაიცვას მისი მზრუნველობის ქვეშ მყოფი პატიმრების ჯანმრთელობა.

ციხეში ჯანდაცვის ორგანიზაცია

40.1 ციხეში სამედიცინო სამსახური უნდა იყოს ორგანიზებული სახელმწიფოსა ან საზოგადოების ზოგადი ჯანდაცვის ადმინისტრაციასთან ახლო თანამშრომლობით.

40.2 ციხეებში ჯანდაცვის პოლიტიკა უნდა იყოს ინტეგრირებული და ეთავსებოდეს ეროვნული ჯანდაცვის პოლიტიკას.

40.3 პატიმრებს ხელი უნდა მიუწვდებოდეთ ქვეყანაში არსებულ ჯანდაცვის სამსახურზე, მათი სამართლებრივი მდგომარეობის საფუძველზე, დისკრიმინაციის გარეშე.

40.4 ციხეში სამედიცინო სამსახურები უნდა ცდილობდნენ, გამოიკვლიონ და უმკურნალონ ფიზიკურ და ფსიქიკურ დაავადებებს ან დეფექტებს, რომელიც პატიმრებს აწუხებს.

40.5 პატიმრებს უნდა გაენიოთ ყველა საჭირო სამედიცინო, ქირურგიული და ფსიქიატრიული მომსახურება, მათ შორის ისეთიც, რომელიც საზოგადოებრივი ჯანდაცვის ფარგლებში ტარდება.

სამედიცინო და ჯანდაცვის პერსონალი

41.1 ყოველი ციხე უნდა სარგებლობდეს მინიმუმ ერთი კვალიფიციური თერაპევტის მომსახურებით.

41.2 ღონისძიებები უნდა გატარდეს იმის უზრუნველსაყოფად, რომ კვალიფიციური მედიცინის მუშაკი მუდმივად იყოს დაუყოვნებლივ ხელმისაწვდომი გადაუდებელი აუცილებლობის შემთხვევებში.

41.3 თუ პატიმრებს არ ჰყავთ სრულ განაკვეთზე მომუშავე ექიმი, რეგულარულად უნდა დადიოდეს ნახევარ განაკვეთზე მომუშავე მედიცინის მუშაკი.

41.4 ყოველ ციხეს უნდა ჰყავდეს ჯანდაცვის სფეროში სათანადოდ მომზადებული სამედიცინო პერსონალი.

41.5 ყოველი პატიმრისთვის ხელმისაწვდომი უნდა იყოს კვალიფიციური სტომატოლოგისა და ოკულისტის დახმარება.

ექიმის მოვალეობები

42.1 მედიცინის მუშაკი ან კვალიფიციური მედდა, რომელიც ანგარიშვალდებულია ექიმის წინაშე, უნდა ნახულობდეს პატიმრებს მათი მიღებიდან შეძლებისდაგვარად მალე და ჩაუტაროს მათ სამედიცინო გამოკვლევა, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა ეს აშკარად არ წარმოადგენს აუცილებლობას.

42.2 მედიცინის მუშაკი ან კვალიფიციური მედდა, რომელიც ანგარიშვალდებულია ექიმის წინაშე, უნდა სინჯავდეს პატიმრებს თხოვნისამებრ გათავისუფლებისას, სხვა შემთხვევებში კი — საჭიროებისამებრ.

42.3 პატიმრის გასინჯვისას, მედიცინის მუშაკი ან კვალიფიციური მედდა განსაკუთრებული გულისხმიერებით უნდა მოეპყროს შემდეგ საკითხებს:

ა. სამედიცინო საიდუმლოების ნორმალური წესების დაცვა;

ბ. ფიზიკური ან ფსიქიატრიული დაავადების დიაგნოზირება და მის სამკურნალოდ საჭირო ზომების მიღება, ასევე, მიმდინარე სამედიცინო მკურნალობის გაგრძელება;

გ. პაციმართა მიმართ ძალადობრივი მოპყრობის ნებისმიერი ნიშნის ან გამოვლინების დაფიქსირება და შესაბამისი ხელმძღვანელობისთვის შეტყობინება;

დ. ნარკოტიკების, მედიკამენტებისა და ალკოჰოლის გამოყენების შედეგად გამოვლენილი აბსტინენციის სიმპტომების მკურნალობა;

ე. თავისუფლების აღკვეთის ფაქტით გამოწვეული ნებისმიერი ფსიქოლოგიური ან სხვა სტრესული ნიშნების გამოვლენა;

ვ. იმ პაციმრების იზოლირება, რომელთაც სავარაუდოდ აქვთ ინფექციური ან გადამდები დაავადებები ინფექციის პერიოდის განმავლობაში და მათთვის სათანადო მკურნალობის უზრუნველყოფა;

ზ. იმის უზრუნველყოფა, რომ აივ ინფექციით დაავადებული პაციმრების იზოლირება არ მოხდეს მხოლოდ ამ ნიშნით;

თ. იმ ფიზიკური და ფსიქიკური დეფექტების შენიშვნა, რომლებმაც შეიძლება შეაფერხონ გათავისუფლების შემდგომი ადაპტაციის პროცესი.

ი. ყოველი პაციმრის მდგომარეობის მუშაობისა და ვარჯიშისათვის შესაბამისობის დადგენა;

კ. საზოგადოებრივ ორგანიზაციებთან შეთანხმებების მიღწევა ნებისმიერი აუცილებელი სამედიცინო და ფსიქიატრიული მკურნალობის გაგრძელების შესახებ გათავისუფლების შემდგომ, თუ პაციმრები თანხმობას განაცხადებენ ასეთ შეთანხმებაზე.

43.1 სამედიცინო მუშაკი უნდა ზრუნავდეს პაციმართა ფიზიკურ და ფსიქიკურ ჯანმრთელობაზე და საზოგადოებრივი ჯანდაცვის სისტემაში მიღებული სტანდარტებისა და პირობების შესაბამისი სიხშირით უნდა ნახულობდეს ავადმყოფ პაციმრებს, რომლებიც უჩივიან რაიმე დაავადებას ან დაზიანებას და ნებისმიერ პაციმარს, ვის მიმართაც განსაკუთრებული ყურადღების მიქცევაა საჭირო.

43.2 მედიცინის მუშაკი ან კვალიფიციური მედდა განსაკუთრებულ ყურადღებას უნდა აქცევდეს იმ პაციმართა ჯანმრთელობას, რომლებიც სამართო პაციმრობაში იმყოფებიან. ასეთ პაციმრებს ყოველდღე უნდა ნახულობდეს, უწევდეს მათ გადაუდებელ სამედიცინო დახმარებას და მკურნალობას მათივე ან ციხის თანამშრომელთა თხოვნით.

43.3 ექიმმა უნდა აცნობოს ციხის დირექტორს, თუკი მიიჩნევს, რომ პაციმრის ფიზიკური ან ფსიქიკური ჯანმრთელობა სერიოზულ რისკს ექვემდებარება პაციმრობის გაგრძელების ან მისი რომელიმე პირობის გამო, სამართო პაციმრობის ჩათვლით.

44. ექიმი ან სხვა კომპეტენტური პირი რეგულარულად უნდა ამოწმებდეს, აგროვებდეს ინფორმაციას სხვა სათანადო წყაროებიდან და რეკომენდაციას უწევდეს დირექტორს შემდეგზე:

ა. საკვების და წყლის რაოდენობა, ხარისხი, მომზადება და მიწოდება;

ბ. დაწესებულების და პაციმრების ჰიგიენა და სისუფთავე;

გ. სასჯელალსრულების დაწესებულების სანიტარიული მდგომარეობა, გათბობა, განათება და ვენტილაცია;

დ. პაციმართა ტანსაცმლისა და ქვეშაგების სისუფთავე და გამოსადეგობა.

45.1 დირექტორმა უნდა განიხილოს ანგარიშები და რჩევა, რომელსაც მას წარუდგენს ექიმი და სხვა კომპეტენტური პირი, 43-ე და 44-ე წესების შესაბამისად, განეული რეკომენდაციების თანახმად, მიიღოს გადაუდებელი ზომები მათ განსახორციელებლად.

45.2 თუ სამედიცინო მუშაკის რეკომენდაციები არ შედის დირექტორის კომპეტენციაში, ან თუ დირექტორი მათ არ ეთანხმება, მან დაუყოვნებლივ უნდა გადასცეს აღნიშნული რჩევები და პირადი ანგარიში ზემდგომ ორგანოს.

ჯანდაცვის უზრუნველყოფა

46.1 ავადმყოფი პაციმრები, რომლებიც საჭიროებენ სპეციალისტის მკურნალობას, გადაყვანილ უნდა იქნენ სპეციალიზებულ დაწესებულებებში ან სამოქალაქო საავადმყოფოში, თუკი ასეთი მკურნალობის შესაძლებლობა არ არსებობს ციხეში.

46.2 თუ სასჯელაღსრულების სამსახურს გააჩნია საკუთარი სტაციონარი, ის სათანადოდ უნდა იყოს დაკომპლექტებული და აღჭურვილი პატიმართათვის შესაბამისი მზრუნველობისა და მკურნალობის გასაწევად.

ფსიქიკური ჯანმრთელობა

47.1 სამედიცინო კონტროლს დაქვემდებარებული სპეციალიზებული სასჯელაღსრულების დაწესებულებები ან განყოფილებები ხელმისაწვდომი უნდა იყოს ფსიქიკური დაავადების ან გადახრების მქონე იმ პატიმართა გამოსაკვლევად და სამკურნალოდ, რომლებიც მე-12 ნების დებულებებს არ ექვემდებარებიან.

47.2 ციხის სამედიცინო სამსახურმა უნდა უზრუნველყოს ფსიქიატრიული მკურნალობა ასეთი საჭიროების მქონე ყველა პატიმრისთვის და განსაკუთრებული ყურადღება მიაქციოს თვითმკვლელობების (სუიციდი) თავიდან აცილებას.

სხვა საკითხები

48.1 პატიმრები არ უნდა გახდნენ ექსპერიმენტის ობიექტი მათივე თანხმობის გარეშე.

48.2 პატიმრებზე ექსპერიმენტები, რომლებიც იწვევს ფიზიკურ დაზიანებას, ფსიქიკურ აშლილობას ან ჯანმრთელობის სხვაგვარ დაზიანებას, უნდა აიკრძალოს.

ნაწილი IV

წესრიგი

ზოგადად წესრიგის საკითხების შესახებ

49. ციხეში წესრიგის შენარჩუნება უნდა მოხდეს უსაფრთხოების, უშიშროების და დისციპლინის მოთხოვნების გათვალისწინებით, ამავე დროს, პატიმართათვის ისეთი საცხოვრებელი პირობების უზრუნველყოფა უნდა ხდებოდეს, რომლებიც ადამიანის ღირსებას პატივს სცემს, სთავაზობს მათ, 25-ე ნების შესაბამისად, ღონისძიებებით დატვირთულ პროგრამას.

50. წესრიგის, უსაფრთხოებისა და უშიშროების საჭიროებების გათვალ-

ისწინებით, პატიმრებს უნდა მიეცეთ საშუალება, განიხილონ საკითხები, რომლებიც შეეხება პატიმრობის ზოგად პირობებს. პატიმრებს ხელი უნდა შეენწყოთ ხელმძღვანელობასთან ამ საკითხების განხილვაში.

უშიშროება

51.1 ინდივიდუალური პატიმრების მიმართ გამოყენებული უშიშროების ზომები უნდა იყოს მინიმალური, რაც კი საჭიროა მათი უსაფრთხო პატიმრობისათვის.

51.2 უშიშროება, რომელიც დაცულია ფიზიკური ბარიერებით და სხვა ტექნიკური საშუალებებით, განმტკიცებული უნდა იყოს დინამიური უსაფრთხოების მეშვეობით, რომელსაც უზრუნველყოფს პერსონალი, რომლებიც კარგად იცნობენ მათი კონტროლის ქვეშ მყოფ პატიმრებს.

51.3 მიღებიდან შეძლებისდაგვარად მალე უნდა მოხდეს პატიმართა შეფასება, რათა განისაზღვროს რისკები:

ა. რამდენად სახიფათოა შეიძლება იყვნენ ისინი საზოგადოებისათვის, გაქცევის შემთხვევაში;

ბ. რამდენად შეეცდებიან ისინი გაქცევას დამოუკიდებლად ან გარეშეთა დახმარებით.

51.4 ამის შედეგად, ყოველი პატიმარი უნდა იმყოფებოდეს იმგვარი უშიშროების პირობებში, რომელიც შეესაბამება სათანადო რისკის დონეს.

51.5 საჭირო უშიშროების დონე უნდა გადაისინჯოს რეგულარული ინტერვალებით, პირის პატიმრობის მთელი ვადის განმავლობაში.

უსაფრთხოება

52.1 მიღებიდან შეძლებისდაგვარად მალე, უნდა მოხდეს პატიმრების შეფასება, რათა განისაზღვროს, უქმნიან თუ არა საფრთხეს სხვა პატიმრების, ასევე ციხის პერსონალის, ამ დანესებულებაში მომუშავე ან ვიზიტად მყოფი პირების უსაფრთხოებას, ან რამდენადაა მოსალოდნელი, მიმართონ თვითდაზიანებას.

52.2 უნდა არსებობდეს და მოქმედებდეს პროცედურები, რომლებიც უზრუნველყოფს პატიმართა, ციხის პერსონალის და ყველა ვიზიტორის უსაფრთხოებას და მინიმუმამდე შეამციროს ძალადობის რისკი ან უსაფრთხოების ხელმოყოფი სხვა ინციდენტები.

52.3 ყოველნაირი ძალისხმევა უნდა გატარდეს, რათა ყველა პატიმარს საშუალება მიეცეს, უსაფრთხოდ სრული მონაწილეობა მიიღოს ყოველდღიურ ღონისძიებებში.

52.4 პატიმრებს უნდა ჰქონდეთ შესაძლებლობა, დაუკავშირდნენ ციხის თანამშრომლებს დღე-ღამის ნებისმიერ დროს;

52.5 ციხეების უსაფრთხოება უნდა რეგულირდებოდეს ეროვნული კანონმდებლობით.

უსაფრთხოების გაძლიერებული ღონისძიებები

53.1 უსაფრთხოების გაძლიერებული ღონისძიებები შეიძლება გამოყენებულ იქნეს მხოლოდ განსაკუთრებულ შემთხვევებში.

53.2 დაწესებულებაში უნდა არსებობდეს პროცედურები, რომლებიც დაცული უნდა იქნეს ნებისმიერი პატიმრის მიმართ უსაფრთხოების გაძლიერებული ღონისძიებების გამოყენების შემთხვევაში.

53.3 უსაფრთხოების გაძლიერებული ღონისძიების ხასიათი, ხანგრძლივობა და საფუძველი, რომლის გამოც შეიძლება გამოყენებული იყოს სპეციალური ზომები, განისაზღვრება ეროვნული კანონმდებლობით.

53.4 უსაფრთხოების გაძლიერებული ღონისძიებების გამოყენება თითოეულ შემთხვევაში უნდა იყოს ნებადართული შესაბამისი თანამდებობის პირის მიერ დროის განსაზღვრული პერიოდისათვის.

53.5 ნებისმიერი გადაწყვეტილება 53.4 წესში აღნიშნული დროის გაგრძელების შესახებ დადასტურებული უნდა იყოს შესაბამისი კომპეტენტური თანამდებობის პირის მიერ.

53.6 უსაფრთხოების გაძლიერებული ღონისძიებები პატიმრების მიმართ გამოყენებული უნდა იყოს ინდივიდუალურად და არა ჯგუფურად.

53.7 ნებისმიერი პატიმარი, რომლის მიმართაც გამოყენებულ იქნა ასეთი სახის ღონისძიება, უნდა სარგებლობდეს საჩივრის უფლებით, რომელიც მოცემულია 70-ე წესში.

ჩხრეკა და კონტროლი

54.1 ეროვნული კანონმდებლობა დეტალურად უნდა განსაზღვრავდეს

პროცედურებს, რომელიც უნდა გამოიყენონ დაწესებულების თანამშრომლებმა შემდეგ ადგილებში ჩხრეკის ჩატარების დროს:

ა. პატიმრის საცხოვრებელი ყველა ადგილი, სამუშაო და შეხვედრის ადგილები;

ბ. პატიმრების სხეული;

გ. მსჯავრდებულის ახლობლები და მათი საკუთრება;

დ. დაწესებულების თანამშრომლები.

54.2 სიტუაცია, რომელშიც ასეთი ჩხრეკის ჩატარება აუცილებელია, აგრეთვე, ასეთი ღონისძიების ხასიათი უნდა განისაზღვროს ეროვნული კანონმდებლობით.

54.3 დაწესებულების თანამშრომლებმა უნდა აითვისონ ჩხრეკის ჩატარების ის სპეციფიკა, რომელიც უზრუნველყოფს გაქცევის ნებისმიერი მცდელობის პრევენციას ან კონტრაბანდის დამალვას. იმავდროულად, დაცული უნდა იყოს იმ ადამიანების ღირსების პატივისცემა, რომლებსაც ჩხრეკა უტარდებათ.

54.4 პირები, რომელთაც ჩხრეკა უტარდებათ, არ შეიძლება მოცემულ პროცესში იყვნენ შეურაცხყოფილნი.

54.5 პირებს შეიძლება ჩხრეკა ჩაუტარდეთ მხოლოდ დაწესებულების იმავე სექსის თანამშრომლის მიერ.

54.6 არ შეიძლება პატიმრების შიდა სხეულის ჩხრეკა ჩატარებული იყოს დაწესებულების თანამშრომლის მიერ.

54.7 სხეულის ჩხრეკა შეიძლება ჩატარდეს მხოლოდ პრაქტიკოსი ექიმის მიერ.

54.8 პატიმრები უნდა ესწრებოდნენ მათი პირადი ნივთების ჩხრეკის პროცესს, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც დაწესებულების ადმინისტრაცია კრძალავს ამას საგამოძიებო ტექნიკის მიზეზებით ან პოტენციური საფრთხის არსებობის გამო.

54.9 უსაფრთხოებისა და უშიშროების დაცვის ვალდებულება არ შეიძლება არღვევდეს ვიზიტორების პირად ხელშეუხებლობას.

54.10 პროფესიული ვიზიტების კონტროლთან დაკავშირებით გადანაცვლებები — როგორცაა დამცველი, სოციალური მუშაკი, ექიმი და ა.შ. — მიღებული უნდა იქნეს მათ პროფესიულ ორგანიზაციებთან კონსულტაციის შემდეგ, რათა დაბალანსებული იყოს უსაფრთხოება და უშიშროება კონფიდენციალურ პროფესიულ ხელმისაწვდომობასთან.

სისხლის სამართლის დანაშაულები

55. ციხეში ჩადენილი დანაშაული გამოძიებული უნდა იქნეს იგივე პროცედურებით, როგორც ეს იქნებოდა ჩვეულებრივ საზოგადოებაში ჩადენილი დანაშაულისას. გამოძიების პროცედურები უნდა ჩატარდეს ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად.

დისციპლინა და დასჯა

56.1 დისციპლინური სასჯელი გამოყენებულ უნდა იყოს, როგორც უკიდურესი საშუალება.

56.2 ციხის ადმინისტრაციამ უნდა გამოიყენოს მედიაციის ყველა შესაძლებლობა, რათა გადაჭრას კამათი პატიმრებთან და პატიმრებს შორის.

57.1 მხოლოდ ქმედება, რომელიც საფრთხეს უქმნის ნესრიგს, უსაფრთხოებას და უშიშროებას, შეიძლება ჩაითვალოს როგორც დისციპლინური გადაცდომა.

57.2 ეროვნული კანონმდებლობა უნდა განსაზღვრავდეს, რომ:

ა. პატიმარი დაუყოვნებლივ იყოს ინფორმირებული იმ ენაზე რომელიც გასაგებია მისთვის და დეტალურად ჰქონდეს მიწოდებული ინფორმაცია იმ დანაშაულის შესახებ, რომელშიც ბრალი ედება;

ბ. პატიმარს გააჩნდეს ადეკვატური დრო და შესაძლებლობა, რათა მოემზადოს დასაცავად;

გ. პატიმარი იყოს უფლებამოსილი, დაიცვას თავი თვითონ ან ადვოკატის მეშვეობით, როდესაც სამართლიანობის ინტერესები ამას მოითხოვს;

დ. პატიმარი იყოს უფლებამოსილი, მოითხოვოს დამსწრეთა ყოფნა სასამართლო მოსმენებზე და მოითხოვოს მათი დაკითხვა;

ე. პატიმარს გააჩნდეს თავისუფალი ხელმისაწვდომობა თარჯიმანზე, თუ

მას არ შეუძლია გაიგოს ან ისაუბროს იმ ენაზე, რომელიც გამოიყენება სასამართლო მოსმენისას.

60.1 ნებისმიერი სასჯელი, რომელიც შეფარდებული აქვს მსჯავრდებულს სასამართლოს გამამტყუნებელი განაჩენის შემდეგ, შესაბამისობაში უნდა იყოს ეროვნულ კანონმდებლობასთან.

60.2 ნებისმიერი სასჯელის სიმკაცრე უნდა იყოს ჩადენილი დანაშაულის პროპორციული.

60.3 დასჯის თვალსაზრისით აკრძალულია: კოლექტიური და სხეულე-ბრივი სასჯელი, დასჯა, რომელიც ითვალისწინებს ბნელ საკანში პირის მოთავსებას, სხვა არაადამიანური და დამამცირებელი მოპყრობა დასჯის თვალსაზრისით.

60.4 სასჯელი არ შეიძლება მოიცავდეს ოჯახთან კონტაქტის სრულად აკრძალვას.

60.5 სასჯელის სახით კარცერში მოთავსება პატიმარს შეიძლება შეეფარდოს მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევებში და მხოლოდ დროის განსაზღვრული პერიოდისათვის, რომელიც უნდა იყოს რაც შეიძლება ხანმოკლე.

60.6 დაუშვებელია უშიშროების ღონისძიების გამოყენება სასჯელის სახით.

61.1 პატიმარს, რომელსაც შეფარდებული აქვს დისციპლინური სასჯელი, უნდა გააჩნდეს შესაძლებლობა, მიმართოს კომპეტენტურ და დამოუკიდებელ უმაღლეს ორგანოს.

61.2 ციხეში მყოფი პატიმარი არ შეიძლება იყოს დაწესებულების თანამშრომელი, ან გააჩნდეს დაწესებულების ადმინისტრაციის მიერ მიცემული სპეციალური უფლებამოსილება, რაიმე დისციპლინური დამსახურების საფუძველზე.

ორმაგი საშიშროება/საფრთხე

პატიმარი არ შეიძლება დაისაჯოს ორჯერ ერთსა და იმავე ქმედებისათვის.

ძალის გამოყენება

64.1 ციხის ადმინისტრაციამ არ შეიძლება გამოიყენოს ძალა პატიმრების

წინააღმდეგ, გარდა თავდაცვის ან გაქცევის მცდელობის შემთხვევებისა, აგრეთვე, აქტიური ან პასიური ფიზიკური წინააღმდეგობისას, კანონის ფარგლებში და ყოველთვის როგორც უკანასკნელი ღონისძიება.

64.2 გამოყენებული ძალის ხარისხი უნდა იყოს საჭიროების მინიმუმი და გამოყენებულ იქნეს დროის ძალზედ მცირე პერიოდში.

65. უნდა არსებობდეს დეტალური პროცედურები ძალის გამოყენების შესახებ, შემდეგი პირობების ჩათვლით:

ა. სხვადასხვა ძალა, რომელიც შეიძლება გამოყენებულ იქნეს;

ბ. გარემოებები, რომელშიც შეიძლება გამოყენებულ იქნეს კონკრეტული სახეობის ძალა;

გ. ციხის თანამშრომლები, რომლებიც უფლებამოსილი არიან გამოიყენონ სხვადასხვა სახის ძალა;

დ. რომელი ღონის თანამდებობის პირი გასცემს ნებართვას ძალის გამოყენების წინ ძალის გამოყენებაზე; და

ე. ანგარიში ძალის გამოყენების შესახებ უნდა შედგეს მისი დასრულებით სთანავე.

66. ციხის თანამშრომლები, რომლებიც უშუალოდ პატიმრებთან მუშაობენ, უნდა გადიოდნენ სპეციალურ წვრთნას იმ ტექნიკურ საჭიროებებში, რომელიც უზრუნველყოფს ძალის შემდგომ გამოყენებას გარკვეული შეზღუდვების მიზნით, იმ პატიმრების მიმართ, რომლებიც არიან აგრესიულიები.

67.1 სხვა სამართალდამცავი სახელმწიფო ორგანოს წარმომადგენელი შეიძლება ჩაერიოს ციხის შიგნით პატიმრებთან ურთიერთობაში მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევებში.

67.2 ასეთი სახის ურთიერთობა უნდა იყოს რეგულირებული ციხის ადმინისტრაციისა და სამართალდამცავი სახელმწიფო ორგანოს შორის დადებული შეთანხმებით, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ასეთი ურთიერთობა უკვე აღარ რეგულირდება ეროვნული კანონმდებლობით.

67.3 ასეთი შეთანხმება უნდა მოიცავდეს:

ა. იმ გარემოებებს, რომლის არსებობის შემთხვევაშიც, შეიძლება სამართალდამცავი სახელმწიფო ორგანოს წარმომადგენლები შევიდნენ ციხეში კონკრეტული კონფლიქტის გადასაწყვეტად;

ბ. უფლებამოსილების ხარისხს, რომელიც უნდა გააჩნდეთ ასეთი სამართალდამცავი სახელმწიფო ორგანოს წარმომადგენლებს მათი ციხეში ყოფნისას;

გ. სხვადასხვა სახის ძალას, რომელიც შეიძლება გამოიყენოს ასეთი ორგანოს წარმომადგენელმა;

დ. ის გარემოებები, რომლის არსებობისასაც შეიძლება გამოყენებულ იქნეს კონკრეტული სახის ძალა;

ე. თანამდებობის პირი, რომელიც გასცემს ძალის გამოყენების ნებართვას; და

ვ. ანგარიში ძალის გამოყენების შესახებ უნდა შედგეს ძალის გამოყენების დასრულებისთანავე.

უშიშროების ღონისძიებები

68.1 ჯაჭვებისა და გაზის გამოყენება უნდა აიკრძალოს;

68.2 ხელბორკილების, დამაწყნარებელი პერანგის და შეზღუდვის სხვა საშუალებები არ შეიძლება გამოყენებულ იქნეს, გარდა შემდეგი შემთხვევებისა:

ა. როდესაც აუცილებელია მისი გამოყენება, როგორც უსაფრთხოების ზომა გაქცევის საწინააღმდეგოდ, პატიმართა სასამართლოსა ან სხვა ადმინისტრაციულ სტრუქტურაში გადაყვანისას, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ციხის ადმინისტრაცია მიიღებს სხვაგვარ გადაწყვეტილებას;

ბ. ციხის დირექტორის ბრძანებით, თუ კონტროლის სხვა ღონისძიებები ვერ უზრუნველყოფს პატიმრის დაცვას თვითდაზიანებისაგან ან პატიმრის მიერ გარშემოყრდნობისა დაზიანებას, აგრეთვე იმისათვის, რომ აღკვეთილ იქნეს საკუთრების დაზიანება. ასეთ შემთხვევებში, ციხის დირექტორი დაუყოვნებლივ აცნობებს ექიმს და ციხის ადმინისტრაციას.

68.3 უშიშროების ღონისძიებები არ შეიძლება გამოიყენებოდეს იმაზე მეტ

ხანს, ვიდრე ეს აუცილებელია.

68.4 უშიშროების ღონისძიების გამოყენების წესს უნდა განსაზღვრავდეს ეროვნული კანონმდებლობა.

იარაღი

69.1 გადაუდებელი საჭიროების შემთხვევების გარდა, ციხის თანამშრომელმა არ უნდა ატაროს სასიკვდილო იარაღი ციხის შიდა პერიმეტრზე.

69.2 ციხის პერიმეტრზე უნდა აიკრძალოს იარაღის ღიად ტარება, ხელკეტის ჩათვლით, იმ პირების მიერ, რომლებიც კონტაქტში იმყოფებიან პატიმრებთან, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც ეს აუცილებელია უსაფრთხოებისა და უშიშროების მოსაზრებებით კონკრეტული ინციდენტის არსებობისას.

69.3 ციხის თანამშრომლები არ უნდა ატარებდნენ იარაღს, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც მათ გავლილი აქვთ სპეციალური მომზადება.

70.1 პატიმრებს უნდა ჰქონდეთ საკმარისი შესაძლებლობა, ინდივიდუალურად ან ჯგუფურად მიმართონ საჩივრით ან მოთხოვნით ციხის დირექტორს ან სხვა კომპეტენტურ ორგანოს.

70.2 თუ, სავარაუდოდ, ჩანს, რომ მედიაცია ამართლებს, იგი გამოყენებული უნდა იყოს პირველ რიგში.

70.3 თუ მოთხოვნა ან საჩივარი უარყოფილი იქნა, პატიმარს უნდა განემართოს მიზეზები და მიეცეს შესაძლებლობა, მიმართოს საჩივრით დამოუკიდებელ ორგანოს.

70.4 პატიმარი არ შეიძლება დაისაჯოს მოთხოვნით ან საჩივრით მიმართვის გამო.

70.5 შესაბამისმა კომპეტენტურმა ორგანომ უნდა გაითვალისწინოს პატიმრის ახლობელთა საჩივრები, როდესაც მათ აქვთ საფუძველი, იფიქრონ, რომ დაირღვა პატიმრის უფლებები.

70.6 არ შეიძლება პატიმრის ადვოკატმა ან ორგანიზაციამ, რომელიც ზრუნავს პატიმრის კეთილდღეობაზე, შეიტანოს საჩივარი პატიმრის მაგივრად, მისი თანხმობის გარეშე.

70.7 პატიმრებს შეუძლიათ მოითხოვონ სამართლებრივი რჩევა საჩივრებსა და საჩივრებით მიმართვების პროცედურებთან დაკავშირებით, აგრეთვე, სამართლებრივი დახმარება, როდესაც ამას მოითხოვს სამართლიანობა.

ნაწილი V

მენეჯმენტი (ციხის მართვა) და დაწესებულების თანამშრომლები

ციხე, როგორც საჯარო სამსახური

71. ციხეებს უნდა გააჩნდეთ დამოუკიდებელი პასუხისმგებლობა და გამოყოფილი იყვნენ საჯარისო, საპოლიციო და სხვა სისხლის სამართლის საგამოძიებო სამსახურებიდან.

72.1 ციხეები უნდა იმართებოდეს შესაბამისი ეთიკური ნორმებით, რომელიც აღიარებს ვალდებულებას, პატიმრებს მოეპყრონ ადამიანურად და პატივი სცენ მის ადამიანურ ღირსებას.

72.2 ციხის თანამშრომლებმა უნდა გამოაცხადონ ციხის სისტემის გარკვეული, ზუსტი მიზანი. მენეჯმენტმა უნდა განსაზღვროს, თუ როგორ შეიძლება იქნეს მიღწეული ეს მიზანი.

72.3 ციხის თანამშრომლების ვალდებულებები გაზრდილია და, შესაბამისად, გათვალისწინებული უნდა იყოს იმის საჭიროება, რომ დაეხმარონ პატიმრებს სასჯელის მოხდის შემდეგ საზოგადოებრივ რეინტეგრაციაში, დახმარებისა და სხვა პოზიტიური პროგრამების საშუალებით.

72.4 ციხის თანამშრომლები უნდა მოქმედებდნენ მაღალი პროფესიონალიზმის სტანდარტებით.

73. ციხის ადმინისტრაციის პრიორიტეტი უნდა იყოს, ზუსტად შეასრულოს ციხის თანამშრომლებთან დაკავშირებული წესები.

74. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა ექცეოდეს ურთიერთობების მართვას ციხის მმართველ და მათთვის დაქვემდებარებულ თანამშრომლებს შორის.

75. ციხის თანამშრომლები ყოველთვის უნდა იქცეოდნენ და ასრულებდნენ საკუთარ ვალდებულებებს ისე, რომ გავლენა მოახდინონ პატიმრებზე და იყვნენ კარგი მაგალითი, აგრეთვე, დაიმსახურონ პატივისცემა.

ციხის თანამშრომელთა შერჩევა

76. ციხის თანამშრომლები უნდა იყვნენ სათანადოდ შერჩეულნი და განვრთნილი, როგორც საწყის ასევე შემდგომ სტადიაზე. თანამშრომლებს უნდა გაჩნდეთ პროფესიონალი მუშაკების შესაბამისი ანაზღაურება და ჰქონდეთ ისეთი სტატუსი, რომელსაც სამოქალაქო საზოგადოება პატივს სცემს.

77. როდესაც ხდება ახალი თანამშრომლების შერჩევა, ციხის ადმინისტრაციამ ყურადღება უნდა გაამახვილოს ინტეგრაციის, ადამიანურობის და პროფესიონალიზმის მხარეებზე, აგრეთვე, პერსონალურ შესაბამისობაზე კომპლექსური სამუშაოსათვის, რომელიც მათ უნდა შეასრულონ შემდგომში.

78. ციხის პროფესიონალი თანამშრომლები, როგორც წესი, უნდა ინიშნებოდნენ მუდმივ საწყისეზე და ჰქონდეთ საჯარო მოსამსახურის სტატუსი, შესაბამისი დაცვის უზრუნველყოფით. აგრეთვე, უნდა იყვნენ აქტიურნი, კარგი ქცევის, კარგი ფიზიკური და გონებრივი ჯანმრთელობის და ადეკვატური განათლების მქონენი.

79.1 ციხის თანამშრომელთა ხელფასები უნდა იყოს ადეკვატური, რათა მიიზიდოს და შეინარჩუნოს შესაბამისი თანამშრომლები.

79.2 არსებული პირობები და სარგებელი უნდა ასახავდეს აღნიშნული სამსახურის, როგორც სამართალდამცავი ორგანოს, ზუსტ ბუნებას.

80. როდესაც საჭიროა ნახევარ განაკვეთზე მომუშავე თანამშრომლები, ეს კრიტერიუმი შესაბამისად უნდა იყოს გამოყენებული.

დანესებულების თანამშრომელთა ტრენინგები

81.1 ციხის შერჩეულმა თანამშრომლებმა სამსახურის დანეყბამდე უნდა გაიარონ სპეციალური მომზადება მათ ზოგად და სპეციფიკურ ვალდებულებებში, აგრეთვე, უნდა მოეთხოვოთ, ჩააბარონ თეორიული და პრაქტიკული გამოცდები.

81.2 მენეჯმენტი ისე უნდა იყოს წარმართული, რომ თანამშრომლებმა შეძლონ საკუთარ პროფესიონალიზმზე ზრუნვა, განიმტკიცონ ცოდნა და პროფესიული დონე სხვადასხვა ტრენინგში მონაწილეობით.

81.3 ციხის თანამშრომლები, რომლებმაც, სავარაუდოდ, უნდა იმუშაონ პატიმართა სპეციფიკურ ჯგუფებთან, როგორებიც არიან უცხოელები, ქალები, არასრულწლოვანი ან გონებრივი შეზღუდულობის მქონე პატიმრები, მომზადებულ უნდა იქნენ იმ სპეციფიკურ საკითხებში, რომელიც გამომდინარეობს მათი სამუშაოს ხასიათიდან.

81.4 ციხის თანამშრომელთა ტრენინგები უნდა მოიცავდეს ინსტრუქციებს ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა საერთაშორისო და რეგიონული სტანდარტების შესახებ, განსაკუთრებით ციხის ევროპულ წესებს.

ციხის მართვა

82. ციხის თანამშრომლები უნდა შეირჩნენ და დაინიშნონ თანასწორობის პრინციპის დაცვით, მიუხედავად მათი კანის ფერისა, რასისა, სქესისა, ენისა, რელიგიისა, ეროვნული და ეთნიკური წარმომავლობისა, პოლიტიკური და სხვა შეხედულებისა, სოციალური მდგომარეობისა, საკუთრებისა, დაბადებისა და სხვა სტატუსისა.

83. ციხის ადმინისტრაციამ ისე უნდა მართოს ციხე, რომ:

ა. უზრუნველყოფილი იყოს ციხეების მართვა საერთაშორისო და რეგიონულ სტანდარტებთან შესაბამისობაში, და

ბ. უზრუნველყოფილი იყოს კარგი დამოკიდებულება ციხეებს შორის, ასევე, სხვადასხვა დონის თანამშრომელთა შორის შესაბამის ციხეში. აღნიშნული, თავის მხრივ, უნდა უზრუნველყოფდეს ციხეებში პატიმრებზე ზრუნვას და მათ რეინტეგრაციას.

84.1 ყველა ციხეს უნდა ჰყავდეს დირექტორი, რომელსაც ექნება შესაბამისი კვალიფიკაცია, ადმინისტრაციული და ორგანიზაციული თვისებები, შესაბამისი პროფესიული უნარები და გამოცდილება.

84.2 დირექტორი უნდა დაინიშნოს მუდმივ სამუშაო განაკვეთზე და მან უნდა მიუძღვნას საკუთარი სამუშაო საათები ოფიციალურად დაკისრებულ ვალდებულებებს.

84.3 ციხის სისტემის ხელმძღვანელობა უნდა დარწმუნდეს, რომ ყველა ციხეს ჰყავს დირექტორი, რომელიც შესაბამისად მუშაობს, აგრეთვე, დირექტორის მოადგილეები და სხვა ოფიციალური ხელმძღვანელობა.

84.4 თუ დირექტორს აკისრია პასუხისმგებლობა ერთზე მეტ ციხეზე,

უნდა არსებობდნენ ადამიანები, რომელთაც ექნებათ იმავდროულად თითოეულ კონკრეტულ ციხეზე პასუხისმგებლობა.

85. უნდა გატარდეს ზომები ციხის თანამშრომლებში გენდერული ბალანსის მისაღწევად.

86. ციხის მენეჯმენტთან დაკავშირებული ზოგადი საკითხები განხილული უნდა იყოს ციხის თანამშრომლებთან ერთად იმ სპეციფიკურ საქმიანობებზე, რომლებსაც ისინი ასრულებენ.

87.1 ასეთი ტიპის განხილვები უნდა მოეწყოს ისე, რომ პერსონალი წაახალისოს ურთიერთთანამშრომლობაზე, აგრეთვე, სხვა ციხის თანამშრომლებთან, დანესებულებებსა და პატიმრებთან ურთიერთობების გაღრმავებაზე.

87.2 ციხის დირექტორი, ციხის მმართველები და სხვა თანამშრომლები უნდა საუბრობდნენ ციხეში მოთავსებულ პატიმართა უმრავლესობის ენაზე, ან იმ ენაზე, რომელიც მათ ესმით.

88. იმ ქვეყნებში, სადაც არსებობს პირადი/კომერციული ციხეები, ციხის ევროპული წესები უნდა მოქმედებდეს ერთპიროვნულად.

სპეციალიზირებული თანამშრომლები

89.1 რომელ ციხეშიც შესაძლებელია, უნდა არსებობდნენ სხვადასხვა სპეციალიზაციის თანამშრომლები: ფსიქიატრები, ფსიქოლოგები, სოციალური მუშაკები, მასწავლებლები, აგრეთვე, ფიზიკულტურის, სპორტის და სხვა საგანმანათლებლო პროგრამების ინსტრუქტორები.

89.2 რომელ ციხეშიც შესაძლებელია, ნახევარ განაკვეთზე მომუშავე თანამშრომლები წახალისებულ უნდა იქნენ, რათა მათ საკუთარი წვლილი შეიტანონ პატიმართა აქტიურობაში.

საზოგადოებრივი ცნობიერება

90.1 ციხის სისტემის ხელმძღვანელობამ მუდმივად უნდა მიაწოდოს ინფორმაცია საზოგადოებას ციხის სისტემის მიზნებისა და იმ სამუშაოს შესახებ, რომელსაც ციხის თანამშრომლები ასრულებენ. აღნიშნული უნდა განხორციელდეს იმისათვის, რათა ამაღლდეს საზოგადოებრივი ცნობიერება ციხის სისტემასთან მიმართებით და მის როლზე საზოგადოებრივ ცხოვრებაში.

90.2 ციხის სისტემათა ხელმძღვანელობამ უნდა წაახალისოს საზოგადოების წევრები, რათა გამოიჩინონ ენთუზიზმი და შეასრულონ გარკვეული სამუშაოები ციხეში, სადაც ეს შესაძლებელია.

კვლევა და შეფასება

91. ციხის სისტემათა ხელმძღვანელობამ მხარი უნდა დაუჭიროს ციხეებში კვლევისა და შეფასების პროგრამებს, რომლებიც ხორციელდება ციხის სისტემის გაძლიერების და მისი როლის ამაღლებით მიზნით დემოკრატიულ საზოგადოებაში. აგრეთვე, უნდა გააფართოვოს მისი მანდატი გამოკვლევისა და შეფასების სრულად განხორციელების მიზნით.

ნაწილი VI

ინსპექცია და მონიტორინგი

სახელმწიფო ინსპექცია

92. ციხეები მუდმივად უნდა იყვნენ ინსპექტირებული სახელმწიფო ორგანოს მიერ, რათა შეფასდეს ციხის მართვა და ადმინისტრირება საერთაშორისო სტანდარტებისა და ეროვნული კანონმდებლობის მოთხოვნათა შესაბამისად.

დამოუკიდებელი მონიტორინგი

93.1 თავისუფლების აღკვეთის ადგილებში და პატიმართა მოპყრობაზე უნდა ხორციელდებოდეს მონიტორინგი დამოუკიდებელი ორგანოს ან ორგანოების მიერ, რომლებიც საჯაროდ უნდა აცხადებდნენ აღმოჩენილი გარემოებების შესახებ.

93.2 ასეთი დამოუკიდებელი ორგანო ან ორგანოები უნდა წახალისდნენ და თანამშრომლობდნენ საერთაშორისო ორგანიზაციებთან, რომლებიც აგრეთვე უფლებამოსილნი არიან, განახორციელონ მონიტორინგის ვიზიტები ციხეებში.

ნაწილი VII

მიუსჯელი პატიმრები (ბრალდებულები)

მიუსჯელი პატიმრების სტატუსი

94.1 ციხის ევროპული წესების მიზნებისათვის, მიუსჯელი პატიმრები არ-

იან ის პირები, რომლებიც იმყოფებიან ციხეში სასამართლოს მიერ საბოლოო განაჩენის გამოტანამდე.

94.2 სახელმწიფოს შეუძლია პატიმრები მიიჩნიოს მიუსჯელად იმ შემთხვევაშიც, თუ მათ მიმართ სააპელაციო/საკასაციო სასამართლოს საბოლოო გადაწყვეტილება არ გამოუტანია.

მიუსჯელი პატიმრებისადმი მიდგომა

95.1 მიუსჯელი პატიმრებისთვის არსებული რეჟიმი არ უნდა გულისხმობდეს იმას, რომ პატიმრები შესაძლოა მომავალში გახდნენ მსჯავრდებულები.

95.2 ციხის წესების ამ ნაწილში მოცემული დებულებები წარმოადგენს დამატებითი უსაფრთხოების გარანტიებს მიუსჯელი პატიმრებისათვის.

95.3 წინასწარი პატიმრობის ციხეების ადმინისტრაციამ უნდა იხელმძღვანელოს ამ წესებით და ნება დართოს პატიმრებს, მონაწილეობა მიიღონ სხვადასხვა აქტივობაში, რომლებიც მოცემულია წინამდებარე წესებში.

განთავსება

96. იმის გათვალისწინებით, თუ როგორ შეიძლება ამის პრაქტიკაში გატარება, მიუსჯელ პატიმარს უნდა მიეცეს შესაძლებლობა, აირჩიოს, სურს თუ არა ოთახში მარტო ცხოვრება, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც შეიძლება უკეთესი იყოს მიუსჯელ პატიმართან ერთად მისი ცხოვრება, ან სასამართლოს მიუსჯელი პატიმრის განთავსებასთან დაკავშირებით მიღებული აქვს სპეციალური გადაწყვეტილება.

ტანსაცმელი

97.1 მიუსჯელი პატიმრები უფლებამოსილნი უნდა იყვნენ, ატარონ საკუთარი ტანსაცმელი, თუ ეს კონკრეტულ ციხეში ყოფნის შესაბამისია.

97.2 იმ მიუსჯელ პატიმრებს, რომელთაც არ გააჩნიათ საკუთარი ტანსაცმელი, უზრუნველყოფილნი უნდა იყვნენ ციხის ადმინისტრაციის მიერ უნიფორმით, რომელიც, თავის მხრივ, უნდა იყოს ისეთივე, როგორსაც ატარებენ მისჯილი პატიმრები ციხეებში.

სამართლებრივი დახმარება

98.1 მიუსჯელი პატიმრები უნდა იყვნენ სრულად ინფორმირებულნი მათი უფლების შესახებ სამართლებრივი რჩევის მიღების თაობაზე.

98.2 ყველა ციხის შენობა უნდა იყოს უზრუნველყოფილი იმისათვის, რომ მიუსჯელ პატიმრებს ჰქონდეთ შესაძლებლობა, მოემზადონ დასაცავად და შეხვდნენ საკუთარ წარმომადგენლებს/იურისტებს.

კონტაქტი გარესამყაროსთან

99. გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც არსებობს სასამართლოს სპეციალური გადაწყვეტილება დროის განსაზღვრულ პერიოდზე და, კონკრეტულ შემთხვევებში, მიუსჯელ პატიმრებზე:

ა. უნდა ჰქონდეთ ვიზიტები და იყვნენ უფლებამოსილნი, იკონტაქტონ საკუთარ ოჯახთან და სხვა პირებთან ისეთივე ნესების დაცვით, როგორც მისჯილმა პატიმრებმა;

ბ. უნდა გააჩნდეთ დამატებითი ვიზიტები და ხელმისაწვდომობა სხვა სახის კომუნიკაციაზე; და

გ. უნდა გააჩნდეთ ხელმისაწვდომობა წიგნებზე, გაზეთებსა და სხვა საინფორმაციო საშუალებებზე.

სამუშაო

100.1 მიუსჯელ პატიმრებს უნდა შესთავაზონ სამუშაო, მაგრამ არ შეიძლება მოეთხოვოთ მუშაობა.

100.2 თუ მიუსჯელი პატიმარი გადაწყვეტს, რომ იმუშაოს, ამ ნესების 26-ე ნესი უპირობოდ გამოიყენება მის მიმართ, რაც მოიცავს მისთვის შესრულებული სამუშაოს ანაზღაურებას.

მისჯილი პატიმრების ხელმისაწვდომობა რეჟიმებზე

101. თუ მიუსჯელი პატიმარი მოითხოვს, რომ ნება დაერთოს, ისარგებლოს იგივე რეჟიმით, რაც დადგენილია მისჯილი პატიმრებისათვის,

ციხის ადმინისტრაციამ, რამდენადაც ეს შესაძლებელია, უნდა დააკმაყოფილოს მოთხოვნა.

ნაწილი VIII

რეჟიმის მიზნები მისჯილი პატიმრებისათვის

102.1 იმ წესების გარდა, რომლებიც ყველა პატიმარზე ვრცელდება, მისჯილი პატიმრებისათვის რეჟიმი ისე უნდა იყოს შემუშავებული, რომ მათ შესაძლებლობა მიეცეთ, პასუხისმგებლობა აიღონ დანაშაულის ჩადენის გარეშე ცხოვრებაზე.

102.2. პატიმრობა თავისთავად არის თავისუფლების აღკვეთა სასჯელის სახით და, აქედან გამომდინარე, რეჟიმი მისჯილი პატიმრებისათვის არ უნდა იყოს დამამძიმებელი გარემოება, გამონკვეული პატიმრობის გამო.

რეჟიმის იმპლემენტაცია მისჯილი პატიმრებისათვის

103.1 მისჯილი პატიმრისათვის რეჟიმი უნდა იწყებოდეს იმ მომენტიდან, როდესაც იგი ციხეში მოთავსდება მისჯილის/მსჯავრდებულის სტატუსით, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც რეჟიმი იწყება უფრო ადრე.

103.2 ასეთი ნებართვის მიღებისთანავე (დანეშვებული იქნეს რეჟიმის აღსრულება), უნდა შემუშავდეს და გაიწეროს ანგარიში თითოეული პატიმრისათვის მათი პიროვნული მდგომარეობის შესახებ, შემოთავაზებული უნდა იყოს პერსონალური გეგმა თითოეული პატიმრის სასჯელის მოხდასთან დაკავშირებით და, აგრეთვე, სტრატეგია პატიმართა გათავისუფლებისათვის მომზადებისა და მათი საზოგადოებაში დაბრუნების თაობაზე.

103.3 მისჯილი პატიმრები წახალისებულნი უნდა იყვნენ, რომ მონაწილეობა მიიღონ სასჯელის მოხდის შესახებ მათი ინდივიდუალური გეგმის შემუშავებაში.

103.4 ასეთი გეგმა, რამდენადაც მისი პრაქტიკაში გატარება შესაძლებელია, უნდა მოიცავდეს:

- ა. სამუშაოს;
- ბ. განათლებას;
- გ. სხვა აქტივობებს;

დ. გათავისუფლებისათვის მომზადებას.

103.5 სოციალური სამუშაო, სამედიცინო და ფსიქოლოგიური დახმარება წარმოადგენს მთლიანი გეგმის განუყოფელ ნაწილს, რომელიც შემუშავებულია თითოეული პატიმრისათვის.

103.7 პატიმრები, რომელთაც თანხმობა გამოთქვეს ასეთ სამუშაოში მონაწილეობაზე, ჩართულნი უნდა იყვნენ სამართლიანობის აღდგენის პროგრამებში და, აგრეთვე, რეპარაციის განხორციელებაში მათ მიერ ჩადენილ დანაშაულებზე.

103.8 განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს იმას, რომ შემუშავდეს სასჯელის მოხდის ინდივიდუალური გეგმა უვადოდ თავისუფლებააღკვეთილი პირებისა და გრძელვადიანი პატიმრებისათვის.

მისჯილი პატიმრებისათვის სასჯელის მოხდის ორგანიზაციული ასპექტები

104.1 რამდენადაც შესაძლებელია, ცალკე ციხე ან ცალკე შენობა უნდა იქნეს გამოყენებული რეჟიმის მართვისათვის სხვადასხვა კატეგორიის პატიმრების მიმართ. ეს ამ წესების მე-17 წესის მოთხოვნასაც წარმოადგენს.

104.2 უნდა შემუშავდეს პროცედურები სასჯელის მოხდის ინდივიდუალური გეგმის რეგულარული გადახედვის შესახებ, სადაც შესაბამისი ანგარიშის მიღებასა და განხილვაში, აგრეთვე, შესაბამის თანამშრომელთა და პატიმართა შორის კონსულტაციებში შეძლებისდაგვარად უნდა მონაწილეობდნენ პატიმრები.

104.3 ასეთი ანგარიშებს, როგორც წესი, ამზადებენ ის თანამშრომლები, რომლებიც პირდაპირ შეხებაში არიან პატიმრებთან.

მისჯილ პატიმართა შრომა

105.1 შრომის სისტემატური პროგრამები ისე უნდა იყოს შემუშავებული, რომ შეესაბამებოდეს მისჯილი პატიმრებისათვის სასჯელის მოხდის მიზნებს.

105.2 მისჯილ პატიმრებს, რომლებსაც არ მიუღწევიათ შესაბამისი საპენსიო ასაკისათვის, უნდა მოეთხოვოთ, რომ იმუშაონ მათი ფიზიკური და გონებრივი მდგომარეობის გათვალისწინებით, რაც აგრეთვე დადას-

ტურებული უნდა იყოს შესაბამისი სამედიცინო სამსახურის წარმომადგენლის მიერ.

105.3 თუ მისჯილ პაციმრებს მოეთხოვებათ, რომ იმუშაონ, მათი სამუშაო პირობები უნდა შეესაბამებოდეს სტანდარტებს და კონტროლდებოდეს ისე, როგორც ეს ხდება გარე საზოგადოებაში.

105.4 მისჯილ პაციმარს უნდა უნაზღაურდებოდეს ის სამუშაო, რომელსაც იგი ასრულებს სამუშაო საათების განმავლობაში და, იმავდროულად, მონაწილეობას იღებს სხვადასხვა საგანმანათლებლო პროგრამაში.

105.5 იმ შემთხვევაში, როდესაც მისჯილ პაციმარს თანხა უნაზღაურდება და ანგარიშზე ენახება, დანაზოგი შეიძლება გამოყენებული იქნეს რეპარაციის მიზნებისათვის, თუ ეს განსაზღვრულია სასამართლოს მიერ ან არსებობს პაციმრის თანხმობა.

მისჯილი პაციმრების განათლება

106.1 განათლების სისტემატური პროგრამები, უნარ-ჩვევების ტრენინგების ჩათვლით, პაციმართა საერთო განათლების გაღრმავებისა და დანაშაულის გარეშე ცხოვრების ნახალისების მიზნით, რეჟიმების ძირითადი ნაწილი უნდა იყოს.

106.2 უნდა მოხდეს ყველა მისჯილი პაციმრის ნახალისება, რათა მონაწილეობა მიიღონ საგანმანათლებლო პროგრამებში.

106.3 საგანმანათლებლო პროგრამები მისჯილი პაციმრებისათვის უნდა განხორციელდეს ციხეში მათი ყოფნის პერიოდში.

მისჯილი პაციმრების გათავისუფლება

107.1 მისჯილ პაციმრებს უნდა დაეხმარონ, რათა მათ მონაწილეობა მიიღონ სხვადასხვა პროცედურასა და სპეციალურ პროგრამაში, რაც მათ დაეხმარება, მოახდინონ ტრანსფორმაცია ციხეში ცხოვრებიდან სამართალმორჩილი ცხოვრებისაკენ ნორმალურ საზოგადოებაში.

107.2 იმ პაციმართა შემთხვევაში, რომლებიც დიდი ვადით რჩებიან ციხეში, მიღებული უნდა იქნეს შესაბამისი ზომები, რათა თანდათან განხორციელდეს მათი დაბრუნება თავისუფალ, ჩვეულებრივ საზოგადოებაში.

107.3 ეს მიზანი შეიძლება მიღწეული იყოს ციხეებში გათავისუფლები-სათვის მოსამზადებელი პროგრამების არსებობით, ანდა ნაწილობრივ ან პირობით გათავისუფლებით ზედამხედველობის ქვეშ, სათანადო სო-ციალურ დახმარებასთან კომბინაციაში.

107.4 ციხის ადმინისტრაციამ შეიძლება მჭიდროდ ითანამშრომლოს სხვადასხვა სააგენტოსა და ორგანოსთან, რომლებიც ახორციელებენ ზედამხედველობას და ეხმარებიან გათავისუფლებულ პატიმრებს საზო-გადოებაში მათი ადგილის დამკვიდრებაში, განსაკუთრებით, საყოფაცხო-ვრებო და სამსახურებრივ სფეროში.

107.5 ასეთი სოციალური სამსახურების ან სააგენტოების წარმომადგენ-ლებს უნდა ჰქონდეთ შესაძლებლობა, შევიდნენ ციხეში და დაეხმარონ მათ გათავისუფლებისათვის მომზადებაში, აგრეთვე, გათავისუფლების შემდგომი გეგმის შემუშავებაში.

ნაწილი IX

წესების განახლება/ახალი რედაქციით შემუშავება

108. ციხის ევროპული წესები შესაძლებელია განახლებულ იქნეს რეგუ-ლარულად.

შენიშვნა 1. ამ რეკომენდაციების მიღებისას, მე-10 „გ“ მუხლის განხორ-ციელებასთან მიმართებით (რომელიც შეეხება მინისტრთა მოადგილეე-ბის შეხვედრების პროცედურებს), დანიის წარმომადგენელმა გააკეთა დათქმა, რითაც დანიის სახელმწიფომ უფლება დაიტოვა, თავად განსაზ-ღვროს რეკომენდაციების დანართში მოცემული 43-ე წესის შესაბამისობა მე-2 პარაგრაფის მოთხოვნებთან. აღნიშნული განაპირობა დანიის ხელი-სუფლების წარმომადგენლის მოსაზრებამ იმის თაობაზე, რომ მოთხოვნა, რომელიც გულისხმობს პატიმართა განმარტოებით მოთავსებისას მათ ყოველდღიურ მონახულებას ექიმის მიერ, იწვევს ეთიკური თვალსაზრის-ით სერიოზულ შეშფოთებას სამედიცინო პერსონალის შესაძლო როლის გამო, რაც გამოიხატება პატიმართა სამართლო პატიმრობაში დატოვები-სათვის მიზანშეწონილობის დადასტურების სახით.

**ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია
No. R (2006)13 ნევრი სახელმწიფოებისადმი წინასწარი
პატიმრობის გამოყენების, მისი განხორციელების პირობებისა
და ძალადობის საწინააღმდეგო ზომების შესახებ**

(მიღებულია მინისტრთა კომიტეტის მიერ 2006 წლის 27 სექტემბერს მინისტრთა მოადგილეების 974-ე სხდომაზე)

მინისტრთა კომიტეტი, ევროპის საბჭოს დებულების 15 ბ პუნქტის შესაბამისად, ანიჭებს რა განსაკუთრებულ მნიშვნელობას უდანაშაულობის პრეზუმფციასა და პიროვნების თავისუფლების უფლებას;

გაიაზრებს რა აუნაზღაურებელ ზიანს, რომელიც პატიმრობის გამო შეიძლება მიადგეს ადამიანს, რომელიც შემდგომში უდანაშაულოდ იქნება ცნობილი, ან განთავისუფლდება სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობისაგან, ასევე იმას, თუ რა დამანგრეველი გავლენა შეიძლება იქონიოს პატიმრობამ ოჯახური ურთიერთობების შენარჩუნებაზე;

მხედველობაში იღებს რა ადამიანის წინასწარპატიმრობაში ყოფნის ფინანსურ შედეგებს სახელმწიფოსათვის, ცალკეული პირისა და მთლიანად ეკონომიკისათვის;

ეყრდნობა რა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტულ გადაწყვეტილებებს, წამებისა და არაადამიანური ან დამამცირებელი მოპყრობის ან დასჯის პრევენციის ევროპული კომიტეტის ანგარიშებს, ასევე გაეროს ადამიანის უფლებათა სააგენტოების აზრს;

მხედველობაში იღებს რა მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაციას (2006)2 ციხის ევროპული წესების შესახებ და მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაციას (99)22 ციხეების გადავსებისა და ციხის მოსახლეობის შემცირების შესახებ;

სცნობს რა იმის აუცილებლობას, რომ წინასწარი პატიმრობა გახდეს ყოველთვის გამონაკლისი და ყოველთვის გამართლებული ზომა;

მხედველობაში იღებს რა თავისუფლება აღკვეთილ ყველა პირთა ადამიანის უფლებებსა და ფუნდამენტურ თავისუფლებებს, აგრეთვე იმის განსაკუთრებულ მნიშვნელობას, რომ წინასწარპატიმრობაში მყოფ პირებს არა მარტო შეეძლოთ დაცვისათვის მომზადება და ოჯახური ურთიერთობების შენარჩუნება, არამედ იმყოფებოდნენ მათი უფლებრივი სტატუსის შესაბამის, უდანაშაულობის პრეზუმფციაზე დაფუძნებულ პირობებში;

ითვალისწინებს რა წინასწარი პატიმრობის ღონისძიების შესახებ საერთაშორისო ნორმების შემუშავების მნიშვნელობას ისეთ საკითხებზე, როგორიცაა წინასწარი პატიმრობის დანიშვნის გამამართლებელი გარემოებები, მისი დანიშვნისა და გაგრძელების პროცედურები და წინასწარ-პატიმრობაში ყოფნის პირობები, ასევე ამ ნორმების ეფექტიანად გამოყენების მექანიზმები;

რეკომენდაციას აძლევს ევროპის საბჭოს წევრი ქვეყნების მთავრობებს გააცნონ საზოგადოებას და საკუთარ სამართალწარმოებასა და პრაქტიკულ საქმიანობაში იხელმძღვანელონ იმ პრინციპებით, რომლებიც ჩამოყალიბებულია წინამდებარე რეკომენდაციის დანართში, რომელიც სცვლის რეზოლუციას (65)11 პატიმრობაში აყვანის შესახებ და მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაციას (80)11 წინასწარი პატიმრობის შესახებ.

**რეკომენდაციის (2006)13 დანართი
წინასწარი პატიმრობის ღონისძიების გამოყენების,
მისი პირობებისა და ძალადობის საწინააღმდეგო გარანტიების
უზრუნველყოფის წესები**

პრეამბულა

წინამდებარე წესები მიზნად ისახავს:

- ა. დააწესოს მკაცრი შეზღუდვები წინასწარი პატიმრობის ღონის ძიების გამოყენებისათვის;
- ბ. ხელი შეუწყოს აღკვეთის ალტერნატიული ღონისძიებების გამოყენებას იქ, სადაც ეს შესაძლებელია;
- გ. მოითხოვოს სასამართლოს უფლებამოსილება წინასწარი პატიმრობის დანიშვნასა და მისი ხანგრძლივად გამოყენებისათვის, ასევე პატიმრობის ალტერნატიული ღონისძიების გამოყენებისთვის;
- დ. უზრუნველყოფილ იქნას, რომ დაპატიმრებული პირები იმყოფებოდნენ იმ პირობებსა და რეჟიმში, რომელიც შეესაბამება მათ უფლე ბრივ სტატუსს, გამომდინარეს უდანაშაულობის პრეზუმიციიდან;
- ე. მოითხოვოს ღირსეული პირობებისა და შესაბამისი მენეჯმენტის უზრუნველყოფა წინასწარპატიმრობაში მყოფი პირებისათვის;

ვ. გათვალისწინებულ იქნას წინამდებარე წესების შესაძლო დარღვევების თავიდან აცილების ეფექტიანი ზომები.

წინამდებარე წესები ითვალისწინებს ადამიანის ყველა უფლებასა და ძირითად თავისუფლებებს, მაგრამ ყურადღებას ამახვილებს წამებისა და არაადამიანური ან დამამცირებელი მოპყრობის აკრძალვაზე, სამართლიანი სასამართლოს უფლებაზე, თავისუფლებისა და უსაფრთხოების უფლებაზე, პირადი და ოჯახური ცხოვრების პატივისცემაზე.

წინამდებარე წესები გამოიყენება ყველა იმ პირის მიმართ, ვინც დანაშაულშია ეჭვმიტანილი, თუმცა შეიცავს განსაკუთრებულ მოთხოვნებს არასრულწლოვნებისა და სხვა განსაკუთრებული კატეგორიის პირების მიმართ მათი გამოყენების შემთხვევისათვის.

I. განსაზღვრებები და ძირითადი პრინციპები

განსაზღვრებები

1. (1) „წინასწარი პატიმრობა“ - ეს არის ეჭვმიტანილი პირისათვის თავისუფლების აღკვეთა სასამართლოს მიერ დანიშნული ვადით მის მიმართ განაჩენის გამოტანამდე. ის ასევე გულისხმობს თავისუფლების აღკვეთის ნებისმიერ ვადას სამართლებრივ საკითხებში საერთაშორისო თანამშრომლობის და ექსტრადიციის ნორმების შესაბამისად და მათი კონკრეტული მოთხოვნების თანახმად. ის აღგულისხმობს დაკითხვის მიზნით პოლიციის ან სხვა სამართალდამცავი ორგანოს წარმომადგენლის (ან ნებისმიერი კომპეტენტური ორგანოს) მიერ წინასწარ, დროებით დაკავებას.

(2) „წინასწარი პატიმრობა“ ასევე ნიშნავს პიროვნების დამნაშავედ ცნობის შემდეგ თავისუფლების აღკვეთის ნებისმიერ ვადას, სანამ ის ელოდება განაჩენის გამოტანას ან მისი ბრალეულობის დამტკიცებას და არითვლება მსჯავრდებულად.

(3) „წინასწარპატიმრობაში მყოფი პირები“ არიან თავისუფლებათა აღკვეთილი პირები, რომლებსაც ჯერ არა აქვთ მისჯილი ციხე, ან დაპატიმრებული არიან სხვა საფუძველზე.

2. (1) წინასწარი პატიმრობის სანაცვლო „ალტერნატიული ზომები“ შეიძლება გულისხმობდეს, მაგალითად: სასამართლოში გამოცხადების ვალდებულებას დადგენილ დროსა და დადგენილი მოთხოვნების შესაბამის-

ად; სამართალწარმოებისათვის ხელის არშეშლას და გარკვეული პროფესიული ან სხვა სახის საქმიანობისაგან თავის შეკავებას; სასამართლოში, პოლიციაში ან სხვა ორგანოებში ყოველდღიურ ან რეგულარულ გამოცხადებას; სასამართლოს მიერ დადგენილი ორგანოს მეთვალყურეობის ქვეშ ყოფნის მოთხოვნას; ელექტრონული მონიტორინგის ქვეშ ყოფნის მოთხოვნას; კონკრეტულ მისამართზე ცხოვრების მოთხოვნას, იქ ყოფნის ხანგრძლივობის პირობების დადგენით ან დაუდგენლად; ნებართვის გარეშე კონკრეტული ადგილების ან უბნების არმიტოვების, ან იქ არგამოჩენის მოთხოვნას; ნებართვის გარეშე კონკრეტულ პირებთან არშეხვედრის მოთხოვნას; პასპორტის ან პირადობის დამადასტურებელი სხვა დოკუმენტების ჩაბარების მოთხოვნას; სასამართლო პროცესის მიმდინარეობის პერიოდში ფინანსური ან სხვა სახის გარანტიების წარდგენის მოთხოვნას.

(2) შეძლებისდაგვარად, ალტერნატიული ზომების გამოყენება უნდა მოხდეს იმ სახელმწიფოში, სადაც ეჭვმიტანილი ცხოვრობს, თუ ეს არარის სახელმწიფო, სადაც სავარაუდოდ ჩადენილია დანაშაული.

ზოგადი პრინციპები

3. (1) როგორც უდანაშაულობის პრეზუმფციის, ისე პიროვნების თავისუფლების სასარგებლოდ პრეზუმფციის თვალსაზრისით, დანაშაულში ეჭვმიტანილი პირის წინასწარპატიმრობაში აყვანა უფრო გამონაკლისის შემთხვევა უნდა იყოს, ვიდრე ნორმა.

(2) კანონი არ უნდა ითვალისწინებდეს დანაშაულში ეჭვმიტანილი პირის (ან ასეთი პირების კერძო კატეგორიების) წინასწარპატიმრობაში აყვანის აუცილებლობის მოთხოვნას.

(3) ცალკეულ შემთხვევებში წინასწარი პატიმრობა უნდა გამოიყენებოდეს როგორც უკიდურესი ზომა, მხოლოდ როცა არსებობს ამის მკაცრი აუცილებლობა; არ უნდა მოხდეს მისი გამოყენება სადამსჯელო მიზნებით.

4. უსაფუძვლო წინასწარი პატიმრობის არდაშვების მიზნით საჭიროა ალტერნატიული ზომების რაც შეიძლება მეტი სახის გათვალისწინება; ხელმისაწვდომი უნდა იყოს ეჭვმიტანილის ქცევის ნაკლებად შემზღუდველი ზომები.

5. წინასწარპატიმრობაში მყოფი პირებისათვის უნდა შეიქმნას მათი

სამართლებრივი სტატუსის შესაფერისი პირობები; ეს გულისხმობს ისეთი სამართლებრივი შეზღუდვების შემოღებას, რომლებიც აუცილებელია სამართლიანობის აღსასრულებლად, დაწესებულების, პატიმრებისა და თანამშრომლების უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად და სხვა პირების უფლებების დასაცავად, განსაკუთრებით კი ციხის ევროპული წესებისა და მოცემული დანართის III ნაწილში ჩამოყალიბებული წესების მოთხოვნათა შესრულების მიზნით.

II. წინასწარი პატიმრობის ღონისძიების გამოყენება

საფუძვლები

6. ზოგადად, წინასწარი პატიმრობა უნდა შეეფარდოთ მხოლოდ იმ პირებს, რომლებიც ეჭვმიტანილი არიან დანაშაულში, რომელიც ისჯება თავისუფლების აღკვეთით.

7. პირის წინასწარპატიმრობაში აყვანა შესაძლებელია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ არსებობს ქვემოთ ჩამოთვლილი ოთხი პირობა:

ა. არსებობს საფუძვლიანი ეჭვი, რომ მან ჩაიდინა დანაშაული;

ბ. არსებობს საფუძვლიანი ეჭვი, რომ განთავისუფლების შემთხვევაში ის: (I) მიიმალება, (II) ჩაიდენს მძიმე დანაშაულს (III) ხელს შეუშლის მართლმსაჯულებას ან (IV) დაემუქრება საზოგადოების უსაფრთხოებას;

გ. არარსებობს ალტერნატიული ზომების გამოყენებით „ბ“ პუნქტში გათვალისწინებული შემთხვევების თავიდან აცილების საშუალება;

დ. ეს არის სისხლის სამართლის წარმოების ერთ-ერთი ეტაპი.

8. (1) იმის დასადგენად, თუ რამდენად არსებობს 7ბ პუნქტით გათვალისწინებული საფუძვლები, აგრეთვე შესაძლებელია თუ არა მათი გამორიცხვა ალტერნატიული ზომების საშუალებით, საჭიროა რომ სასამართლომ, რომელიც მიიღებს გადაწყვეტილებას ეჭვმიტანილის წინასწარპატიმრობაში აყვანის, ან თუ ასეთი გადაწყვეტილება უკვე არსებობს, მისი გაგრძელების შესახებ, გამოიყენოს ობიექტური კრიტერიუმები.

(2) პროკურატურამ ან გამოძიებაში მონაწილე მოსამართლემ უნდა დაადგინონ, არსებობს თუ არა მნიშვნელოვანი რისკი, რომლის თავიდან აცილებაც შეუძლებელია.

9. (1) რისკის არსებობის დადგენა უნდა ხდებოდეს თითოეული საქმის გარემოებებიდან გამომდინარე, თუმცა განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს:

ა. სავარაუდო დანაშაულის ხასიათსა და სიმძიმეს;

ბ. სასჯელს, რომელიც შეიძლება დაინიშნოს დამნაშავედ ცნობის შემთხვევაში;

გ. ასაკს, ჯანმრთელობის მდგომარეობას, პიროვნულ თავისებურებებს, განვლილ ცხოვრებას, პიროვნების პირად და სოციალურ გარემოებებს, კერძოდ კი მის საზოგადოებრივ კავშირებს;

დ. პიროვნების საქციელს, განსაკუთრებით იმას, თუ როგორ შეასრულა წინასწარი გამოძიების პროცესში მასზე დაკისრებული ვალდებულებები.

(2) ის ფაქტი, რომ პირი არარის იმ ქვეყნის მოქალაქე, სადაც მან სავარაუდო დანაშაული ჩაიდინა, ან ის, რომ ამ ქვეყანასთან მას სხვა კავშირები არ გააჩნია, თავისთავად არ უნდა ჩაითვალოს საკმარის მიზეზად დასკვნისათვის, რომ ის თავს აარიდებს სისხლის სამართლის პროცესში მონაწილეობას.

10. შეძლებისდაგვარად საჭიროა დაპატიმრებისაგან თავის შეკავება იმ შემთხვევაში, თუ ეჭვმიტანილს ხელზე ჰყავს არასრულწლოვანი ბავშვები;

11. წინასწარი პატიმრობის ვადის გაგრძელების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას მხედველობაშია მისაღები, რომ შესაძლებელია დროთა განმავლობაში აღმოფხვრილიყო ის მიზეზები, რომელთა გამოც აუცილებელი იყო ამ ზომის დანიშვნა და ალტერნატიული ზომების გამოცხადება.

12. ალტერნატიული ზომების პირობების დარღვევამ შესაძლოა გამოიწვიოს შესაბამისი სანქციების გამოყენება, მაგრამ არ უნდა გამოიწვიოს ავტომატურად დაპატიმრება. ამ შემთხვევაში ალტერნატიული ზომის წინასწარი პატიმრობით შეცვლას განსაკუთრებული დასაბუთება სჭირდება.

სასამართლოს უფლებამოსილება

13. წინასწარი პატიმრობის, მისი ვადის გაგრძელების ან ალტერნატიული ზომების შეფარდების შესახებ გადაწყვეტილება უნდა მიიღოს სასამართლომ.

14. (1) სამართალდამცავი ორგანოს წარმომადგენლის (ან სხვა უფლებამოსილი პირის) მიერ დანაშაულში ეჭვმიტანილის დაკავების შემდეგ, ის დაუყოვნებლივ უნდა იქნეს გადაყვანილი სასამართლოში გადაწყვეტილების მისაღებად იმის თაობაზე, თუ რამდენად გამართლებულია მისთვის თავისუფლების აღკვეთა, საჭიროა თუ არა მისი ვადის გაგრძელება, რამდენად აუცილებელია მისი წინასწარპატიმრობაში აყვანა ან საჭიროა ალტერნატიული ზომის გამოყენება.

(2) დროის მონაკვეთი დროებით დაკავებასა და სასამართლოში გადაყვანას შორის არ უნდა აღემატებოდეს ორმოცდარვა საათს, ხოლო ბევრ შემთხვევაში უფრო ნაკლებიც საკმარისია.

15. ადამიანის უფლებათა კონვენციის მე-15 მუხლით გათვალისწინებული გადაუდებელი ზომების მიღების აუცილებლობამ არ შეიძლება გამოიწვიოს წინასწარ დაკავებასა და სასამართლოში, წინასწარპატიმრობაში აყვანის შესახებ გადაწყვეტილების მიღების მიზნით გადაყვანას შორის ინტერვალის შეიდ დღეზე მეტად გაზრდა, თუ ეს არარის გამოწვეული საქმის სასამართლო მოსმენის ჩატარების შეუძლებლობით.

16. სასამართლომ, რომელიც იღებს წინასწარპატიმრობაში აყვანის, პატიმრობის გაგრძელების ან მისი ალტერნატიული ზომით შეცვლის გადაწყვეტილებას, დაუყოვნებლივ უნდა მოისმინოს საქმე და გამოიტანოს გადაწყვეტილება.

17. (1) დაპატიმრების საფუძვლებს პერიოდულად უნდა გადახედოს სასამართლომ, რომელმაც შეიძლება მიიღოს ეჭვმიტანილის განთავისუფლების გადაწყვეტილება იმ შემთხვევაში თუ დაადგენს, რომ მე-6 და მე-7 ა, ბ, გ, დ წესებით გათვალისწინებული ერთი ან რამდენიმე პირობა აღარ არსებობს.

(2) საქმის გადახედვებს შორის ინტერვალი არ უნდა აღემატებოდეს ერთ თვეს, თუ მოცემული პირი აღისარგებლებს უფლებით, რომ ნებისმიერ დროს შეიტანოს განცხადება წინასწარი პატიმრობიდან განთავისუფლების თაობაზე.

(3) დაპატიმრების შესახებ გადაწყვეტილებების გადახედვის კონტროლი უნდა დაევალოს პროკურატურას ან საგამოძიებო ორგანოს, ხოლო იმ შემთხვევაში თუ პროკურატურა ან საგამოძიებო ორგანო არ შეიტანენ განცხადებას წინასწარი პატიმრობის გაგრძელების შესახებ, პირი, რომლის მიმართაც გამოყენებული იყო ეს ზომა, ავტომატურად უნდა განთავისუფლდეს.

18. ნებისმიერ პირს, რომელიც წინასწარპატიმრობაში იმყოფება, ისევე როგორც მას, ვის მიმართაც მიღებულია წინასწარი პატიმრობის გაგრძელების ან მისი ალტერნატიული ზომით შეცვლის გადაწყვეტილება, უნდა ჰქონდეს გადაწყვეტილების გასაჩივრების უფლება და ამ უფლების თაობაზე ინფორმაციის მიღების უფლება.

19. (1) წინასწარპატიმრობაში მყოფ პირს უნდა ჰქონდეს განსაკუთრებული უფლება დაუყოვნებლივ მიმართოს სასამართლოს მისი დაპატიმრების უსამართლობის თაობაზე.

(2) ამ უფლების რეალიზაცია შესაძლებელია წინასწარი პატიმრობის შეფარდების თაობაზე გადაწყვეტილების პერიოდული გადახედვის საშუალებით, რა დროსაც განიხილება წინასწარპატიმრობაში მყოფი პირის განცხადების ყველა ასპექტი.

20. ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-15 მუხლით გათვალისწინებული განსაკუთრებული გარემოებები არ გამორიცხავს წინასწარპატიმრობაში მყოფი პირის უფლებას, რომ შეიტანოს განცხადება მისი პატიმრობის უკანონობის თაობაზე.

21. (1) სასამართლოს ნებისმიერი გადაწყვეტილება წინასწარი პატიმრობის შეფარდების, პატიმრობის ვადის გაგრძელების ან ალტერნატიული ზომის გამოყენების თაობაზე უნდა იყოს დასაბუთებული, ხოლო პირს, რომლის მიმართაც მიიღება გადაწყვეტილება უნდა მიენოდოს დასაბუთებების ასლი.

(2) პირს იმავე დღეს უნდა ეცნობოს მიღებული გადაწყვეტილების შესახებ თუკი არ არსებობს ამის ხელისშემშლელი ობიექტური გარემოებები.

ვადები

22. (1) წინასწარი პატიმრობის ვადა შეიძლება გაგრძელდეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ დაკმაყოფილდება მე-6 და მე-7 წესებით გათვალისწინებული პირობები;

(2) ნებისმიერ შემთხვევაში მისი ხანგრძლივობა არ უნდა აღემატებოდეს, და არ უნდა იყოს შეუსაბამო იმ სასჯელისა, რომელიც შეიძლება დაეკისროს პიროვნებას ჩადენილი დანაშაულისათვის;

(3) პატიმრობამ არავითარშემთხვევაში არ უნდა დაარღვიოს პირის უფლება, რომ დაენიშნოს სასამართლო განხილვა დადგენილ ვადებში.

23. წინასწარი პატიმრობის მაქსიმალური ვადის დადგენამ არ უნდა გამოიწვიოს პატიმრობის ვადის რეგულარული გადახედვა თითოეული კონკრეტული საქმის გარემოებების გათვალისწინებით მისი შეცვლის თვალსაზრისით.

24. (1) პროკურატურის ან საგამოძიებო ორგანოს ვალდებულებაა გულდასმით ჩაატაროს გამოძიება და ყურადღება მიაქციოს იმას, რომ მუდმივად ხდებოდეს პატიმრობის ყველა საფუძვლის გადახედვა.

(2) პირველ რიგში იმ პირებს უნდა მიექცეს ყურადღება, რომლებიც უკვე იმყოფებიან პატიმრობაში.

ადვოკატის დახმარება, პირის დასწრება და თარგმანი

25. (1) გადანყვეტილება შესაძლო დაპატიმრებისა და მისი საფუძვლების შესახებ დაუყოვნებლივ უნდა ეცნობოს პირს მისთვის გასაგებ ენაზე.

(2) პირს, რომლის მიმართაც შესაძლოა მიღებულ იქნეს გადანყვეტილება წინასწარი პატიმრობის შეფარდების თაობაზე, უნდა ჰქონდეს ადვოკატის დახმარების უფლება მთელი სამართალწარმოების განმავლობაში, უნდა ჰქონდეს საკუთარ ადვოკატთან კონსულტაციის საშუალება დაცვისათვის მომზადების მიზნით. პირს უნდა აეხსნას საკუთარი უფლებები მისთვის გასაგებ ენაზე.

(3) ადვოკატის დახმარება უნდა განხორციელდეს სახელმწიფოს ხარჯებით, თუ პირს, რომლის მიმართაც შესაძლოა პატიმრობის ზომის გამოყენება არა აქვს ამ მომსახურების საფასურის გადახდის საშუალება.

(4) ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციით გათვალისწინებული განსაკუთრებული გარემოებები არ გამოიწვევს პირის უფლებას სამართალწარმოების პერიოდში იურიდიულ მომსახურებასა და ადვოკატის დახმარებაზე.

26. პირს, რომლის მიმართაც შესაძლოა გამოტანილ იქნეს გადანყვეტილება წინასწარი პატიმრობის თაობაზე, ასევე მის ადვოკატს დროულად უნდა მიუწვდებოდეთ ხელი გადანყვეტილებასთან დაკავშირებულ დოკუმენტებზე.

27. (1) სხვა ქვეყნის მოქალაქე პირს, რომლის მიმართაც შესაძლოა განხორციელდეს წინასწარი პატიმრობა, უფლება უნდა ჰქონდეს დროულად

შეატყობინოს საკუთარი ქვეყნის კონსულს ასეთი შესაძლებლობის შესახებ, რათა მისგან მიიღოს კონსულტაცია და დახმარება.

(2) შეძლებისდაგვარად ეს უფლება უნდა გავრცელდეს იმ პირებზეც, რომლებიც ერთდროულად იმ ქვეყნის მოქალაქეებიც არიან, სადაც შესაძლოა დაპატიმრებული იყვნენ და სხვა ქვეყნისაც.

28. პირს, რომლის მიმართაც შესაძლოა განხორციელდეს წინასწარი პატიმრობა, უნდა ჰქონდეს სასამართლო სხდომებზე დასწრების უფლება. გარკვეულ პირობებში ამ მოთხოვნის დაკმაყოფილება შესაძლებელია ტექნიკური ვიდეო საშუალებების გამოყენებით.

29. სახელმწიფოს ხარჯზე უზრუნველყოფილი უნდა იყოს მაღალხარისხიანი სათარჯიმნო მომსახურება წინასწარი პატიმრობის შესახებ გადამწყვეტილების მიღების დროს, თუ პირს არესმის და ვერ ლაპარაკობს იმ ენაზე, რომელზედაც მიმდინარეობს პროცესი.

30. პირს, რომელიც უნდა დაესწროს წინასწარი პატიმრობის შესახებ გადამწყვეტილების მიღების პროცესს, უნდა მიეცეს დაბანვის, ხოლო მამაკაცს - ასევე გაპარსვის საშუალება, თუ ეს კარდინალურად არ ცვლის მის გარეგნობას.

31. ამ თავის ქვემოთ მოყვანილი წესები ასევე უნდა იყოს დაცული წინასწარი პატიმრობის ვადის გაგრძელების შემთხვევაში.

ოჯახისთვის შეტყობინება

32. (1) პირს, რომლის მიმართაც მიიღება დაპატიმრების (ან წინასწარი პატიმრობის ვადის გაგრძელების) გადაწყვეტილება უფლება უნდა ჰქონდეს შეატყობინოს საკუთარ ოჯახს საქმის მოსმენის ჩატარების დრო და ადგილი, თუ ეს არ ეწინააღმდეგება მართლმსაჯულების ინტერესებს ან აღუქმნის საფრთხეს ეროვნულ უსაფრთხოებას.

(2) ნებისმიერ შემთხვევაში ოჯახის წევრებთან კონტაქტის გადამწყვეტილება უნდა მიიღოს პირმა, რომელსაც შეეფარდება წინასწარი პატიმრობა (ან პატიმრობის ვადის გაგრძელება), თუ ეს პიროვნება ქმედითუნარიანია, ან არ არსებობს ამის გამომრიცხავი სხვა გარემოებები.

წინასწარი პატიმრობის ვადის ჩათვლა სასჯელის ვადაში

33. (1) წინასწარი პატიმრობის ვადა, მიუხედავად მისი განხორციელების ადგილისა, უნდა ჩაითვალოს თავისუფლების აღკვეთის ვადაში, თუკი სასჯელი ასეთი სახით იქნება დანიშნული.

(2) ნებისმიერი სასჯელის დანიშვნისას, რომელიც არ გულისხმობს თავისუფლების აღკვეთას, მხედველობაში უნდა იყოს მიღებული წინასწარი პატიმრობის ყველა ვადა.

(3) ადრე დანიშნული თავისუფლების აღკვეთის ალტერნატიული ზომის ხასიათი და ხანგრძლივობა ასევე უნდა იყოს გათვალისწინებული სასჯელის დანიშვნისას.

კომპენსაცია

34. (1) გათვალისწინებული უნდა იყოს კომპენსაცია იმ პირებისათვის, რომლებიც შემდგომში აღიქებიან მსჯავრდებული იმ დანაშაულისათვის, რომლის გამოც პატიმრობაში იმყოფებოდნენ; ამ კომპენსაციით უნდა ანაზღაურდეს ფინანსური დანაკარგები, ხელიდან გაშვებული შესაძლებლობები და მორალური ზარალი.

(2) ზარალი არ ანაზღაურდება, თუ დადგინდა, რომ პატიმრობაში მყოფი პირი თავისი საქციელით აღვივებდა ეჭვს მის მიერ დანაშაულის ჩადენის შესახებ, ან თუ ეს პიროვნება გამიზნულად უშლიდა ხელს დანაშაულის გამოძიებას.

III. წინასწარპატიმრობაში ყოფნის პირობები

ზოგადი საკითხები

35. წინასწარპატიმრობაში ყოფნის პირობები, რომლებზედაც ქვემოთ ჩამოთვლილი წესები ვრცელდება, ასევე უნდა რეგულირდებოდეს ციხის ევროპული წესებით.

საპატიმრო დაწესებულების გარეთ ყოფნა

36. (1) წინასწარპატიმრობაში მყოფს შეუძლია დატოვოს საპატიმრო დაწესებულება მხოლოდ გამოძიების ჩატარების ინტერესებისათვის თუ ამის ნებართვას გასცემს სასამართლო ან პროკურატურა, ან ამის თანხ-

მოხას განაცხადებს პატიმრობაში მყოფი პირი. ეს შეიძლება მოხდეს მხოლოდ დროის შეზღუდული ვადით.

(2) დაწესებულებაში დაბრუნების შემდეგ წინასწარპატიმრობაში მყოფ პირს, მისივე თხოვნით, უმოკლეს ვადაში უნდა ჩაუტარდეს ძირეული სამედიცინო გამოკვლევა ექიმის ან, გამონაკლის შემთხვევაში, ექთნის მიერ.

სამედიცინო მკურნალობის გაგრძელება

37. (1) საჭიროა, რომ წინასწარპატიმრობაში მყოფ პირს საშუალება მიეცეს გააგრძელოს სამედიცინო და სტომატოლოგიური მკურნალობა, რომელსაც იგი დაპატიმრებამდე გადიოდა, თუ ამის გადაწყვეტილებას მიიღებს საპატიმრო დაწესებულების ექიმი ან სტომატოლოგი, შეძლებისდაგვარად წინასწარპატიმრობაში მყოფი პირის მკურნალ ექიმთან ან სტომატოლოგთან კონსულტაციის შედეგად.

(2) წინასწარპატიმრობაში მყოფ პირს საშუალება უნდა მიეცეს საკუთარ ექიმთან ან სტომატოლოგთან გაიაროს კონსულტაცია და მკურნალობა, თუ ეს გამონეწეულია სამედიცინო აუცილებლობით.

(3) თუ წინასწარპატიმრობაში მყოფ პირს უარი ეთქვა საკუთარ ექიმთან ან სტომატოლოგთან კონსულტაციასა და მკურნალობაზე, აუცილებელია ასეთი უარის მიზეზების ჩამოყალიბება.

(4) ამ მკურნალობის ფასსა და ხარჯებს არ აანაზღაურებს საპატიმრო დაწესებულება.

მიმონერა

38. ჩვეულებრივ არ უნდა არსებობდეს წინასწარპატიმრობაში მყოფი პირის მიერ მიღებული ან გაგზავნილი წერილების რაოდენობის შეზღუდვა.

ხმის მიცემა

39. წინასწარპატიმრობაში მყოფ პირს უნდა ჰქონდეს მისი პატიმრობის პერიოდში ჩატარებულ არჩევნებსა და რეფერენდუმებში მონაწილეობის საშუალება.

განათლება

40. წინასწარპატიმრობაში ყოფნამ არ უნდა გამოიწვიოს ბავშვებისა და ახალგაზრდების განათლების პროცესის შეწყვეტა ან განათლების გაგრძელების ხელის შეშლა.

დისციპლინა და დისციპლინარული სასჯელი

41. წინასწარპატიმრობაში მყოფი პირის მიმართ დისციპლინარულმა სასჯელმა არ უნდა გამოიწვიოს პატიმრობის ვადის გაგრძელება ან მისი დაცვის ღონისძიებების მომზადებისათვის ხელის შეშლა.

42. დისციპლინარული სასჯელის სახით სამართლო საკანში განთავსებამ არ უნდა შეუშალოს ხელი ადვოკატთან ურთიერთობას და უნდა მისცეს ოჯახთან მინიმალური კონტაქტების საშუალება. ამან არ უნდა გამოიწვიოს პატიმრობაში მყოფის პირობების გაუარესება ლოგინის, ფიზიკური ვარჯიშის და სპორტის, ჰიგიენის და ასევე, ბეჭდური საშუალებების ხელმისაწვდომობისა და რელიგიური კონფესიების წარმომადგენლებთან შეხვედრების თვალსაზრისით.

პერსონალი

43. საპატიმრო დაწესებულების პერსონალი, რომელსაც ურთიერთობა აქვს წინასწარპატიმრობაში მყოფ პირებთან ისე უნდა შეირჩეს და მომზადდეს, რომ ესმოდეს პატიმრობაში მყოფის სამართლებრივი სტატუსის თავისებურებები და მისი პრობლემები.

გასაჩივრების პროცედურა

44. (1) წინასწარ პატიმრობაში მყოფ პირს უნდა ჰქონდეს გასაჩივრების საშუალება როგორც საპატიმრო დაწესებულებაში ისე მის გარეთ ყოფნისას, და ასევე, კონფიდენციალურად დაუკავშირდეს იმ ოფიციალურ პირებს, რომლებიც უფლებამოსილი არიან განიხილონ მათი საჩივრები.

(2) ეს უფლება ავსებს (ემატება) სასამართლო წესით გასაჩივრების უფლებას.

(3) საჩივრების განხილვა უნდა მოხდეს უმოკლეს ვადებში.

ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია
CM/Rec (2010)1 ნევრი სახელმწიფოებისადმი ევროსაბჭოს
პრობაციის წესების შესახებ²

*(მიღებულია მინისტრთა კომიტეტის მიერ 2010 წლის 20 იანვარს
მინისტრთა მოადგილეების 1075-ე სხდომაზე)*

მინისტრთა კომიტეტი, ევროპის საბჭოს წესდების მე-15 ბ. მუხლის შესაბამისად, მხედველობაში იღებს რა ევროპის საბჭოს მიზნებს, მიაღწიოს ნევრ ქვეყნებს შორის მეტ ერთიანობას, განსაკუთრებით, საერთო ინტერესების სფეროში კანონმდებლობის ჰარმონიზაციის გზით;

ითვალისწინებს რა, რომ პრობაციის მიზანია, წვლილი შეიტანოს სამართლიანი სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების პროცესში და, აგრეთვე, საზოგადოებრივი მართლწესრიგის უზრუნველყოფაში დანაშაულის განმეორებითი ჩადენის პრევენციის და შემცირების გზით;

ითვალისწინებს რა, რომ პრობაციის ორგანოები მართლმსაჯულების ძირითად სტრუქტურებს შორის არსებობს და რომ მათი მუშაობა გავლენას ახდენს პატიმართა რაოდენობის შემცირებაზე;

მხედველობაში იღებს რა:

- ევროპის საბჭოს მმართველობისა და სახელმწიფოთა მეთაურების მიერ მესამე სამიტზე (16-17 მაისი, 2005 წელი) მიღებულ დეკლარაციასა და სამოქმედო გეგმას, განსაკუთრებით კი დებულებებს, რომელიც ეხება მოქალაქეთა უსაფრთხოებას;

- ევროპის სახელმწიფოების იუსტიციის მინისტრიალის მიერ 26-ე კონფერენციაზე მიღებულ . 2 რეზოლუციას (პარაგრაფი 19) - (ჰელსინკი, 7-8 აპრილი, 2005 წ.);

ითვალისწინებს რა:

- ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპულ კონვენციას (ETS No. 5);

- ევროპულ კონვენციას პირობით მსჯავრდებულებისა და პირობით ვადამდე გათავისუფლებულების ზედამხედველობის შესახებ (ETS No. 51);

² დოკუმენტის ქართული თარგმანი შესრულებულია ორგანიზაციის „ციხის საერთაშორისო რეფორმა“ (PRI) მიერ

- ევროპულ კონვენციას სისხლის სამართლის განაჩენთა საერთაშორისო ძალის შესახებ (ETS No. 70);
- რეკომენდაციას. R (92) 16, ევროპული წესები საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების შესახებ;
- რეკომენდაციას. R (97) 12 იმ თანამშრომელთა შესახებ, რომლებიც მონაწილეობენ სასჯელთა და სხვა ღონისძიებათა აღსრულებაში;
- რეკომენდაციას. R (99) 19 სისხლის სამართლის საკითხებზე მედიაციის შესახებ;
- რეკომენდაციას. R (99) 22 ციხეთა გადატვირთულობისა და ციხის კონტინგენტის შემცირების შესახებ;
- რეკომენდაციას Rec (2000)22 საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების შესახებ ევროპული წესების აღსრულების გაუმჯობესების თაობაზე;
- რეკომენდაციას Rec (2003)22 პირობით ვადამდე გათავისუფლების შესახებ;
- რეკომენდაციას Rec (2003)23 ციხის ადმინისტრაციის მიერ გრძელვადიანი და უვადო თავისუფლებაალკვეთილ პირთა მართვის შესახებ;
- რეკომენდაციას Rec (2006)2 ციხის ევროპული წესების შესახებ;
- რეკომენდაციას Rec (2006)8 დანაშაულის მსხვერპლთა დახმარების შესახებ; და
- რეკომენდაციას Rec (2006)13 წინასწარი პატიმრობის გამოყენებისა და მისი პირობების შესახებ, აგრეთვე, ცუდად მოპყრობისაგან დაცვის სამართლებრივი მექანიზმების შესახებ;

აგრეთვე, მხედველობაში იღებს რა:

- გაერთიანებული ერების „მინიმალურ სტანდარტულ წესებს“ არასაპატიმრო სასჯელების შესახებ („ტოკიოს წესები“),

რეკომენდაციას აძლევს წევრ სახელმწიფოებს:

- იხელმძღვანელონ იმ წესებით, რომელიც მოცემულია ამ დოკუმენტსა და დანართებში თავიანთი კანონმდებლობაზე, პოლიტიკასა და პრაქტიკაში მუშაობისას;
- უზრუნველყონ, რომ ეს რეკომენდაციები და თანდართული კომენტარები თარგმნილი და გავრცელებული იქნეს რაც შეიძლება ფართოდ, განსაკუთრებით სასამართლო ხელისუფლებაში, პრობაციის ორგანოებსა და სასჯელაღსრულების დაწესებულებებში, აგრეთვე მედიასა და, ზოგადად, საზოგადოებაში.

რეკომენდაცია CM/Rec(2010)1-ის დანართი I

ნაწილი I: მოქმედების და გამოყენების სფერო, განსაზღვრებები და ძირითადი პრინციპები

მოქმედებისა და გამოყენების სფერო

ეს წესები განსაზღვრავს პრობაციის ორგანოების ჩამოყალიბებასა და ჯეროვან ფუნქციონირებას. ეს წესები აგრეთვე ეხება იმ სხვა ორგანიზაციებს, სახელმწიფო დაწესებულებებს, არასამთავრობო ორგანიზაციებსა და კომერციულ პირებს, რომლებიც ახორციელებენ ამ წესებით რეგულირებულ საქმიანობას.

წინამდებარე წესები არ შეიძლება განიმარტოს, თითქოს იგი გამორიცხავს სხვა ნებისმიერი ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო ინსტრუმენტის და სტანდარტების გამოყენებას, რომლებიც უფრო მეტად ხელშემწყობია მსჯავრდებულთა სარეაბილიტაციო მუშაობის წარმართვისთვის.

წინამდებარე წესები ნაკითხულ უნდა იქნეს „საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების შესახებ ევროპულ წესებთან“ (რეკომენდაცია No(92)16) ერთობლიობაში.

აგრეთვე, ეს წესები წარმოადგენს დამატებას: No(97)12 რეკომენდაციის დებულებებზე იმ თანამშრომელთა შესახებ, რომლებიც ახორციელებენ სასჯელებისა და სხვა ღონისძიებების აღსრულებას, სისხლის სამართლის საქმეებში მედიაციის შესახებ No(99)19 რეკომენდაციაზე, საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების შესახებ ევროპული წესების აღსრულების გაუმჯობესების თაობაზე Rec(2000)22 რეკომენდაციაზე,

პირობით ვადამდე გათავისუფლების შესახებ Rec (2003)22 რეკომენდაციაზე, ციხის ადმინისტრაციის მიერ გრძელვადიანი და უვადო თავისუფლება აღკვეთილ პირთა მართვის შესახებ Rec (2003)23 რეკომენდაციაზე, ციხის ევროპული წესების შესახებ Rec (2006)2 რეკომენდაციაზე, 8 დანაშაულის მსხვერპლთა დახმარების შესახებ Rec (2006) რეკომენდაცია-სა და წინასწარი პატიმრობის გამოყენებისა და მისი პირობების შესახებ, აგრეთვე, ცუდად მოპყრობისაგან დაცვის სამართლებრივი მექანიზმების შესახებ Rec (2006)13 რეკომენდაციაზე;

განმარტებები

პრობაცია - დაკავშირებულია საზოგადოებისაგან იზოლაციის გარეშე სასჯელებისა და ღონისძიებების აღსრულებასთან, რომელიც მსჯავრდებულისათვის კანონით არის განსაზღვრული და შეფარდებული. ეს მოიცავს სხვადასხვა ღონისძიებას და ინტერვენციას, რომლებიც დაკავშირებულია სამართალდამრღვევთა სოციალური ჩართულობისა და, აგრეთვე, საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვის ხელშეწყობის მიზნით განხორციელებულ ზედამხედველობასთან, ხელმძღვანელობასა და დახმარების აღმოჩენასთან.

პრობაციის ორგანო - ნიშნავს ნებისმიერ ორგანოს, რომელსაც კანონმდებლობით ევალება ზემოთ მითითებული ამოცანებისა და მოვალეობების შესრულება. იმის მიხედვით, თუ როგორია ეროვნული სისტემა, პრობაციის ორგანოების მუშაობა შეიძლება ასევე მოიცავდეს ინფორმაციისა და რჩევების მიწოდებას სასამართლო და სხვა გადაწყვეტილების მიმღები ორგანოებისათვის, რათა დაეხმაროს მათ ინფორმირებული და სამართლიანი გადაწყვეტილების მიღებაში; დახმარებისა და კონსულტაციის გაწევას მსჯავრდებულებისათვის სასჯელაღსრულების დაწესებულებებში ყოფნისას, რათა მოამზადონ ისინი გათავისუფლებისა და საზოგადოებაში დაბრუნებისათვის; მეთვალყურეობა და დახმარება გაუწიონ ვადაზე ადრე გათავისუფლებულ პირებს; განახორციელონ აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამები და აღმოუჩინონ დახმარება დანაშაულის შედეგად დაზარალებულებს.

საზოგადოებრივი სანქციები და ღონისძიებები - გულისხმობს სანქციებსა და ღონისძიებებს, რომელთა აღსრულება ხდება საზოგადოებისაგან მსჯავრდებულთა იზოლაციის გარეშე და გულისხმობს გარკვეულ შეზღუდვებს, მათთვის თავისუფლებაზე ყოფნისას გარკვეული პირობებისა და ვალდებულებების დაკისრებით. ეს განსაზღვრება აგრეთვე გულისხმობს ნებისმიერ სასჯელს, რომელიც შეფარდებულია სასამართლო ან

ადმინისტრაციული ხელისუფლების მიერ და ნებისმიერ ღონისძიებას, რომელიც განხორციელებულია სასამართლომდე ან სასჯელის შესახებ სასამართლო გადაწყვეტილების სანაცვლოდ, აგრეთვე, იმ საშუალებებს, რომლებიც მიმართულია საპატიმრო სასჯელის აღსრულებისაკენ სასჯელაღსრულების დანესებულების გარეთ.

გათავისუფლების შემდგომი თანადგომა - ნიშნავს მსჯავრდებულთა რეინტეგრაციის პროცესს ნებაყოფლობით სანყისებზე და საბოლოოდ გათავისუფლების შემდგომ საზოგადოებაში დაბრუნებას კონსტრუქციული, დაგეგმილი და კონტროლირებადი სახით. წინამდებარე წესებში ეს ტერმინი განსხვავდება ტერმინისაგან მსჯავრდებულთა გათავისუფლების შემდგომ „ხელახლა დამკვიდრება“, რაც გულისხმობს სასჯელისაგან გათავისუფლების შემდეგ კანონით დადგენილ ჩართულობას.

ძირითადი პრინციპები

1. პრობაციის ორგანოები მიზნად უნდა ისახავდნენ განმეორებითი დანაშაულის შემცირებას პრობაციონერებთან დადებითი ურთიერთობების ჩამოყალიბების გზით, რათა ამით, თავის მხრივ, მათ ზედამხედველობა გაუწიონ (საჭიროებისამებრ, კონტროლი), დაეხმარონ და ხელი შეუწყონ წარმატებულ სოციალურ ინტეგრაციაში. ამგვარად, პრობაციას წვლილი შეაქვს საზოგადოებრივ უსაფრთხოებასა და მართლმსაჯულების სამართლიან ადმინისტრირებაში.

2. პრობაციის ორგანოებმა პატივი უნდა სცენ პრობაციონერის უფლებებს. მათი მხრიდან ნებისმიერი სახის ჩარევა მიმართული უნდა იყოს მსჯავრდებულთა ღირსების, ჯანმრთელობის დაცვის, უსაფრთხოებისა და კეთილდღეობისაკენ.

3. ყველა იმ საქმის წარმოებისას, რომელიც უკავშირდება დაზარალებულს, პრობაციის ორგანოებმა პატივი უნდა სცენ მის უფლებებსა და საჭიროებებს.

4. პრობაციის ორგანოებმა სრულად უნდა მიიღონ მხედველობაში მსჯავრდებულთა ინდივიდუალური მახასიათებლები, გარემოებები და საჭიროებები, რათა უზრუნველყონ თითოეული პრობაციონერის საქმის სამართლიანად და კანონის დაცვით აღსრულება. პრობაციის ორგანოების მსჯავრდებულებთან მუშაობა (ინტერვენციები) უნდა განხორციელდეს ნებისმიერი საფუძვლით დისკრიმინაციის გარეშე, სქესის, რასის, კანის ფერის, ენის, რელიგიის, შეზღუდული შესაძლებლობების, სექსუალური

ორიენტაციის, პოლიტიკური და სხვა შეხედულებების, ეროვნული და სოციალური წარმომავლობის, ეთნიკური უმცირესობისადმი მიკუთვნების, საკუთრების, დაბადებისა ან სხვა ნებისმიერი სტატუსის მიუხედავად.

5. არც ერთი სასჯელის აღსრულების დროს პრობაციის ორგანოებმა არ უნდა დააკისრონ პრობაციონერს იმაზე მეტი და მძიმე ვალდებულების შესრულება ან უფლებრივი შეზღუდვები, ვიდრე ეს განსაზღვრულია სამართლოს ან სხვა ადმინისტრაციული ორგანოს გადაწყვეტილებით, რომელსაც თითოეული ინდივიდუალური საქმე მოითხოვს დანაშაულის სიმძიმისა ან განმეორებითი დანაშაულის ჩადენის რისკის შეფასებიდან გამომდინარე.

6. რამდენადაც ეს შესაძლებელია, პრობაციის ორგანოებმა უნდა მოიპოვონ პრობაციონერის ინფორმირებული თანხმობა და თანამშრომლობა იმ ინტერვენციასთან (ჩარევასთან) დაკავშირებით, რომელიც მათზე გარკვეულ გავლენას ახდენს.

7. ნებისმიერი ინტერვენცია, რომელიც განხორციელდა სასამართლოს მიერ დამნაშავედ საბოლოოდ ცნობამდე, დაფუძნებული უნდა იყოს ბრალდებულის ინფორმირებულ თანხმობაზე, მისი უდანაშაულობის პრეზუმფციის დაცვით.

8. პრობაციის ორგანოების არსებობა, მათი ამოცანები და ვალდებულებები, აგრეთვე, მათი ურთიერთობები საჯარო ხელისუფლების ორგანოებთან და სხვა პირებთან უნდა განისაზღვროს კანონით.

9. პრობაცია უნდა იყოს საჯარო სამსახურის ვალდებულების სფერო მაშინაც კი, როდესაც უშუალო სერვისებს განახორციელებენ სხვა ორგანოები და მოხალისეები.

10. პრობაციის ორგანოები აღჭურვილი უნდა იყვნენ სათანადო უფლებამოსილებით და უნდა გააჩნდეთ შესაბამისი აღიარება და ადეკვატური რესურსები.

11. გადაწყვეტილების მიმღებმა ხელისუფლების ორგანოებმა საჭიროებისამებრ უნდა გამოიყენონ პრობაციის ორგანოების პროფესიული კონსულტაციები და საქმიანობა, რათა შეამცირონ განმეორებითი დანაშაულის ჩადენა და ხელი შეუწყონ თავისუფლების აღკვეთის ალტერნატივების გამოყენებას.

12. პრობაციის ორგანოებმა უნდა ითანამშრომლონ სხვა საჯარო და კერძო ორგანიზაციებთან და ადგილობრივ მოსახლეობასთან, რათა ხელი შეუწყონ მსჯავრდებულთა სოციალურ ინტეგრაციას. კოორდინირებული უწყებათაშორისი და მულტიდისციპლინარული მუშაობა აუცილებელია, რათა უზრუნველყოფილი იქნეს მსჯავრდებულთა კომპლექსური საჭიროებების დაკმაყოფილება და გაძლიერდეს საზოგადოებრივი უსაფრთხოება.

13. პრობაციის ორგანოებმა ყველა მოქმედება და ინტერვენცია უნდა განახორციელონ უმაღლესი ეროვნული და საერთაშორისო ეთიკური და პროფესიული სტანდარტების შესაბამისად.

14. უნდა არსებობდეს პრობაციის ორგანოების საქმიანობასთან დაკავშირებით გასაჩივრების ხელმისაწვდომი, მიუკერძოებელი და ეფექტური პროცედურები.

15. პრობაციის ორგანოების საქმიანობა უნდა ექვემდებარებოდეს სახელმწიფოს მხრიდან რეგულარულ შემოწმებას (ინსპექტირებას) და/ან დამოუკიდებელ მონიტორინგს.

16. შესაბამისმა კომპეტენტურმა ორგანოებმა უნდა გააძლიერონ პრობაციის ეფექტურობა კვლევების წახალისებით, რაც, თავის მხრივ, გამოყენებული იქნება პრობაციის პოლიტიკისა და პრაქტიკის სწორად წარმართვისთვის.

17. უფლებამოსილმა ხელისუფლების და პრობაციის ორგანოებმა უნდა უზრუნველყონ მედიის და ზოგადად საზოგადოების ინფორმირება პრობაციის ორგანოების მუშაობის შესახებ, რათა წახალისონ საზოგადოებაში პრობაციის როლისა და ღირებულების სწორი აღქმა.

ნაწილი II: ორგანიზაციული მონაცემები და პერსონალი

ორგანიზაციული მონაცემები

18. პრობაციის ორგანოების სტრუქტურა, სტატუსი და რესურსები უნდა შეესაბამებოდეს მათზე დაკისრებული ამოცანებისა და ვალდებულებების მოცულობას და ასახავდეს იმ საჯარო ფუნქციის მნიშვნელობას, რომელსაც ახორციელებენ.

19. იმის მიუხედავად, პრობაციის სერვისის განხორციელება ხდება საჯარო

რო თუ კერძო ორგანიზაციების მიერ, ორგანოებმა უნდა იმუშაონ უფლებამოსილი ხელისუფლების მიერ შემუშავებული ინსტრუქციებისა და ნების შესაბამისად.

20. ნებისმიერი კერძო ორგანიზაცია, რომელიც ახორციელებს სერვისებს პრობაციონერებისათვის, დამტკიცებულ უნდა იქნეს უფლებამოსილი ხელისუფლების მიერ ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად.

პერსონალი

21. პრობაციის ორგანოებმა უნდა იმოქმედონ ისე, რომ დაიმსახურონ მათი პერსონალის მუშაობისა და სტატუსის მიმართ მართლმსაჯულების სხვა ორგანოებისა და სამოქალაქო საზოგადოების პატივისცემა. უფლებამოსილი ხელისუფლების ორგანოები უნდა შეეცადნენ, ხელი შეუწყონ ამ მიზნის წარმატებით განხორციელებას შესაბამისი რესურსების უზრუნველყოფით, პერსონალის შერჩევით და აყვანით, პერსონალის ადეკვატური ანაზღაურებითა და კარგი მართვით.

22. პერსონალი უნდა შეირჩეს წინასწარ დამტკიცებული კრიტერიუმების მიხედვით, რომელიც აქცენტირებული იქნება კეთილსინდისიერებაზე, ჰუმანურობაზე, პროფესიონალიზმსა და პერსონალურ შესაბამისობაზე იმ კომპლექსური სამუშაოსადმი, რისი შესრულებისთვისაც არიან შერჩეული.

23. ყველა თანამშრომელს ხელი უნდა მიუწვდებოდეს მისი ფუნქციებისა და პროფესიული მოვალეობების დონის შესაბამის განათლებასა და ტრენინგებზე.

24. საბაზისო ტრენინგი უნდა იყოს უზრუნველყოფილი ყველა თანამშრომლისათვის, რაც მიზნად უნდა ისახავდეს საჭირო უნარ-ჩვევების, ცოდნისა და ღირებულებების ჩანერგვას. პერსონალი უნდა შეფასდეს აღიარებული წესით და მიენიჭოს კვალიფიკაცია, რომელიც ასახავს მათ კომპეტენციას.

25. თავიანთი კარიერის განმავლობაში პრობაციის თანამშრომლებმა უნდა შეინარჩუნონ და გაიუმჯობესონ ცოდნა და პროფესიული შესაძლებლობები რეგულარული სწავლებისა და სხვა განვითარების საშუალებებით.

26. პრობაციის პერსონალს უნდა ჩაუტარდეს ტრენინგები და მიეცეს

შესაძლებლობა, გამოიყენონ დისკრეციული უფლებამოსილება კანონის ფარგლებში, ეთიკის, ორგანიზაციული პოლიტიკის, განახლებული მეთოდოლოგიური სტანდარტებისა და ქცევის კოდექსის გათვალისწინებით.

27. პერსონალს, რომელიც მუშაობს, ან უნდა იმუშაოს იმ პრობაციონერებთან, რომელთაც ჩადენილი აქვთ სპეციფიკური დანაშაული, უნდა ჩაუტარდეს სათანადო სპეციალიზებული ტრენინგები.

28. ტრენინგებზე განსაკუთრებული ყურადღება უნდა გამახვილდეს იმ პრობაციონერებსა და, საჭიროებისამებრ, იმ დაზარალებულებზე, რომელთაც გააჩნიათ გამოკვეთილი საჭიროებები ან შეიძლება იყვნენ განსაკუთრებით დაუცველნი.

29. პრობაციის ორგანოებს უნდა ჰყავდეთ საკმარისი რაოდენობის პერსონალი, რათა ეფექტურად განახორციელონ თავიანთი საქმიანობა. პერსონალის თითოეულ წევრს უნდა ჰქონდეს საქმეთა ის რაოდენობა, რაც მათ საშუალებას მისცემს, ეფექტურად და ჰუმანურად გაუწიონ ზედამხედველობა და დახმარება პრობაციონერებს, ხოლო სადაც საჭიროა, იმუშაონ მათი ოჯახის წევრებთან და დაზარალებულებთან. თუ არსებობს საქმეების დიდი რაოდენობა, ხელმძღვანელობა ვალდებულია, ეძიოს პრობლემის მოგვარების გზები და ინსტრუქციები მისცეს პერსონალს იმის თაობაზე, თუ რომელი ამოცანებია პრიორიტეტული.

30. ადმინისტრაციამ უნდა უზრუნველყოს პრობაციის სამუშაოს ხარისხი, ხელმძღვანელობისა და ზედამხედველობის განევითა და პერსონალის მოტივაციის გზით. პერსონალი ანგარიშვალდებული უნდა იყოს იმ სამუშაოზე, რომელსაც ისინი ახორციელებენ.

31. ადმინისტრაცია უნდა ეცადოს, რომ განავითაროს და შეინარჩუნოს ჯანსაღი სამუშაო ურთიერთობები და კარგი კონტაქტი სხვა სააგენტოებსა და პარტნიორებთან, მოხალისეებთან, საჯარო დაწესებულებებთან, მედიასა და ფართო საზოგადოებასთან.

32. უნდა არსებობდეს შესაბამისი სისტემა ადმინისტრაციისათვის, რათა მათ კონსულტაციები აწარმოონ პერსონალთან ზოგად საკითხებზე მათ პროფესიულ პრაქტიკასა და სამუშაო პირობებთან დაკავშირებით.

33. პერსონალის ანაზღაურება, შეღავათები და სამუშაო პირობები უნდა იყოს მათი პროფესიონალიზმის შესაბამისი და სამუშაოს ხასიათის ადეკვატური, რათა მიიზიდონ და შეინარჩუნონ შესაბამისი პერსონალი.

34. მოხალისეები შესაძლებელია ჩართული იყვნენ პრობაციის მუშაობის გარკვეულ ასპექტებში. ისინი უნდა იყვნენ სათანადოდ შერჩეულნი, რესურსებით უზრუნველყოფილნი და გაენიოთ დახმარება.

ნაწილი III

ანგარიშვალდებულება და სხვა უწყებებთან ურთიერთობა

35. პრობაციის ორგანოებს, ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად, უნდა ჰქონდეთ კონტაქტი და მიაწოდონ ინფორმაცია სასამართლო ხელისუფლებას და, საჭიროებისამებრ, სხვა კომპეტენტურ ორგანოებს. როგორც წესი, ეს მოიცავს ინფორმაციას თავისუფლების აღკვეთის შესაძლო შედეგების და არასაპატიმრო სასჯელების ან სხვა ღონისძიებების გამოყენების შესაძლებლობის შესახებ ზოგად და კონკრეტულ საქმეებში. როდესაც საჭიროა ინდივიდუალური ანგარიშების წარდგენა, მიწოდებული ინფორმაცია ნათლად უნდა იყოს განსაზღვრული.

36. პრობაციის ორგანოებმა სათანადოდ უფლებამოსილ ხელისუფლების ორგანოებს რეგულარულად უნდა მიაწოდონ ზოგადი ანგარიშები და ინფორმაცია მათი მუშაობის შესახებ.

37. პრობაციის ორგანოებმა უნდა იმუშაონ მართლმსაჯულების სხვა ორგანოებთან, დამხმარე ორგანიზაციებსა და ფართო სამოქალაქო საზოგადოებასთან თანამშრომლობით, რათა ეფექტურად შეასრულონ დაკისრებული ამოცანები და მოვალეობები.

38. პრობაციის ორგანოებმა ხელი უნდა შეუწყონ და დახმარება გაუწიონ დამხმარე ორგანიზაციებს მათი ჩვეული ვალდებულებების შესრულებაში, რათა მათ მსჯავრდებულთა, როგორც საზოგადოების წევრთა, საჭიროებებს უპასუხონ.

39. იმის მიუხედავად პრობაციის ორგანოები და ციხის სისტემა წარმოადგენს თუ არა ერთიან სამსახურს, ამ ორგანოებმა მჭიდროდ უნდა ითანამშრომლონ, რათა ხელი შეუწყონ მსჯავრდებულის წარმატებულ გადასვლას ციხეში ცხოვრებიდან საზოგადოებაში ცხოვრებაზე.

40. სადაც მიზანშეწონილია, უწყებათაშორისი შეთანხმება უნდა იყოს გაფორმებული სათანადო პარტნიორობთან, სადაც განსაზღვრული იქნება თანამშრომლობის პირობები და დახმარების აღმოჩენის შესაძლებლობები, როგორც ზოგად, ასევე კონკრეტულ საქმეებში.

41. ინფორმაციის კონფიდენციალურობის, დაცულობის და გაცვლის პირობებთან დაკავშირებით, ოფიციალური და ნათელი წესები უნდა განისაზღვრებოდეს ეროვნული კანონმდებლობით და ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში უნდა იყოს კონკრეტულად მითითებული, როდესაც მსგავსი პარტნიორობა მყარდება.

ნაწილი VI

პრობაცია

სასჯელის შეფარდებამდე მომზადებული ანგარიშები

42. იმის მიხედვით, თუ რამდენად იძლევა ამის შესაძლებლობას ეროვნული სამართლებრივი სისტემა, პრობაციის ორგანოებს შეუძლიათ მოამზადონ ანგარიში ცალკეული ბრალდებული პირის შესახებ, რათა, საჭიროებისამებრ, დაეხმარონ სასამართლო ხელისუფლების ორგანოებს გადანყვეტილების მიღებაში სისხლისსამართლებრივი დევნის წარმოების ან შესაბამისი სასჯელის ან სხვა ღონისძიების შეფარდების თაობაზე. ასეთ შემთხვევაში, პრობაციის ორგანოები რეგულარულად უნდა უკავშირდებოდნენ სასამართლო ხელისუფლების ორგანოებს იმ გარემოებების თაობაზე, სადაც ასეთი ანგარიში შესაძლოა საჭირო იყოს.

43. სასჯელის შეფარდებამდე მომზადებული ანგარიში უნდა იყოს დაფუძნებული პირველ წყაროზე და, რამდენადაც ეს შესაძლებელია, გადამოწმებული და განახლებული იქნეს სასამართლო პროცესის მსვლელობისას.

44. განსასჯელებს უნდა მიეცეთ შესაძლებლობა, ჩართული იყვნენ ანგარიშის შედგენაში და მათი მოსაზრება, ასეთის არსებობის შემთხვევაში, აისახოს ანგარიშში. აგრეთვე, ანგარიშის შინაარსი უნდა გაეცნოს მათ და/ან მათ სამართლებრივ წარმომადგენელს.

სხვა საკონსულტაციო ანგარიშები

45. ეროვნული სამართლებრივი სისტემის შესაბამისად, პრობაციის ორგანოებს შეუძლიათ შეიმუშაონ ანგარიში, რომელიც საჭიროა სათანადოდ უფლებამოსილი ხელისუფლების ორგანოების მიერ გადანყვეტილების მისაღებად. აღნიშნული შესაძლოა მოიცავდეს რეკომენდაციას:

ა. მსჯავრდებულის გათავისუფლების შესაძლებლობის შესახებ;

ბ. რაიმე სპეციალურ პირობებს, რომლებიც გათვალისწინებული უნდა იქნეს მსჯავრდებულის გათავისუფლების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას;

გ. რაიმე სახის ინტერვენციას, რომელიც აუცილებელია მსჯავრდებულის გათავისუფლებისათვის მოსამზადებლად.

46. სამართალდამრღვევებს უნდა მიეცეთ შესაძლებლობა, როცა ეს მიზანშეწონილია, მონაწილეობა მიიღონ ანგარიშის მომზადებაში და მათი მოსაზრებები, ასეთის არსებობის შემთხვევაში, გათვალისწინებული უნდა იქნეს ანგარიშში. აღნიშნული დოკუმენტის შინაარსი უნდა გაეცნოს სამართალდამრღვევს და/ან მის სამართლებრივ წარმომადგენელს.

საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომა

47. საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომა არის საზოგადოებრივი სასჯელის სახე ან ღონისძიება, რომელიც გულისხმობს პრობაციის ორგანოს მიერ საზოგადოების სასარგებლოდ უსასყიდლო შრომის აღსრულების ორგანიზებას და მასზე ზედამხედველობას, სამართალდამრღვევის მიერ მიყენებული ზიანის რეალური ან სიმბოლური ანაზღაურების სახით. საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომას არ უნდა ჰქონდეს დამამცირებელი (მასტიგმატიზირებელი) ხასიათი და პრობაციის ორგანოები უნდა შეეცადნენ ისეთი სამუშაოს მოძიებას, რომელიც ხელს შეუწყობს მსჯავრდებულის უნარ-ჩვევების განვითარებას და მის სოციალურ ჩართულობას.

48. საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომა არ შეიძლება განხორციელდეს პრობაციის ორგანოების ან მათი პერსონალისათვის მოგების ან რაიმე კომერციული სარგებლის მისაღებად.

49. შესაფერისი სამუშაოს მოძიებისას პრობაციის ორგანოებმა უნდა გაითვალისწინონ საზოგადოებისა და, აგრეთვე, სამუშაოს პირდაპირი მოსარგებლეების (ბენეფიციარების) უსაფრთხოება.

50. ჯანმრთელობისა და შრომის უსაფრთხოების ზომები სათანადოდ უნდა იცავდეს სამართალდამრღვევებს მათ მიერ საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომის შესრულებისას. ასეთი ზომები არ უნდა იყოს იმაზე ნაკლები, ვიდრე ჩვეულებრივი მუშაკებისთვის დადგენილი სტანდარტები.

51. პრობაციის ორგანოებმა უნდა შეიმუშაონ საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომის პროგრამები, რომლებიც მოიცავს სხვადასხვა სახის დავალებებს მსჯავრდებულთა უნარებისა და საჭიროებების შესაბამისად. განსაკუთრებით, უნდა არსებობდეს შესაბამისი სამუშაო მსჯავრდებული ქალებისათვის, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე, ახალგაზრდა და მოხუცი მსჯავრდებულებისათვის.

52. მსჯავრდებულებს უნდა ჰკითხონ, თუ რა სახის სამუშაოების შესრულება შეუძლიათ.

ზედამხედველობის ზომები

53. ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად, პრობაციის ორგანოებს შეუძლიათ, ზედამხედველობა განახორციელონ სასამართლო პროცესამდე, პროცესის დროს და შემდეგ, სასამართლოს მიერ განაჩენის გამოტანამდე განსასჯელის პირობით გათავისუფლებისას, გირაოს, პირობითი მსჯავრის, სასჯელის გადავადებისა ან პირობით ვადამდე გათავისუფლებისას.

54. იმისათვის, რომ ზედამხედველობა სრულად იქნეს განხორციელებული, პრობაციის სამსახურებმა მხედველობაში უნდა მიიღონ ინდივიდუალური სამართალდამრღვევის სხვადასხვა საჭიროება.

55. ზედამხედველობა არ შეიძლება გაგებულ იქნეს, როგორც მხოლოდ კონტროლის ვალდებულება, არამედ იგი მოიცავს მსჯავრდებულისათვის რჩევების მიცემას, დახმარების აღმოჩენას და წახალისებას. სადაც საჭიროა, ეს უნდა განხორციელდეს სხვა ინტერვენციებთან ერთობლიობაში, რომელიც შესაძლებელია მიწოდებულ იქნეს პრობაციის ან სხვა ორგანოების მიერ, როგორიცაა ტრენინგები, უნარების განვითარება, დასაქმების შესაძლებლობა და რეაბილიტაცია.

მსჯავრდებულის ოჯახთან მუშაობა

56. საჭიროების შემთხვევაში, პრობაციის ორგანოებმა, ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად, თვითონ ან სხვა პარტნიორ ორგანიზაციებთან ერთად, დახმარება უნდა გაუწიონ მსჯავრდებულთა ოჯახებს და მიაწოდონ საჭირო რჩევა და ინფორმაცია.

ელექტრონული მონიტორინგი

57. როდესაც ელექტრონული მონიტორინგი გამოიყენება, როგორც პრობაციის ზედამხედველობის ღონისძიება, აუცილებელია, იგი შეთავსებულ იქნეს იმ საშუალებებთან, რომლებიც მიზნად ისახავს რეაბილიტაციასა და ახალი დანაშაულის პრევენციას.

58. ტექნიკური ზედამხედველობის დონე არ უნდა იყოს იმაზე მეტი, ვიდრე ეს საჭიროა ცალკეულ შემთხვევაში, ჩადენილი დანაშაულის სიმძიმისა და საზოგადოების უსაფრთხოებისათვის შესაძლო რისკების გათვალისწინებით.

საზოგადოებაში ხელახლა დამკვიდრება (რეინტეგრაცია)

59. როდესაც პრობაციის ორგანოები პასუხისმგებელნი არიან მსჯავრდებულთა ზედამხედველობაზე მათი გათავისუფლების შემდეგ, მათ უნდა იმუშაონ ციხის ადმინისტრაციასთან, მსჯავრდებულსა და მის ოჯახთან, აგრეთვე, საზოგადოებასთან, რათა ხელი შეუწყონ მსჯავრდებულთა დაბრუნებას და საზოგადოებაში ხელახლა დამკვიდრებას. მათ უნდა დაამყარონ კონტაქტები უფლებამოსილ სამსახურებთან ციხეებში, რათა დაეხმარონ მსჯავრდებულებს სოციალურ და სამსახურებრივ ინტეგრაციაში გათავისუფლების შემდეგ.

60. პრობაციის ორგანოებს უნდა ჰქონდეთ ყველა აუცილებელი ხელმისაწვდომობა მსჯავრდებულთან, რაც საშუალებას მისცემს, დაეხმარონ გათავისუფლებისათვის მომზადებასა და საზოგადოებაში რეინტეგრაციის პროცესის დაგეგმვაში, რათა გარანტირებული იყოს უწყვეტი მზრუნველობა იმ კონსტრუქციულ მუშაობაზე დაყრდნობით, რაც დაიწყო სასჯელალსრულების დანესებულებაში.

61. ვადაზე ადრე გათავისუფლების შემდგომი ზედამხედველობის მიზანი უნდა იყოს მსჯავრდებულის საჭიროებების დაკმაყოფილება, როგორცაა სამსახურის მოძებნა, ბინათმონყოფა, განათლება, აგრეთვე, გათავისუფლების პირობების შესრულების უზრუნველყოფა, რათა შემცირდეს დანაშაულის ხელახლა ჩადენისა და სერიოზული ზიანის მიყენების რისკი.

გათავისუფლების შემდგომი თანადგომა

62. როგორც კი ვადაზე ადრე გათავისუფლების პირობები შესრულდება, პრობაციის ორგანოებმა შეიძლება განაგრძონ დახმარების განწევა იქ, სა-

დაც ეს კანონით დასაშვებია; მოხალისეობრივ სანყისებზე შესთავაზონ გათავისუფლების შემდგომი სერვისები ყოფილ მსჯავრდებულებს, რათა დაეხმარონ მათ, განაგრძონ კანონმორჩილი ცხოვრება.

პრობაციის მუშაობა უცხოეთის მოქალაქე მსჯავრდებულებთან და იმ მოქალაქეებთან, რომლებიც უცხოეთში იქნენ გასამართლებული

63. პრობაციის ორგანოებმა უნდა უზრუნველყონ თავიანთი სერვისების ხელმისაწვდომობა უცხოელი მსჯავრდებულებისათვის, განსაკუთრებით მათი ზედამხედველობისა და რეინტეგრაციის კუთხით.

64. უცხოელი მსჯავრდებულები, მათ მიმართ კანონით დადგენილი პრობაციის სამუშაოს განხორციელებისას, ინფორმირებული უნდა იყვნენ თავიანთი უფლებების შესახებ. რამდენადაც ეს შესაძლებელია, უნდა გაგრძელდეს ან ჩამოყალიბდეს თანამშრომლობა უცხოელ მსჯავრდებულთა წარმომადგენელთა ქვეყნის პრობაციის სამსახურებთან, რათა კოორდინაცია გაეწიოს ზედამხედველობის სისტემას აღნიშნული პირის საკუთარ ქვეყანაში დაბრუნების შემდეგ.

65. პრობაციის ორგანოებმა, ეროვნული ხელისუფლების თანხმობით, მიზნად უნდა დაისახონ იმ მსჯავრდებულებთან კონტაქტის დამყარება და მათი დახმარება, რომლებიც სხვა ქვეყანაში იყვნენ გასამართლებული, აგრეთვე, წახალისონ ისინი, გაუწიონ სათანადო დახმარება მათი დაბრუნების შემდგომ.

ნაწილი V

ზედამხედველობის პროცესი

შეფასება

66. ზედამხედველობის განხორციელებამდე და მის განმავლობაში, საჭიროებისამებრ, უნდა მოხდეს მსჯავრდებულთა შეფასება თითოეული საქმის სისტემატური და ძირეული შესწავლის საფუძველზე, რაც მოიცავს რისკის, პოზიტიური ფაქტორებისა და საჭიროებების განსაზღვრას, იმ ინტერვენციების დადგენას, რომელიც აუცილებელია ამ საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად, აგრეთვე, ამ ჩარევისადმი სამართალდამრღვევის პასუხისმგებლობის განსაზღვრას.

67. სადაც შესაძლებელია, მსჯავრდებულებს უნდა მიეცეთ შესაძლებლო-

ბა, აქტიური წვლილი შეიტანონ ოფიციალურ შეფასებაში, რაც გულისხმობს ანგარიშის განევას მსჯავრდებულის მოსაზრებისა და მისწრაფებებისადმი, აგრეთვე, მისი პიროვნების ძლიერი მხარეებისა და შემდგომი დანაშაულის ჩადენის თავიდან აცილების პასუხისმგებლობისადმი.

68. სამართალდამრღვევებს უნდა ეცნობოთ შეფასების პროცესისა და შედეგების შესახებ.

69. შეფასება განგრძობადი პროცესია და მისი სიზუსტე და შესაბამისობა პერიოდულად უნდა გადაისინჯოს.

70. შეფასება რეკომენდებულია:

ა. შესაფერისი სასჯელის ან სხვა ღონისძიების განსაზღვრისას, ან როდესაც განიხილება ფორმალური სისხლის სამართლის სისტემიდან პირის განრიდება;

ბ. ზედამხედველობის პერიოდის დასაწყისში;

გ. როდესაც რაიმე განსაკუთრებული ცვლილებები ხდება სამართალდამრღვევის ცხოვრებაში;

დ. როდესაც განიხილება ზედამხედველობის დონის ან ხასიათის შეცვლა;

ე. ზედამხედველობის ღონისძიების დასრულებისას.

71. პერსონალს უნდა ჩაუტარდეს ტრენინგები შეფასების ჩატარების შესახებ წინამდებარე წესების მიხედვით. იქ, სადაც ეროვნული სისტემები იყენებენ შეფასების ინსტრუმენტებს, პერსონალს უნდა ჩაუტარდეს ტრენინგები, რათა მათ ისწავლონ ამ ინსტრუმენტების პოტენციური ღირებულება და შეზღუდვები, გამოიყენონ იგი პროფესიული გადწყვეტილებების მიღებისას.

დაგეგმვა

72. სათანადოდ უფლებამოსილმა ორგანოებმა უნდა მოამზადონ ყველა სასჯელისა და ღონისძიების აღსრულების სამუშაო გეგმა და ის უნდა ჩაიდოს კონკრეტული საქმის მასალებში. ეს გეგმა უნდა იყოს სახელმძღვანელო პრობაციის ორგანოებისათვის მუშაობის პროცესში. ის აგრეთვე უნდა დაეხმაროს პერსონალს და მსჯავრდებულს, შეაფასონ დასახული მიზნების მიღწევის პროგრესი.

73. სამუშაო გეგმა უნდა იყოს განხილული და შეძლებისდაგვარად შეთანხმებული მსჯავრდებულთან.

74. სამუშაო გეგმა უნდა დაეფუძნოს პირველად შეფასებას და მასში უნდა აისახოს ღონისძიებები, რომლებიც მომავალში იქნება განხორციელებული.

75. შეფასების გადახედვის შემდეგ სამუშაო გეგმაც შესაბამისად, საჭიროებისამებრ უნდა განახლდეს.

ინტერვენციული (ჩარევის) ღონისძიებები

76. ინტერვენცია მიზნად უნდა ისახავდეს რეაბილიტაციას და ახალი დანაშაულის აცილებას, შესაბამისად, უნდა იყოს კონსტრუქციული და შეფარდებული სასჯელის პროპორციული.

77. პრობაციის ორგანოებს უნდა ჰქონდეთ შესაძლებლობა, გამოიყენონ სხვადასხვა მეთოდი, რომლებიც დაფუძნებული იქნება მულტიდისციპლინურ მიდგომასა და შესაბამისი კვლევების ჩატარებით მიღებულ საფუძვლიან ცოდნაზე.

78. მსჯავრდებულები წინასწარ სრულად უნდა იცენ ინფორმირებული ნებისმიერი შეთავაზებული ინტერვენციის შესახებ. ყველაფერი უნდა გაკეთდეს იმისათვის, რომ უზრუნველყოფილი იყოს მსჯავრდებულთა აქტიური მონაწილეობა ასეთ ღონისძიებებში.

79. ინტერვენციების განხორციელებისა და მიმართვის გაკეთებისას პრობაციის ორგანოები, საჭიროებისამებრ, მოუწოდებენ შესაბამის ორგანოებს დახმარებისათვის.

80. იმის მიუხედავად, თუ რამდენი პირი მუშაობს მსჯავრდებულთან, უნდა არსებობდეს ერთი პასუხისმგებელი თანამშრომელი, რომლის ამოცანა იქნება, შეაფასოს, შეიმუშაოს და კოორდინაცია გაუწიოს ზოგად სამუშაო გეგმას, უზრუნველყოს მსჯავრდებულთან შესაბამისი კონტაქტი და მის მიერ დაკისრებული პირობების შესრულება. აღნიშნული განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, როდესაც მსჯავრდებულის მიმართ რამდენიმე ინტერვენციული ღონისძიება ხორციელდება ან ჩართულია ერთზე მეტი ორგანო.

შეფასება

81. ცალკეული მსჯავრდებულის პროგრესი უნდა შეფასდეს რეგულარული ინტერვალით და ეს პროცესი უნდა აისახოს სამუშაო გეგმაზე ზედამხედველობის დარჩენილი ვადის განმავლობაში. შეფასება უნდა წარმოადგენდეს საქმის ჩანაწერის ნაწილს და, აგრეთვე, საჭიროების შემთხვევაში, შესაძლოა გადაწყვეტილების მიმღები ორგანოს მიმართ შემდგომ ანგარიშშიც აისახოს.

82. შეფასება უნდა ასახავდეს იმასაც, თუ რა სახის სამუშაოები იქნა გეგმით განსაზღვრული, როგორ შესრულდა და რა შედეგები იქნა მიღწეული. პრობაციის ორგანოებს უნდა შეეძლოთ, საჭიროებისამებრ, მიმართონ გადაწყვეტილების მიმღებ ორგანოს ზედამხედველობის შეცვლის ან შეწყვეტის მოთხოვნით.

83. მსჯავრდებულთა მოსაზრებები ზედამხედველობის მიზანშეწონილობის შესახებ ასახული უნდა იყოს შეფასებაში.

84. ზედამხედველობის პერიოდის დასრულებისას უნდა ჩატარდეს საბოლოო შეფასება. სამართალდამრღვევებს უნდა ეცნობოთ, რომ ეს შეფასება დარჩება მათ პირად საქმეში და შესაძლოა გამოყენებულ იქნეს მომავალში.

აღსრულება და პირობების შესრულება

85. პრობაციის ორგანოებმა უნდა იმუშაონ იმისათვის, რომ უზრუნველყონ მსჯავრდებულთა მიერ ზედამხედველობისა და შეფარდებული პირობების აქტიური შესრულება. ამასთანავე, მსჯავრდებულთა მხრიდან თანამშრომლობის მიღწევისას პრობაციის სამსახურები არ უნდა ეყრდნობოდნენ მხოლოდ შესაძლო სანქციების გამოყენებაზე მითითებას, შეუსრულებლობის შემთხვევაში.

86. მსჯავრდებულებს უნდა განემარტოთ, თუ რა მოეთხოვებათ მათ, როგორია პრობაციის პერსონალის ვალდებულებები და პასუხისმგებლობები და როგორი იქნება პირობების შეუსრულებლობის შედეგები.

87. როდესაც მსჯავრდებულები არ ასრულებენ დადგენილ პირობებს, პრობაციის პერსონალმა უნდა მოახდინოს აქტიური და დაუყოვნებელი რეაგირება. რეაგირებისას აუცილებელია, მხედველობაში იქნეს მიღებული ყველა არსებული გარემოება, რომელიც თან ახლდა პირობების შეუსრულებლობას.

საქმისწარმოება, ინფორმაცია და კონფიდენციალურობა

88. პრობაციის ყველა ორგანომ უნდა აწარმოოს ოფიციალური, ზუსტი და განახლებული მონაცემები თავისი საქმიანობის შესახებ. ასეთი ჩანაწერები, როგორც წესი, მოიცავს პერსონალურ მონაცემებს კონკრეტული პირების შესახებ, მათი სასჯელის ან სხვა ზომის აღსრულებასთან დაკავშირებით, პრობაციის ორგანოსთან მათი კონტაქტისა და მათთან განუხლები მუშაობის შესახებ. აღნიშნულ ჩანაწერებში (პირად საქმეში) შენახული უნდა იყოს შეფასების, დაგეგმვის, განუხლები მუშაობისა და საბოლოო შეფასების შესახებ მონაცემები.

89. პირადი საქმეები უნდა ექვემდებარებოდეს ეროვნული კანონმდებლობით განსაზღვრულ კონფიდენციალურობისა და მონაცემთა დაცვის პრინციპებს. აღნიშნულ დოკუმენტაციაში მოცული კონფიდენციალური ინფორმაციის გაზიარება შესაბამის უწყებებთან შეიძლება მოხდეს მხოლოდ მკაცრი პროცედურების დაცვით და ზუსტად განსაზღვრული მიზნების შესაბამისად.

90. პირადი საქმეები არის ანგარიშვალდებულების უზრუნველყოფის მნიშვნელოვანი საშუალება. ისინი შემონახული უნდა იქნეს რეგულარულად ადმინისტრაციის მიერ და, საჭიროების შესაბამისად, ხელმისაწვდომი უნდა იყოს ოფიციალური ინსპექციისა და მონიტორინგისათვის.

91. პრობაციის ორგანოებს უნდა შეეძლოთ ანგარიშის წარდგენა სასამართლოსა და სხვა უფლებამოსილი ორგანოებისათვის შესრულებული სამუშაოს, მსჯავრდებულთა პროგრესისა და მათზე დაკისრებული პირობების შესრულების შესახებ.

92. მსჯავრდებულებს უნდა გააჩნდეთ თავიანთ საქმის მასალებზე (პირად საქმეზე) ხელმისაწვდომობა ისეთი დოზით, რაც გათვალისწინებულია ეროვნული კანონმდებლობით და რაც არ არღვევს სხვათა კონფიდენციალურობას. მსჯავრდებულებს უნდა ჰქონდეთ უფლება, იდავონ პირადი საქმის ჩანაწერების შინაარსზე.

ნაწილი VI

პრობაციის ორგანოების სხვა სამუშაოები

დაზარალებულებთან მუშაობა

93. როცა პრობაციის ორგანოები უზრუნველყოფენ სერვისის დაზარალებულისთვის, ისინი ასევე უნდა დაეხმარონ დაზარალებულებს დანაშაულის შედეგებთან გამკლავებაში სხვადასხვა საჭიროების გათვალისწინებით.

94. სადაც საჭიროა, პრობაციის ორგანოებმა უნდა ითანამშრომლონ დაზარალებულთა დახმარების ცენტრებთან, რათა გათვალისწინებული იყოს მათი საჭიროებები.

95. იმ შემთხვევაში, როდესაც პრობაციის ორგანოები თანამშრომლობენ დაზარალებულებთან ან/და ცდილობენ მათი აზრის გათვალისწინებას, მათ გარკვევით უნდა განემარტოთ, რომ გადაწყვეტილება სამართალდამრღვევის დასჯის შესახებ მიიღება არა მხოლოდ იმ ზიანის მიხედვით, რაც კონკრეტულ დაზარალებულს მიადგა, არამედ სხვა მრავალი ფაქტორის გათვალისწინებითაც.

96. იმ შემთხვევაშიც კი, თუ პრობაციის ორგანოები პირდაპირ დაზარალებულებთან არ აწარმოებენ მუშაობას, ჩარევისას მხედველობაში უნდა მიიღონ მათი უფლებები და საჭიროებები. ჩარევა მიზნად უნდა ისახავდეს მსჯავრდებულის ცნობიერების ამაღლებას პასუხისმგებლობის შესახებ იმ ზიანთან დაკავშირებით, რომელიც მიადგა დაზარალებულს.

აღდგენითი (შერიგების) მართლმსაჯულების პრაქტიკა

97. როდესაც პრობაციის ორგანოები ჩართული არიან აღდგენითი მართლმსაჯულების პროცესში, მაშინ სამართალდამრღვევის, დაზარალებულისა და საზოგადოების უფლებები და მოვალეობები ნათლად უნდა იქნეს განსაზღვრული და გაცნობიერებული. პრობაციის პერსონალს უნდა ჩაუტარდეს შესაბამისი ტრენინგები. რა ინტერვენციაც არ უნდა ხორციელდებოდეს, მისი ძირითადი მიზანი უნდა იყოს მიყენებული ზიანის გამოსწორება.

დანაშაულის პრევენცია

98. იმ შემთხვევაში, თუ ეროვნული კანონმდებლობა ამას ითვალისწინებს, პრობაციის ორგანოების ცოდნა და გამოცდილება გამოყენებულ უნდა იქნეს დანაშაულის შემცირების სტრატეგიის შემუშავებაში. ეს შეიძლება მოიცავდეს ერთობლივ ინტერვენციებსა და პარტნიორობას.

ნაწილი VII

საჩივრების პროცედურა, ინსპექცია და მონიტორინგი

99. ეროვნული კანონმდებლობა უნდა ითვალისწინებდეს ნათლად განსაზღვრული, ხელმისაწვდომი და ეფექტური პროცედურების არსებობას პრობაციის პრაქტიკასთან დაკავშირებული საჩივრების გამოძიების და მათზე რეაგირებისათვის.

100. ეს პროცედურები უნდა იყოს სამართლიანი და მიუკერძოებელი.

101. ნებისმიერ შემთხვევაში, მომჩივანი სათანადოდ უნდა იყოს ინფორმირებული გამოძიების პროცესისა და შედეგების შესახებ.

102. პრობაციის ორგანოებმა უნდა უზრუნველყონ სანდო სისტემის შექმნა, თავიანთი საქმიანობის მონიტორინგისა და გაუმჯობესების მიზნით, ასევე, დადგენილ სტანდარტებთან შესაბამისობაში მოსაყვანად.

103. პრობაციის ორგანოები ანგარიშვალდებული არიან უფლებამოსილი სახელმწიფო ორგანოების წინაშე და უნდა ექვემდებარებოდნენ სახელმწიფოს მიერ რეგულარულ ინსპექციას და/ან დამოუკიდებელ მონიტორინგს, ასევე, სრულად უნდა ითანამშრომლონ ამ სახის შემოწმებასთან დაკავშირებულ საკითხებზე. დამოუკიდებელი მონიტორინგის ორგანოების მიერ ჩატარებული მონიტორინგის შედეგები უნდა იყოს საჯარო.

ნაწილი VIII

კვლევა, შეფასება, მედიასა და საზოგადოებასთან მუშაობა

104. პრობაციის პოლიტიკა და პრაქტიკა უნდა იყოს, შეძლებისდაგვარად, მტკიცებულებებზე დაფუძნებული. ხელისუფლებამ უნდა უზრუნველყოს საჭირო რესურსების მოძიება შესაბამისი კვლევებისა და შეფასებების ჩატარებლად.

105. არსებული კანონმდებლობის, პოლიტიკისა და პრაქტიკის გადახედვა (შეფასება) უნდა ეფუძნებოდეს ღრმა მეცნიერულ ანალიზსა და კვლევებს, რომლებიც, თავის მხრივ, შეესაბამება საერთაშორისოდ აღიარებულ სტანდარტებს.

106. მედიასა და საზოგადოებას რეგულარულად უნდა მიეწოდოს ფაქტობრივი ინფორმაცია პრობაციის ორგანოების მიერ განხორციელებული საქმიანობის შესახებ. მათი ინფორმირება უნდა მოხდეს განუხლები საქმიანობის მიზნებისა და შედეგების შესახებ, რათა ამაღლდეს ცნობიერება საზოგადოებაში პრობაციის როლისა და მნიშვნელობის შესახებ.

107. უფლებამოსილი ორგანოები უნდა იქნენ ნახალისებული, რათა მათ რეგულარულად გამოაქვეყნონ ანგარიშები პრობაციის სფეროში მიმდინარე მოვლენების შესახებ.

108. პრობაციის ორგანოების პოლიტიკასა და პრაქტიკასთან დაკავშირებული განცხადებები უნდა იყოს ხელმისაწვდომი სხვა უწყებებისათვის, პრობაციის სერვისის მომხმარებლებისა და ფართო საზოგადოებისათვის, როგორც ეროვნულ, ასევე საერთაშორისო დონეზე, რათა გაიზარდოს ნდობა ამ სამსახურის მიმართ და გაუმჯობესდეს პრობაციის სტანდარტები და პრაქტიკა.

რეკომენდაცია CM/Rec(2010)1-ის დანართი II

გამოყენებული ტერმინების განმარტება

გათავისუფლების შემდგომი თანადგომა/მზრუნველობა გულისხმობს მსჯავრდებულის რეინტეგრაციის პროცესს, ნებაყოფლობით საფუძველზე, სასჯელალსრულების დანესებულებიდან მისი გათავისუფლების შემდგომ, საზოგადოებაში დაბრუნებას კონსტრუქციული, დაგეგმილი და კონტროლირებადი სახით. წინამდებარე წესების მიხედვით, აღნიშნული განსხვავდება ტერმინისაგან „ხელახალი დაფუძნება (რეინტეგრაცია)“, რაც გულისხმობს კანონით დადგენილ ჩართულობას საპატიმროდან გათავისუფლების შემდეგ.

შეფასება ნიშნავს მსჯავრდებულის რისკის, საჭიროებისა და ძლიერი მხარეების შეფასების პროცესს ინტერვენციის დაგეგმვამდე; სასამართლო ან სხვა შესაბამისი ხელისუფლების ორგანოსათვის რჩევების მიცემამდე. გარდა ამასა, შეფასების მიზანია, გამოავლინოს დანაშაულის ჩადენის მიზეზები და დაადგინოს, შესაძლებელია თუ არა ღონისძიებების გატარება დანაშაულის განმეორებითი ჩადენის აღბათობის შესამცირებლად.

დახმარება გაგებულ უნდა იქნეს, როგორც ზედამხედველობის განუყოფელი ნაწილი კონტროლის პარალელურად. ჩვეულებისამებრ, ეს მოიცავს ერთ ან მეტ შემდეგი სახის მომსახურებას: დახმარების განევა საცხოვრებელი ადგილის მოძებნაში, დასაქმებასა და განათლების მიღებაში; ოჯახისთვის დახმარების მიწოდება და ა.შ. ზოგიერთ სამართლებრივ სისტემაში აღნიშნული შესაძლოა უზრუნველყოფილ იქნეს ცალკეული უწყებების მიერ.

საჩივრები გულისხმობს სასამართლოსადმი ან/და ადმინისტრაციული ორგანოსადმი განცხადებით მიმართვას.

საზოგადოებრივი სანქციები და ღონისძიებები ნიშნავს იმ სანქციებს და ღონისძიებებს, რომელთა აღსრულება ხდება სამართალდამრღვევის საზოგადოებაში დარჩენით და გულისხმობს მისი თავისუფლების გარკვეულ შეზღუდვას იმ ვალდებულებების ან პირობების მიხედვით, რომელიც მას აქვს შეფარდებული. დეფინიცია მოიცავს ნებისმიერ სანქციას, რომელიც შეფარდებულია სასამართლოს ან ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ, აგრეთვე, ნებისმიერ სხვა ზომას, რომელიც მიღებულია სასჯელის შეფარდებამდე ან მის ნაცვლად, ან იმ საშუალებებს, რომელთა დახმარებითაც ხდება საპატიმრო სასჯელის აღსრულება სასჯელაღსრულების დანესებულების გარეთ.

პირობები და ვალდებულებები ნიშნავს ნებისმიერ მოთხოვნას, რომელიც ხელისუფლების უფლებამოსილი ორგანოს მიერ შეფარდებული სასჯელის ან სხვა ღონისძიების შემადგენელი ნაწილია.

კონტროლი გულისხმობს მოქმედებებს, რომლებიც შემოიფარგლება იმის დადგენით თუ უზრუნველყოფით, თუ რამდენად ასრულებს მსჯავრდებული მისთვის სასჯელის ღონისძიებით დაკისრებულ ვალდებულებებს და პირობებს. ასეთი მოქმედება, როგორც წესი, მოიცავს უფრო მკაცრი სანქციის გამოყენებას ან გამოყენების მუქარას, პირის მიერ დაკისრებული ვალდებულების შეუსრულებლობის შემთხვევაში. კონტროლის ცნება უფრო ვიწროა, ვიდრე ზედამხედველობა.

დანაშაულის პრევენცია გულისხმობს, დანაშაულის პრევენციის (ან შემცირების) მიზნით, ნებისმიერი პოლიტიკის ან პრაქტიკის იმპლემენტაციას სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების ნებისმიერი ორგანოს ან სხვა უფლებამოსილი უწყების მიერ.

გადაწყვეტილების მიმღები ხელისუფლება გულისხმობს სასამართლო ადმინისტრაციულ ან სხვა კანონით განსაზღვრულ ორგანოს, რომელიც უფლებამოსილია, შეუფარდოს ან გააუქმოს საზოგადოებრივი სასჯელი ან ზომა, ან შეცვალოს პირობები და ვალდებულებები.

ნებაყოფლობითი თავის დანებება (ესისტანცე) გულისხმობს პროცესს, რომლის საშუალებით/დახმარებით და გამოყენებით, სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების უწყებების ჩარევით ან მათ ჩაურევლად, სამართალდამრღვევები ნყვეტენ დანაშაულებრივ ქცევას და აგრძელებენ ცხოვრებას დანაშაულის ჩადენის გარეშე საკუთარი ადამიანური რესურსის (როგორცაა ინდივიდუალური უნარები და ცოდნა) და სოციალური რესურსების (როგორცაა დასაქმება, ოჯახი, სოციალური კავშირები და სამოქალაქო საზოგადოებაში ჩართულობა) განვითარების გზით.

ვადაზე ადრე გათავისუფლება მოიცავს ნებისმიერი სახის გათავისუფლებას საპატიმრო დანესებულებიდან სასჯელის სრულად მოხდამდე, როგორცაა, სასჯელის გადავადება, პირობით ვადამდე გათავისუფლება ან პირობით შეწყალება.

შეფასება არის სრული მოცულობით მიმოხილვა იმისა, თუ რა დონეზე იქნა მიზანი მიღწეული. ამ პროცესში ხდება გადაწყვეტილების მიღება შემდგომი საჭიროებების შესახებ.

იმპლემენტაცია გულისხმობს პრობაციის ორგანოების მიერ პრაქტიკული სამუშაოების განხორციელებას საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების სათანადო აღსრულების უზრუნველყოფის მიზნით.

ინტერვენცია ნიშნავს ნებისმიერ ქმედებას, რომელიც განხორციელებულია სამართალდამრღვევის ზედამხედველობის, რეაბილიტაციის, დახმარებისა და ხელმძღვანელობის მიზნით, რათა მოხდეს დანაშაულის ხელმეორედ ჩადენისაგან მისი აცილება და კანონმორჩილ მოქალაქედ ჩამოყალიბება. შესაბამისად, ინტერვენცია არ მოიცავს ინფორმაციის მოგროვებას ან ანგარიშების წარდგენას.

სასამართლო ხელისუფლება ნიშნავს სასამართლოს, მოსამართლეს ან პროკურორს.

ეროვნული კანონმდებლობა გულისხმობს არა მხოლოდ ძირითად კანონმდებლობას, რომელიც მიღებულია ეროვნული საკანონმდებლო ორგანოს მიერ, არამედ, აგრეთვე, ნებისმიერ სხვა სავალდებულო რეგულაციას და

ბრძანებებს, სასამართლო გადაწყვეტილებებს და სხვა აქტებს, თუ მათი მიღების ფორმატი და წესი განსაზღვრულია ეროვნულ საკანონმდებლო სისტემაში.

სამართალდამრღვევი გულისხმობს ნებისმიერ პირს, რომელმაც ჩაიდინა ან ეროვნული კანონმდებლობის მიხედვით მიჩნეულია დანაშაულის ჩამდენად. ამ რეკომენდაციის მიზნებისათვის, აგრეთვე, უდანაშაულობის პრეზუმფციისა და სასამართლოს მიერ დამნაშავედ ცნობის შესახებ გამოტანილი გადაწყვეტილებისათვის ზიანის მიყენების გარეშე, ტერმინი „სამართალდამრღვევი“ გაგებული უნდა იქნეს, როგორც ნებისმიერი პირი, რომლის მიმართაც სისხლის სამართლებრივი დევნის პროცესი მიმდინარეობს.

გათავისუფლების შემდგომი ზედამხედველობა გულისხმობს ვადაზე ადრე გათავისუფლების პერიოდში განხორციელებულ ზედამხედველობას.

პრობაცია დაკავშირებულია საზოგადოებრივი სანქციებისა და ზომების აღსრულებასთან, რომელიც კანონით არის განსაზღვრული და სამართალდამრღვევისათვის შეფარდებული. ის, აგრეთვე, მოიცავს სხვადასხვა მოქმედებას და ინტერვენციას, როგორიცაა ზედამხედველობა, ხელმძღვანელობა და დახმარება, რომელიც ხორციელდება სამართალდამრღვევის სოციალური ადაპტაციისა და საზოგადოების უსაფრთხოების მიზნით.

პრობაციის ორგანო გულისხმობს ნებისმიერ კანონით განსაზღვრულ დაწესებულებას, რომელიც ზემოთ აღნიშნულ ვალდებულებებს ახორციელებს. იმის მიხედვით, თუ როგორ არის მოწყობილი ეროვნული საკანონმდებლო სისტემა, პრობაციის მუშაობა შესაძლოა აგრეთვე მოიცავდეს სასამართლოსა და სხვა ორგანოებისათვის ინფორმაციის მიწოდებას, რათა დაეხმაროს მათ სამართლიანი და სწორი გადაწყვეტილების მიღებაში; სამართალდამრღვევების ხელმძღვანელობას და დახმარებას საპატიმრო დაწესებულებაში, რათა მოახდინოს მათი მომზადება გათავისუფლებისა და საზოგადოებაში ხელახალი დამკვიდრებისათვის; მონიტორინგი და დახმარება გაუწიოს იმ პირებს, რომლებიც თავისუფლებიან ვადაზე ადრე გათავისუფლების სისტემით; განახორციელოს აღდგენითი მართლმსაჯულების ინტერვენციები და დახმარება შესთავაზოს დაზარალებულებს.

რეაბილიტაცია ფართო ცნებაა და მოიცავს სხვადასხვა სახის ინტერვენციას, რომლებიც მიზნად ისახავს დანაშაულის ჩადენაზე ხელის აღებას და მსჯავრდებულის ქცევას კანონმორჩილ ადამიანად.

ხელახლა დამკვიდრება იწყება პატიმრობის პერიოდში. ეს არის მსჯავრდებულთა საზოგადოებაში დაბრუნების პოზიტიური და სათანადო მართვით განხორციელებული პროცესი. ამ წესებში „ხელახლა დამკვიდრება“ ეხება ზედამხედველობის პერიოდს მას შემდეგ, რაც მსჯავრდებულმა დატოვა საპატიმრო, თუმცა, ჯერ კიდევ ექვემდებარება კანონით განსაზღვრულ გარკვეულ ვალდებულებებს, მაგალითად, პირობით ვადამდე გათავისუფლების შემდგომ დაკისრებული პირობები. ამ ტერმინის განსხვავება უნდა მოხდეს ტერმინისაგან „გათავისუფლების შემდგომი თანადგომა“.

აღდგენითი მართლმსაჯულება მოიცავს სხვადასხვა მიდგომასა და პროგრამას, რომელიც ეფუძნება რამდენიმე ფუძემდებლურ ვარაუდს:

ა. რომ დანაშაულზე რეაგირებამ უნდა გამოასწოროს ის ზიანი, რაც დაზარალებულისათვის იქნა მიყენებული; ბ. სამართალდამრღვევებმა უნდა გაიგონ, რომ მათი ქმედება არ არის მისაღები და მან იქონია ფაქტობრივი შედეგები დაზარალებულსა და საზოგადოებაზე; გ. რომ სამართალდამრღვევებს შეუძლიათ და უნდა აიღონ კიდევ პასუხისმგებლობა თავიანთი ქმედებაზე; დ. დაზარალებულებს უნდა ჰქონდეთ შესაძლებლობა, გამოხატონ თავიანთი საჭიროებები და მონაწილეობა მიიღონ სამართალდამრღვევის მიერ საკუთარი ქმედების გამოსწორებისათვის ყველაზე უპრიანი გზების ძიებაში; ე. საზოგადოებას აქვს პასუხისმგებლობა, საკუთარი ნვლილი შეიტანოს ამ პროცესში.

ზედამხედველობა მიუთითებს, ერთი მხრივ, დახმარებაზე, რომელიც აღმასრულებელი ორგანოს ან უფლებამოსილი პირის მიერ ხორციელდება და რომლის მიზანია, შეინარჩუნოს სამართალდამრღვევი საზოგადოებაში, მიიღოს ზომები, საჭიროებისამებრ, კონტროლის ჩათვლით, იმის უზრუნველსაყოფად, რომ სამართალდამრღვევი შეასრულებს მასზე დაკისრებულ მოვალეობებს და დადგენილ პირობებს. ზედამხედველობა შესაძლოა განხორციელდეს ნებაყოფლობით (სამართალდამრღვევის თხოვნით) ან სავალდებულო წესით.

დაზარალებული გულისხმობს პირს, რომელსაც მიაღვა ფიზიკური ან მორალური ზიანი, ემოციური ტანჯვა ან ეკონომიკური დანაკარგი და რომელიც გამოწვეული იყო ისეთი ქმედებით ან უმოქმედობით, რამაც დაარღვია სისხლის სამართლის კანონმდებლობა. ტერმინი „დაზარალებული“

აგრეთვე შეიძლება მოიცავდეს უშუალო დაზარალებულის ოჯახს და მის კმაყოფაზე მყოფ პირებს.

მოხალისე არის პირი, რომელიც აღასრულებს საპრობაციოლონისძიებებს და რომლისთვისაც ეს საქმე არ არის ძირითადი სამსახური. ეს არ გამორიცხავს მოხალისეთათვის მინიმალურ ანაზღაურებას მათ მიერ განხორციელებული სამუშაოს ხარჯების დასაფარავად.

**მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია No. R (2014) 4 ნევრი
სახელმწიფოების მიმართ ელექტრონული
მონიტორინგის შესახებ**

*(მიღებულია მინისტრთა კომიტეტის მიერ 2014 წლის 19 თებერვალს,
მინისტრთა მოადგილეების 1192-ე შეხვედრაზე)*

მინისტრთა კომიტეტი, ევროპის საბჭოს წესდების მე-15.ბ პუნქტით გათვალისწინებული პირობების საფუძველზე, ითვალისწინებს რა, რომ ევროპის საბჭოს მიზანია მის წევრებს შორის უფრო მეტი ერთიანობის მიღწევა;

ეთანხმება რა, რომ აუცილებელია საერთაშორისო თანამშრომლობის მეტად განვითარება სისხლის სამართლის გადაწყვეტილებათა განხორციელების სფეროში;

მიიჩნევს რა, რომ ამგვარმა თანამშრომლობამ ხელი უნდა შეუწყოს მართლმსაჯულების გაუმჯობესებას, სანქციების ეფექტიანად აღსრულებას დამნაშავეთა უფლებებისა და ღირსების სრული დაცვით და დანაშაულის შემცირებით;

იზიარებს რა, რომ თავისუფლების აღკვეთა უნდა გამოიყენებოდეს მხოლოდ უკიდურეს შემთხვევებში და ეჭვმიტანილთა თუ დამნაშავეთა უმეტესობას ეფექტიანად და ნაკლები დანახარჯებით უნდა მიხედონ საზოგადოებაში;

ითვალისწინებს რა, რომ ციხის მოსახლეობის უწყვეტმა ზრდამ შეიძლება გამოიწვიოს პატიმრობის ისეთი პირობების შექმნა, რაც არ იქნება შესაბამისობაში ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა კონვენციის (ETS No. 5) მე-3 მუხლთან;

იმეორებს რა, რომ ციხეების გადატვირთულობა და ციხის მოსახლეობის ზრდა არის მთავარი გამოწვევა ციხის ადმინისტრაციისა და სისხლის სამართლის სისტემისათვის მთლიანად, როგორც ადამიანის უფლებათა, ასევე პენიტენციურ დაწესებულებათა მენეჯმენტის კუთხით;

აღიარებს რა, რომ სისხლის სამართლის პროცესის ფარგლებში ელექტრონული მონიტორინგის გამოყენებამ შეიძლება ხელი შეუწყოს თავისუფლების აღკვეთის შემთხვევათა შემცირებას, რამდენადაც უზრუნველყოფს ეჭვმიტანილთა და დამნაშავეთა ეფექტიან მეთვალყურეობას

საზოგადოებაში და, აქედან გამომდინარე, დაეხმარება დანაშაულის პრევენციას;

აღიარებს რა, რომ ამავდროულად ელექტრონული მონიტორინგის ტექნოლოგიები უნდა გამოიყენებოდეს სათანადო რეგულირებით და პროპორციულად, რათა შემცირდეს მათი ნეგატიური გავლენა ელექტრონული მონიტორინგის ქვეშ მყოფი პირისა და მასთან დაკავშირებული მესამე მხარეების პირად და ოჯახურ ცხოვრებაზე;

ეთანხმება რა, აქედან გამომდინარე, რომ საჭიროა წესების განსაზღვრა ელექტრონული მონიტორინგის გამოყენების ფარგლებზე, ტიპებსა და ფორმებზე, რათა შესაბამისი მითითებები მისცენ ნევრ სახელმწიფოთა მთვრობებს ამ სფეროში არსებულ კანონმდებლობაზე, პოლიტიკასა და პრაქტიკაზე;

ეთანხმება რა ასევე, რომ საჭიროა ეთიკური და პროფესიული სტანდარტის შემუშავება ელექტრონული მონიტორინგის ეფექტიან გამოყენებასთან დაკავშირებით, რათა შესაბამისი მითითებები მისცენ ეროვნული ხელისუფლების ორგანოებს, მათ შორის, მოსამართლეებს, პროკურორებს, ციხის ადმინისტრაციებს, პრობაციის სააგენტოებს, პოლიციას და სამსახურებს, რომლებიც უზრუნველყოფენ მონიტორინგის მონყობილობებს ან ზედამხედველობას უწევენ ექვმიტანილებსა თუ დამნაშავეებს;

ითვალისწინებს რა:

- ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციას (ETS No. 5);
- ევროპულ კონვენციას პირობით მსჯავრდებულთა ან პირობით გათავისუფლებულთა ზედამხედველობის შესახებ (ETS No. 51);
- რეკომენდაციას Rec(92)16 საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების შესახებ ევროპულ წესებზე;
- რეკომენდაციას Rec(92)17 განაჩენის გამოტანისას თანმიმდევრულობის შესახებ;
- რეკომენდაციას Rec(97)12 სანქციებსა და ღონისძიებების განმახორციელებელ თანამშრომელთა შესახებ;

- რეკომენდაციას Rec(99)22 ციხის გადატვირთულობისა და პატიმართა რაოდენობის ზრდის შესახებ;
- რეკომენდაციას Rec(2000)22 საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების შესახებ ევროპული წესების განხორციელების გაუმჯობესებაზე;
- რეკომენდაციას Rec(2003)22 პირობით ვადამდე გათავისუფლების შესახებ;
- რეკომენდაციას Rec(2006)2 ციხის ევროპული წესების შესახებ;
- რეკომენდაციას Rec(2008)11 ევროპულ წესებზე იმ არასრულწლოვანი დამნაშავეების შესახებ, რომლებზეც ვრცელდება სანქციები ან ღონისძიებები;
- რეკომენდაციას Rec(2010)1 ევროპის საბჭოს პრობაციის წესების შესახებ;
- რეკომენდაციას Rec(2012)5 ციხის თანამშრომელთა ეთიკის ევროპული კოდექსის შესახებ;

მხედველობაში აქვს რა:

- გაეროს სტანდარტული მინიმალური წესები არასაპატიმრო ღონისძიებების შესახებ (ტოკიოს წესები) (რეზოლუცია 45/110);
- გაეროს წესები ქალ პატიმართა მოპყრობისა და მსჯავრდებულ ქალთა არასაპატიმრო ღონისძიებების შესახებ (ბანგკოკის წესები) (რეზოლუცია 2010/16);
- გაეროს სტანდარტული მინიმალური წესები არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების ადმინისტრირების შესახებ (პეკინის წესები) (რეზოლუცია 40/33);
- ევროპული საბჭოს ჩარჩო გადაწყვეტილება 2008/947/JHA სასამართლო გადაწყვეტილებათა და პრობაციის შესახებ გადაწყვეტილებათა ორმხრივი აღიარების პრინციპის გამოყენების შესახებ, პრობაციის ღონისძიებებისა და ალტერნატიულ ღონისძიებათა ზედამხედველობის მიზნით;

- ევროპული საბჭოს ჩარჩო გადანყვეტილება 2009/829/JHA ზედამხედველობის ღონისძიებაზე - როგორც დაცვის ქვეშ წინასწარი დაკავების ალტერნატივაზე - მიღებული გადანყვეტილების ორმხრივი აღიარების პრინციპის გამოყენების შესახებ ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოებს შორის,

რეკომენდაციას უწევს წევრი სახელმწიფოების მთავრობებს, რომ

- მიიღონ ყველა საჭირო ზომა, რათა გამოიყენონ ამ რეკომენდაციის დანართში მოცემული პრინციპები, როცა იხილავენ თავიანთ შესაბამის კანონმდებლობასა და პრაქტიკას;

- უზრუნველყონ ამ რეკომენდაციისა და მისი კომენტარების გავრცელება ხელისუფლების შესაბამის ორგანოებსა და სამსახურებში, შესაბამის სამინისტროებში, ციხის ადმინისტრაციებში, პრობაციის სააგენტოებში, პოლიციასა და სხვა შესაბამის სამართალდამცავ ორგანოებში, ასევე ნებისმიერ სხვა სამსახურში, რომელიც უზრუნველყოფს ელექტრონული მონიტორინგის მოწყობილობებს ან მეთვალყურეობას უწევს ადამიანებს ელექტრონული მონიტორინგით სისხლის სამართლის პროცესის ფარგლებში.

რეკომენდაციის ლეც (2014) 4 დანართი

I. მოქმედების ფარგლები

ამ რეკომენდაციის მიზანია ეთიკურ საკითხებთან დაკავშირებულ ძირითად პრინციპთა და პროფესიულ სტანდარტთა განსაზღვრა, რაც საშუალებას მისცემს ხელისუფლების ორგანოებს, სამართლიანად, პროპორციულად და ქმედითად გამოიყენონ ელექტრონული მონიტორინგის სხვადასხვა ფორმა, სისხლის სამართლის პროცესის ჩარჩოებში, შესაბამის პირთა უფლებების სრული დაცვით.

რეკომენდაცია გამიზნულია იმისთვისაც, რომ ეროვნული ხელისუფლების ორგანოების ყურადღება მიაპყროს შემდეგ ფაქტს: ელექტრონული მონიტორინგის გამოყენება განსაკუთრებულ ზრუნვას საჭიროებს, რათა ძირითადი გამოუთხაროს ან არ ავნოს კომპეტენტური თანამშრომლების მიერ საზოგადოებაში ეჭვმიტანილებსა და დამნაშავეებთან კონსტრუქციული ხასიათის პროფესიული ურთიერთობების მშენებლობას. უნდა აღინიშნოს, რომ ტექნოლოგიური კონტროლის დანესება შეიძლება ნებისმიერ ეჭვმიტანილსა თუ დამნაშავესთან მიმართებით წარმოებულ სოციალურ და ფსიქოლოგიურ დადებით ზემოქმედებაზე სასარგებლო დამატება გახდეს, როგორც ამას განსაზღვრავს მინისტრთა კომიტეტის რელევანტური

რეკომენდაციები, კერძოდ, რეკომენდაცია ლეც(92)16 საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების შესახებ ევროპულ წესებზე; რეკომენდაცია ლეც(97)12 იმ თანამშრომელთა შესახებ, რომლებიც ახორციელებენ სანქციებსა და ღონისძიებებს; რეკომენდაცია ლეც(2006)2 ციხის ევროპული წესების შესახებ; რეკომენდაცია ლეც(2010)1 ევროპის საბჭოს პრობაციის წესების შესახებ და რეკომენდაცია ლეც(2012)5 ციხის თანამშრომელთა ეთიკის ევროპული კოდექსის შესახებ.

II. განმარტებები

„ელექტრონული მონიტორინგი“ ეს არის ზოგადი ტერმინი მეთვალყურეობის ყველა ფორმისათვის, რომლის მეშვეობითაც ხდება ადამიანთა ადგილმდებარეობის, გადაადგილებისა და კონკრეტული ქცევის მონიტორინგი სისხლის სამართლის პროცესის ფარგლებში. ელექტრონული მონიტორინგის თანამედროვე ფორმები ეფუძნება რადიოტალღებს, თვალყურის დევნების ბიომეტრულ ან სატელიტურ ტექნოლოგიებს. ჩვეულებრივ, ეს გულისხმობს მოწყობილობის მიმაგრებას ადამიანზე და დისტანციურ მონიტორინგს.

ეროვნული იურისდიქციისა და მიხედვით, ელექტრონული მონიტორინგი შეიძლება გამოიყენებოდეს ქვემოთ ჩამოთვლილ ერთ ან მეტ შემთხვევაში:

- სისხლის სამართალწარმოების წინასასამართლო ეტაპზე;
- როგორც პირობა სასჯელის გადავადების ან თავისუფლების აღკვეთის განაჩენის აღსასრულებლად;
- როგორც საზოგადოებაში სისხლის სამართლებრივი სანქციის ან ღონისძიების აღსრულებაზე ზედამხედველობის დამოუკიდებელი საშუალება;
- პრობაციის სხვა საშუალებებთან კომბინაციაში;
- როგორც გათავისუფლებამდელი ღონისძიება მათთვის, ვინც ციხეშია;
- ციხიდან პირობით ვადამდე გათავისუფლების შემთხვევაში;
- როგორც ინტენსიური მეთვალყურეობისა და ზედამხედველობის ღონისძიება ზოგიერთი კატეგორიის დამნაშავესათვის ციხიდან გათავისუფლების შემდეგ;

- როგორც ციხეში და/ან ღია ტიპის დაწესებულების პერიმეტრზე დამნაშავეთა შიდა გადაადგილების მონიტორინგის საშუალება;

- როგორც გარკვეული დანაშაულის მსხვერპლის ეჭვიმატილთა თუ დამნაშავეთაგან დაცვის საშუალება.

ზოგიერთ იურისდიქციაში, სადაც ელექტრონული მონიტორინგი გამოიყენება როგორც თავისუფლების აღკვეთის განაჩენის აღსრულების ალტერნატივა, ელექტრონული მონიტორინგის ქვეშ მყოფ პირებს ხელისუფლების ორგანოები მიიჩნევენ პატიმრებად.

ზოგიერთ იურისდიქციაში ელექტრონულ მონიტორინგს პირდაპირ ახორციელებს სასჯელაღსრულების დაწესებულება, პრობაციის სააგენტო, პოლიცია ან სხვა უფლებამოსილი საჯარო სამსახური. ზოგიერთ ქვეყანაში კი ამ საქმეს უძღვება კერძო კომპანია, რომელსაც მომსახურების მიმწოდებლის კონტრაქტი აქვს გაფორმებული სახელმწიფო სამსახურთან.

ზოგიერთ იურისდიქციაში ეჭვიმტანილი ან დამნაშავე, რომელიც ატარებს მონიტორინგის მოწყობილობას, ნაწილობრივ იხდის მისი გამოყენების საფასურს. ზოგან კი მხოლოდ სახელმწიფო ფარავს ელექტრონული მონიტორინგის ხარჯებს.

ზოგიერთ იურისდიქციაში ელექტრონული მონიტორინგი შეიძლება გამოიყენებოდეს არასრულწლოვანი ეჭვიმტანილებისა და დამნაშავეების მიმართ მაშინ, როცა სხვა ქვეყნებში ეს საშუალება არ გამოიყენება არასრულწლოვნების შემთხვევაში.

„ეჭვიმტანილი“ ნიშნავს ნებისმიერ პირს, რომელმაც, სავარაუდოდ, ჩაიდინა სისხლის სამართლის დანაშაული ან ბრალდებულია სისხლის სამართლის დანაშაულის ჩადენაში, მაგრამ ჯერ არ არის მსჯავრდებული.

„დამნაშავე“ ნიშნავს ნებისმიერ პირს, რომელიც მსჯავრდებულია სისხლის სამართლის დანაშაულის ჩადენაში.

„სამსახური, რომელიც უზრუნველყოფს ელექტრონული მონიტორინგის მოწყობილობას“: ჩვეულებრივ, კერძო კომპანია, რომელიც აწარმოებს, ბაზარს აწვდის, ყიდის, აქირავებს და ტექნიკურ მომსახურებას უწევს ამგვარ მოწყობილობას.

„სამსახური, რომელიც პასუხს აგებს ელექტრონული მონიტორინგის ქვეშ მყოფი პირების ზედამხედველობაზე“: საჯარო სამსახური ან კერძო კომპანია, რომელსაც უფლებამოსილი ხელისუფლების ორგანო ანდობს აქტიუმიტანილის ან დამნაშავეს ადგილმდებარეობის, გადაადგილების ან განსაკუთრებული ქცევის მეთვალყურეობას განსაზღვრული დროის შუალედში.

„პრობაციის სააგენტო“: ორგანო, რომელიც პასუხისმგებელია კანონით განსაზღვრული და დამნაშავეზე დაკისრებული სანქციებისა თუ ზომების აღსრულებაზე საზოგადოებაში. მათ მოვალეობებში შედის სხვადასხვა საქმიანობისა და ჩარევის ფართო სპექტრი, რაც მოიცავს ზედამხედველობას, ხელმძღვანელობას ან დახმარებას, რისი მიზანიცაა დამნაშავეთა სოციალური ჩართულობა, ასევე საზოგადოების უსაფრთხოების ხელშეწყობა. ეროვნული სამართლებრივი სისტემიდან გამომდინარე, პრობაციის სააგენტო, შესაძლოა, ასევე ასრულებდეს ჩამოთვლილ ფუნქციათაგან რომელიმეს: სასამართლო და გადანაცვლებების მიმღებ სხვა ხელისუფლების ორგანოებს აწვდიდეს ინფორმაციასა და რჩევებს, რათა დაეხმაროს მათ ინფორმირებული და სამართლიანი გადანაცვლების მიღებაში; ხელმძღვანელობა და მხარდაჭერა აღმოუჩინოს დამნაშავეებს საპატიმროში ყოფნის დროს, რათა მოამზადოს მათი გათავისუფლება ან სხვაგან გადაყვანა, მონიტორინგი ჩაუტაროს და დახმარება აღმოუჩინოს პირებს, რომლებიც ექვემდებარებიან ვადამდელ გათავისუფლებას, ჩაერთოს აღდგენით მართლმსაჯულებაში; შესთავაზოს დახმარება დანაშაულის მსხვერპლთ.

ეროვნული კანონმდებლობის მიხედვით, პრობაციის სააგენტო ასევე შეიძლება იყოს „სამსახური, რომელიც პასუხისმგებელია ელექტრონული მონიტორინგის ქვეშ მყოფი პირების მეთვალყურეობაზე“.

III. ძირითადი პრინციპები

1. სისხლის სამართლის ფარგლებში ელექტრონული მონიტორინგის გამოყენება, ასევე ტიპები, ხანგრძლივობა და განხორციელების ფორმები უნდა რეგულირდებოდეს კანონით.
2. გადანაცვლება ელექტრონული მონიტორინგის დაწესების ან მოხსნის შესახებ უნდა მიიღოს სასამართლო ხელისუფლებამ ან ექვემდებარებოდეს სასამართლო გადასინჯვას.
3. იმ შემთხვევაში, თუ ელექტრონული მონიტორინგი გამოიყენება სა-

სამართლოს მიერ საქმის განხილვამდე, განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს, რომ მისი გამოყენება არ გახანგრძლივდეს.

4. ელექტრონული მონიტორინგის ტიპი და განხორციელების ფორმები, ხანგრძლივობისა და ჩარევის დონის თვალსაზრისით, პროპორციული უნდა იყოს სავარაუდო ან ჩადენილი დანაშაულის სერიოზულობის, უნდა ითვალისწინებდეს ეჭვმიტანილის ან დამნაშავის ინდივიდუალურ გარემოებებს და გადაისინჯებოდეს რეგულარულად.

5. ელექტრონული მონიტორინგი უნდა განხორციელდეს იმგვარად, რომ არ ზღუდავდეს ეჭვმიტანილის ან დამნაშავის უფლებებსა და თავისუფლებებს იმაზე მეტად, ვიდრე ეს გათვალისწინებულია გადანყვეტილებით მონიტორინგის დაწესების შესახებ.

6. ელექტრონული მონიტორინგის დაწესებისას და მონიტორინგის ტიპის, ხანგრძლივობისა და განხორციელების ფორმის განსაზღვრისას გასათვალისწინებელია მისი გავლენა იმ ოჯახებისა და მესამე მხარის უფლებებსა თუ ინტერესებზე, ვისთანაც დაკავშირებულია ეჭვმიტანილი ან დამნაშავე.

7. ელექტრონული მონიტორინგის დაწესების ან განხორციელებისას დაუშვებელია დისკრიმინაცია სქესის, რასის, კანის ფერის, ეროვნების, ენის, რელიგიის, სექსუალური ორიენტაციის, პოლიტიკური ან სხვა სახის შეხედულებების, ეროვნული ან სოციალური წარმოშობის, ქონების, ეროვნულ უმცირესობებისადმი კუთვნილების ან ფიზიკური ან ფსიქიკური მდგომარეობის საფუძველზე.

8. ელექტრონული მონიტორინგი შეიძლება გამოიყენებოდეს როგორც დამოუკიდებელი ღონისძიება მეთვალყურეობის უზრუნველსაყოფად და დანაშაულის შესამცირებლად გარკვეული პერიოდის მანძილზე, რომლის განმავლობაშიც იგი ხორციელდება. იმისათვის, რომ უფრო ხანგრძლივად აღუდგნენ წინ დანაშაულს, მასთან ერთად უნდა მიმართონ სხვა პროფესიული ხასიათის ჩარევებს და მხარდამჭერ ზომებს, რომელთა მიზანიც იქნება დამნაშავეთა სოციალური რეინტეგრაცია.

9. თუ ელექტრონული მონიტორინგის დაწესების შესახებ გადანყვეტილების განხორციელებაში ჩართული არიან ორგანიზაციები კერძო სექტორიდან, ხელისუფლების ორგანოების პასუხისმგებლობაში უნდა დარჩეს შესაბამის პირთა მიმართ სათანადო მოპყრობა, რელევანტურ საერთაშორისო ეთიკურ და პროფესიულ სტანდარტებთან შესაბამისად.

10. ხელისუფლების ორგანოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ ელექტრონული მონიტორინგის განხორციელებაში კერძო სექტორის ჩართულობის შესახებ ინფორმაცია იყოს გამჭვირვალე, ასევე უნდა დაარეგულირონ მისი ხელმისაწვდომობა საზოგადოების მხრიდან.

11. თუ ეჭვმიტანილები ან დამნაშავეები იხდიან ელექტრონული მონიტორინგის გამოყენების საფასურს, მათი გადასახდელი წილი პროპორციული უნდა იყოს მათი ფინანსური მდგომარეობის და რეგულირდებოდეს კანონით.

12. ელექტრონული მონიტორინგის დაწესებასა და განხორციელებასთან დაკავშირებით მოპოვებული მონაცემების დამუშავება, ერთობლივი სარგებლობა და გამოყენება შესაბამისი სამსახურების მიერ, უნდა კონკრეტულად რეგულირდებოდეს კანონით.

13. პერსონალი, რომელიც პასუხისმგებელია ელექტრონულ მონიტორინგთან დაკავშირებულ გადაწყვეტილებათა შესრულებაზე, უნდა იყოს საკმარისი რაოდენობის. ისინი ადეკვატურად და რეგულარულად უნდა გადიოდნენ გადამზადებას, რათა ეფექტიანად, პროფესიონალურად და ეთიკის უმაღლესი სტანდარტების შესაბამისად ასრულებდნენ თავიანთ მოვალეობებს. მათი გადამზადება უნდა მოიცავდეს მონაცემთა დაცვის საკითხებსაც.

14. მთავრობა რეგულარულად უნდა ამოწმებდეს და დამოუკიდებელი მონიტორინგი უნდა უტარდებოდეს სამსახურებს, რომლებიც პასუხისმგებელი არიან ელექტრონული მონიტორინგის განხორციელებაზე, ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად.

IV. ელექტრონული მონიტორინგის განხორციელების პირობები სისხლის სამართლის პროცესის სხვადასხვა ეტაპზე

15. კანონისმიერ მოთხოვნილებათა შესრულების უზრუნველსაყოფად შესაძლებელია სხვადასხვა ზომის მიღება, ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად. კერძოდ, შესაძლებელია ეჭვმიტანილის ან დამნაშავის თანხმობისა და თანამშრომლობის მოპოვება, ან გადამწყვეტი სანქციების დაწესება.

16. ელექტრონული მონიტორინგის განხორციელების ფორმები და ჩარევის დონე სასამართლო განხილვამდე ეტაპზე, უნდა იყოს სავარაუდო დანაშაულის პროპორციული და ეფუძნებოდეს პირის მიმალვის, მართლმსაჯულების განხორციელებაში ჩარევის, საზოგადოებრივი წესრიგისათვის

სერიოზული საფრთხის შექმნისა ან ახალი დანაშაულის ჩადენის რისკის სათანადო შეფასებას.

17. ეროვნული კანონმდებლობა უნდა არეგულირებდეს საკითხს, თუ როგორ შეიძლება გამოაკლოს სასამართლომ სასამართლო განხილვამდე ეტაპზე ელექტრონული მონიტორინგის ქვეშ გატარებული პერიოდი საბოლოო სანქციის ან მოსახდელი სასჯელის საერთო ხანგრძლივობას.

18. თუკი არსებობს მსხვერპლის დაცვის სქემა ელექტრონული მონიტორინგის გამოყენებით, რათა დააკვირდნენ ეჭვმიტანილის ან დამნაშავის გადაადგილებას, არსებითია მსხვერპლის წინასწარი თანხმობის მოპოვება და ყოველგვარი ძალისხმევის გაღება იმის უზრუნველსაყოფად, რომ მსხვერპლისათვის გასაგებია ტექნოლოგიის შესაძლებლობები და შეზღუდვები.

19. იმ შემთხვევაში თუ ელექტრონული მონიტორინგი უკავშირდება გარკვეულ ადგილებში არდაშვებას, ან შეზღუდულ დაშვებას, ყველა ღონე უნდა იხმარონ იმის უზრუნველსაყოფად, რომ მონიტორინგის განხორციელების ამგვარი პირობები არ აღმოჩნდეს იმდენად შემავიწროებელი, რომ შეზღუდოს საზოგადოებაში ყოველდღიური ცხოვრების გონივრული ხარისხი.

20. თუ საჭიროა წამალდამოკიდებულთა მონიტორინგი, იმის გადასაწყვეტად, რომელი მიდგომის გამოყენებაა მეტად უპრიანი, გასათვალისწინებელია შესაბამისი ჩარევა და ელექტრონულ თუ ტრადიციულ მიდგომათა თერაპიული და საგანმანათლებლო პოტენციალი.

21. რამდენადაც შესაძლებელია, უნდა გამოვრიცხოთ ელექტრონული მონიტორინგი, რომელიც ითვისისწინებს დამნაშავის მუდმივად ყოფნას მის საცხოვრებელ ადგილას დატოვების უფლების გარეშე, რათა პირის მართოდ ცხოვრების შემთხვევაში თავიდან ავიცილოთ იზოლაციის ნეგატიური ეფექტი და, ამავდროულად, დავიცვათ მესამე პირთა უფლებები, ვისთან ერთადაც შეიძლება იგი ცხოვრობდეს.

22. დამნაშავის გათავისუფლებისათვის მოსამზადებლად და დანაშაულის კატეგორიიდან თუ დამნაშავის მართვის პროგრამიდან გამომდინარე, შესაძლებელია ელექტრონული მონიტორინგის გამოყენება, რათა გაიზარდოს სასჯელალსრულების დანესებულების ხანმოკლე დატოვების ინდივიდუალურ შემთხვევათა რიცხვი, ან დამნაშავეებს მიეცეთ შესაძლებლობა, იმუშაონ დანესებულების გარეთ ან მოათავსონ ისინი ღია ტიპის დანესებულებაში.

23. ელექტრონული მონიტორინგის გამოყენება შესაძლებელია, როგორც პაციმრობის აღსრულების ალტერნატივა, რა შემთხვევაშიც ხანგრძლივობა უნდა რეგულირდებოდეს კანონით.

24. საჭიროების შემთხვევაში, ელექტრონული მონიტორინგის გამოყენება შესაძლებელია სასჯელაღსრულების დაწესებულებიდან ვადამდელი გათავისუფლებისას. ამგვარ შემთხვევებში მონიტორინგის ხანგრძლივობა უნდა იყოს სასჯელის დასრულებამდე დარჩენილი ვადის პროპორციული.

25. საჭიროების შემთხვევაში, თუ ელექტრონული მონიტორინგი გამოიყენება პაციმრობის ვადის ამოწურვის შემდეგ, როგორც გათავისუფლების შემდგომი მონიტორინგის საშუალება, მისი ხანგრძლივობა და ჩარევის დონე ზუსტად უნდა განისაზღვროს, ყოფილ მსჯავრდებულებზე, მათ ოჯახებსა და მესამე მხარეებზე ამ პროცესის საერთო გავლენის სრული გათვალისწინებით.

V. ეთიკური საკითხები

26. ასაკი, შეზღუდული შესაძლებლობა თუ სხვა რელევანტური განსაკუთრებული პირობები ან თითოეული ექვმიტანილისა თუ დამნაშავეს პირადი გარემოებები გასათვალისწინებელია იმის გადანყვეტისას, ელექტრონული მონიტორინგის განხორციელების რა ფორმის დაკისრებაა შესაძლებელი.

27. არავითარ შემთხვევაში არ არის დაშვებული ელექტრონული მონიტორინგის მონეობილობის გამოყენება ექვმიტანილის თუ დამნაშავესთვის ფიზიკური ან ფსიქიკური ზიანის ან ტანჯვის განზრახ მისაყენებლად.

28. წესები ელექტრონული მონიტორინგის გამოყენების შესახებ უნდა გადაისინჯებოდეს პერიოდულად, რათა მხედველობაში იქნას მიღებული ტექნოლოგიური განვითარება ამ სფეროში. აღნიშნული საჭიროა ექვმიტანილის, დამნაშავესა თუ სხვა დაზარალებულ პირთა პირად და ოჯახურ ცხოვრებაში გადაჭარბებული ჩარევის თავიდან ასაცილებლად.

VI. მონაცემთა დაცვა

29. ელექტრონული მონიტორინგის პროცესში შეგროვებული მონაცემები უნდა დაექვემდებაროს საგანგებო რეგულაციებს, რომლებიც დაეფუძნება შესაბამის საერთაშორისო სტანდარტებს მონაცემთა შენახვის, გამოყენებისა და გავრცელების შესახებ.

30. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს ამგვარ მონაცემთა გამოყენებისა და გავრცელების ძალიან მკაცრ რეგულირებას სისხლის სამართლის გამოძიებისა და სამართალწარმოების ფარგლებში.

31. უნდა შეიქმნას ქმედით სანქციათა სისტემა ამგვარ მონაცემთა გაუფრთხილებელი ან განზრახ არასწორი გამოყენების ან დამუშავების შემთხვევაში.

32. კერძო სამსახურები, რომლებიც უზრუნველყოფენ ელექტრონული მონიტორინგის მოწყობილობას ან პასუხისმგებელი არიან ელექტრონული მონიტორინგის ქვეშ მყოფი პირების ზედამხედველობაზე, უნდა დაექვემდებარონ იმავე წესებსა და რეგულაციებს მათ მფლობელობაში არსებულ მონაცემთა გამოყენებაზე.

VII. პერსონალი

33. სავალდებულოა ყველა იმ წესის გამოყენება, რომლებსაც პერსონალთან დაკავშირებით ითვალისწინებს შემდეგი რეკომენდაციები: ლეც(92)16 საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების შესახებ ევროპულ წესებზე; ლეც(97)12 სანქციებისა და ღონისძიებების განმახორციელებელ თანამშრომელთა შესახებ; ლეც(2010)1 ევროპის საბჭოს პრობაციის წესების შესახებ და ლეც(2012)5 ციხის თანამშრომელთა ეთიკის ევროპული კოდექსის შესახებ.

34. პერსონალი უნდა მომზადდეს იმისათვის, რომ ეჭვმიტანილებსა და დამნაშავეებთან იურთიერთონ გულისხმიერად, მათთვის გასაგები ხერხებითა და ენით მიაწოდონ ინფორმაცია ტექნოლოგიის გამოყენების შესახებ, ასევე პირად და ოჯახურ ცხოვრებაზე გავლენისა და არასწორი გამოყენების შედეგების შესახებ.

35. პერსონალი უნდა მომზადდეს იმისათვის, რომ აწარმოოს მსხვერპლთან ურთიერთობას, თუკი მსხვერპლთა მხარდაჭერის სქემა გამოიყენება ელექტრონული მონიტორინგის ფარგლებში.

36. ელექტრონული მონიტორინგის სისტემის დანესებისას, მხედველობაში მისაღებია მონიტორინგის ცენტრის მიერ შეგროვებულ მონაცემებზე როგორც ადამიანური ასევე ავტომატიზირებული რეაგირების ღირებულება, თითოეულის უპირატესობის გათვალისწინებით.

37. პერსონალი, რომელსაც ევალება ელექტრონული მონიტორინგის დაწესება ან განხორციელება, რეგულარულად უნდა გადამზადდეს და იღებდეს ახალ ინფორმაციას მოწყობილობის მოხმარების, გამოყენებისა და შესაბამის პირებზე ზემოქმედების შესახებ.

38. პერსონალს უნდა ასწავლონ ტექნოლოგიის დაინსტალირება და მოხსნა, ასევე ტექნიკური დახმარების განევა, რათა უზრუნველყონ მოწყობილობის ეფექტიანი და ზუსტი მუშაობა.

VIII. საზოგადოებასთან მუშაობა, კვლევა და შეფასება

39. საზოგადოებას უნდა მიენოდებოდეს ინფორმაცია ელექტრონული მონიტორინგის გამოყენების ეთიკურ და ტექნოლოგიურ ასპექტებზე, მის ქმედით ძალაზე, მის მიზანსა და ფასეულობაზე, როგორც ეჭვმიტანილის ან დამნაშავის თავისუფლების აღკვეთის საშუალებაზე. ასევე საჭიროა ცნობიერების ამაღლება იმის შესახებ, რომ ელექტრონული მონიტორინგი ვერ ჩაანაცვლებს პროფესიულ ადამიანურ ჩარევას და ეჭვმიტანილთა თუ დამნაშავეთა მხარდაჭერას.

40. საჭიროა კვლევების, დამოუკიდებელი შეფასებისა და მონიტორინგის ჩატარება, რაც დაეხმარება ეროვნული ხელისუფლების ორგანოებს ინფორმირებული გადაწყვეტილების მიღებაში სისხლის სამართლის პროცესში ელექტრონული მონიტორინგის გამოყენების ეთიკურ და პროფესიულ ასპექტებზე.

ამონარიდი წპკ-ს საერთო ანგარიშებიდან ციხის გადატვირთულობის თაობაზე

ამონარიდი მე-2 საერთო ანგარიშიდან [CPT/Inf (92)3]

46. საკნების გადატვირთულობის პრობლემა პირდაპირ უკავშირდება წპკ-ს მანდატს. თუ პატიმართა რაოდენობა აღემატება თავისუფლების აღკვეთის დაწესებულებაზე გათვლილს, ეს უარყოფითად აისახება დაწესებულების შიგნით ყველა სახის მომსახურეობასა და საქმიანობაზე; დაწესებულებაში ცხოვრების საერთო დონე, სავარაუდოდ, მნიშვნელოვნად დაიკლებს. მეტიც, თავისუფლების აღკვეთის დაწესებულებაში ან მის ცალკეულ ნაწილში გადატვირთულობა შესაძლოა აღმოჩნდეს, ადამიანის ფიზიკური არსებობის თვალსაზრისით, არაადამიანური ან ღირსების შემლახველი.

ამონარიდი მე-7 საერთო ანგარიშიდან [CPT/Inf (97)10]

12. 1996 წლის რამდენიმე ვიზიტის განმავლობაში წპკ არაერთხელ წააწყდა ციხის გადატვირთულობის პრობლემას - მოვლენას, რომელმაც ფაქტიურად მოიცვა ევროპის ქვეყნების პენიტენციური სისტემები. გადატვირთულობის პრობლემა განსაკუთრებით მწვავედ დგას პატიმრობის დაწესებულებებში (ე.ი. წინასწარი პატიმრობის დაწესებულებებში, სადაც იმყოფებიან ბრალდებულები). თუმცა, წპკ-ს დაკვირვებით, რიგ ქვეყნებში ეს მოვლენა მთელ პენიტენციურ სისტემაშია გავრცელებული.

13. წპკ-მ აღნიშნა თავის მე-2 საერთო ანგარიშში, რომ სასჯელალსრულების დაწესებულებათა გადატვირთულობის საკითხი პირდაპირ შედის წპკ-ს კომპეტენციაში (იხ. CPT/Inf (92)3, 46-ე პუნქტი).

გადატვირთულ დაწესებულებებში პატიმრები ვიწროდ და არაჰიგიენურ პირობებში არიან განთავსებულნი; იკვეთება შემდეგი პრობლემები: განმარტოების შესაძლებლობის მუდმივი არარსებობა (ისეთი ბუნებრივი მოთხოვნების დაკმაყოფილების დროსაც კი, როგორც სანიტარული კვანძით სარგებლობა); საკანს გარეთ ღონისძიებათა/აქტივობათა სიმცირე, რაც განპირობებულია პერსონალის უკმარისობითა და არასათანადო ინფრასტრუქტურით; ჯანდაცვის სერვისების გადატვირთულობა; მზარდი დაძაბულობა პატიმართა შორის, ასევე პატიმრებსა და პერსონალს შორის ძალადობის გახშირება. ეს ჩამონათვალი ნამდვილად არ არის ამომწურავი.

ნპკ-მ არა ერთხელ განაცხადა, რომ დაწესებულების გადატვირთულობის შედეგად მოყვება პატიმართა არაადამიანური და ღირსების შემლახველი პირობები.

14. გადატვირთულობის პრობლემის გადასაჭრელად, ზოგიერთმა ქვეყანამ გადანაცვლება დაწესებულებებში ადგილების რაოდენობის გაზრდა. თავის მხრივ, ნპკ შორსაა იმ აზრისგან რომ მხოლოდ დამატებითი ადგილების უზრუნველყოფას შეუძლია აღნიშნული პრობლემის გადაჭრა ხანგრძლივი ვადით. მართლაც, რიგ ევროპულ ქვეყნებში, სადაც გადანაცვლა სასჯელალსრულების დაწესებულებათა მშენებლობის ფართომასშტაბიანი პროგრამების

განხორციელება, გამოირკვა, რომ დაწესებულებებში ადგილების რაოდენობის ზრდის პარალელურად იზრდებოდა პატიმართა რაოდენობაც და პირიქით, ზოგიერთ ქვეყანაში არსებულმა პოლიტიკამ, მიმართულმა პატიმრობაშეფარდებულ და თავისუფლებააღკვეთილ პირთა რაოდენობის ლიმიტირებისა ან შემცირებისკენ, არსებითი წვლილი შეიტანა ციხეებში პატიმართა რაოდენობის დარეგულირებაში.

15. ციხის გადატვირთულობის პრობლემა იმდენად სერიოზულია, რომ მასთან გამკლავების სტრატეგიის შემუშავებისათვის აუცილებელია ევროპულ დონეზე თანამშრომლობა. შესაბამისად, ნპკ დიდად მოხარული იყო, როდესაც შეიტყო, რომ დანაშაულთან დაკავშირებული პრობლემების ევროპული კომიტეტის (ჩჩ) ფარგლებში დაიწყო მუშაობა ამ მიმართულებით. ნპკ იმედოვნებს, რომ აღნიშნული სამუშაოს წარმატებით დასრულება პრიორიტეტული საკითხი იქნება.¹

ამონარიდი მე-11 საერთო ანგარიშიდან [CPT/Inf (2001)16]

სასჯელალსრულების დაწესებულების გადატვირთულობა

28. სასჯელალსრულების დაწესებულების გადატვირთულობა კვლავ სერიოზული პრობლემაა ევროპის ქვეყნების სასჯელალსრულების სისტემებში და მნიშვნელოვნად აფერხებს პატიმრობის პირობების გაუმჯობესების მცდელობებს. სასჯელალსრულების დაწესებულების გადატვირთულობის უარყოფით მხარეებზე უკვე ხაზგასმით აღინიშნა წინა საერთო ანგარიშებში.² რამდენადაც ნპკ-ს საქმიანობა გაფართოვდა ევროპის კონ-

1 1999 წლის 30 სექტემბერს, ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტმა მიიღო რეკომენდაცია R(99)22 ციხის გადატვირთულობისა და პატიმართა რაოდენობის ზრდის შესახებ

2 მე-2 საერთო ანგარიში – CPT/Inf (92)3, მე-4 პუნქტი და მე-7 საერთო ანგარიში – CPT/Inf (97) 10, 12-15-ე პუნქტები

ტინენტის მასშტაბით, ნაკ-მ გამოავლინა პირისათვის პატიმრობის გამოყენების ძალიან მაღალი მაჩვენებელი და, შედეგად - სასჯელაღსრულების დაწესებულებების გადატვირთვა. ის ფაქტი, რომ სახელმწიფო იყენებს პატიმრობას დიდი რაოდენობის მოქალაქეების მიმართ, არ შეიძლება აიხსნას დანაშაულის მაღალი მაჩვენებლით. ამაში გარკვეული წვლილი მიუძღვის სამართალდამცავი ორგანოებისა და სასამართლო ხელისუფლების მოხელეების ზოგად თვალთახედვას.

ამ ვითარებაში გამოსავალი ვერ იქნება სასჯელაღსრულების დაწესებულებებზე ფინანსური ხარჯების გაზრდა. ამის ნაცვლად, გადასახედიან არსებული კანონმდებლობა და პრაქტიკა, რომელიც არეგულირებს წინასწარ პატიმრობას, თვისუფლების აღკვეთასა და არასაპატიმრო ღონისძიებებს. სწორედ ამ მიდგომას უჭერს მხარს ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის ლ(99)22 რეკომენდაციაც ციხის გადატვირთულობისა და პატიმართა რაოდენობის ზრდის შესახებ. ნაკ იმედოვნებს, რომ წევრი სახელმწიფოები გაიზიარებენ ამ მნიშვნელოვან ტექსტში გაწერილ პრინციპებს; ამ რეკომენდაციის განხორციელება კი იმსახურებს ევროპის საბჭოს მხრიდან ინტენსიურ მონიტორინგს.

დიდი ფართის საერთო საცხოვრებლები

29. ნაკ-ს მიერ მონახულებულ მთელ რიგ ქვეყნებში, კერძოდ, ცენტრალურ და აღმოსავლეთ ევროპაში, პატიმართა საცხოვრებელი შენობები დიდი ზომის საერთო საცხოვრებლებისგან შედგება, რომლებიც უზრუნველყოფილია ყველა ან უმეტესი ინვენტარითა და ინფრასტრუქტურით, რაც ყოველდღიურად აუცილებელია პატიმრისათვის, მათ შორისაა: საძინებელი და საყოფაცხოვრებო ტერიტორია, ასევე სანიტარული კვანძები. ნაკ ეწინააღმდეგება პატიმართა საცხოვრებლის ამგვარად მოწყობის პრინციპს დახურული დაწესებულებებში, განსაკუთრებით ამ წინააღმდეგობას განამტკიცებს ის გარემოება, რომ ხშირ შემთხვევაში, აღნიშნული ტიპის საცხოვრებლებში პატიმრები ძალიან ვიწროდ და არასათანადო პირობებში იმყოფებიან. ეჭვგარეშეა, რომ ზოგიერთი ქვეყანა სხვადასხვა, მათ შორის - კულტურული, ფაქტორის გათვალისწინებით უპირატესობას ანიჭებს პატიმრებისათვის ინდივიდუალური საკნების ნაცვლად - საერთო საკნების გამოყენებას. თუმცა, ცოტა რამ თუ ითქმის პატიმართა ამგვარი განთავსების გასამართლებლად, სადაც ათეულობით პირი ცხოვრობს და იძინებს ერთად ერთ საერთო ოთახში.

დიდი ფართის საერთო საცხოვრებლებში მოთავსება ყველა შემთხვევა-

ში დაკავშირებულია პატიმრებისათვის პირადი სივრცის არქონასთან მათ ყოველდღიურ ცხოვრებაში. მეტიც, მაღალიდაშინებისა და ძალადობის რისკი. საცხოვრებლის ამგვარად მოწყობა ხელს უწყობს დაწესებულებაში დამნაშავეობის სუბკულტურის გაღვივებას და კრიმინალურ ორგანიზაციებში კავშირების შენარჩუნებას. პერსონალისათვის აღნიშნული მოწყობა, შეუძლებელს თუ არა, ზედმიწევნით რთულს ხდის პატიმრებზე კონტროლის განხორციელებას. უფრო კონკრეტულად რომ ვთქვათ, ციხეში არეულობის შემთხვევაში, რთული იქნება გარე ძალებისგან მასშტაბური ჩარევის თავიდან აცილება. საერთო საცხოვრებლის პირობებში ფაქტიურად შეუძლებელია ცალკეულ პატიმართა სათანადოდ განთავსებაზე ფიქრი, თითოეული შემთხვევისათვის რისკებისა და საჭიროებების შეფასების გათვალისწინებით. ყველა ეს პრობლემა მეტად მძაფრდება, როდესაც პატიმართა რიცხვი სცდება დაწესებულებისათვის ნორმით გათვალისწინებულ ზღვარს; ამგვარ ვითარებაში, კომუნალური საშუალებების, როგორიცაა შხაპი და საპირფარეშო, გადატვირთვა და ზომიერად მეტი რაოდენობის პატიმრისათვის არასაკმარისი ვენტილაცია, ხშირად, სავალალოდ აისახება პირობებზე.

თუმცა, ნპკ-მ ხაზგასმით უნდა აღნიშნოს, რომ დიდი ფართობის საერთო საცხოვრებლებიდან მცირე ზომის საცხოვრებელ საკნებზე გადასვლას, თან უნდა ახლდეს შესაბამისი ზომების მიღება, იმის უზრუნველსაყოფად, რომ პატიმრებმა დღის გონივრულად განსაზღვრული ნაწილი გაატარონ სხვადასხვა ტიპის მიზანმიმართულ საქმიანობაში საცხოვრებელი საკნის მიღმა.

www.coe.int/justice

KAT

www.coe.int

| ევროპის საბჭო არის ადამიანის უფლებათა
| მონივე ორგანიზაცია კონტინენტზე. იგი 47
| წევრი სახელმწიფოსაგან შედგება, რომელთაგან
| 28 ევროპის კავშირის წევრია. ევროპის საბჭოს
| ყველა წევრმა სახელმწიფომ ხელი მოაწერა
| ადამიანის უფლებათა ევროპულ კონვენციას
| – ხელშეკრულებას, რომელიც გამიზნულია
| ადამიანის უფლებების, დემოკრატიისა და
| კანონის უზენაესობის დასაცავად. ადამიანის
| უფლებათა ევროპული სასამართლო ზედამ-
| ხედველობს კონვენციის შესრულებას წევრ
| სახელმწიფოებში.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE